THE TRUE STORY OF THE GREAT ESCAPE

STALAG LUFT III, MARCH 1944

JONATHAN F. VANCE

ਮਹਾਨ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ

ਮਹਾਨ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ

ਸਟਾਲਗ ਲੁਫਟ III, ਮਾਰਚ 1944

ਜੋਨਾਥਨ ਐੱਫ. ਵੈਂਸ

ਮਹਾਨ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ: ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III, ਮਾਰਚ 1944

ਗ੍ਰੀਨਹਿਲ ਬੁੱਕਸ, ਸੀ/ਓ ਪੈਂਨ ਐਂਡ ਸਵੋਰਡ ਬੁੱਕਸ ਲਿਮਟਿਡ,
47 ਚਰਚ ਸਟ੍ਰੀਟ, ਬਾਰਨਸਲੇ, ਐਸ. ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ, ਐਸ70 2ਏਐਸ, ਇੰਗਲੈਂਡ
ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਜਾਓ
www.greenhillbooks.com, ਈਮੇਲ contact@greenhillbooks.com
ਜਾਂ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਪਤੇ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖੋ।

ਕਾਪੀਰਾਈਟ © ਜੋਨਾਥਨ ਐੱਫ. ਵੈਂਸ, 2019

ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜੋਨਾਥਨ ਐੱਫ. ਵੈਂਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਪੇਟੈਂਟ ਐਕਟ 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 77 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਲਈ CIP ਡੇਟਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ISBN 978-1-78438-438-8
ਈਆਈਐਸਬੀਐਨ 978-1-78438-439-5
ਮੋਬੀ ਆਈਐਸਬੀਐਨ 978-1-78438-440-1

ਸਮੱਗਰੀ

ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪਾਂ ਲਈ ਗਾਈਡ
ਨਕਸ਼ੇ
ਮੁਖਬੰਧ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

1 ਡਿੱਗਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ
2 ਭੱਜਣ ਦੀ ਖੇਡ ਸਿੱਖਣਾ
3 ਦੁਲਾਗ ਹਵਾਈ ਸੁਰੰਗ
4 ਉਹ ਸਾਗਨ ਆਏ
5 ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ
6 ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰਾ
7 ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ
8 ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਓਪਨ
9 ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣਾ
10 ਦ ਡਿਲਾਉਸਿੰਗ ਪਾਰਟੀ
11 ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ
12 X ਸੰਗਠਨ ਪੁਨਰਗਠਨ
13 ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ
14 ਫੇਰੇਟਸ ਸਟ੍ਰਾਈਕ
15 ਬਿਓਂਡ ਦ ਵਾਇਰ
16 ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ
17 ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ
18 ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਟਵਾਈਲਾਈਟ
19 'ਹਵਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ...'

ਉਪਸੰਹਾਰ
ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਇਹ ਕਿਤਾਬ
ਦ ਫਿਫਟੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ

ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪਾਂ ਲਈ ਗਾਈਡ

ਅਧੂਰਾ ਅਖਾਨਾ
ਛੱਡੋ
ਐਨੈਕਸ਼ਲ ਆਸਟਰੀਆ
ਉੱਤੇ
ਨਾਜ਼ੀ
ਕਬਜ਼ਾ
ਅਪੀਲ ਕਾਜ਼ਰੀ
ਆਈਡੀ ਪਛਾਣ
ਪੱਤਰ
ਏਟੋਬਾਹਨ ਆਈਵੇ
ਬੱਦਲ ਤਰਰੀਣ
ਪਹੁੰਚ
ਸਿਖਲਾਈ
ਵਿਕਾਸ
ਇਕਾਈ
ਬੀਈਐਫ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼
ਐਕਸਪੀਡੀਸ਼ਨਰੀ
ਫੋਰਸ
ਵੱਡਾ ਏਸਕੇਪ
ਐੱਸ ਸੰਗਠਨ
ਦੇ
ਸੁਰੱਖਿਆ
ਮੁਖੀ,
ਜਾਰਜ
ਹਰਸ਼
ਦਾ
ਕੋਡ
ਨਾਮ
ਬਿਰਖ ਬਚਣ
ਐਕਸ ਵਾਲੀ
ਸੰਸਥਾ
ਦੇ
ਆਗੂ,

ਰੋਜਰ
ਬੁਸ਼ੇਲ
ਦਾ
ਕੋਡ
ਨਾਮ
ਸਰਕਲੈਂਪ
ਦੇ
ਘੇਰੇ
ਵਾਲੀ
ਤਾਰ
ਦੇ
ਆਲੇ-
ਦੁਆਲੇ
ਇੱਕ
ਰਸਤਾ
COMਮਾਂਡਿੰਗ
ਅਫ਼ਸਰ
ਕੂਲਮਜ਼ਾ
ਬਲਾਕ
ਡੀਲੇਸਕੇਪ
ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ
ਡਾਸਨ ਦਾ
ਫੋਰਜਿੰਗ
ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਐਫ.ਸੀਡਿਸਟਿੰਗੂਇਸ਼ਡ
ਫਲਾਇੰਗ
ਕਰਾਸ
ਖੰਡਾਉਣਾਸੁਰੰਗ
ਵਿੱਚੋਂ
ਮਿੱਟੀ
ਨੂੰ
ਲੁਕਾਉਣ
ਦੇ
ਸਾਧਨ
ਹਟਾਏ
ਗਏ
ਡੀਐਸਸੀਡਿਸਟਿੰਗੂਇਸ਼ਡ
ਸਰਵਿਸ
ਕਰਾਸ

ਡੀਐਸਓ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਸੇਵਾ
ਆਦੇਸ਼
ਦੁਲਾਰਾ ਕੁਫਟਵਾਫ਼
ਏਅਰ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ਿਟ
ਕੈਂਪ
ਡਿਊਟੀ ਮੁੱਖ
ਪਾਇਲਟ ਗੇਟ
ਰਾਹੀਂ
ਗਾਰਡਾਂ
ਦੀ
ਆਵਾਜਾਈ
ਦੀ
ਨਿਗਰਾਨੀ
ਲਈ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਕੈਦੀ
ਫਟੀਐਸ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ
ਫਲਾਇੰਗ
ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ
ਸਕੂਲ
ਏਰਸੈਟਜ਼ ਬਦਲ
ਐਫਏਏ ਫੈਲੀਟ
ਏਅਰ
ਆਰਮ
ਫੇਰੇਟਾਸ ਛੱਜਣ
ਦੀਆਂ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ
ਨੂੰ
ਨਾਕਾਮ
ਕਰਨ
ਲਈ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਤੌਰ
'ਤੇ
ਸਿਖਲਾਈ
ਪ੍ਰਾਪਤ
ਜਰਮਨ
ਗਾਰਡਾਂ

ਦਾ
ਉਪਨਾਮ
ਫ.ਐੱਲਫਲਾਈਟ
ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ
ਐਫ.ਓਫਲਾਇੰਗ
ਅਫਸਰ
ਫਟੀਐਸਫਲਾਇੰਗ
ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ
ਸਕੂਲ
ਗੈਸਟਾਪੋਗੁਪਤ
ਰਾਜ
ਪੁਲਿਸ,
ਜਾਂ
ਰਾਜ
ਸੁਰੱਖਿਆ
ਪੁਲਿਸ
ਭੂਤੈਦੀ
ਜੋ
ਭੱਜਣ
ਦਾ
ਦਿਖਾਵਾ
ਕਰਦਾ
ਹੈ
ਅਤੇ
ਫਿਰ
ਲੁਕ
ਜਾਂਦਾ
ਹੈ,
ਤਾਂ
ਜੋ
ਬਾਅਦ
ਵਿੱਚ
ਜਦੋਂ
ਉਹ
ਅਸਲੀ
ਭੱਜ
ਜਾਵੇ,
ਤਾਂ
ਉਸਦੀ

ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ
ਦਾ
ਧਿਆਨ
ਨਾ
ਜਾਵੇ।
ਗੁੰਡਜਰਮਨ
ਗਾਰਡਾਂ
ਲਈ
ਉਪਨਾਮ
ਨਬਾਕਸਗਾਰਡ
ਟਾਵਰ
ਨਸਕਿਲਕਲੀ
ਜਰਮਨ
ਵਰਦੀ
ਾਰਡਅਸਭੱਜਣ
ਵਾਲਾ
ਪੈਦਲ
ਯਾਤਰਾ
ਕਰਨ
ਦੀ
ਯੋਜਨਾ
ਬਣਾ
ਰਿਹਾ
ਹੈ
ਸ.ਸੀ.ਯੂਭਾਰੀ
ਪਰਿਵਰਤਨ
ਇਕਾਈ
ਐਮਐਸਸਹਾਰਾਜ
ਦਾ
ਜਹਾਜ਼
ਕੁੱਤੇਕੁੱਤਿਆਂ
ਨੂੰ ਦੀ
ਸੰਭਾਲਣ ਰਾਖੀ
ਵਾਲਾ ਲਈ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਕੈਂਪ
ਅਧਿਕਾਰੀ
ਕਿੱਫੈਦੀਆਂ
ਦੀਆਂ

ਚੀਜ਼ਾਂ,
ਜਿਸ
ਵਿੱਚ
ਕੱਪੜੇ
ਅਤੇ
ਟਾਇਲਟਰੀਜ਼
ਸ਼ਾਮਲ
ਹਨ।
ਕੀਵੀਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ
ਚੜ੍ਹਨਲੈਂਡ
ਕਰਾਸ
ਫੂਡ
ਪਾਰਸਲਾਂ
ਵਿੱਚ
ਡੱਬਾਬੰਦ
ਪਾਊਡਰ
ਦੁੱਧ
ਭੇਜਿਆ
ਗਿਆ
ਕਮਾਂਡੋਲ੍ਹ
ਆਰਟਰ ਕੈਂਪ
ਦੀ
ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ
ਇਮਾਰਤ
ਰੋਣਸੰਗੀ
ਕੈਦੀ
ਸਮਰੀਜ਼ਰਮਨੀ
ਜਲ
ਸੈਨਾ
ਪਰਾਧਿਕਅਪਰਾਧਿਕ
ਪੁਲਿਸ ਪੁਲਿਸ
ਛੋਟਾਰੇਕ
ਐਂਸ ਝੌਂਪੜੀ
ਲਈ
ਡਿਪਟੀ
ਸੁਰੱਖਿਆ
ਅਧਿਕਾਰੀ
ਲਿਟਲਾਰੇਕ
ਐਕਸ ਝੌਂਪੜੀ

ਲਈ
ਨਿਯੁਕਤ
ਕੀਤਾ
ਗਿਆ
ਏਸਕੇਪ
ਅਫਸਰ
ਹਵਾਈਜਰਮਨ
ਸੈਨਾ ਹਵਾਈ
ਸੈਨਾ
ਗੰਦਰਕਿੰਪ
ਵਾਲੀ ਦੇ
ਗੱਡੀ ਟਾਇਲੈਟਰੀ
ਝੌਂਪੜੀ
ਵਿੱਚੋਂ
ਸੀਵਰੇਜ
ਕੱਢਣ
ਲਈ
ਵਰਤੀ
ਜਾਂਦੀ
ਵੈਗਨ
ਨ.ਸੀ.ਓਗੈਰ-
ਕਮਿਸ਼ਨਡ
ਅਫ਼ਸਰ
ਸਟੋਰੇਜਆਫੀਜ਼ੀਅਰਲੇਗਰ,
ਜਾਂ
ਅਫਸਰਾਂ
ਦਾ
ਜੰਗੀ
ਕੈਂਪ
ਠੀਕਵੇਹਰਮਾਕਟ
ਹੈ ਦੀ
ਹਾਈ
ਕਮਾਂਡ,
ਜਾਂ
ਆਰਮਡ
ਫੋਰਸਿਜ਼
ਹਾਈ
ਕਮਾਂਡ
ਕ੍ਰਮਬੱਧPOW

ਅਹਾਤੇ
ਵਿੱਚ
ਰੱਖ-
ਰਖਾਅ
ਦੇ
ਫਰਜ਼ਾਂ
ਲਈ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਭਰਤੀ
ਕੀਤਾ
ਗਿਆ
ਆਦਮੀ
ਅਨਾਥOrdnungspolizei,
ਜਾਂ
ਨਿਯਮਤ
ਵਰਦੀਧਾਰੀ
ਪੁਲਿਸ
ਇੱਛਾਰਜਸ਼ੀਲ
ਸਿਖਲਾਈ
ਇਕਾਈ
ਪੈਂਗੁਇਨਗੁਰੰਗ
ਦੀ
ਮਿੱਟੀ
ਦੇ
ਖਿਲਾਰਨ
ਵਿੱਚ
ਰੁੱਝਿਆ
ਵਿਅਕਤੀ
ਸਥਾਈਸਕੂਲਗ
ਸਟਾਫ਼ ਲੁਫਟ
ਵਿੱਚ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ
ਮਾਮਲਿਆਂ
ਲਈ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਜੰਗੀ
ਕੈਦੀ
ਬਾਅਦਲੈਫਟੀਨੈਂਟ
ਅਫ਼ਸਰ

ਜੰਗਜੰਗੀ
ਕੈਦ ਕੈਦੀ
ਆਰ.ਯੂਫੋਟੋ-
ਰੀਕੋਨਾਈਸੈਂਸ
ਯੂਨਿਟ
ਸਾਫ਼ਜੰਗੀ
ਕਰੋ ਕੈਦੀਆਂ
ਦੇ
ਸਮੂਹ
ਨੂੰ
ਕੈਂਪ
ਵਿੱਚ
ਜਾਂ
ਬਾਹਰ
ਭੇਜਿਆ
ਗਿਆ
ਏਏਐਫਆਇਲ
ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ
ਏਅਰ
ਫੋਰਸ
ਆਰਏਐਫਆਇਲ
ਏਅਰ
ਫੋਰਸ
ਡਬਲਯੂਆਰਆਇਲ
ਏਅਰ
ਫੋਰਸ
ਵਾਲੰਟੀਅਰ
ਰਿਜ਼ਰਵ
ਸੀਏਐਫਆਇਲ
ਕੈਨੇਡੀਅਨ
ਏਅਰ
ਫੋਰਸ
ਮਾਰਸ਼ਾਲਫੁਟਵਾਫ਼
ਦੇ
ਮੁਖੀ
ਵਜੋਂ
ਹਰਮਨ
ਗੋਰਿੰਗ
ਲਈ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਦਰਜਾ
ਬਣਾਇਆ
ਗਿਆ
ਰਐਫਸੀਆਇਲ
ਫਲਾਇੰਗ
ਕੋਰ
.ਏ.ਐਫਰਾਇਲ
ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ
ਏਅਰ
ਫੋਰਸ
ਐੱਚ.ਏਚੀਚਸਿਚਰਹੀਟਸ਼ੌਪਟਮਟ,
ਜਾਂ
ਰੀਚ
ਮੁੱਖ
ਸੁਰੱਖਿਆ
ਦਫ਼ਤਰ
SAAFਦੱਖਣੀ
ਵੱਲੋਂ ਅਫ਼ਰੀਕੀ
ਹੋਰ ਹਵਾਈ
ਸੈਨਾ
ਸ.ਬੀ.ਓਸ਼ੀਨੀਅਰ
ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼
ਅਧਿਕਾਰੀ
ਫਟੀਐਸਸ਼ਰਵਿਸ
ਫਲਾਇੰਗ
ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ
ਸਕੂਲ
ਕੰਟ੍ਰੋਲਰੰਗ
ਨੂੰ
ਢਹਿਣ
ਤੋਂ
ਰੋਕਣ
ਲਈ
ਲੱਕੜ
ਦੀ
ਵਰਤੋਂ
ਕੀਤੀ
ਜਾਂਦੀ

ਸੀ

ਸ਼ਾਰਟRAF

ਸਰਵਿਸ ਵਿੱਚ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੀਮਤ-
ਮਿਆਦ
ਦਾ
ਕਮਿਸ਼ਨ

ਸ.ਐਲਸ਼ਕੁਐਡਰਨ
ਲੀਡਰ

ਸਟਾਲੈਰਮਸਟੈਮਲੇਗਰ,
ਜਾਂ
ਹੋਰ
ਰੈਂਕਾਂ
ਦਾ
ਜੰਗੀ
ਕੈਂਪ

ਸਟਾਲਰਮਹਵਾਈ
ਏਅਰ ਸੈਨਾ
ਜੇਲ੍ਹ
ਕੈਂਪ

ਸਟੂਜਅੱਚ
ਕੇ

ਟਰੈਯੁਰੰਗ
ਲੀਡਰ ਦੇ
ਪ੍ਰਵੇਸ਼
ਦੁਆਰ
ਨੂੰ
ਕੰਟਰੋਲ
ਕਰਨ
ਲਈ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਜੰਗੀ
ਕੈਦੀ

ਏਏਐਫਸੰਯੁਕਤ
ਰਾਜ
ਅਮਰੀਕਾ
ਦੀ
ਫੌਜ
ਦੀ

ਹਵਾਈ
ਸੈਨਾ
ਟੈਂਪਲੇਛੋਟੀਆਂ
ਵੱਖਰੀਆਂ
ਕੰਪਾਊਂਡ
ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ
ਸੇਵਾਵਾਂ
ਸਹੂਲਤਾਂ
ਏਏਐਫਔਰਤ
ਸਹਾਇਕ
ਹਵਾਈ
ਸੈਨਾ
ਚੇਤਾਵਨੀਮੁੱਖ
ਤਾਰ ਜੇਲ੍ਹ
ਕੈਂਪ
ਦੀ
ਵਾੜ
ਦੇ
ਅੰਦਰ
ਨੀਵੀਂ
ਤਾਰ
ਜੋ
ਖ਼ਤਰੇ
ਵਾਲੇ
ਖੇਤਰ
ਦੀ
ਸ਼ੁਰੂਆਤ
ਨੂੰ
ਦਰਸਾਉਂਦੀ
ਹੈ
ਬਲਿਊਵਾਰੰਟ
ਅਫ਼ਸਰ
ਐਕਸਸਟੈਲੈਗ
ਸੰਗਠਨ ਲੁਫਟ
III
ਦੇ
ਬਚਣ
ਵਾਲੇ
ਸੰਗਠਨ

ਲਈ
ਕੋਡ
ਨਾਮ

ਸਟੈਲਾਗ ਏਅਰ III ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ

ਸਟੈਲੈਗ ਏਅਰ III ਦਾ ਸਥਾਨ

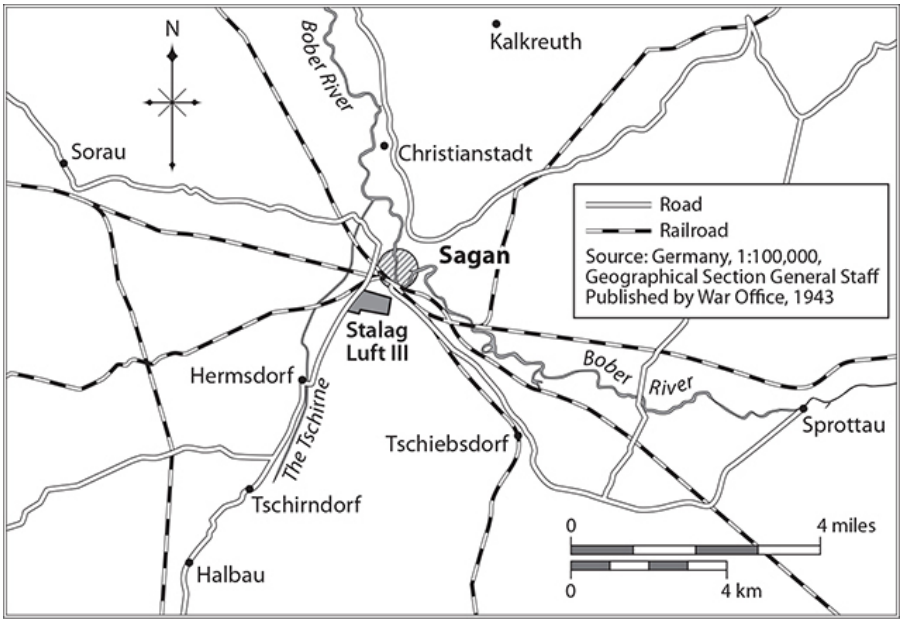

ਸਗਨ ਅਤੇ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲਿੰਕ

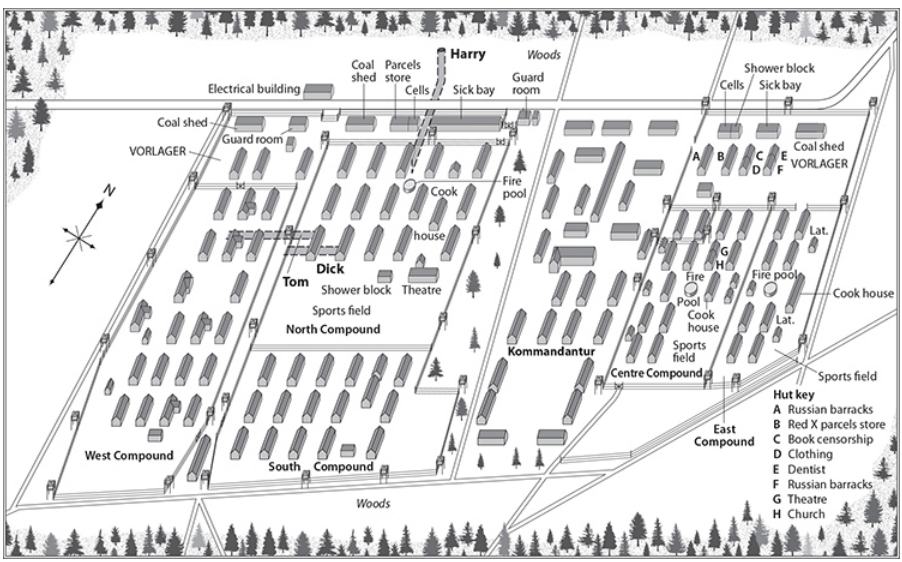

ਸਟਾਲਗ ਲੁਫਟ III

ਮੁਖਬੰਧ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ, ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਚ 1944 ਵਿੱਚ ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਟਰਡਾਊਨ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦਿਵਸ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਠ ਜਾਂ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦਿਵਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਪੈਦਲ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨਾਲ ਚਿਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ 'ਦਿ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ' ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਫਿਲਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਲਮਰ ਬਰਨਸਟਾਈਨ ਦਾ ਦਿਲਚਸਪ ਸਕੋਰ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਡੈਨੀਅਲ ਫੈਪ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਿਨੇਮੈਟੋਗ੍ਰਾਫੀ। ਵਧੀਆ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਅਤੇ, ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਟੀਵ ਮੈਕਕੁਈਨ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰੀ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਰਾਤ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਜਨੂੰਨ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ।

ਕੁਝ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸਦੀ 'ਖੋਜ' ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਜੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸੀ। 'ਖੋਜ' ਕਰਨ ਤੋਂ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਾਬਕਾ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਹੋਏ - ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਟੋਗ੍ਰਾਫ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਸਨ, ਅਕਸਰ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਮਿਲਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਐਚ.ਐਮ.ਏ. 'ਵਿੰਗਜ਼' ਡੇ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਰਸਟਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਹੋਮ ਵਿੱਚ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ, ਸਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਏਅਰਮੈਨ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ - ਡੂੰਘੇ ਦੱਖਣ (ਅਲਾਬਾਮਾ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ) ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਰਾਇਲ ਫਲਾਇੰਗ ਕੋਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਵਿੰਗਜ਼ ਕੋਲ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਛੋਟੀ ਬਿੱਲੀ ਸੀ, ਜੋ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬਿਤਾਉਂਦੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ 'ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ' 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਨ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਏਸਕੇਪ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਵੀ ਸਨ, ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਲਈ ਉਦਾਰ ਸਨ। ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਗਰਿੱਲ ਕੀਤਾ ਸੈਲਮਨ ਖੁਆਇਆ ਜੋ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਓਸਲੋ ਵਿੱਚ ਡੌਕਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਰੈਫਿਸ਼ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨਮੋਹਕ ਸਿਡਨੀ ਡੋਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੈਂਟਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਹਿੰਗੇ ਡਿਨਰ 'ਤੇ ਪਰੋਸਿਆ। ਉਸਦਾ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਲਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਫ੍ਰੈਂਚ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। 'ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ,' ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ। ਬੌਬ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਟੱਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਤੱਟ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਾਇਆ, ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਕਾਫ਼ੀ ਗਤੀ ਨਾਲ - ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਸੜਕ ਵੱਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਵੇ ਟੋਂਡਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਲਗ ਵਜੋਂ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ

ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਦੇ ਆਰਏਐਫ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਰੀਯੂਨੀਅਨ ਡਿਨਰ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਲ 'ਟੈਕਸ' ਐਸ਼ ਅਤੇ ਵੁਡਨ ਹਾਰਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਓਲੀਵਰ ਫਿਲਪੋਟ ਵਰਗੇ ਕਿਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਹ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪਿਆਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ - ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਮਿਮੀ ਮਾਰਟਿਨ-ਪਿਕਾਰਡ ਨੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸਾਡੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਹਸੀ ਰਸੋਈਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਪਕਵਾਨ ਅਜ਼ਮਾਏ - 'ਲੇਸ ਕੋਬੇਲਜ਼,' ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਗਿੰਨੀ ਪਿਗ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਡੇਵਿਡ ਅਤੇ ਮੈਰੀ ਹੇਟਰ ਨੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਕਿੰਗਹੈਮ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੇਟਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਿਲਵੀਆ ਸਵੈਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਸਟੀਕ ਅਤੇ ਕਿਡਨੀ ਪਾਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੁਆਦੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਰ ਕੇਨੇਥ ਕਰਾਸ ਨੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਇਆਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ - ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਬਚਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਇੱਕ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸੂਟਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਅਭੁੱਲ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖੋਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ - ਕੋਈ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਨ, ਫੋਟੋ ਐਲਬਮਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਡਾਇਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਘੰਟੇ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾ ਸਕਦਾ। ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ ਦੇ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਸਲੀ ਬਣ ਗਏ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਮਿਟਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਣ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੈਸੀਫਿਕਾ ਮਿਲਟਰੀ ਹਿਸਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਏਰਿਕ ਹੈਮਲ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੀ ਛਾਪ ਹੈ। ਏਰਿਕ ਯੂਐਸ ਮਰੀਨ ਕੋਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਿਡਰ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪਸੰਦ ਆਈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਤੀਜੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਸਾਈਮਨ ਐਂਡ ਸ਼ੂਸਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਹਾਨ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਸਲੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਭੱਜਣ ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਏ ਗੈਲੈਂਟ ਕੰਪਨੀ (ਇਹ ਵਾਕੰਸ਼ ਦ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਨ ਮੈਮੋਰੀਅਮ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੇ ਆਮ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਵੇਂ ਵੇਰਵੇ ਜੋੜਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਜੋ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਦੀ ਸਾਧਨ-ਸ਼ਕਤੀ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਿਮਰਤਾ ਭਰਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ESCAPE ਸਾਹਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਆਦਮੀ ਜੋ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏ. ਜੇ. ਇਵਾਨਜ਼ ਦੀ "ਦਿ ਏਸਕੇਪਿੰਗ ਕਲੱਬ" ਜਾਂ ਡੰਕਨ ਗ੍ਰਿਨਲ-ਮਿਲਨੇ ਦੀ "ਐਨ ਏਸਕੇਪਰਜ਼ ਲੌਗ" ਵਰਗੀਆਂ ਕਲਾਸਿਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਖੁਰਾਕ ਲਈ ਸੀ। ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ 1920 ਅਤੇ 1930 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਿਮਾਨ ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਸਨ, ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਉਡਾਣ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਮਾਂਚਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਭੱਜਣ ਲਈ ਬੌਧਿਕ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰੇਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਭੱਜਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ, ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੋਰੀਅਤ ਲਈ ਇੱਕ ਐਂਟੀਡੋਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਯੁੱਧ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਭੱਜਣ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਤ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦਾ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਮੁੜੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸਨ ਕਿ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਕੈਦੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ।

ਇਹ ਇਰਾਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਆਮ ਸਨ, ਪਰ ਕਈ ਕਾਰਨ ਸਨ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਖ਼ਤ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਏਅਰ ਗਨਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੌਧਿਕ ਯੋਗਤਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹਮਲਾਵਰ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜੂਨੀਅਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕੀਤੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹਮਲਾ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਏਅਰਮੈਨ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਦਿਲਚਸਪ ਸੇਵਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਦੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਦੀ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ 'ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਆਦੀ ਸਨ, ਅਜਿਹਾ ਤਜਰਬਾ ਜੋ ਭੱਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੈਂਕ ਢਾਂਚੇ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਏਅਰਕ੍ਰੂ ਲਗਭਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਐਨਸੀਓ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ; ਉਹੀ ਜੋਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਈ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਚਣ ਦੇ ਅਸੰਭਵ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਡਿਊਟੀਆਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਫਿਰ, ਏਅਰਮੈਨ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ, ਹਮਲਾਵਰ, ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੀ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਮ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ

ਭੱਜਣ ਦੇ ਹੁਨਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਏਅਰਮੈਨ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਗੇ।

ਜਰਮਨ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ, ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਦੀ POW ਸ਼ਾਖਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਵੀਏਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਇਵਾਨਸ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਨੇਲ-ਮਿਲਨੇ, ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਏਅਰਮੈਨ ਸਨ), ਅਤੇ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ, ਸਤੰਬਰ 1939 ਵਿੱਚ, ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੁਝ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ 1941 ਦੇ ਪਤਝੜ ਤੱਕ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਹਵਾਈ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਲਟਿਕ ਤੱਟ 'ਤੇ ਬਾਰਥ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਕੈਂਪ, ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ I ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ 'ਤੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖਣਾ ਇੰਨਾ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ: ਨਵੇਂ ਫੜੇ ਗਏ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਤਰਕ 'ਤੇ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਖਿੰਡਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਘੱਟ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਵਿਅਰਥ ਸਾਬਤ ਹੋਈ - ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਕੈਂਪ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸਨੇ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਸਮੱਸਿਆ ਕੈਂਪ ਬਣਾਏ - ਅਤੇ 1942 ਦੀ ਬਸੰਤ ਤੱਕ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਆਪਣੀ ਕੇਂਦਰੀਕਰਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲੇਸੀਆ ਦੇ ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ, ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਭਾਵੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਾਰਚ 1942 ਵਿੱਚ ਲੁਫਟ III ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦ੍ਰਿੜ ਅਤੇ ਚਲਾਕ ਸਟਾਫ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਅੰਤ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਬਚਣ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੈ।

*

ਇਹ ਫੌਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਚ ਨਿਕਲਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਲੇਰਾਨਾ ਹਮਲੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਵਾਕਾਂਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੰਨੀਆਂ ਭਾਰੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ।

ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਹ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਰਾਇਲ ਏਅਰ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁੱਲ ਘਾਤਕ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। 90,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਹ ਆਦਮੀ - ਅੱਠ ਲੈਂਕੈਸਟਰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਤੋਂ ਘੱਟ। ਜੇਕਰ RAF ਨੇ ਰਣਨੀਤਕ ਬੰਬਾਰੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਠ ਚਾਲਕ ਦਲ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਹ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਛੱਬੀ ਹੋਰ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ 24-25 ਮਾਰਚ, 1944 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ, ਤਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਹ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਸੁਪਰਮੈਨ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਔਸਤ, ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਰ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਵਾਂਗ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਬੈਂਕ ਕਲਰਕ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਿਪਾਹੀ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਨ। ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ: ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਅਤੇ ਧੂੜ ਭਰੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਮੈਦਾਨ ਦੀ

ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਠੰਡ ਤੋਂ, ਲੰਡਨ ਦੀ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਅਤੇ ਵਾਰਸਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਤੋਂ। ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਲੜਾਕੂ-ਪਾਇਲਟ ਬਣੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ, ਉਹ ਲੂਫਟ III ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਉੱਦਮ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ **1**

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿੱਗਣਾ

8 ਸਤੰਬਰ, 1939 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਅਤੇ ਹਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਐਲਫ੍ਰੇਡ ਬਰਕ ਥੌਮਸਨ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਵਿੱਚ ਡ੍ਰੀਫੀਲਡ ਵਿਖੇ 102 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਬੇਸ ਦੇ ਟਾਰਮੈਕ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ ਵਿਟਵਰਥ ਵਿਟਲੀ ਟਵਿਨ-ਇੰਜਣ ਬੰਬਰ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕੀਤਾ। ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੀ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈੱਡਫੋਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੂਜੇ ਵਿਟਲੀ ਵੱਲ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ, 'ਟੌਮੀ' ਥੌਮਸਨ ਬੰਦ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਫਿਊਜ਼ਲੇਜ ਵਿੱਚ ਪੈਂਫਲੇਟਾਂ ਦੇ ਬੰਡਲ ਸਨ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਅਰਥ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਪਰਚੇ ਵੱਡੇ, ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਢੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਬੰਬ ਬੇ ਵਿੱਚ ਫਨਲ ਹੇਠਾਂ ਧੱਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਬੰਬਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ, ਟੌਮੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੱਟ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਫਿਲਿਪ ਮਰੇ ਨੇ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੈਡਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਨੇ ਵ੍ਹਾਈਟਲੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ 'ਵੈਂਕ' ਮਰੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੋਰਸ ਹੈਡਿੰਗ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨੇ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਉੱਪਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਰੇ ਦੇ ਸਕ੍ਰੈਚ ਪੈਡ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਨਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ 'ਇੰਟਰਕਾਮ ਡੈੱਡ - ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਨੋਟਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ' ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਕੋਰਸ ਹੈਡਿੰਗ ਸੀ। ਟੌਮੀ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਸਟਮ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਜਰਮਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਰਚੇ ਚੱਟਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਨੇ ਵ੍ਹਾਈਟਲੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬੰਬਾਰ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਝੁਕਣ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਇੰਜਣ ਫੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਗੇਜ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੱਲਜੁਲ ਮੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਇੰਜਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਲਟੀਮੀਟਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣਗੇ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਟੌਮੀ ਨੇ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਵੈਂਕ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮਰੇ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ, ਟੌਮੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਵ੍ਹਾਈਟਲੀ ਘੁੱਗੀ ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਬੰਬਾਰ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਆਉਂਦੀ ਦੇਖੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੇ ਉਸਦੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਵਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਸਵੇਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਚੈਨ ਸਵੇਰ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਓਡੀਸੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ ਜੋ ਲਗਭਗ ਛੇ ਸਾਲ ਚੱਲੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੇਲ੍ਹ ਕੋਠੜੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿੰਨਾ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

*

ਇਹ ਓਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਪੇਨੇਟੈਂਗੁਈਸ਼ੇਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਟੌਮੀ ਦਾ ਜਨਮ 8 ਅਗਸਤ, 1915 ਨੂੰ

ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ 1929 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਟੌਮੀ ਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਉਡਾਣ ਦੇ ਸਬਕ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਨਾ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸਕੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਪਹਿਨਿਆ ਅਤੇ, ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ, ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ ਘਰ ਵਾਪਸ ਸਕੀ ਕੀਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਮਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਰਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਟੌਮੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ 1936 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਰਤੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹੈਂਪਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਹੈਂਬਲ ਵਿਖੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਟੌਮੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਮਾਨ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਸਾਥੀਤਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੌਰਾਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਸੀ। ਥੌਮਸਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਪੁਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਘਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ RAF ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰੇਲੂ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਲੜਨ ਲਈ ਸਪੇਨ ਜਾਵੇਗਾ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਟੌਮੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝਿੜਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ 15 ਨਵੰਬਰ, 1937 ਨੂੰ, 102 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਤੱਕ ਉਸ ਯੂਨਿਟ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਸੀ।

ਥੌਂਪਸਨ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਮਰੇ ਏਅਰਫੀਲਡ ਦੇ ਸੈਂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪਰ ਥੌਂਪਸਨ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਵਿਘਨ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਨੇ ਆਖਰੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਅਸ਼ੁੱਭ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਘਬਰਾਹਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟੌਮੀ ਅਤੇ ਵੈਂਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਬਰਲਿਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੱਤ ਘੰਟੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਲਿਨ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਰਾਤ ਭਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੋ ਗਾਰਡ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ 'ਕਿਸੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਅਕਤੀ' ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ, ਇੱਕ ਰੇਲਮਾਰਗ ਸਾਈਡਿੰਗ ਦੇ ਪਾਰ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਰੇਲਮਾਰਗ ਯਾਤਰੀ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਘਾਹ ਵਾਲੀ ਕਲੀਅਰਿੰਗ ਤੱਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਲੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਡੈਸਕ ਸੀ ਅਤੇ, ਡੈਸਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਹਰਮਨ ਗੋਰਿੰਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਤਗਮੇ ਵਾਲੀ ਮੂਰਤੀ ਸੀ।

ਭਾਰੀ ਰੀਕਸਮਾਰਸ਼ਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਅਤੇ ਵੈਂਕ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵੈਂਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਸਲਾਮੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਟੌਮੀ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰੇ ਅਤੇ ਗੋਰਿੰਗ ਨੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਦੋਸਤਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਰੀਕਸਮਾਰਸ਼ਾਲ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬੰਬ ਸ਼ੈਲਟਰ ਵਿੱਚ ਛੁਪਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਝਿੜਕਿਆ ਪਰ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਟੌਮੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈਰਾਨ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਅਜੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਆਈਸ ਹਾਕੀ ਦੇ ਬਾਰੀਕ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਮਿੰਟ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਗੋਰਿੰਗ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ RAF ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਢਿੱਲਾ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਅਤੇ ਵੈਂਕ ਨੂੰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੋਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਨਵੀਨਤਮ ਕ੍ਰੀਜੀ (ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਰਮਨ ਕ੍ਰੀਗਸਗੇਫੈਂਗੇਨੇਨ ਦਾ ਅਪਵਿੱਤਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ) ਨੂੰ ਹੈਮਬਰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਟਜ਼ੇਹੋ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਛੇ ਸੌ ਪੋਲਿਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਸਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 6 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ। ਹਰੇਕ ਕੋਲ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕਮਰਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਕਾਫ਼ੀ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਸਨ, ਪਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕੋਲ ਤਾਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਡੇਕ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਪੁਲ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਰਬੜ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, ਟੌਮੀ, ਵੈਂਕ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਦੁਬਾਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੋਲਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਫਲਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ ਲਈ ਲੰਬੀ ਡਰਾਈਵ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਹ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਛੱਤੀ ਘੰਟੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਨੇ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਮੱਧਯੁਗੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਭੂਰੇ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਸਲੇਟ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਘੰਟਾਘਰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਅਤੇ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਟੌਮੀ ਨੇ ਇੱਕ ਖਾਈ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। 'ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ,' ਉਸਨੇ ਵੈਂਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਜਾਂ ਓਫਲਾਗ IXA/H, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਮਨੋਨੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਟਰੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਗੇਟਾਂ ਤੱਕ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਟਰੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਹੋਏ, ਟੌਮੀ, ਵੈਂਕ ਅਤੇ ਕੀਵੀ ਕੰਕਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰੀ ਬੂਥ ਅਤੇ ਲੈਰੀ ਸਲੈਟਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਰਏਐਫ ਕੈਦੀ ਸਨ ਅਤੇ 4 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਵਿਲਹੈਲਮਸ਼ੇਵਨ ਵਿਖੇ ਜਰਮਨ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟ-ਪੱਧਰੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਸਨ। ਥੌਮਸਨ ਅਤੇ ਮਰੇ ਲਈ ਇਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਹੋਰ ਬਦਕਿਸਮਤ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਫਲੀਟ ਏਅਰ ਆਰਮ ਪਾਇਲਟ, ਕੈਪਟਨ ਗਾਈ ਗ੍ਰਿਫਿਥਸ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਡਿਕ ਥਰਸਟਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ 14 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਜਰਮਨ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਇਟਜ਼ੇਹੋ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਫਲ, ਸਾਫਟ ਡਰਿੰਕਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਰਮਨ ਫੌਜੀ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਲੂਆਂ ਤੋਂ ਪਕਾਈ ਗਈ ਭਾਰੀ, ਕਾਲੀ ਰੋਟੀ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਉਪ-ਉਤਪਾਦਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਲਗਭਗ ਅਖਾਣਯੋਗ ਪਨੀਰ, ਤਿੱਖੇ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਨਮਕੀਨ ਬੇਕਨ ਚਰਬੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ, ਕੋਲੇ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਦ ਜਾਂ ਜੈਮ ਅਤੇ ਸੈਕਰੀਨ ਨਾਲ ਮਿੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੋਟਾ ਸਟੂਅ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕੁਝ ਅਣਪਛਾਤੇ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਸੜੇ ਹੋਏ ਅਨਾਜ ਜਾਂ ਚੈਸਟਨੱਟ ਤੋਂ ਬਣੀ ਕੌਫੀ ਨਾਲ ਧੋਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੁਮੇਲ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੁੱਖੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਇਤਜ਼ੇਹੋ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ। ਓਫਲਾਗ IXA/H ਵਿਖੇ, ਕੈਦੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਡੌਰਮਿਟਰੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਬਣੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੂੜੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਗੱਦੇ, ਜਾਂ ਪੈਲੀਆਸ 'ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਫਰਨੀਚਰ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਲੰਬੀਆਂ ਮੇਜ਼ਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੈਂਚ ਸਨ। ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਨ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਡੌਰਮਿਟਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬਿਤਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਠੰਡਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੇ, ਕੰਕਰ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਜ਼ਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਵੰਡਣ, ਤਾਸ਼ ਖੇਡਣ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ

ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਗੱਲਬਾਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਈਟਾਂ ਬੁਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਗਰਮ ਅਤੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਡੌਰਮਿਟਰੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਵੇਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਬਚਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਿਚਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕ੍ਰੀਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਦਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ ਅਤੇ, ਇਹ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਰਹੇਗੀ, ਇੱਕ ਰੁਟੀਨ ਵਿੱਚ ਢਲਣ ਲੱਗ ਪਏ।

*

ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਬੱਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੇਦਾਗ਼ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੰਬੇ, ਮੱਧ-ਉਮਰ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪਤਲਾ ਅਤੇ ਗੰਜਾ ਸਿਰ ਸੀ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਉੱਗਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਗੰਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਨੇਰੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਅੱਖਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਕੈਨ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਖੜ੍ਹਾ, ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਹੈਰੀ ਮੇਲਵਿਲ ਅਰਬੂਥਨੋਟ ਡੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਸਥਾਈ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ।

3 ਅਗਸਤ, 1898 ਨੂੰ ਸਾਰਾਵਾਕ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਡੇਅ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਲਈ ਅਜੀਬ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਰਗਬੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਬੋਰਨੀਓ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਹੈਰੀ ਡੇਅ ਰਾਇਲ ਮਰੀਨ ਲਾਈਟ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੈਡੇਟ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1916 ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਹੋਇਆ। ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਕਰੂਜ਼ਰ ਐਚਐਮਐਸ ਬ੍ਰਿਟਾਨੀਆ 'ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਿਟੈਚਮੈਂਟ ਲਈ ਸੀ। ਜੰਗਬੰਦੀ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਬ੍ਰਿਟਾਨੀਆ ਨੂੰ ਜਿਬਰਾਲਟਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਪਣਡੁੱਬੀ ਦੁਆਰਾ ਟਾਰਪੀਡੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੇਠਾਂ ਫਸ ਗਏ ਸਨ। ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਡੇਅ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹੈਚ ਰਾਹੀਂ ਵਾਰਡਰੂਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੈਚ ਰਾਹੀਂ ਵਾਪਸ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਹੈਰੀ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਟੀਵਰਡ ਮਿਲੇ। ਕੈਬਿਨ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਨੇ ਅੱਗ ਦੇ ਫੈਲਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸਕਟਲ ਅਤੇ ਹੈਚਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਨਿੱਜੀ ਜੋਖਮ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਚਾਅ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 1919 ਵਿੱਚ ਹੈਰੀ ਡੇ ਨੂੰ ਐਲਬਰਟ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਵਾਰਡਰੂਮ ਸ਼ਰਾਬ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਚਾਬੀ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੇਅ ਮਰੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਭਰਿਆ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਟੁਕੜੀਆਂ ਦੀ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 1924 ਤੱਕ, ਉਸਨੇ ਮਲਾਇਆ ਤੋਂ ਮੇਮਲ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੋਂ ਸਮਿਰਨਾ ਤੱਕ, ਮਰੀਨਾਂ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਡਾਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਡੇਅ ਨੇ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਨੇਥਰਾਵੇਨ ਵਿਖੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸੋਲੋ ਕੀਤਾ। 1929 ਤੱਕ ਉਹ 23 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਹੈਂਡਨ ਏਅਰ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਸਿੰਕ੍ਰੋਨਾਈਜ਼ਡ ਐਰੋਬੈਟਿਕ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਹੈਰੀ ਡੇਅ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਯੁੱਧ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਟਾਫ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਡੇਅ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਜਲਦੀ ਕਾਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਸਟਲ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਮੀਡੀਅਮ

ਬੰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸਤੰਬਰ 1939 ਵਿੱਚ, ਡੇ, ਜਿਸਨੇ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ 'ਵਿੰਗਜ਼' ਉਪਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, 57 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਲੈ ਗਿਆ।

ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੋਚਮ-ਏਸੇਨ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਸੂਸੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸੀ। ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ, 13 ਅਕਤੂਬਰ, 1939 ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਿੰਟ ਟਿਕ ਟਿਕ ਕੇ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਹੈਰੀ ਡੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਮੈਟਜ਼ ਦੇ ਰਨਵੇਅ 'ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਕੀਤੀ। 22,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਘਣਾ ਕਾਰਪੇਟ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਢਾਲਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਜਰਮਨ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਚਿੱਟਾ ਕੰਬਲ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕੱਲਾ ਜਹਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਰਮਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜੋ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਏਅਰ ਗਨਰ ਦੀ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਇੰਟਰਕਾਮ 'ਤੇ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋ ਝਟਕੇ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਫਿਰ, ਝਟਕਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ, ਤਿੰਨ ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟ ਬੀਐਫ 109 ਲੜਾਕੂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਖੰਭਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਇੱਕ ਤੰਗ ਮੋੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਜੀਆਂ, ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਕਾਕਪਿਟ ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਗੈਸੋਲੀਨ ਟੈਂਕ ਸੜਨ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਗਨਰ ਅਤੇ ਨੈਵੀਗੇਟਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਚ ਗਏ ਸਨ, ਵਿੰਗਜ਼ ਨੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਚਣ ਦੀ ਹੈਚ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਹੀ ਲੱਤ ਨਾਲ, ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੁੱਢਾ ਜੰਗਲਾਤ ਗਾਰਡ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ 'ਇੰਗਲੈਂਡਰ' ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਲੈਂਗਵੇਲਰ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਝੁਲਸੇ ਹੋਏ ਮੱਥੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਤਸੁਕ, ਡੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ; ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸਾੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ। ਪਤਲੇ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਰੁਕਿਆ।

ਵਿੰਗਸ ਦੀ ਕੈਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਦੇ ਮੇਜਰ, ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨ ਧੀ ਦੇ ਵਿਲਾ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ। ਉਸਦਾ ਅਗਲਾ ਸਟਾਪ ਸਥਾਨਕ ਫੌਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਵੀ, ਕੈਦ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਸੰਤਰੀ ਨੇ ਵਿੰਗਸ ਦੇ ਵਾਰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਮੇਨਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਕੈਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਫ੍ਰੈਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਡੇਅ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਇਕੱਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਮ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਛੋਟੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਬੱਸ ਰੁਕੀ। ਵਿੰਗਸ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਖੜ੍ਹੀ ਪਹਾੜੀ ਉੱਤੇ ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਨੀਵੀਂ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਮੂਡ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਬੰਦਾ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਸੀ, ਜੋ 57 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਦੋਸਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿੰਗਸ ਉਸਦੇ ਨਿੱਘੇ ਆਇਰਿਸ਼ ਬ੍ਰੋਗ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮਾਈਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਵਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਥੌਮਸਨ, ਮਰੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਛੋਟੇ RAF ਦਲ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ।

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ,' ਕੇਸੀ ਨੇ ਨਵੇਂ ਆਏ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਖ਼ਾਤਰ, ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੋ!' ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿੰਗਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਸਾਥੀ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਡੌਰਮਿਟਰੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ।

*

ਵਿੰਗਸ ਵਿੱਚ ਨਰਮ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਪਰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਆਇਰਿਸ਼ਮੈਨ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਨ। ਡੇਅ ਵਾਂਗ, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਮਾਈਕਲ ਜੇਮਜ਼ ਓ'ਬ੍ਰਾਇਨ ਕੇਸੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਉਤਪਾਦ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ 19 ਫਰਵਰੀ, 1918 ਨੂੰ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਕੇਸੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ, ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ, ਰਗਬੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਐਥਲੈਟਿਕ ਮੁਹਾਰਤ ਲਈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨੈਤਿਕ ਤਾਕਤ ਲਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਉਸਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਈਕ ਨੇ ਜੁਲਾਈ 1936 ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ RAF ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੇਸੀ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਟਾਇਨਸਾਈਡ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਸਨੂੰ ਮਾਈਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਯੂਨੀਅਨ ਰਾਹੀਂ ਮਾਈਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਭੈਣ ਮਾਰਗਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 19 ਸਤੰਬਰ, 1939 ਨੂੰ ਬਾਈਸਟਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੋੜੇ ਦਾ ਇਕੱਠੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਈਕ ਦੀ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਮਹੀਨਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

16 ਅਕਤੂਬਰ, 1939 ਨੂੰ, ਮਾਈਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਵੇਸਲ ਅਤੇ ਬੋਚੋਲਟ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਐਮੀ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਪਰ 21 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ, ਦ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਐਨ ਏਰੀਅਲ ਸਟੀਪਲਚੇਜ਼' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਲੜਾਕੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਰਮਨ ਪਾਇਲਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਉਸਨੂੰ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਐਮਡੇਨ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਗਲ ਪਿੱਛਾ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਕੇਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਚੰਗਾ, ਚਲਾਕ ਅਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਏਅਰਮੈਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਡੁਬਕੀ, ਹਰ ਹੇਜ ਅਤੇ ਹਰ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ; ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਛੱਤਾਂ ਅਤੇ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਟਾਹਣੀਆਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉੱਡਦੇ ਰਹੇ, ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦੂਰ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਨੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ। ਅੰਡਰਕੈਰੇਜ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਾਈਕ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਦੇ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਰਹੇ ਜਰਮਨ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਲੋਂ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ।

ਜਦੋਂ ਮਾਈਕ ਨੇ ਵਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ, ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਖੰਭ ਤਾਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਸਾਡੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਯੋਗਦਾਨ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟਸ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੱਕੜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ!' ਮਾਈਕ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਵਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਡੌਰਮਿਟਰੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ।

*

ਡੇਅ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਛੋਟਾ RAF ਸਮੂਹ ਆਪਣੇ ਰੁਟੀਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀਨੀਅਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫਸਰ (SBO) ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 1939 ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਡਰਾਫਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ, ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਵਿੰਗਜ਼, ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ, ਅਤੇ ਦੋ ਫਲੀਟ ਏਅਰ ਆਰਮ ਪਾਇਲਟ, ਗਾਈ ਗ੍ਰਿਫਿਥਸ ਅਤੇ ਡਿਕ ਥਰਸਟਨ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਈਕ ਦਾ ਏਅਰ ਗਨਰ ਆਰਡਰਲੀ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਜਿਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਡੁਲਗ ਲੁਫਟ, ਜਾਂ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ਿਟ ਕੈਂਪ

ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਓਬਰੁਰਸੇਲ ਕਸਬੇ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ-ਐਮ-ਮੇਨ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ, ਆਕਰਸ਼ਕ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਫਾਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਕੋਰੀਡੋਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਛੋਟੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮੇਂ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅਹਾਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1940 ਵਿੱਚ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਬੈਰਕ ਸਨ: ਈਸਟ ਬਲਾਕ, ਇੱਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਮਰਾ ਅਤੇ ਧੋਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਰਾਂ ਡਬਲ ਅਤੇ ਦੋ ਸਿੰਗਲ ਕਮਰੇ; ਸੈਂਟਰ ਬਲਾਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਪੈਂਹਠ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਕਮਰੇ ਸਨ; ਅਤੇ ਵੈਸਟ ਬਲਾਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਸ, ਰਸੋਈ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਸਟੋਰ ਸੀ।

ਡੁਲਾਗ ਲੁਫਟ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਆਮ ਕੈਂਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਵਾਜਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਨਵੇਂ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਦ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਪੱਚੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਵੰਡਣ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ, ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਭਿੰਨਤਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਥੀਓ ਰੰਪਲ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਕ ਵਰਗ ਦੇ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਜੋ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਣਗੇ।

ਵਿੰਗਸ ਡੇਅ ਸੀਨੀਅਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫਸਰ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਹਾਇਕ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਮਾਂਡਰ ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਡਾਰਟਮਾਊਥ ਵਿਖੇ ਰਾਇਲ ਨੇਵਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਫਲੀਟ ਏਅਰ ਆਰਮ ਪਾਇਲਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਕੈਰੀਅਰ ਐਚਐਮਐਸ ਗਲੋਰੀਅਸ ਵਿੱਚ ਫਲਾਈਟ ਕਮਾਂਡਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਅਤੇ 29 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ ਕੈਲੇਸ ਵਿਖੇ ਜਰਮਨ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨਾਲ ਕੈਦ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਜਿੰਮੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ, ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਮਾਂਡਰ ਜੌਨ ਕੈਸਨ, ਵੀ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮਾਲਟਾ ਅਤੇ ਗਲੋਰੀਅਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੂੰ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1940 ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਡਹਾਈਮ ਫਜੋਰਡ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਚਰਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭੇਜਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੌਨ ਨੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣਾ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਅਕਸਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, 'ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ - ਪਰ ਜੌਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਵੇਗਾ!'

ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਨਰਮੰਦ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੇਂਦਰ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਟਾਇਲਟ ਕਿੱਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆਵੇ। ਫਿਰ, ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣਾ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਵਿੱਚ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਉੱਥੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੋਜਨ ਪਾਰਸਲ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਰ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਦਾਅਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਕੈਂਪ

ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪੈਰੋਲ ਸੈਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਚ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ਼ ਲਈ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੇ ਸਨ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸੀ ਜੋ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਉੱਚ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਸਨ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਹਿਰਾ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ 'ਦਿਆਲਤਾ ਨਾਲ ਕਤਲ' ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਮਲਾਵਰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ਼ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਕਿ ਕੈਦੀ ਨਰਮ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ; ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ।

*

ਵਿੰਗਸ ਡੇਅ ਨੇ ਬਕਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਿਪਟੀ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜੋ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਲਈ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਉਹ ਛੇ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਲੰਬਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਬਣਤਰ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ। ਉਹ ਸਟੀਲ ਨੀਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰੇ ਹੋਏ ਹਨੇਰੇ, ਭਾਰੀ ਰਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਸਨ; ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਸਕੀਇੰਗ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਰੋਜਰ ਜੋਇਸ ਬੁਸ਼ੇਲ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਪਾਤਰ ਸੀ।

ਉਸਦੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਐਵਲਿਨ ਵਾਅ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 30 ਅਗਸਤ, 1910 ਨੂੰ ਸਪ੍ਰਿੰਗਜ਼, ਟ੍ਰਾਂਸਵਾਲ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਰੋਜਰ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਜਨਮੇ ਮਾਈਨਿੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜੋ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਛੋਟੇ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋਹਾਨਸਬਰਗ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਨਵੰਬਰ 1926 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਪੈਮਬਰੋਕ ਕਾਲਜ, ਕੈਂਬਰਿਜ ਵਿੱਚ ਆਨਰਜ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ; ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਕਤੂਬਰ 1929 ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਰੋਜਰ ਨੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ।

ਕੈਂਬਰਿਜ ਵਿਖੇ ਬੁਸ਼ੇਲ ਉਹ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਵਾਅ 'ਚਮਕਦਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ' ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਕੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਰੇਨ ਵਿਖੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੰਧਾਰ ਕਲੱਬ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਸਕੀ ਦੌੜਾਂ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਹਿੰਮਤ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਸਧਾਰਨ ਸੀ: ਸਕੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਣਾ। ਜਿੱਥੇ ਦੂਸਰੇ ਝਿਜਕਦੇ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ, ਰੋਜਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਗਤੀ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ; ਉਸਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਕੀਅਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੇਂਟ ਮੋਰਿਟਜ਼ ਵਿਖੇ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲਈ ਗਤੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

1932 ਵਿੱਚ ਬੁਸ਼ੇਲ ਮਸ਼ਹੂਰ 601 ਸਕੁਐਡਰਨ, ਰਾਇਲ ਆਕਜ਼ੀਲਰੀ ਏਅਰ ਫੋਰਸ, ਜਿਸਦਾ ਉਪਨਾਮ ਕਰੋੜਪਤੀ ਸਕੁਐਡਰਨ ਸੀ, ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਕਸ ਏਟਕੇਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਵਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ - ਵਿਅਰਥ - ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ, ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਥਕਾਵਟ ਨਾਲ ਅੱਧ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।'

ਇੱਕ ਸਕੀਅਰ ਅਤੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਾਖ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਨਵੰਬਰ 1934 ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਈ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇੱਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਡਰਵਰਲਡ ਨੇਤਾ ਦਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਗਿਆ। 'ਨਹੀਂ, ਧੰਨਵਾਦ,' ਰੋਜਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। 'ਮੈਂ ਕਾਤਲਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।' ਬੇਪਰਵਾਹ, ਉਸਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ 'ਠੀਕ ਹੈ - ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲਓ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋਵੋਗੇ।' ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਉਪਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੋਜਰ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਬੁਸ਼ੇਲ RAF ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੋਰਟ-ਮਾਰਸ਼ਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਫਲ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਅਕਸਰ ਖਤਰਨਾਕ ਉਡਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਸਫਲ ਸੀ ਕਿ RAF ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਕੇਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਰ ਦਾ ਜਨਤਕ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰੋਜਰ 601 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਸੀ, ਅਤੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1939 ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਟੈਂਗਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨਾਈਟ-ਫਾਈਟਰ ਯੂਨਿਟ, 92 ਸਕੁਐਡਰਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕਮਾਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸਕੁਐਡਰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਸਹਾਇਕ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਿੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਅਮਲਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਟੈਂਗਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਦੂਜੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਵਾਗਤ ਇੰਨਾ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 92 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਰੋਜਰ 'ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਟੈਂਗਮੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੀ।'

1940 ਦੀ ਬਸੰਤ ਤੱਕ, 92 ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ 23 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਕਸਪੀਡੀਸ਼ਨਰੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਨਿਕਾਸੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟ ਮੀ 110 ਟਵਿਨ-ਇੰਜਣ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਤੀਜੇ ਨੇ ਉਛਾਲ ਦਿੱਤਾ; ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਧਮਾਕੇ ਨੇ ਕਈ ਹਿੱਟ ਮਾਰੇ, ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਦੇ ਸਪਿਟ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਲੋਨ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ ਅਤੇ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸਤਾਨਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਜਹਾਜ਼ ਕੋਲ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀਤੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ; ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਫ੍ਰੈਂਚ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜਰਮਨ ਨਿਕਲਿਆ। ਬਚਣਾ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਨੇ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ, ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ। ਡੁਲਗ ਲੁਫਟ ਵਿੱਚ ਬਚਣ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ।

*

ਬਕਲੇ ਅਤੇ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੈਂਪ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਨੇ ਵਾੜ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ,

ਕਿਉਂਕਿ ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਠਹਿਰਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੈਂਬਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਇਸ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਖੋਦ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ, ਬਕਲੇ ਅਤੇ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਤਾਰ ਦੀ ਵਾੜ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਖਾਈ ਦੇ ਪਾਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਫੁੱਟਬ੍ਰਿਜ ਵੱਲ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਖੋਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਉਹ ਪੁਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਲਾਰਮ ਵੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਕੈਦੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸੁਰੰਗ 'ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਇਹ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸ਼ੈਫਹੌਸਨ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਖੇਤਰ ਜਿਸਨੂੰ ਰੋਜਰ ਆਪਣੇ ਸਕੀਇੰਗ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਖੋਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਖਾਈ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦੋ ਹੋਰ ਸੁਰੰਗਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

*

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਫੌਜੀ ਮੇਜਰ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ, ਗੰਜਾ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਅਮਰੀਕੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੂਫਟਵਾਫ਼ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਅਤੇ ਕੈਦ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਅਜੀਬ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਪਵਾਦ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਨਿਯਮ ਸਨ, ਜੌਨ ਬਿਗੇਲੋ ਡੌਜ ਨੇ ਅਜੀਬ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮਿਆਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ।

15 ਮਈ, 1894 ਨੂੰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਜੌਨ ਡੌਜ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਬਰਾਹਮ ਲਿੰਕਨ ਦੇ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਅਤੇ ਵਿੰਸਟਨ ਚਰਚਿਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਉਸਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੇਂਟ ਮਾਰਕ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ 1914 ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਐਡਮਿਰਲਟੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਾਰਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਡੌਜ ਨੂੰ ਰਾਇਲ ਨੇਵਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਹੁੱਡ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲਾਂ 1914 ਵਿੱਚ ਐਂਟਵਰਪ ਵਿੱਚ, ਫਿਰ 1915 ਵਿੱਚ ਗੈਲੀਪੋਲੀ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਡਿਸਟਿੰਗੂਇਸ਼ਡ ਸਰਵਿਸ ਕਰਾਸ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1916 ਵਿੱਚ ਜੌਨੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। 1918 ਤੱਕ, ਉਹ 16ਵੀਂ ਬਟਾਲੀਅਨ, ਰਾਇਲ ਸਸੇਕਸ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਡੀਐਸਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਡਿਸਟਿੰਗੂਇਸ਼ਡ ਸਰਵਿਸ ਆਰਡਰ ਅਤੇ ਦੋ ਜ਼ਿਕਰ ਸਨ।

1915 ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਗਰਿਕ, ਡੌਜ 1919 ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਵਪਾਰਕ ਭੀੜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਚੀਨ ਅਤੇ ਮੰਗੋਲੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਇਬੇਰੀਆ ਵਿੱਚ ਰੇਲਮਾਰਗ ਤੋਂ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਮੀਲ ਪਰੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆ। ਮਾਸਕੋ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਜੌਨੀ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ, ਬੈਂਕਾਕ ਤੋਂ ਮਾਂਡਲੇ ਤੱਕ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ 1921 ਦੀ ਬਸੰਤ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸ ਅਤੇ ਜਾਰਜੀਆ ਦੀ

ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਮੇਸੋਪੋਟੇਮੀਆ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਬਾਟਮ ਵਿੱਚ ਸੋਵੀਅਤ ਗੁਪਤ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪੈਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਦਾਂ ਦੇ ਸਕੈਚਾਂ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਰਿਹਾ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ ਸੀ।

ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਖੁਜਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ 1925 ਤੋਂ 1931 ਤੱਕ ਲੰਡਨ ਕਾਉਂਟੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਈਲ ਐਂਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਹਲਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰਸ਼ਿਪ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੰਡਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫਿਰ, ਡੌਜ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜੰਗ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵਾਰ, ਉਹ ਮਿਡਲਸੈਕਸ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਊਥ ਕੇਨਸਿੰਗਟਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਉਹ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਨਾਲ ਫਰਾਂਸ ਗਿਆ, ਪਰ ਸੇਂਟ ਵੈਲੇਰੀ ਵਿਖੇ ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ। 13 ਜੂਨ, 1940 ਨੂੰ, ਉਹ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਸਟੀਮਰ ਕਈ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਦੇਖਿਆ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੂਟ ਉਤਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਤੈਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਜਰਮਨ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਗੋਲਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਹਾਜ਼ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਤੈਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡੰਕਿਰਕ ਵੱਲ ਕਿਨਾਰੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਵੇਂ ਪੱਥਰੀਲੇ ਬੀਚ 'ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਤੁਰਨ ਕਾਰਨ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਜੌਨੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 28 ਜੂਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੌਕਾ ਦੇਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੌ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਇੱਕ ਸਟੀਮਰ 'ਤੇ ਸ਼ੈਲਡਟ ਮੁਹਾਨੇ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਛੋਟੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭੱਜਣਾ ਓਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਉਸਨੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਡੌਜ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੈਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਤੋਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਰੰਪਲ ਡੌਜ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੱਡਾ ਮੇਜਰ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਸਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਲਈ ਲੋੜ ਸੀ। ਡੌਜ ਦੇ POW ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ RAF ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਰੰਪਲ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਠਹਿਰਨ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁਸੀਬਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਧਿਆਇ 2

ਭੱਜਣ ਦੀ ਖੇਡ ਸਿੱਖਣਾ

ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਵੇਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਮਿਲਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਸੰਗਠਨ ਜਲਦੀ ਹੀ ਭਰ ਗਿਆ। ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ, ਜਾਂ OKW ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਦਫ਼ਤਰ, ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੈਂਪਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤਿੰਨਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਲਝਣ ਅਤੇ ਕੁਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ। ਜੇ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭੱਜੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਰੀਕ ਮੁੱਖ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ, ਜਾਂ RSHA ਤੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। RSHA ਦੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲਪੋਲੀਜ਼ੇਈ, ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪੋ, ਅਤੇ ਗੇਹੀਮੇਸਟਾਟਸਪੋਲੀਜ਼ੇਈ, ਜਾਂ ਗੇਸਟਾਪੋ ਸਨ; ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਫੜਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, 'ਰਾਜ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ' ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਫੜ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਜੇਨੇਵਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

*

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਵੇਰਵੇ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਨ। 1940 ਦੀ ਪਤਝੜ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਨਵੇਂ ਕ੍ਰੀਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਧਾਰਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ RAF ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਆਲੂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਬੰਬਾਰ ਕਮਾਂਡ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਬਾਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰੀ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। RAF ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਮਲੇ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ, ਅਤੇ ਦੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਕੈਦੀ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ RAF ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਸਨ।

ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਪਾਲ ਗੋਰਡਨ ਰਾਇਲ, ਇੱਕ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸੀ ਜੋ ਮਾਰਚ 1939 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ 19 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ ਕੈਂਬ੍ਰਾਈ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਫੋਰਸ-ਲੈਂਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 53 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਮ ਏਅਰਮੈਨ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਰਿਚਰਡ ਸਿਡਨੀ ਐਲਬੀਅਨ ਚਰਚਿਲ ਸੀ, ਇੱਕ ਵੀਹ ਸਾਲਾ ਪਾਇਲਟ ਜੋ ਅਗਸਤ 1938 ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। 2-3 ਸਤੰਬਰ, 1940 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਡਿਕ ਆਪਣੇ 144 ਸਕੁਐਡਰਨ ਹੈਂਪਡੇਨ ਨੂੰ ਲੁਡਵਿਗਸ਼ਾਫੇਨ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਤੇਲ ਪਲਾਂਟ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਲੈ ਗਿਆ ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਾਈਟ ਫਾਈਟਰ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਬਚ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਡਿਕ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਹੀ ਬਚ ਗਏ। ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਬਰਟਰਾਮ ਆਰਥਰ 'ਜਿੰਮੀ' ਜੇਮਜ਼ ਵੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 9 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਟਵਿਨ-ਇੰਜਣ ਬੰਬਾਰ ਦਾ 25 ਸਾਲਾ ਦੂਜਾ ਪਾਇਲਟ ਸੀ। ਜੇਮਜ਼

1939 ਵਿੱਚ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 5 ਜੂਨ, 1940 ਨੂੰ ਰੋਟਰਡਮ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦਾ ਗਿੱਟਾ ਮੋਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਭੋਜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

1940 ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੱਧ ਦੌਰਾਨ ਰਾਇਲ, ਚਰਚਿਲ ਅਤੇ ਜੇਮਸ ਵਰਗੇ ਦਰਜਨਾਂ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਜਰਮਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਰਏਐਫ ਦੇ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਕਲੱਬ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਣਨੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਭੇਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ, ਸਟਾਲੈਗ ਲੁਫਟ I ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਲਟਿਕ ਤੱਟ 'ਤੇ ਬਾਰਥ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਹੂਲਤ ਸੀ।

ਕੈਂਪ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ: ਇੱਕ ਬੰਜਰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ; ਘੇਰੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਮੋਟੀ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ; ਹਰ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰ; ਅਤੇ ਘੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਅਤੇ ਤਾਰ ਦਾ ਇੱਕਲਾ ਤਣਾ ਜੋ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਅਹਾਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੋਰਲੇਗਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ-ਕੈਦ ਸੈੱਲ (ਕੂਲਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਬਿਮਾਰ ਖਾੜੀ, ਅਤੇ ਗਾਰਡਗਾਊਸ, ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਨ; ਇੱਕ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ NCO ਲਈ ਛੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਗੇਟ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਾਪ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸੌ ਗੁਣਾ ਸੱਤਰ ਗਜ਼ ਸੀ।

ਇਹ ਲੂਫਟ I ਦਾ ਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਲਟਿਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਰੇਤਲੇ ਇਥਮਸ 'ਤੇ ਸਥਿਤ, ਕੈਂਪ ਹਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਉਜਾੜ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਦਾਸ ਪਾਈਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ। ਹਵਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਗਦੀ ਰਹੀ, ਅਤੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਤੋਂ ਰੇਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਕੋਝਾ ਕੈਂਪ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਬਲ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾਇਆ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ।

*

ਅਗਸਤ 1940 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਤ, ਬਾਰਥ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੀ ਸੰਗਠਿਤ ਬਚਣ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਪੀਟਰ ਐਵਲਿਨ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਨੇਵਲ ਏਵੀਏਟਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਹੋਰਨਬਲੋਅਰ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ 1925 ਵਿੱਚ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਡਾਰਟਮਾਊਥ ਵਿਖੇ ਰਾਇਲ ਨੇਵਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ 1940 ਤੱਕ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਕੈਰੀਅਰ ਆਰਕ ਰਾਇਲ 'ਤੇ 803 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਜੌਨ ਕੈਸਨ ਦਾ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾਰਵੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਰਨਹੋਰਸਟ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਡਿੱਗ ਗਏ ਸਨ।

ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਹੈ। ਸੈਂਟਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਬੋਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਖੋਜ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਸਿੱਧਾ ਖੋਦਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੱਕੜ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 150 ਫੁੱਟ ਲੰਬੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਰਡ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਓਨੇ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਨ ਜਿੰਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੁਰੰਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਅੱਗੇ ਵਧੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ, ਇੱਕ ਵਰਕਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ 'ਸ਼ੁਕੀਨ ਅਤੇ ਖੂਨੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ' ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਖੋਜੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਤਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਰਲੇਗਰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਕੈਂਪ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਕਰਟਿੰਗ ਬੋਰਡ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਨੀਲੇ-ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੇ ਓਵਰਆਲ ਪਹਿਨੇ ਨਵੇਂ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਗਾਰਡ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖੋਦਣ ਲਈ ਪਤਲੇ ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਡੰਡੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਰੇਟਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਵਾੜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕ੍ਰੀਜੀ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਤ ਸਨ। ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਛੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ (ਅਤੇ ਅਸਫਲ ਰਹੀ), ਅਤੇ ਵੋਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਠਹਿਰਾਅ ਦੌਰਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਪਈ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖਿਲਾਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ NCOs ਦੀ ਇੱਕ ਵਰਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਤਸਕਰੀ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਕ੍ਰੀਜੀ ਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਕੱਟ ਗਏ। ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੜੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਵਰਕ ਓਵਰਆਲ ਦਾ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਰਮਨ ਕਾਮਿਆਂ ਵਜੋਂ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ।

*

ਡੁਲੈਗ ਲੁਫਟ ਵਿਖੇ ਵਾਪਸ, ਨਵੇਂ ਕ੍ਰੀਜੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ RAF ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਮਲੇ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਆਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕੱਦ ਦਾ ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਕੰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਚਿਹਰਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਕ੍ਰੀਜੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੈਲੋ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੇਜ਼ ਤੋਂ ਲੰਘਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿੱਟ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਬੰਕ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੱਥ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਕ੍ਰੀਜੀ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ।

‘ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਹੈ,’ ਉਸਨੇ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। ‘ਕਾਰਡਿਫ ਤੋਂ।’ ਦੂਜੇ ਕੈਦੀ ਉਸਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂ ਤਾੜੀ ਮਾਰੀ, ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੁਣਿਆ।

14 ਫਰਵਰੀ, 1920 ਨੂੰ ਡੇਵੋਨ ਦੇ ਸ਼ਾਲਡਨ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਹਰਬਰਟ ਇਵਾਨਸ, ਕੈਪਟਨ ਹਰਬਰਟ ਇਵਾਨਸ, ਜੋ ਕਿ ਕਲੈਨ ਲਾਈਨ ਸਟੀਮਰਸ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰ ਮਰੀਨਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਜੰਮੀ ਪਤਨੀ, ਡੋਰਥੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਇਵਾਨਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ, ਨੋਏਲ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਰਿਵਾਰ ਬਰਕਨਹੈੱਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਪਟਨ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟਾਪੂਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲੈਨ ਲਾਈਨ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਆਖਰੀ ਲੋਡਿੰਗ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ। ਬੰਦਰਗਾਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਹਰ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਮਿਸਟਰ ਇਵਾਨਸ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸਦਾ ਘਰ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਡੌਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਡੈੱਕ 'ਤੇ ਰੱਸੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ, ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, ਚਾਰੇ ਮਿਸਟਰ ਇਵਾਨਸ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡੌਕਾਂ 'ਤੇ ਉਹੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਮੌਕਾ ਸੀ।

1933 ਵਿੱਚ ਐਲਨ ਕੋਭਮ ਦਾ ਏਅਰ ਸਰਕਸ ਈਵਾਨਜ਼ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪੈਡੌਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਇਨ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਜਨੂੰਨ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ: ਉਡਾਣ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ, ਉਸਨੇ ਸਥਾਨਕ ਫਲਾਇੰਗ ਕਲੱਬਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿੰਗਜ਼ ਕੱਪ

ਏਅਰ ਰੇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਗਭਗ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਇਨ ਜੋਨ ਕੁੱਕ ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਦੋਸਤ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਟੈਨਿਸ ਜਾਂ ਤੈਰਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਲਈ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

1935 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਈਵਾਨਜ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਕਾਰਡਿਫ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਉਤਾਰਨ ਅਤੇ ਲੋਡਿੰਗ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਡਿਫ ਆਮ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਏ।

ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖਰਚੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਸਥਾਨਕ ਫਲਾਇੰਗ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਦੇਖ ਸਕੇ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਵਪਾਰਕ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਇੱਕ ਪੌੜੀ ਵਜੋਂ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਣਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਹਮਲਾਵਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਸੀ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ; ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹਾਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮਾੜੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਿਆ। 1938 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੱਕ ਕਰਿਆਨੇ ਦੇ ਥੋਕ ਉੱਦਮ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਲਿਵਰਪੂਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪਟਨ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਜੋਨ ਕੁੱਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲਿਵਰਪੂਲ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਰਿਆਨੇ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸੀਮਤ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਬ੍ਰਾਇਨ ਕਾਰਡਿਫ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਰੀਅਲ-ਐਸਟੇਟ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਉਸਨੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕੋਰਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਣਿਤ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਭਾਵੇਂ RAF ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬ੍ਰਾਇਨ ਦਾ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਜੇ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਾਇਲਟ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਡਿਫ ਏਅਰੋ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਸਕੂਲਿੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਰੀਅਲ-ਐਸਟੇਟ ਏਜੰਟ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ RAF ਨੇ ਭਰਤੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ। ਆਖਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ 8 ਅਗਸਤ, 1939 ਤੋਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਗੈਟਵਿਕ ਵਿਖੇ ਸਿਵਲ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸਦਾ ਟੀਚਾ ਆਖਰਕਾਰ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਝੁਲ ਦਿੱਤਾ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1940 ਤੱਕ ਉਹ ਕੋਟਸਮੋਰ ਵਿਖੇ 14 ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਯੂਨਿਟ (OTU) ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰੇ ਉਹ ਸਨ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ 'ਕਿੱਪਰ ਪੈਟਰੋਲ' ਕਿਹਾ, ਜੋ ਕਿ ਟਵਿਨ-ਇੰਜਣ ਐਵਰੋ ਐਨਸਨ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਸ਼ਿਪਿੰਗ ਰਿਕੋਨੈਸੈਂਸ ਫਲਾਈਟਾਂ ਸਨ। ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸਿਖਲਾਈ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਡਾਣ ਹੀ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਸਨੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ। 'ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਹਾਵਣੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਨਸਨਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਏ,' ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਹੈਂਪਡੈਂਸ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਫਲਾਈਟਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ('ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਥਿਤੀ ... ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਫਲਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਨੈਵੀਗੇਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ') ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬੇਢੰਗੇ ਬੰਬਾਰ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

'ਹੈਂਪਡੈਂਸ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਾਦੂਗਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ; 'ਟੇਕਆਫ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕ ਰਾਕੇਟ ਵਾਂਗ ਹੈ।' ਸਤੰਬਰ 1940 ਤੱਕ ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੇ ਅਭਿਆਸ ਉਡਾਣਾਂ 'ਤੇ ਕਪਤਾਨ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਚਾਲੀ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਕੰਮ ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸੀ ('ਤਾਂ ਚਾਲੀ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਰਹੋ, ਜੋ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ!'), ਅਤੇ 30 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਕੈਂਪਟਨ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਯੂਨਿਟ, 49 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਵੀਕਐਂਡ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੈਂਪਡਨ ਬੰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਉਸਨੇ ਲੰਬੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਦੀ ਬੇਅਰਾਮੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਿਆ, ਅਤੇ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਜੰਪਿੰਗ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਨਾਪਸੰਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ; ਉਸਨੇ ਨੋਏਲ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਰੇਸ਼ਮ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡਿੰਗ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗਾ। ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। 16 ਅਕਤੂਬਰ, 1940 ਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਹੈਂਪਡਨ ਨੂੰ ਬਾਰਡੋ ਹਾਰਬਰ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਭਾਰੀ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੰਬ-ਬੇਅ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜਾਮ ਹੋ ਗਏ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ, ਬਾਲਣ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੂੰ ਘਰ ਮੁੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਤੱਟ ਨੂੰ ਧੁੰਦ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਅਤੇ, ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਹੈਂਪਡਨ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਏਅਰਫੀਲਡ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਉਹ ਭਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ, ਪਿਛਲਾ ਗਨਰ ਸਾਫ਼ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੈਵੀਗੇਟਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬ੍ਰਾਇਨ ਕਾਕਪਿਟ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਫਿਊਜ਼ਲੇਜ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ, ਰੇਡੀਓ ਆਪਰੇਟਰ ਫਸ ਗਿਆ। ਅੰਧਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਮਾਗ਼ੀ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ, ਇਵਾਨਸ ਸਾਰਜੈਂਟ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਭੱਜਿਆ ਪਰ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਸੜਦੇ ਹੋਏ ਮਰਦੇ ਦੇਖਿਆ।

ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਕੰਮ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਵਾਰ ਕ੍ਰਾਈਸਟਚਰਚ ਵਿੱਚ। 6 ਦਸੰਬਰ, 1940 ਨੂੰ, ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਏਅਰਫੀਲਡਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਬਰਫੀਲੇ ਤੂਫਾਨ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਡੀਸਿੰਗ ਗੀਅਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਇੰਜਣ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਕੋਰਵਿਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੈਂਪਡੇਨ ਨੂੰ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਿਰਫ਼ ਰੇਡੀਓ ਆਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ; ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਦੋਂ ਚਾਰੇ ਏਅਰਮੈਨ ਬਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਲਈ ਬੈਠ ਰਹੇ ਸਨ।

*

ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੁਝ ਕ੍ਰੀਜੀ ਆਪਣੇ ਬੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਠੰਡ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੁਝ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਬ੍ਰਾਇਨ ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਕਿੱਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖ਼ਬਰ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਰਥ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਗਲੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

16 ਫਰਵਰੀ, 1941 ਨੂੰ, ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਹ

ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਕੈਂਪ ਵੱਲ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਟ੍ਰੇਨ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਮਾਹੌਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਕੈਦੀ ਤਾਸ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਖੇਡ ਇੰਨੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨੇਰੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਨੇ ਗਾਰਡ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਫਿਲਮਰ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਨੇਵਲ ਏਅਰਮੈਨ, ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਅਫਸਰ, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਹੈਨਰੀ ਕਥਬਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੌਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਜੋ ਕਿ 3 ਫੋਟੋ-ਰਿਕੋਨਾਈਸੈਂਸ ਯੂਨਿਟ (PRU) ਦਾ ਪਾਇਲਟ ਸੀ ਜੋ 12 ਜਨਵਰੀ, 1941 ਨੂੰ ਲਾਵਲ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਤੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ RAF ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਤਾਰ੍ਹਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਸੋਹਣਾ ਦਿਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਤਲੇ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਚਿੱਟੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਗਾਰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ, ਕ੍ਰੀਜੀ ਅਜੇ ਵੀ ਤਾਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਖੇਡ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ, ਦਰਅਸਲ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮੇਖਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਪਟੀ ਧਾਤ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਸਮੂਹ ਦੇ ਚੌਥੇ ਮੈਂਬਰ, ਬੇਨ ਐਵਰਟਨ-ਜੋਨਸ ਦੁਆਰਾ ਡੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਤੋਂ ਤਸਕਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਹੌਲੀ ਕੰਮ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਹੋਇਆ, ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਆਖਰੀ ਮੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਸ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਾਰ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗਾਰਡ ਨੇ ਪਖਾਨੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਸੇ ਪਲ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਪਰ ਫਿਰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੁਬਾਰਾ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਗਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਚੌਥੇ ਆਦਮੀ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ, ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਲੱਤ ਇੱਕ ਸਿਗਨਲ ਪੋਸਟ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਡਿੱਗਿਆ। ਇਹ ਉਹੀ ਲੱਤ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਝਾੜੀ ਵੱਲ ਦਰਦ ਨਾਲ ਝੁਕਿਆ ਜਿਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਸੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਅਲਾਰਮ ਨਹੀਂ ਵੱਜਿਆ, ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਬਰਲਿਨ ਵੱਲ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ।

ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੀ ਲੱਤ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਚਾਰਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਲਮਰ ਅਤੇ ਇਵਾਨਸ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਬ੍ਰਾਇਨ ਦਾ ਲੰਗੜਾਪਣ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚੇਗਾ, ਨੇ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਗਲਤ ਨਿਕਲੀ, ਅਤੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਐਵਰਟਨ-ਜੋਨਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਲੰਘਦੀਆਂ ਮਾਲ ਗੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਰਲਿਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਬਾਹਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਭੁੱਖੇ ਅਤੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਗਸ਼ਤ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਵਾਨਸ ਅਤੇ ਫਿਲਮਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਗਏ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਜੀ ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸੇ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਐਚ.ਡੀ. 'ਟਿਮ' ਨਿਊਮੈਨ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਰਟ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਫਸਰ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਅਫਸਰ ਟ੍ਰੇਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਹ ਪਾਸਵਾਕ ਪਹੁੰਚੇ, ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਮੁੜ ਫੜੇ ਗਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਜਥੇ ਨੂੰ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਚੱਲ

ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਅਤੇ ਇਆਨ 'ਮਕਲੇ' ਮੁਇਰ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸਕਾਟਸਮੈਨ ਈਸਟ ਬਲਾਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਬਚੀ ਰਹੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੱਭੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਊਰਜਾ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਵੈਸਟ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਛੇਕ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ। ਜੂਨ 1941 ਵਿੱਚ, ਜਾਲ ਨੂੰ ਬੈਰਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਫਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿੱਟੀ ਇੰਨੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ ਕਿ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਾਲਪੇਪਰ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਵਾ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੋਟਾ ਹਵਾਦਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਇੱਟਾਂ ਤੋਂ ਖੁਰਚੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਧੂੜ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੁਰੰਗ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਇੱਕ-ਸੌ-ਫੁੱਟ ਲੰਬਾਈ ਵੱਲ ਵਧੀ, ਹੋਰ ਬਚਣ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਹੈਰੀ ਬਰਟਨ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੈੱਲ ਦੀ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਗੇਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ। ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਉਹ ਸਵੀਡਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਯੁੱਧ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਫਲ RAF ਬਚਣ ਵਾਲਾ।

20 ਅਗਸਤ, 1941 ਨੂੰ, ਵੈਸਟ ਬਲਾਕ ਸੁਰੰਗ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼, ਮੱਕਲ ਮੁਇਰ ਅਤੇ ਟਿਮ ਨਿਊਮੈਨ ਸਮੇਤ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਕਾਮੇ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੂਰੀ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਕਿੱਟ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਟਿਮ ਨਿਊਮੈਨ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਬਚ ਨਿਕਲੇ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵੈਸਟ ਬਲਾਕ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਨਿਊਮੈਨ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੋ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਰੋਸਟੋਕ ਵਿਖੇ ਡੌਕ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਲੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਵੀਡਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਥੱਕ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੌਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਘੁਰਾੜਿਆਂ ਨੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਭਰੋਂੜੇ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਫੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਜਰਮਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਯੋਜਨਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜੌਨ 'ਡੈਥ' ਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਸ ਨੇ ਘੇਰੇ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਭਸਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਸਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਖੋਦਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪੱਚੀ ਫੁੱਟ ਹੀ ਬਚੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗਿਰੋਹ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ, ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ, ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਓਲੰਪੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੈਂਪਡਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਏਅਰ ਗਨਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਸਨੂੰ ਜੂਨ 1940 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਈਨਲੇਇੰਗ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੌਨ ਸ਼ੋਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਇਲਟ, ਜੇਮਸ ਲੈਸਲੀ ਰਾਬਰਟ ਲੌਂਗ ਸੀ, ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਾਥੀ ਜਿਸਨੇ ਕ੍ਰੀਗੀ ਹੂਚ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੁਹਾਰਤ ਕਾਰਨ 'ਕੂਕੀ' ਉਪਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਲੌਂਗ, ਇੱਕ ਵੱਡਾ, ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਜੋ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਚਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਸੀ।

21 ਫਰਵਰੀ, 1915 ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਬੌਰਨਮਾਊਥ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਲੌਂਗ ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ, ਮੋਟਾ-ਸੈੱਟ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਪੂਰਾ ਚਿਹਰਾ, ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮਰਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ; ਪਰਿਵਾਰ ਟੌਨਟਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ, ਸੇਸਿਲ ਨੇ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖਰੀਦੀ। ਲੇਸ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਲਈ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ

'ਤੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅੱਧੇ ਦਰਜਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੇਸਿਲ ਲੌਂਗ ਨੇ ਟੌਨਟਨ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਲਾਕ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਲੌਂਗ'ਸ ਗ੍ਰੋਸਰਜ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੇਸਿਲ ਲੌਂਗ ਸਥਾਨਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਓਕਟਾਗਨ ਚੈਪਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪਲਾਈਮਾਊਥ ਬ੍ਰਦਰਨਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਨੇੜਲੀ ਸੰਗਠਿਤ ਕਲੀਸਿਯਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਚਾਰਲਸ ਵੇਸਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੇਸ ਲੌਂਗ ਵੀ ਚੈਪਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਚਰਚ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਡੋਰਥੀ ਬਰੂਮ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਲਾਈਮਾਊਥ ਬ੍ਰਦਰਨਜ਼ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਲੇਸ ਅਤੇ ਡੋਰਥੀ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਰਚ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਨਕਾਰਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੋੜੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਦਸੰਬਰ 1939 ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ, ਲੇਸ ਨੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਜਨਰਲ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਲੇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕੋਰਸ ਲੈਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। 1939 ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਪਾਸ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਲੇਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਕੈਨੀਕਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਅਕਸਰ ਏਅਰ ਸ਼ੋਅ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਮੋਟਰ ਰੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਆਟੋ-ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ, ਉਹ ਆਇਰਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ 'ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ' ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਸਨੇ ਪਾਇਲਟ ਬਣਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਸ਼ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਸਿਵਲ ਏਅਰ ਗਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਸੰਗਠਨ ਜੋ ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ 1938 ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਉਡਾਣ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਤੇ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਿੰਗਲ-ਸੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਵੈਸਟਨ-ਸੁਪਰ-ਮੇਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਾਕਿੰਗ ਗਿਆ। ਸਤੰਬਰ 1939 ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਪੋਲੈਂਡ ਉੱਤੇ ਜਰਮਨ ਹਮਲੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਆਈ, ਤਾਂ ਲੇਸ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਨੌਰਮਨ ਵੇਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੈਂਪਿੰਗ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਊਂਟ ਸਨੋਡਨ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੌਨਟਨ ਵਾਪਸ ਘਰ ਪਰਤੇ, ਤਾਂ ਲੇਸ ਦੇ ਕਾਲ-ਅੱਪ ਪੇਪਰ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1940 ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਰਾਇਲ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਰਿਜ਼ਰਵ (RAFVR) ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਟੋਰਕੇ ਵਿਖੇ ਅਫਸਰ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਡੋਰਥੀ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕੈਥਲੀਨ ਚੈਪਰੋਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਲੇਸ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 19 ਓਪਰੇਸ਼ਨਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3 ਮਾਰਚ, 1941 ਨੂੰ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਲੌਂਗ ਨੂੰ 9 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਉਡਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ RAF ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਡੋਰਥੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਉਸ ਤੰਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬੀਮਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਡੋਰਥੀ ਉਸਦੀ

ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗੀ।

27 ਮਾਰਚ, 1941 ਨੂੰ, 9 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਪੰਜ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਕੋਲੋਨ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ ਅਤੇ, ਰਾਤ 8:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਲੌਂਗ, ਜੌਨ ਸ਼ੋਰ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਚਾਲਕ ਦਲ ਹੋਨਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਬੇਸ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਇੰਜਣ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਜੌਨ ਨੇ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਪਿੱਛੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ। ਸ਼ੋਰ ਨੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਇਆ ਅਤੇ ਘਰ ਲਈ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਤ 10:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਟਾਰਬੋਰਡ ਇੰਜਣ ਅਚਾਨਕ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਰੰਤ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੇਂ ਇੰਜਣ ਆਊਟ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ, ਸ਼ੋਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੁਝ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਖੁਦ ਸਿਲਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਹਾਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਆਇਂਡਹੋਵਨ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਲੇਸ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਡੇ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੀ ਰਗਬੀ ਸੱਟ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਚਰਚ ਦੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਹਿਊਸਡੇਨ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਡੁਲਾਗ ਲੁਫਟ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮਸਟਰਡਮ ਵਿੱਚ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

*

ਹਰ ਸਵੇਰ ਸਾਢੇ ਦਸ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਬਾਰਥ ਦੇ ਇਨਸੀਨੇਟਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਦਿਨ ਦੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਮੈਚ ਦਾ ਬਿਹਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਭੀੜ ਨੂੰ ਕਵਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਜੌਨ ਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਇਨਸੀਨੇਟਰ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਰੇਤ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਲ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਹਵਾਦਾਰੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਟੇਬਲ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੇਤ ਨੂੰ ਖੁਰਚਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਟੋਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਇਨਸੀਨੇਟਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁਆਹ ਅਤੇ ਕੂੜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ, ਲਗਭਗ 5:00 ਵਜੇ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੈਚ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਖੋਦਣ ਵਾਲੇ ਇਨਸੀਨੇਟਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਤੇ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਪਿਘਲ ਗਏ। ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਸੀ। ਸੁਰੰਗ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਸੁਰੰਗ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਤੂਬਰ ਸੀ। ਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਜੇਮਜ਼ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟੇ ਗਏ ਜਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਪਾਰ ਇਨਸੀਨੇਟਰ ਤੱਕ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਮੱਕਲ ਮੁਇਰ, ਟਿਮ ਨਿਊਮੈਨ, ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 19 ਅਕਤੂਬਰ, 1941 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਦੂਰੋਂ ਸਾਇਰਨ ਵੱਜੇ, ਅਤੇ ਛੇਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ੋਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਪਾਰ ਭਸਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਚੁਕਵੀਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਨੂੰ ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਵੱਲ ਸ਼ੋਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜੇਮਜ਼ ਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਆ ਪਾਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਾਰਡ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘੁੰਮਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਸਿਰਫ ਕੈਂਪ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖਿਆ। ਇੱਕ ਫਲੈਸ਼ ਲਾਈਟ ਚਮਕੀ ਅਤੇ, ਵਿਵੇਕ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਬਿਹਤਰ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਜਿੰਮੀ ਆਪਣੇ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਉਸਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ

ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘਸੀਟਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਸਥਾਨ ਸੀ। ਜੌਨ ਸ਼ੋਰ ਸੈਸਨਿਟਜ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਸਵੀਡਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫੈਰੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਾਰਥ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਸਫਲ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ।

*

ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਕਾ ਮੌਸਮ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਠੰਢੀਆਂ ਪੂਰਬੀ ਹਵਾਵਾਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਵਗਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸਵੇਰਾਂ ਸੁਸਤ ਅਤੇ ਠੰਢੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪੰਛੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਝੁੰਡ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉੱਡਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਰਫ਼ ਆਈ, ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਰਿੰਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੇਟਾਂ ਲਈ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਹਾਕੀ ਪੱਕਾਂ ਲਈ ਚਾਰਕੋਲ ਬ੍ਰਿਕੇਟਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਕੁਝ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਕਸਰਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਠੰਡ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਰੰਗਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੋਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀਅਮ ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਅਤੇ ਲੈਸਲੀ ਜਾਰਜ ਬੁੱਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ, ਇੱਕ ਡਾਕੀਏ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ, ਦਾ ਜਨਮ 30 ਅਗਸਤ, 1914 ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹੇਅਰਫੋਰਡ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਬੱਚਾ, ਜੈਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਰਗਬੀ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਹਰੀ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੈਕ ਨੂੰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਹੁਨਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਰ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ, ਉਸਨੇ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ: ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਸਿਖਲਾਈ; ਖੇਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਮੌਕੇ; ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ। 13 ਜਨਵਰੀ, 1931 ਨੂੰ, ਜੈਕ 23ਵੀਂ ਐਂਟਰੀ ਆਫ਼ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਹਾਲਟਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਲਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ, ਵੈਲੀ ਗਾਰਡੀਨਰ, ਜੈਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿੜ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਹਾਲਟਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ, ਰਗਬੀ ਖੇਡੀ, ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਸੰਬਰ 1933 ਵਿੱਚ ਹਾਲਟਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬੋਸਕੋਂਬ ਡਾਊਨ ਵਿੱਚ, ਜੈਕ ਨੂੰ 10 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਹੈਂਡਲੀ-ਪੇਜ ਹੇਫੋਰਡ ਬੰਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਨੂੰ 9 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਕਰਸ ਵਰਜੀਨੀਆ ਬੰਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ। ਬੌਸਕੋਂਬ ਡਾਊਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਜੈਕ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਰਗਬੀ ਸਕੁਐਡ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਜੈਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਤੈਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਹਾਲਟਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਨਵਰੀ 1936 ਤੱਕ ਦੋਵੇਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਦੌਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਹ ਇਰਾਕ ਦੇ ਬਸਰਾ ਤੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਔਖਾ ਸਫ਼ਰ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬੀ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਟਾਪ ਸੀ। ਬਿਸਕੇ ਦੀ ਖਾੜੀ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਤੂਫ਼ਾਨ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਬਿਤਾਏ। ਉਹ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਿਨੈਦੀ ਵਿਖੇ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਡਿਪੂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਇੰਜਣ ਫਿਟਰ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੈਕ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਟਰ-ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਂਗ, ਉਸਨੂੰ ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਦੇਖਣ ਜਾਂ ਖੇਡਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਖੇਡ ਮੈਚ, ਸਵੀਮਿੰਗ ਪੂਲ (ਜੈਕ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ), ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਚੰਗਾ ਸੀ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਾਹਸੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਬਗਦਾਦ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਕੁਝ, ਜੈਕ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਸਮੇਤ, ਆਪਣੀ ਹਾਈ-ਸਕੂਲ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਜਲਦੀ ਘੱਟ ਗਈ। ਉਹ ਜਵਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਸਨ, ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬਹੁਤ ਗਰਮੀ ਸੀ।

ਨਵੰਬਰ 1936 ਵਿੱਚ, ਜੈਕ ਨੂੰ ਬਗਦਾਦ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੂਤਾਵਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਰਾਜਦੂਤ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵਜੋਂ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਣ। ਵੈਲੀ ਗਾਰਡੀਨਰ ਨੇ ਜੈਕ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੈਕ ਢਿੱਬਨ ਵਿਖੇ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਡਿਪੂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ, ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੈਕ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰੈਲ 1938 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦੀ ਪ੍ਰਾਂਤ (ਜਾਂ 'ਦਿ ਗ੍ਰੀਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਆਰਏਐਫ ਸਲੈਂਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ), ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਆਮ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮਿਲੀ। ਉਸਨੂੰ 28 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਬਾਈਪਲੇਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਏਅਰ ਗਨਰ, ਇੱਕ 'ਰਿਗਰ ਅਤੇ ਫਿਟਰ' ਵਜੋਂ ਅਸਥਾਈ ਉਡਾਣ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਭਾਵੇਂ ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਜੈਕ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਸੰਬਰ 1938 ਵਿੱਚ ਏਅਰਕ੍ਰੂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਕ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ 27 ਜੁਲਾਈ, 1939 ਨੂੰ ਮਿਲਡਨਹਾਲ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ 99 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਵੀਟਹਾਰਟ ਮੈਰੀ ਮਾਰਚੈਂਟ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਸਥਾਨਕ ਸਵੀਮਿੰਗ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬੀ ਸੈਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਜੈਕ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਰੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ, 99 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ 'ਤੇ ਪੈਂਫਲੇਟ ਛਾਪਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸਾਰਜੈਂਟ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੈਕ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੂਨ 1940 ਵਿੱਚ ਅਫਸਰ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਅਦਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਕੋਰਸ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੈਕ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਜਲਦੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਇਕੱਠੇ ਬਿਤਾਈਆਂ। 2 ਅਗਸਤ, 1940 ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਨੀਮੂਨ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚੱਲਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੈਕ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਾਰਜਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, 6 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਡਿਸਪੈਚਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ 20 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ।

ਸਾਰਜੈਂਟ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਬੋਸਕੋਮਬੇ ਡਾਊਨ ਵਿੱਚ 109 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਨਵੇਂ ਰਾਡਾਰ ਏਡਜ਼ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਕਾਊਂਟਰਮੇਜ਼ਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਬੋਸਕੋਮਬੇ ਡਾਊਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜੋ ਬਾਰਥ ਸੁਰੰਗ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ: ਲੇਸ ਬੁੱਲ।

ਲੈਸਲੀ ਜਾਰਜ ਬੁੱਲ ਦਾ ਜਨਮ 7 ਨਵੰਬਰ, 1916 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹਾਈਬਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇੱਕ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਬਣਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਕਸਟਨ ਵਿਖੇ ਲੰਡਨ ਕਾਉਂਟੀ ਕੌਂਸਲ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਲੈਸ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਵਪਾਰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ RAF ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਸੰਦ ਆਈ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 1936 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ 75 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਹੈਂਡਲੀ-ਪੇਜ ਹੈਰੋ ਬੰਬਾਰ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਪਾਇਲਟ ਬਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ। 1938 ਵਿੱਚ, ਡ੍ਰੀਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਲੇਸ ਨੇ ਕੈਥਲੀਨ ਆਰਗਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਏਅਰਫੀਲਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਬਿਸਤਰਾ

ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਲੇਸ ਅਤੇ ਕੈਥਲੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ, ਡੇਵਿਡ, 1940 ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

24 ਫਰਵਰੀ, 1940 ਨੂੰ, ਬੁੱਲ ਨੂੰ ਹੋਨਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ 9 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਭਰੀ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਟੀਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਉਸਨੂੰ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਬੋਸਕੋਮਬੇ ਡਾਊਨ ਵਿਖੇ ਬਲਾਇੰਡ ਐਪਰੋਚ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਯੂਨਿਟ (BATDU) ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। BATDU ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਯੂਨਿਟ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ, 1 ਦਸੰਬਰ, 1940 ਤੋਂ, 109 ਸਕੁਐਡਰਨ। ਲੇਸ ਅਤੇ ਕੈਥਲੀਨ ਸੈਲਿਸਬਰੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਈ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਲੇਸ ਬੁੱਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਅਸਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਕੱਠੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਲੇਸ ਅਤੇ ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਅਕਸਰ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਸਨ, ਅਕਸਰ ਜਰਮਨ ਰਾਡਾਰ ਚੇਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਲੇਸ ਬੁੱਲ ਨੂੰ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਸਟਿੰਗੂਇਸ਼ਡ ਫਲਾਇੰਗ ਕਰਾਸ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5 ਨਵੰਬਰ, 1941 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਬੁੱਲ, ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਚਾਲਕ ਦਲ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਜਰਮਨ ਰਾਡਾਰ ਚੇਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਯਾਤਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਟਾਰਬੋਰਡ ਇੰਜਣ ਲੋਰੀਐਂਟ ਉੱਤੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਲੇਸ ਨੇ ਕੰਟਰੋਲਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੰਜਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬੁੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਈਡ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਕਿ ਸਟਾਰਬੋਰਡ ਪ੍ਰੋਪੈਲਰ ਉਡਾਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬ੍ਰਿਸਟਲ ਪੈਗਾਸਸ ਰੇਡੀਅਲ ਇੰਜਣ ਨਾਲ ਇਹ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਨ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੁੱਲ ਨੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਕਿੱਲ ਤੱਕ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਚ ਗਏ, ਪੋਂਟੀਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ। ਲੇਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਚਾਰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਜੈਕ ਵਧੇਰੇ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਕੀ ਰਾਤ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਤੁਰਿਆ, ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲਈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਰਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੈਕ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਮਦਦ ਲਈ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਜੈਕ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ।

*

ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ, ਬੁੱਲ, ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਿਆ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਧਰਤੀ ਪੱਥਰ ਵਰਗੀ ਸਖ਼ਤ ਸੀ, ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸੁੰਨ ਹੋਏ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਘਲਾਉਣ ਲਈ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਛੋਟੀਆਂ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਬਿਤਾਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਤਰੀਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਹ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਲਾਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਦੂ ਬਿਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕ੍ਰਿਸਮਸ 'ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰੀਗੀ ਘਰੇਲੂ ਬਰੂਇੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਲੂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਕੇ ਮੇਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖਮੀਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਵਧੇਰੇ ਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਡਿਸਟਿਲਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ, ਫਰਮੈਂਟ ਕੀਤੇ

ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਡੱਬੇ, ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਟ੍ਰੈਂਬੋਨ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਇੱਕ ਕੰਟਰੈਪਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਡਿਸਟਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਨਿਕਲਿਆ ਉਹ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਰਾਬ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਬਰੂ ਨੂੰ ਰਮ, ਵਿਸਕੀ, ਜਾਂ ਜਿਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੇ ਲੇਬਲਾਂ ਹੇਠ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ 'ਲੇ ਗ੍ਰੈਂਡ ਵਿਨ ਡੂ ਬੋਰਡੇਲ' ਐਲਾਨਿਆ।

ਘਰੇਲੂ ਬਣੇ ਹੂਚ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਬਰੀਕੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕੁਝ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੇ ਐਨਸੀਓਜ਼ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਪੈਂਟੋਮਾਈਮ ਲਗਾਇਆ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਆਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ, 'ਐਲਿਸ ਐਂਡ ਹਰ ਕੈਂਡਲ' ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕ੍ਰੀਜੀ ਹਾਸਰਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਅਭਿਆਸ ਸੀ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿੰਗਜ਼ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘੱਟ ਸੀ।

ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਲਈ ਭਾਫ਼ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾਉਣਾ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨ੍ਹਾ ਸੀ, ਜਰਮਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵੱਲ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਰੂਸੀ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ਼ ਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਮਲਾਇਆ ਤੋਂ ਰਿਪਲਸ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਨੇ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖ਼ਬਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ (ਦੂਜੇ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜਰਮਨ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

*

ਇਸ ਨਵੇਂ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਰਾਏ ਬ੍ਰਾਊਰਡ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਚੌਵੀ ਸਾਲਾ ਚੈਨਲ ਆਈਲੈਂਡਰ ਸੀ। ਰਾਏ ਮਈ 1936 ਵਿੱਚ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 5 ਅਗਸਤ, 1941 ਨੂੰ 12 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਉਡਾਣ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਫੋਰਸ ਆਚੇਨ ਉੱਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਂਟਵਰਪ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਤਰੀ। ਉਹ ਮਲਬੇ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 2 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਸੇਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਨਵੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ, ਅਤੇ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਤੁਰੰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੋਨੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਊਬਨ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਇੱਕ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਾਮੋਫੋਨ ਤੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਠ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉੱਪਰ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਪੇਂਟ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਬੰਕ 'ਤੇ, ਸੰਘਣੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪਤਲਾ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਆਦਮੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਧਾਰੀਦਾਰ ਕੈਫਟਨ ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਬੈੱਡਰੂਮ ਚੱਪਲਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦ ਸੈਕਸੁਅਲ ਲਾਈਫ ਆਫ਼ ਸੇਵੇਜਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਏ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਅਣਜਾਣ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਸੀ।

‘ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਹੈ ਨਾ?’ ਚਿੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਅਸਤ

ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਸੰਤੁਲਨ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਨਵੇਂ ਹੋ, ਹੈ ਨਾ?' ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਛਿਆ। ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ।

'ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ!' ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਂ, ਟੈਂਜੀਅਰ ਤੋਂ ਦੇਰ ਨਾਲ।'

*

ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਥਾਮਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਬਾਰਥ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿੱਧੇ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਸਾਹਸੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। 27 ਫਰਵਰੀ, 1918 ਨੂੰ ਨਿਆਸਾਲੈਂਡ (ਹੁਣ ਮਲਾਵੀ) ਦੇ ਡੋਵਾ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਉਹ ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ, ਨਿਆਸਾਲੈਂਡ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗਵਰਨਰ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪਰ ਅਜੀਬ ਪਤਨੀ, ਐਡਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਟੌਮ ਦੇ ਜਨਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਆਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਐਡਾ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਉੱਪਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਘਟਨਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਟੌਮ ਦਾ ਜਨਮ ਉਸੇ ਰਾਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਤ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਬੱਚਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜੱਦੀ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਟੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਨਿਆਸਾਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਡੋਵਰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਟੌਮ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਈਆਂ। ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਤਲਾਅ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਟਗਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਤਖ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਿੱਸਾ ਜਿਸਨੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟੌਮ ਡੋਵਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰੀਫੈਕਟ ਅਤੇ ਰਗਬੀ ਟੀਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਟੌਮ 1935 ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟੈਂਜੀਅਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਅਗਸਤ 1936 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਾਇਲਟ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ 27 ਮਈ, 1937 ਨੂੰ 216 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਮਿਲਡਨਹਾਲ ਵਿਖੇ 99 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ 1939 ਤੱਕ ਰਿਹਾ। ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਜਨਵਰੀ 1940 ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ 9 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1940 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਦੌਰਾਨ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ। ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਟੌਮ ਨੇ ਸਤਾਈ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਸਨ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਲੋ ਕੰਟਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੜਕ ਅਤੇ ਰੇਲ ਟੀਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਉਹ ਹੋਨਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਬੇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀਨੀਅਰ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ, ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਮਾਣਮੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਰਗਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਮੈਸ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਦ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਲਗਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਆਰਾਮ ਲਈ, ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਫਲਾਈਟ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਬਣੇ 311 (ਚੈੱਕ) ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਚਮਕਦਾਰ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਾਲੇ ਚੈੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਲਈ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਜਰਮਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੜੇ ਗਏ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਾਰੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਟੌਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਮੋਢੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਹਿਨਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸਤੰਬਰ 1941 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਟੌਮ ਚੈੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ 311 ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਟੌਮ ਨੂੰ 40 ਸਕੁਐਡਰਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਮਹਾਂਦੀਪ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਰਾਤ ਦੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 9 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਡਾਏ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। 10 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਟਿਊਰਿਨ ਦੀ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਦੀ ਰਾਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੌਮ ਇਕਲੌਤਾ ਸਕੁਐਡਰਨ ਪਾਇਲਟ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਿਆ, ਧੀਰਜ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨਾਮਾ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਡਿਸਪੈਚਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਮਲੇ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੱਬੇ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਨੂਰਮਬਰਗ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਗਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਿੰਦੂ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਪਹਿਲੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

17 ਅਕਤੂਬਰ, 1941 ਨੂੰ, ਟੌਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਡੁਇਸਬਰਗ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਦਾ ਸੈਂਤੀਵਾਂ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਦੇ ਬੇਸ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੌਮ ਦਾ ਚੰਗਾ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਪਿਕਾਰਡ, ਤੁਰੰਤ ਸੇਲਸੀ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਟੌਮ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਮਾਰੀਆ, ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਟੌਮ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਸੀ। ਯਕੀਨਨ, 16 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ, ਲਾਰਡ ਹਾ-ਹਾ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਗੱਦਾਰ ਜਿਸਨੇ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ; ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਟਾਲਗ ਲੂਫਟ I ਵਿਖੇ, ਟੌਮ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਲਈ। ਉਹ ਲਾਤੀਨੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਂਗੋ ਡਰੱਮ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਸੈੱਟ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਪਾਰਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੋਜਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਜੀਰ, ਗਾਰਬਨਜ਼ੋ, ਅਟੂਨ ਅਤੇ ਬਕਾਲਾਓ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੁਆਦਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੀਨੂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਕੈਂਪ ਦੀ ਭਾਸ਼ਣ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਸੀ। ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। 'ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਈਮਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ,' ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

*

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚੇ, ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਧਦੀ ਗਈ। 5 ਜਨਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਨਿੱਕ ਟਿੰਡਲ ਨੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਲੈਟਰੀਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਗੰਦਗੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਗੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ। ਚੌਦ੍ਹਵੀਂ ਨੂੰ ਦੋ ਕੈਦੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਗੇਟ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਨਕਲੀ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਪਨਾਮ, ਪਰ ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਬ ਲਿਆ ਪਰ ਇੱਕ ਸੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਫ਼ ਉੱਠਦੀ ਦੇਖੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਫੈਰੇਟ ਚਾਰਲੀ ਫੇਲਜ਼ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨੇ ਇੱਕ ਏਅਰਮੈਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਕਲੀ ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟ ਬਣਾਈ ਜੋ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਵੋਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸਲ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ; ਉਹ ਸੈਸਨਿਟਜ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ

ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੋਲਡਿਟਜ਼, ਬਦਨਾਮ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੈਟ ਲੀਸਨ ਨੇ ਚਿਮਨੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਕਾਰਪੋਰਲ ਅਤੇ ਦੋ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਗੜਬੜ ਕਾਰਨ ਲਾਈਟਾਂ ਬੁਝ ਨਾ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਗੁੰਡੇ ਦੀ ਚਮੜੀ ਪਹਿਨੀ ਅਤੇ 'ਲੋਸ! ਲੋਸ!' ('ਜਾਓ! ਜਾਓ!') ਚੀਕਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ, ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਗਾਰਡ ਉਸਨੂੰ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੇਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਅੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ, ਲਾਈਟਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਜਗ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਰਦੀ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੀ।

ਉਸ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੁਖਾਂਤ ਵੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। NCOs ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਰਜੈਂਟ ਜੌਨੀ ਸ਼ਾਅ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਦੇ ਪਾਇਲਟ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਭਾਰੀ ਬਰਫੀਲੇ ਤੂਫਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਅਜੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਕੱਟਣ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਜੌਨੀ ਸ਼ਾਅ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਗਾਰਡ ਨੇ ਉਸਦੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜੌਨੀ ਬਚਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਘਾਤਕ ਹਾਦਸਾ ਸੀ।

ਅਧਿਆਇ 3

ਦੁਲਗ ਏਅਰ ਟਨਲ

STALAG LUFT I ਨੇ Luftwaffe ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ, ਪਰ RAF ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਿੰਮ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ-ਮੁਹਾਜ਼ਰੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਰਥ ਦੇ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜਰਮਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜੀਆਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। Luft I ਸਾਰੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ RAF ਬਚਣ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਡਾ ਬਣ ਗਿਆ।

*

ਡੁਲਗ ਲੁਫਟ ਵਿਖੇ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਨੇ ਆਪਣੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਬਚਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1940 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਈਸਟ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਰਚ 1941 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਮੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੋਲ ਡਰੇਨੇਜ ਦੇ ਛੇਕ ਡੁੱਬ ਕੇ ਇਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ ਜਿਸਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ ਸੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਸੁਰੰਗ ਦੁਬਾਰਾ ਪੂਰੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੁਦਾਈ ਸਥਾਈ ਸਟਾਫ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜੋ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਕਾਰ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ, ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਲਈ ਚਾਰਾ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਵਧੀਆ ਰਹੀਆਂ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਮਈ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਗਲੇ ਚੰਦਰਮਾ ਰਹਿਤ ਸਮੇਂ, ਜੂਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਠਾਰਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ।

ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ ਤੋਂ ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕਨੈਕਟਿੰਗ ਟ੍ਰੇਨ ਫੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੈੱਡ ਵਿੱਚ ਲੁਕਣ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੈੱਡ ਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੁਸ਼ੇਲ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਗੋਬਰ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਵੇ।

‘ਪਰ ਬਦਬੂ ਬਾਰੇ ਕੀ?’ ਰੋਜਰ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

'ਓਹ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ,' ਜਵਾਬ ਆਇਆ।

ਬੁਸ਼ੇਲ ਦਾ ਨਿਕਲਣਾ ਘੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਂਗ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸਟੁਹਲਿੰਗਨ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ

ਪਿਆ: ਉਸਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦਿਨ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਮਝਦਾਰੀ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਚੁਣਿਆ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਟੱਲ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ: ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਇੱਕ ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ। ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਚੁਣਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਰੋਜਰ ਨੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਕੀ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਆਦਮੀ ਲਗਭਗ ਯਕੀਨ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੋਜਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨਿਹੱਥੇ ਹੋ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਬੋਲਟ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕੋਨੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੁਲ-ਡੀ-ਸੈਕ ਵਿੱਚ; ਉਸਦੀ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਇੱਕ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ, ਦੂਜੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਜੂਨ ਦੀ ਉਸ ਗਰਮ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਵੱਲ ਗਏ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੰਗਲਾਤ ਰੇਂਜਰ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਮਿੰਡੇਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਰੇਲ ਗਾਰਡ ਉਸ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਗਾਈ ਗ੍ਰਿਫਿਥਸ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੌੜਾਕ ਸਾਥੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਜੰਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਭਿਆਨਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੁੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡਾਰਮਸਟੈਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਮਾਰਸ਼ਲਿੰਗ ਯਾਰਡ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜੌਨੀ ਡੌਸ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਆਟੋਬਾਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿਨ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਫਲੈਕ ਬੈਟਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਬੋਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗਾਰਡ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਜੌਨੀ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਟਾਰਮੈਕ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਧੇਰੇ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨ, ਉਹ ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋੜਾ ਦੁਬਾਰਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਪੈਕੇਟ ਖਾ ਕੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਟੋਬਾਹਨ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਘੱਟ ਯਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਉਪਲਬਧ ਪੁਲ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਪੁਲ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਖਰੀ ਜੋੜਾ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਦੌੜਾਕ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ, ਪੁਲ ਰਾਹੀਂ ਮੇਨ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਤੁਰੇ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਤੜਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਡਰਮਸਟੈਡ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਰੋਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਥਾਨਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ ਦੀ ਸਿਵਲੀਅਨ ਜੇਲ੍ਹ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਸਿੱਧਾ ਬਾਰਥ।

ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਰੰਪਲ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੁੜ ਫੜੇ ਗਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੂਫਟ I ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਦਾ ਇੱਕ ਡੱਬਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੰਪਲ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਵਾਂ ਸਨ।

*

ਡੁਲੈਗ ਲੁਫਟ ਅਤੇ ਬਾਰਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਰਏਐਫ ਦਲ ਸਨ। ਜੁਲਾਈ 1941 ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਹ ਬਦਕਿਸਮਤ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਥ ਤੋਂ ਲੂਬੇਕ ਵਿਖੇ ਸਟਾਲੈਗ ਐਕਸਸੀ ਤੱਕ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਕੈਂਪ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫਸਰ ਕ੍ਰੀਟ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਗੰਦਾ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਘਾਟ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ

ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਆਰਏਐਫ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਮੈਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੰਬ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਫਿਲਮਰ ਨੇ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਕੈਂਪ, ਡੂਲੈਗ ਤੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਸਮੇਤ, ਵਾਰਬਰਗ ਵਿਖੇ ਓਫਲਾਗ VIB ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

ਕਦੇ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਾ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲੇ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਟੀਮ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਕਸਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਸਕਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰੇਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਆਦਮੀ ਸਨ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤਿੰਨ ਗਾਰਡ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਤਾਸ਼ ਦੀ ਖੇਡ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕ੍ਰੀਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਵਿਚਕਾਰ, ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਫਿਲਮਰ ਨੇ ਇੱਕ ਦਾਗ਼ਦਾਰ ਟੇਬਲ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਫਟ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਛੇਕ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਫਿਲਮਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੇ ਹੌਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਟੜੀਆਂ 'ਤੇ ਹੌਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਹੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਟੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਅਫਸਰ, ਜੈਕ ਜ਼ਾਫੈਂਕ, ਅੱਗੇ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੋੜਾ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਭੱਜ ਨਿਕਲੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਰਾਈਫਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘਬਰਾ ਗਏ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੇ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਲਮਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਸਟੈਟਿਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਡੌਕ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਜ਼ਾਫੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਵਿੱਚ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਤੋਂ ਵਾਰਬਰਗ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ 10 ਅਕਤੂਬਰ, 1941 ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਪੱਚੀ ਸੌ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ, ਅਜੀਬ ਆਕਾਰ ਦਾ ਅਹਾਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਲੰਬਾਈ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮੀਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਉਜਾੜ ਢਲਾਣ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਇਸਦੀਆਂ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉਹ ਗਿੱਲੇ ਅਤੇ ਪਿੱਸੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਅਤੇ ਸੈਨੇਟਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਨ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਮਨੋਬਲ ਉੱਚਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੂਬੇਕ ਸਮੂਹ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ RAF ਟੁਕੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੈਟਲ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕੈਂਪਮੇਟਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸੀ। ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਚਣ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ, ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ, ਮੈਪਿੰਗ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ, RAF ਨੇ ਮਨੋਬਲ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਭਰਪਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉੱਚ ਹੌਂਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਸਟਾਫ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਲਈ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਸਨ। ਦੂਜਾ-ਇਨ-ਕਮਾਂਡ, ਇੱਕ ਭਾਰਾ ਅਤੇ ਘਮੰਡੀ ਪਾਤਰ ਜਿਸਨੂੰ 'ਬਲਕ ਇਸ਼ੂ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਸੰਦੀਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਬਲਕ ਇਸ਼ੂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੂੰ 'ਉੱਥੇ ਰਸਤਾ ਦਿਓ - ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਓ' ਵਰਗੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਿਕ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਟਰੱਕ ਇੱਕ ਤੰਗ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਲੁਭਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਏਅਰਮੈਨ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ RAF ਟੁਕੜੀ ਨੇ

ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀਆਂ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਪੀਟਰ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੇ ਗਿਆਰਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਜਾਅਲੀ ਗੇਟ ਪਾਸ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਸੰਤਰੀ ਨੇ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੀਟਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੈਰਕਾਂ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਗੇਟ 'ਤੇ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਆਕਾਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੋ ਗਾਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ NCO ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੰਤਰੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਚੀਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਰੰਤ ਸਮੂਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਖਿੰਡ ਗਿਆ, ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੇ ਨੇੜਿਓਂ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਅਜੇ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ, ਸੰਤਰੀ ਨੇ ਭੱਜ ਰਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਪਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼, ਪੋਲਿਸ਼ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਏਅਰਮੈਨ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਬੈਗ ਨੇ ਆਰਡਰਲੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਫੌਜੀ ਸਰਵੇਖਣਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਨਿਕਾਸ ਬਿੰਦੂ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਸੌ ਫੁੱਟ ਲੰਬੀ ਸੁਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਲੈ ਆਵੇਗੀ। ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਇੱਕ ਚਿਪਚਿਪੀ ਮਿੱਟੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਡਾਇਨਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਬੋਰਡਾਂ ਨਾਲ ਫਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ, ਖੋਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਅਟਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਛੁਪਾ ਦਿੱਤੀ। 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1942 ਨੂੰ, ਸੁਰੰਗ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਅਫਸਰ ਆਖਰੀ ਛੇ ਫੁੱਟ ਖੋਦਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਕੰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਰਵੇਖਣ ਗਲਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਇੱਕ ਹੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋਖਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਰ ਪੰਜ ਨਿਡਰ ਰੂਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ। ਚੈੱਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਜੋਸੇਫ ਬ੍ਰਾਈਕਸ, 5 ਮਈ ਤੱਕ ਫਰਾਰ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਏਰਬਾਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਦੂਜਾ ਚੈੱਕ, ਇੱਕ ਪੋਲਿਸ਼ ਅਫਸਰ, ਅਤੇ ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਐਡੀ ਅਸੇਲਿਨ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਪੰਜਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ, ਸਟੈਨਿਸਲਾਵ ਜ਼ਿਗਮੁੰਟ (ਡੈਨੀ) ਕ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਮੁੜ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ, ਜਿਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚੌਰਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਠੋਡੀ ਸੀ, ਕ੍ਰੋਲ ਦਾ ਜਨਮ 22 ਮਾਰਚ, 1916 ਨੂੰ ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਜ਼ਾਗੋਰਜ਼ਾਈਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ 21 ਸਤੰਬਰ, 1937 ਨੂੰ ਪੋਲਿਸ਼ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਡੇਬਲਿਨ ਵਿਖੇ ਅਫਸਰ ਕੈਡੇਟ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ, ਲੜਾਕੂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ, ਅਤੇ 1 ਸਤੰਬਰ, 1939 ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡੇਬਲਿਨ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਬਾਕੀ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ; ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, ਕੈਡਿਟਾਂ ਨੇ ਰੋਮਾਨੀਆ ਲਈ ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ 17 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਫਰਾਂਸ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਜਨਰਲ ਸਿਕੋਰਸਕੀ ਨੇ ਪੋਲਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਫਰਵਰੀ 1940 ਵਿੱਚ, ਸਿਕੋਰਸਕੀ ਨੇ ਲਿਓਨ-ਬ੍ਰੋਨ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਪੋਲਿਸ਼ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਸੈਂਟਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੋਲਿਸ਼ ਲੋਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਉੱਥੇ ਵਸ ਗਏ। ਡੈਬਲਿਨ ਕੈਡੇਟ ਫਿਨਿਸ਼ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਿਨਲੈਂਡ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਨਿਸ਼ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੋਰੇਨ ਲੜਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲਿਓਨ-ਬ੍ਰੋਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਫਰਾਂਸ ਉੱਤੇ ਜਰਮਨ ਹਮਲੇ ਨੇ ਪੋਲਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਲੜਾਈ ਲਿਆਂਦੀ। 10 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ, ਲਿਓਨ-ਬ੍ਰੋਨ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ, ਡੈਬਲਿਨ ਸਮੂਹ ਬਚਾਅ ਪੱਖ

ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੋਲਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਖਲਾਈ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ RAF ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਡੈਨੀ 57 OTU ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤੀਜੀ ਵੱਖਰੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਛੋਟੀ ਸੀ। 2 ਜੁਲਾਈ, 1941 ਨੂੰ, ਗ੍ਰੇਵਸੈਂਡ ਤੋਂ 74 ਸਕੁਐਡਰਨ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਕ੍ਰੋਲ ਮਹਾਂਦੀਪ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਸਵੀਪ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ।

ਡੈਨੀ ਕਰੋਲ ਵਾਰਬਰਗ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਤਲਵਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨੰਗਾ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੱਚਾਈ ਵੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਡੈਨੀ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਛੋਟਾ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉੱਚਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ।

ਕ੍ਰੋਲ ਪੋਲਿਸ਼ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜੋ RAF ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਰਮਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੋਲਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗਣਗੇ। 1941 ਦੀ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ, ਬੰਦੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਏਅਰਮੈਨ ਅਜੇ ਵੀ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਤੋਂ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੇਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਵਿਖੇ RAF ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ, ਅਤੇ, ਜਨਵਰੀ 1942 ਤੋਂ, ਦੁਲਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸੇਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ, ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਸੀ। ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਈ, ਜਾਰਜ ਦੀ ਆਖਰੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ।

*

ਜਾਰਜ ਐਡਵਰਡ ਮੈਕਗਿੱਲ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1918 ਨੂੰ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪੰਜ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ। 1936 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਰਜ ਨੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਅਪਲਾਈਡ ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਕੀਤਾ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕੋਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਵਿੱਚ ਸੀ; ਉਹ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਯੋਗ ਐਥਲੀਟ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਆਰਟਰ-ਮੀਲ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਓਨਟਾਰੀਓ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਆਈਲੈਂਡ, ਲੇਕ ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਟੇਜ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਟਾਪੂ ਦੌੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਕੈਨੋਇੰਗ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਕਗਿੱਲ ਬੈਟੀ ਗੁੱਡਮੈਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਸਤੰਬਰ 1940 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ, ਪੀਟਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਜਾਰਜ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜਾਰਜ ਨੇ RCAF ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 9 ਦਸੰਬਰ, 1940 ਨੂੰ ਮਾਲਟਨ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਮੈਕਗਿਲ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮਈ 1941 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਜਾਰਜ ਨੇ ਨਿਰੀਖਕ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਰੇਟਿੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। 16 ਜੁਲਾਈ, 1941 ਨੂੰ, ਮੈਕਗਿਲ ਨੇ ਗੈਂਡਰ, ਨਿਊਫਾਊਂਡਲੈਂਡ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਲਈ ਲੰਬੀ ਉਡਾਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਸੰਚਾਲਨ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ 21 OTU ਵਿੱਚ ਗਿਆ। 17 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਐਲਸ਼ਮ ਵੋਲਡਜ਼ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ 103 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

10 ਜਨਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਜਾਰਜ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਅਮਲਾ ਆਪਣੇ ਪੰਜਵੇਂ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਵਿਲਹੈਲਮਸ਼ੇਵਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੰਬ ਚਲਾਉਣ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੰਬ ਪਹਿਲੇ ਪਾਸ 'ਤੇ ਲਟਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਉਣ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਦੌੜ 'ਤੇ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਝਟਕੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਭੜਕੀਲਾ ਬੰਬ ਬੇਅ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਫਿਊਜ਼ਲੇਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਭੜਕੀਲੇ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਫਿਊਜ਼ਲੇਜ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਬੇਲਆਊਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ; ਫਿਰ ਸਹਿ-ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਭੜਕੀਲੇ ਯੰਤਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰ ਨਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਪਰੇਅ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੇਕ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਫੈਬਰਿਕ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਡੀਐਫਸੀ (ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਡੀਐਫਸੀ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਾਰਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ।

*

ਜਦੋਂ ਉਹ ਫਰਵਰੀ 1942 ਵਿੱਚ ਸਪੈਂਜੈਨਬਰਗ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਕਗਿਲ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਾਕਾਂਖੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਉਪਜ ਸੀ, ਸਾਰੇ 3 PRU ਤੋਂ: ਟੋਨੀ ਬਾਰਬਰ, ਜਨਵਰੀ 1942 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ; ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ, 30 ਦਸੰਬਰ, 1941 ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ; ਅਤੇ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਚਾਰਲਸ ਪੀਅਰਸ ਹਾਲ (ਜਨਮ ਸੀ. ਪੀ. ਏਗਰਟਨ-ਹਾਲ), ਨੂੰ 28 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤੀਜੀ ਉਡਾਣ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਪਰ ਕੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸੇਵਨਓਕਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਾਲਸਟੇਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, 'ਚੈਜ਼' ਹਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸੰਜਮੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਹਾਲਟਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕਦੇ ਆਰਕ ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿਧੀਵਾਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪਲਿਟ-ਸੈਕਿੰਡ ਟਾਈਮਿੰਗ ਅਤੇ ਐਥਲੈਟਿਕ ਹੁਨਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਖਾਈ ਨੂੰ ਕਸਰਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਖਾਈ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਜਿਮਨੇਜ਼ੀਅਮ ਸੀ, ਜੋ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਢੁਕਵੇਂ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਜਿਮਨੇਜ਼ੀਅਮ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਤਿੰਨਾਂ ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਹੇਠਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜਿਮ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਹਨੇਰੇ ਤੱਕ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸਧਾਰਨ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਪਕਰਣਾਂ ਅਤੇ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸੌਖਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਖੋਖਲੇ ਟੇਬਲ ਲੱਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗ੍ਰੈਪਲਿੰਗ ਹੁੱਕ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਪਿਛਲੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੈਲਨਨ ਅਤੇ ਹਾਲ ਇੱਕ ਸਟੋਰਰੂਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਰੱਸੀ ਦਾ ਪੰਜਾਹ-ਗਜ਼ ਦਾ ਕੋਇਲ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਖਰੀ ਸਰਕਿਟ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬੋਲੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਗੋਲੀ ਮਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਤਰੀ, ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਮੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲ ਅਤੇ ਕੈਲਨਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਰੱਸੀ-ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਜਿੰਨਾ ਲੰਬਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਓਨਾ ਹੀ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖਾਈ ਦੇ ਜਿਮਨੇਜ਼ੀਅਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਏਅਰਮੈਨ ਨੇ ਸੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁੱਝੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਗਬੀ ਮੈਚ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹਾਏ, ਸਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, RAF ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਬਾਰਬਰ ਅਤੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੀ ਸਖ਼ਤ, ਮੋਟੀ ਲੱਕੜ ਵਿੱਚ ਕਈ ਆਰੇ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਆਪਣੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ ਲਈ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਅਧਿਆਇ 4

ਉਹ ਸਾਗਨ ਆਏ।

ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਿਤਾਏ ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਹੀ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਸਨ (ਜਾਂ ਘਰੋਂ ਭੱਜਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ POW ਸਲੈਂਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ), ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਕਾਬੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਉੱਚਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਹੈਰੀ ਬਰਟਨ ਅਤੇ ਜੌਨ ਸ਼ੋਰ ਦੀਆਂ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ, ਕੁਝ ਹੀ ਲੋਕ ਉਸ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਅਕਸਰ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਨ ਅਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਕੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਣਨੀਤਕ ਬੰਬਾਰੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਭਾਫ਼ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਉੱਤੇ ਲੜਾਕੂਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ 1942 ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਜਰਮਨਾਂ ਕੋਲ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਭੱਜਣ ਲਈ ਇੰਨੇ ਉਤਸੁਕ ਜਾਪਦੇ ਸਨ।

*

ਨਵੇਂ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲਈ, ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਪੂਰਬੀ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਸਿਲੇਸੀਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਰਲਿਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਭਗ ਅੱਧਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ, ਬੋਬਰ ਨਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਿੱਕੜ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਉਲਟੀ ਵੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਘਣੇ ਪਾਈਨ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਦੋ ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਬਣਾਏ, ਇੱਕ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ NCO ਲਈ।

ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਣਚਾਹੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰੇਕ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਛੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ, ਸਟਿਲਟਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਫਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਛੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਪਡੋਰ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਆਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਈ, ਤਾਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪਿੱਛੇ ਸਥਿਤ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਖੋਦਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੱਗੇ ਦੋ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾੜਾਂ ਆਈਆਂ, ਦਸ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ। ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਕੰਸਰਟੀਨਾ ਤਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਹਾਤੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਓਵਰਹੈਂਗ ਢਲਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਤਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕਲਾ ਤਾਰ ਮੁੱਖ ਵਾੜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਗਭਗ ਦਸ ਗਜ਼ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ। ਅਠਾਰਾਂ ਇੰਚ ਉੱਚਾ, ਇਸਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਤਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਉੱਪਰ, ਇੱਕ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ, ਲੱਕੜ ਦੇ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

ਤੋਂ, ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਰੇਤਲੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਹਰ ਇੰਚ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋਣ।

*

ਨਵੇਂ ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ 21 ਮਾਰਚ, 1942 ਨੂੰ ਬਾਰਥ ਤੋਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਗਏ ਏਅਰਮੈਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਜਰਮਨਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨੀ ਵਾਰਵਾਰਤਾ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਜਰਮਨੀ ਭਰ ਦੇ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਤੋਂ ਚੈਜ਼ ਹਾਲ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਆਏ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਝੁੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡੈਨੀ ਕਰੇਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੜਾਕੂ ਪਾਇਲਟ ਡਗਲਸ ਬੈਡਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੂੰ ਵਾਰਬਰਗ ਵਿਖੇ ਓਫਲਾਗ VIB ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰਥ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਲਟਿਕ ਤੱਟ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਢੇਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਮੂਹ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਬਦਮਾਸ਼ ਗੈਲਰੀ ਸੀ। ਦੋ ਜਲ ਸੈਨਾ ਕਿਸਮਾਂ, ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਅਤੇ ਪੀਟਰ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ, ਅਤੇ ਦੋ ਅਸਲੀ ਕ੍ਰੀਜੀ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਅਤੇ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਸਨ। ਵੈਸਟ ਬਲਾਕ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਥੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿਮ ਨਿਊਮੈਨ, ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਅਤੇ ਮੱਕਲ ਮੁਇਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ (ਜਿਸਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ), ਜੌਨੀ ਡੌਂਜ - ਇਹ ਸੂਚੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਬਾਰਥ ਦਾ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਮੂਹ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਾਇਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜ਼ੇ ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੋਗੇ - ਮਰੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ!' ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਆਈ।

ਮਾਈਕ ਵੁੱਡ ਅਤੇ 'ਸਕ੍ਰਫੀ' ਵੀਅਰ ਇਸ ਧਮਕੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗਾਰਡ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਖਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇੱਕ ਮੋਟੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਰੇਲਗੱਡੀ ਸਟੈਟਿਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਲੰਘੇਗੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੇ ਸੰਭਵ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਸਟੈਟਿਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਮਾਈਕ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਫੀ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਵਸਥਿਤ ਸਿਗਨਲ 'ਤੇ, ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਸਕ੍ਰਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਗਾਰਡਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਝੱਟ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਈਕ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਟਕਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਲਈ ਚੁੱਪਚਾਪ ਪਏ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰੇਲਗੱਡੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉੱਡਦੇ ਹੋਏ ਰਾਹਤ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਦਲੇਰ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਬਚਣਾ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਅਰਥ ਸੀ। ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਟੈਟਿਨ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਲਾਕਅੱਪ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਬਚਣ ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਵਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਭੱਜਣ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: ਉੱਪਰ (ਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ), ਹੇਠਾਂ (ਸੁਰੰਗਾਂ), ਅਤੇ ਰਾਹੀਂ (ਗੇਟ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ)। ਸੁਰੰਗਾਂ ਲਈ ਏਅਰ ਪੰਪਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਕ-ਆਊਟ ਭੱਜਣ ਲਈ ਜਰਮਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ, ਨਕਸ਼ੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਔਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਦੇ ਗੇਅਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਗ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਟੇਲਰਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਸੀ; ਨੇਵਲ ਏਵੀਏਟਰ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਮਾਹਿਰ ਡੇਵਿਡ ਲੁਬੈਂਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਭੋਜਨ ਭਾਗ; ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਸ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਸ਼ਾਖਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਟ੍ਰੈਵਲ ਬਿਊਰੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਿਲਬਰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਵਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਗਰਾਨੀ

ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

'ਟਿਮ' ਵਾਲਨ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਬੇਫਿਕਰ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਮਰ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲਾ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਤੀਬਰ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਤਮਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ 'ਤੇ ਜੀਉਣ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਭੱਜਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਰੇਗਾ।

24 ਫਰਵਰੀ, 1916 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਟਿਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਕਲਾਕਾਰ, ਤੋਂ ਦੋ ਚਰਿੱਤਰ ਗੁਣ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਸਨ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਰਾਇਲ ਫਲਾਇੰਗ ਕੋਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ: ਕਾਫ਼ੀ ਕਲਾਤਮਕ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਹੈਂਡਨ ਏਅਰ ਡਿਸਪਲੇਅ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ; ਦਰਅਸਲ, ਟਿਮ ਨੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਿੱਚ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਡਾਣ ਇੱਕ ਮਹਿੰਗਾ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਾਲਨ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਸਿਲਵਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸਸ਼ਿਪ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਵਾਲਪੇਪਰ ਅਤੇ ਫੈਬਰਿਕ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕਰੀਅਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਟਿਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਿਆਰ, ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸੇ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਮਿਡਲੈਂਡ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲੈ ਲਈ।

1936 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਗਲਾਈਡਿੰਗ ਕਲੱਬ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਇੰਨਾ ਵਧੀਆ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਕਲੱਬ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬੈਂਕ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਲੱਬ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਡਲੈਂਡ ਬੈਂਕ ਫਲਾਇੰਗ ਕਲੱਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1937 ਵਿੱਚ ਟਿਮ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਵਜੋਂ, ਕਲੱਬ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਿਨੈਕਾਰ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਡਰਾਫਟ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਬੱਤੀ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹਵਾਦਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਟਿਮ ਦਸੰਬਰ 1937 ਵਿੱਚ RAFVR ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ; ਮਾਰਚ 1939 ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ 97 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਟਿਮ ਨੇ 10 ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਫਲਾਇੰਗ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ (EFTS) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਰਿਫਰੈਸ਼ਰ ਕੋਰਸ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲਈ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਸਿਖਲਾਈ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬੈਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਜੋੜੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣਾ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਜੋਏ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਟਿਮ ਨੇ ਉਹ ਬੱਸ ਦੇਖੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋਏ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਟਾਪ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣਗੇ। 'ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ,' ਟਿਮ ਨੇ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਸੜਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੈਸਾਖੀਆਂ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਧਾ ਬੱਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਸ ਚੀਕ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਨਾਇਕ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ; ਉਸਨੇ ਵੈਲੇਨਜ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ?' ਟਿਮ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਇਹ ਦੌੜਨ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਸੀ, ਹੈ ਨਾ?'

ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟਿਮ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਚਾਲਨ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕਈ

ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਅਗਸਤ 1941 ਵਿੱਚ 25 OTU ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੀਆਂ ਸਿਖਲਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਆਮ ਵਾਂਗ ਅੱਗੇ ਵਧੀਆਂ, ਪਰ 9-10 ਸਤੰਬਰ, 1941 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਟਿਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬੇਸ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸ ਬੰਬਾਰੀ ਦੌੜ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੰਟਰੋਲ ਟਾਵਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਟਿਮ ਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁਨੇਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੈਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੁਝ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਟਿਮ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਭਟਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੋਟਰਡਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡਿੰਗ ਹੋ ਗਈ। ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਇੱਕ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਟ ਕੇ, ਟਿਮ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਪਿਆਰ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ: ਕਲਾ। ਹੁਣ ਇੱਕ ਵੱਡੀ, ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਟੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਵੀਏਟਰ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਪ੍ਰੂਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਸਨੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

*

ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸੁਰੰਗ ਵਿਭਾਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਰੌਬਰਟ 'ਕਰੰਪ' ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 1940 ਤੋਂ ਕੈਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ, ਇੱਕ ਲੰਬਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਾਕੂ ਪਾਇਲਟ ਸੀ ਜੋ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰੀ ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਈਨਿੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸੀ, ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਸਲੇਟੀ ਰੇਤਲੀ ਮਿੱਟੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਕੈਂਪ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਇੱਕ ਢਿੱਲੀ ਪੀਲੀ ਰੇਤ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਜੋ ਸਤ੍ਹਾ ਤੋਂ ਛੇ ਜਾਂ ਅੱਠ ਇੰਚ ਹੇਠਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਅਤੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਸਥਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਢਹਿ ਜਾਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸੀ।

ਪਹਿਲੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਬਾਰਥ ਵਿਖੇ ਬਣੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸਨ - ਕਾਫ਼ੀ ਖੋਖਲੀਆਂ, ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਤੇ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਤਲੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਛੇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਦਾਰ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕਈ ਸ਼ਾਫਟ ਡੁੱਬ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੰਮ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਨੇ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਪੀਟਰ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਨੇ ਦੂਜੀ, ਅਤੇ ਮਕਲ ਮੁਇਰ ਨੇ ਤੀਜੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸਨ - ਲਗਭਗ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ - ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬੁਰੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਲਗਭਗ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਢਹਿ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਫਾਇਰ ਪੰਪਰ ਨਾਲ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਡਿੱਗ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ ਭਾਰੀ ਟਰੱਕਾਂ ਜਾਂ ਵੈਗਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਤਾਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ-ਦਿੱਖ ਵਾਲੀ ਖੱਡ ਛੱਡ ਗਏ।

ਦਰਅਸਲ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀਆਂ ਆਈਆਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਅਸਲੀ ਸੁਰੰਗਾਂ ਬਚੀਆਂ ਸਨ: ਫੈਨਸ਼ੌਅਜ਼, ਅਤੇ ਹੱਟ 67 ਤੋਂ ਫਲੂਡੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਯਤਨ, ਦੋਵੇਂ ਡਮੀ ਟ੍ਰੈਪਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਾਫਟ ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਫੁੱਟ ਲਈ ਖਿਤਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ, ਉਸ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਫਟ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸੁਰੰਗ ਉੱਥੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਾਫਟ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਖ ਸੁਰੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਫਟ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਫੈਨਸ਼ੌਅਜ਼, ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟ ਖੋਖਲਾ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜਾ ਫਲੂਡੀ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਹੇਠ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਾਕਾਂਖੀ ਯਤਨ ਸੀ। ਹੱਟ 67 ਕਵਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੀ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਜਰਮਨ ਇਸਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਲਈ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਸਮਝਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਮੀ ਸ਼ਾਫਟ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿੰਕਿੰਗ ਸ਼ਾਫਟ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਸਮਰੱਥਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਝੌਂਪੜੀ ਤੱਕ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਖੋਦਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਕੀ ਰੇਤ ਖਿੰਡ ਗਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਖੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਬਚਣ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਅਜ਼ਮਾਏ ਗਏ। ਜਰਮਨ ਵਰਦੀਆਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਅਤੇ ਪੈਸੇ, ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਲੈ ਕੇ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ, ਨਿੱਕ ਟਿੰਡਲ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਏਅਰਮੈਨ ਨੇ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਗਾਰਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸਾਂ ਵੱਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਉਹ ਸੜਕ ਦੇ ਅੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਟਾਵਰ ਸੰਤਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਵਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੀਕ ਮਾਰੀ। ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਵੋਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਵਰ ਬਲਾਕ ਲਈ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਾਸ਼ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਜਾਅਲੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਇੱਕ ਨੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਨੇ ਟਾਈਫਸ ਟੀਕਾਕਰਨ ਲਈ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਜਾਅਲੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਵੋਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਦੇ ਸ਼ੈੱਡ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਥੋਂ ਤਾਰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਸੰਗਠਨ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤਾਰ ਕਟਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਧਸਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤਾਰ ਵੱਲ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਪੁੱਟਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਤੂਫ਼ਾਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸ਼ੈੱਡ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲੇ ਦੇ ਢੇਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖ ਲਿਆ।

*

1942 ਦੀ ਬਸੰਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥੀਏਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਆਖਰਕਾਰ ਲੁਫਟ III ਦੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਮਈ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੋਰੇਗਿਡੋਰ ਵਿਖੇ ਅਮਰੀਕੀ ਗੈਰੀਸਨ ਨੇ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਅੱਗੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਨੇ ਖਾਰਕੋਵ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਮਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਸੋਵੀਅਤ ਹਾਰ ਹੋ ਗਈ। 30 ਮਈ ਨੂੰ ਆਰਏਐਫ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਮਿਲੇਨੀਅਮ, ਕੋਲੋਨ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰ-ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਹਮਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਿਲੇਨੀਅਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੁਰੰਤ ਨੁਕਸਾਨ ਲੰਬੇ ਸ਼ਾਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਨੇ ਬੰਬਰ ਕਮਾਂਡ ਦੀ ਵਧਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਮਿਲੇਨੀਅਮ ਦੁਆਰਾ ਏਅਰਕ੍ਰੂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਆ ਹੈ, ਲਗਾਤਾਰ ਛਾਪਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ।

ਆਮ ਵਾਂਗ, ਹੈਪੀ ਵੈਲੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਰੁਹਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) 8-9 ਜੂਨ, 1942 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ 405 ਸਕੁਐਡਰਨ ਆਰਸੀਏਐਫ ਦਾ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਚਾਰ-ਇੰਜਣ ਵਾਲਾ ਬੰਬਾਰ ਐਚ-ਹੈਰੀ ਦੋ ਸੌ ਹੋਰ ਭਾਰੀ ਬੰਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਏਸੇਨ ਵਿੱਚ ਕਰਪਸ ਵਰਕਸ ਵੱਲ ਡਰੋਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਰਾਤ ਸੀ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਰੁਟੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੰਬਾਰ ਦੇ ਫਿਊਜ਼ਲੇਜ ਵਿੱਚ, ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਨੇ ਰੇਡੀਓ ਆਪਰੇਟਰ ਬਿਲ ਕੇਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਚੁਟਕਲੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸਤ 77 ਸਕੁਐਡਰਨ ਆਰਏਐਫ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਛਾਪਿਆਂ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਮ ਨੇ ਛੋਟੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਜੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਮ ਵਾਂਗ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਸਰਚਲਾਈਟ ਦੀ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚਮਕਦਾਰ ਚਿੱਟੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਮ ਅਤੇ ਟੀਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਝਟਕੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਪਹਿਲੇ ਧਮਾਕੇ ਨੇ ਹੈਲੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਾਇਲਟ ਉਸਨੂੰ ਡਾਈਵ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਉਚਾਈ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਏਲਰੋਨ ਖੱਬੇ ਮੋੜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਇਲਟ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਲੋਡ ਨੂੰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਟੀਚੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਗਲਪਨ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਤੇਜ਼ ਪੱਛਮੀ ਹਵਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਨੂੰ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਫਲੈਕ ਪੋਸਟਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਈ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਪਾਇਲਟ ਕੰਟਰੋਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਸਟੀਅਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਵਿੱਚ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੱਕ।

*

ਜੇਮਜ਼ ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਵਰਨਹੈਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨ ਨੌਜਵਾਨ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਰਗੇ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਮਾਪੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆਵਾਸ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ਪਰ 1914 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਜਿਮ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਜਨਵਰੀ, 1917 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੰਗਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਨੀਪੈਗ ਵਿੱਚ ਵਸ ਗਿਆ। ਵੱਡਾ ਵਰਨਹੈਮ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੈਸੀਫਿਕ ਰੇਲਵੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਮ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਫਲੋਰੈਂਸ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵੈਸਟ ਦੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਮ ਅਤੇ ਫਲੋਰੈਂਸ ਅਕਸਰ ਉੱਤਰੀ ਓਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਮਾਈਨ ਸੈਂਟਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸੀ ਅਤੇ ਚਾਚਾ ਇੱਕ ਜਨਰਲ ਸਟੋਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਰਨਹੈਮ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਸਨ; ਦਿਨ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਨਿੱਘੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਬੀਚ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮਾਈਨ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਵਿਨੀਪੈਗ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਨੇ ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਮਾਈਨ ਸੈਂਟਰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਿਨੀਪੈਗ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਜੌਨ ਡੀਅਰ ਪਲਾਅ ਵਿਖੇ ਅਕਾਊਂਟਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੀ। ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ਪਰ 10 ਅਕਤੂਬਰ, 1940 ਨੂੰ, ਉਹ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੁਲਾਈ 1941 ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਨਿਰੀਖਕ ਵਜੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਰਨਹੈਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਉਹ 77 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ 77 ਨਾਲ ਸੋਲਾਂ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ, ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1942 ਵਿੱਚ, ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ 405 ਸਕੁਐਡਰਨ RCAF ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਵਰਨਹੈਮ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੋਲੋਨ 'ਤੇ 'ਹਜ਼ਾਰ ਛਾਪਾ' ਸੀ। ਜਿਮ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਅਮਲਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਏ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਛਪੀ। 'ਦੁਬਾਰਾ ਘਰ,' ਕੈਪਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਕੋਲੋਨ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ।' ਇਹ ਚਾਲਕ ਦਲ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੈਸ 'ਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਐਸੇਨ ਦੀ ਵਾਪਸੀ

ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਏ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਏਸੇਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਰੁਹਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਭੱਜਿਆ, ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਰਪਸ ਵਰਕਸ 'ਤੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲੈਂਡ ਦੇ ਉੱਪਰ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਬੰਦੂਕਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਰਮਨ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟਸ ਨੇ ਹੈਲੀ ਦੀਆਂ ਬਾਲਣ ਲਾਈਨਾਂ ਲੱਭ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਬੰਦਰਗਾਹ ਇੰਜਣ ਥਿੜਕ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਵੱਡੇ ਬੰਬਾਰ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਹਾਰਨ ਵਾਲੀ ਲੜਾਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਟਰਕਾਮ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਹੈਚ ਵੱਲ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਉਸਦਾ ਭਾਰੀ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਫਿਊਜ਼ਲੇਜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਾਇਆ, ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਹਵਾ ਦਾ ਬੋਲ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਮ ਨੇ ਬੰਬਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਜਰਮਨ ਫੌਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਵੱਲ ਭੱਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

*

ਜਦੋਂ ਜਿੰਮੀ ਵਰਨਹੈਮ ਲੂਫਟ III ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ, ਇੱਕਹਠ ਸਾਲਾ ਕਰਨਲ ਫ੍ਰੈਡਰਿਕ ਵਿਲਹੈਲਮ ਵਾਨ ਲਿੰਡੇਨਰ-ਵਿਲਡੌ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਘੋੜਸਵਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਸੱਤ ਜ਼ਖ਼ਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਇਰਨ ਕਰਾਸ (ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਗੋਰਿੰਗ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਟਾਫ਼ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿੜ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਸਾਖ ਲਈ ਰੀਚਸਮਾਰਸ਼ਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਭੱਜਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਸਾਥੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਕੈਂਪ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਟਾਫ਼ ਵਿੱਚੋਂ, ਤਿੰਨ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਡਿਊਟੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਹੰਸ ਪਾਈਬਰ, ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਸੀ ਜੋ ਬਾਰਥ ਵਿਖੇ ਏਅਰਮੈਨ ਨਾਲ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਆਸਟ੍ਰੀਅਨ ਨਾਜ਼ੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮੈਂਬਰ, ਪਾਈਬਰ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀ ਬਲੱਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਆਸਟਰੀਆ ਉੱਤੇ ਜਰਮਨ ਕਬਜ਼ੇ, ਐਂਸ਼ਲਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇੱਕ ਜ਼ਾਲਮ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਸਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਦੋ ਹੋਰ ਜਰਮਨ ਜੋ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਨ ਹੈਂਡ ਫੈਰੇਟਸ, ਕਾਰਪੋਰਲ ਕਾਰਲ ਗ੍ਰੀਸ, ਜਿਸਨੂੰ ਰਬਰਨੇਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਸਾਰਜੈਂਟ ਹਰਮਨ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼, ਜਿਸਨੂੰ ਡਿਮਵਿਟਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗ੍ਰੀਸ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨੱਕ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚਲਾਕ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਕੁਝ ਸਟਾਫ ਸਮੇਤ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿਲੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਆਦਮੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਭਗ ਰੋਗ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਛਾ

ਸੀ। ਉਹ ਏਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸੀ।

ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼, ਜੋ ਜੁਲਾਈ 1940 ਤੋਂ ਏਅਰਮੈਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਵਜੋਂ ਉਸਨੇ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਸਮਝ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸਨੇ, ਉਸਦੇ ਤੇਜ਼ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਣਉਚਿਤ ਉਪਨਾਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜਨਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਪਸੰਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਰਬਰਨੇਕ ਅਤੇ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਫੈਰੇਟਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਟਾਫ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਕੀਨ ਟਾਈਪ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਡੌਲਫ, ਜਿਸਨੂੰ ਫਿਊਹਰਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣਾ ਉਪਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਰੂਡੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਇਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ, ਬਚਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਰੇਟਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਬਾਕੀ ਗਾਰਡ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਨ। ਫੈਰੇਟਸ ਦੁਆਰਾ ਨਫ਼ਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਓਫ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਗਾਰਡ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ 'ਇੱਕ ਭੀੜ, ਅਪਾਹਜ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਗਲਾਂ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।' ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ ਜੋ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਯੋਗ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਯੁੱਧ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਤੰਬਾਕੂ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਵਰਗੀਆਂ ਐਸ਼ੋ-ਆਰਾਮ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਗਏ, ਜੋ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਬਚਣ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਾਵੇਗਾ।

ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਕਾਰ ਲੈਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇੱਕ ਥੀਏਟਰ ਟਰੂਪ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਜਾਂ YMCA ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਨੇ ਲਿਸਬਨ ਅਤੇ ਜਿਨੀਵਾ ਦੇ ਡਿਪੂਆਂ ਤੋਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ-ਰੱਖਿਅਕ ਭੋਜਨ ਪਾਰਸਲ ਵੀ ਭੇਜੇ। ਵੋਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਰਸਲ ਦਫਤਰ ਨੇ ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਅਤੇ ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ, ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਾਕੂ ਏਸ, ਜਿਸਨੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਉਡਾਏ ਸਨ, ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਪੈਕੇਜਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਰਮਨ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਸਿਹਰਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਰਸਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਫੂਡ ਪਾਰਸਲਾਂ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਆਦੀ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦਾ ਉਹ ਪਿਆਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਰਮਨ ਰਾਸ਼ਨ ਸਪੈਂਗਨਬਰਗ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਦਲਿਆ ਸੀ: ਮਾਰਜਰੀਨ ਵਾਲੀ ਕਾਲੀ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰਸਾਇਣਕ ਜੈਮ, ਜਿਸਨੂੰ ਏਰਸੈਟਜ਼ (ਜਾਂ ਬਦਲ) ਜੈਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਭੁੰਨੇ ਹੋਏ ਚੈਸਟਨਟ ਜਾਂ ਐਕੋਰਨ ਤੋਂ ਬਣੀ ਕੌਫੀ; ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸੂਪ; ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ 'ਲਗਜ਼ਰੀ', ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਛੀ ਪਨੀਰ, ਇੱਕ ਤਿੱਖਾ ਅਤੇ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਖਾਣਯੋਗ ਪਦਾਰਥ ਜਿਸਦਾ ਡੇਅਰੀ ਉਤਪਾਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਵਧੀਆ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੂਪ, ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਆਲੂ, ਮਟਰ, ਅਤੇ ਤਲੇ ਹੋਏ ਮੈਕਰੋਨੀ ਅਤੇ ਪਨੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਕੀ ਦਾ ਬੀਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਡਿੰਗ ਅਤੇ ਕੌਫੀ। ਚਾਹ ਵਿੱਚ ਪਾਊਡਰ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਬਿਸਕੁਟ, ਮਾਰਜਰੀਨ, ਬਰੈੱਡ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ, ਪਾਊਡਰ ਦੁੱਧ (ਕਲਿਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਅਤੇ

ਸੌਗੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਕੇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ, ਕ੍ਰੀਜੀ ਰਾਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਬਰੈੱਡ ਅਤੇ ਜੈਮ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦੇ ਇੱਕ ਬਰਿਊ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦਲੀਆ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਦਲੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕ੍ਰੀਜੀ 'ਸੈਂਡੀ' ਗਨ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸਦੀ ਸਕਾਟਿਸ਼ ਵਿਰਾਸਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਕਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਗੂੜ੍ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਚੁੱਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਤਿੱਖਾ ਬਾਹਰੀ ਹਿੱਸਾ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਸਕਾਟਿਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ, ਅਲਿਸਟੇਅਰ ਡੋਨਾਲਡ ਮੈਕਿੰਟੋਸ਼ ਗਨ ਦਾ ਜਨਮ 27 ਸਤੰਬਰ, 1919 ਨੂੰ ਪਰਥਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਆਚਟਰਾਰਡਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਐਥਲੀਟ ਸੀ ਪਰ 1938 ਵਿੱਚ ਟਾਈਟੈਨਿਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਪਯਾਰਡ, ਹਾਰਲੈਂਡ ਅਤੇ ਵੁਲਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਸਨੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਦੇ ਪੈਮਬਰੋਕ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮਕੈਨੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਐਥਲੈਟਿਕ ਹੁਨਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰਗਬੀ ਟੀਮ ਲਈ ਇੱਕ ਟਰਾਇਲ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਵਾਇਆ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਦੁਆਰਾ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਲਜ ਲਈ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ।

ਸੈਂਡੀ ਗਨ 22 ਫਰਵਰੀ, 1940 ਨੂੰ RAFVR ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ ਕੈਂਬਰਿਜ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਹੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ 22 ਜੂਨ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ 18 ਜਨਵਰੀ, 1941 ਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਜੂਨ 1941 ਵਿੱਚ ਕੋਸਟਲ ਕਮਾਂਡ ਦੇ 48 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੌਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਜ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਏਅਰਫੀਲਡਾਂ ਤੋਂ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਮਿਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਐਨਸਨ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਉਡਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸੈਂਡੀ ਕੁਝ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ, ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ, ਬੈਨਸਨ ਵਿਖੇ 1 PRU ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਦੋਸਤਾਨਾ ਪਰ ਹੌਲੀ ਐਨਸਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਉਡਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਂਡੀ ਗਨ ਪਤਲੇ ਨੀਲੇ ਸਟ੍ਰਿਪਡ-ਡਾਊਨ, ਨਿਹੱਥੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰਸ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚਾਈ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਅਸਲੀ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਫਰਵਰੀ 1942 ਵਿੱਚ ਸੈਂਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਚਟਰਾਰਡਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ, ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਖਰੀਦੇ ਗਏ 1928 ਲਾਗੋਂਡਾ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਰਥਸ਼ਾਇਰ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਵਗਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੈਲਮਨ ਲਈ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦੇ ਹੋਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟਾ ਬ੍ਰੇਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਨਾਰਵੇਈ ਫਜੋਰਡ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਜਲ ਸੈਨਾ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਤਿੰਨ-ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਡਿਟੈਚਮੈਂਟ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਵਿਕ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਪਿਟਸ ਕੋਲ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੇਂਜ ਸੀ; ਉਹ ਲੜਾਕੂ ਕਵਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਉੱਡਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਫਲੈਕ ਅਤੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਅਸਫਲਤਾ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰੀ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਭਿਆਨਕ ਮੌਸਮੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਭਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੇਸ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਸੈਂਡੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਖੇਤਰ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਵਿੱਚ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ

ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ, ਉਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਰੇਡੀਓ ਫਿਕਸ ਲੈਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਚਾਨਕ, ਗਨ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਕੇਪ ਰੈਥ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦੇਖੀ। ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਬੱਦਲ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ। ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਉੱਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਬਾਲਣ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਤਰੀ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ।

5 ਮਾਰਚ, 1942 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ, ਸੈਂਡੀ ਗਨ ਨਾਰਵੇਈ ਤੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵਿਕ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਸਕੈਂਡੇਨੇਵੀਆ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਝਟਕੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਗਨ ਇੱਕ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਉਡਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਮੀ 109 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਉੱਪਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟਸ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਿੱਛਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਗੋਲੇ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਸ਼ੈੱਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਭ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਸਪਿਟ ਦਾ ਇੰਜਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮ ਹੋਣ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੰਘਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਇੰਜਣ ਦੇ ਢੱਕਣ ਤੋਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਤਾਂ ਸੈਂਡੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਕਿਨਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਰਵੇਈ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੈਂਡੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਸਵੀਡਨ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਜਰਮਨ ਗੈਰੀਸਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਉਤਰਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਫੌਜਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੀਆਂ।

ਸੈਂਡੀ ਦੇ ਬੰਦੀ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਅਤੇ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਉੱਤਰੀ ਨਾਰਵੇ ਦੇ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਂਡੀ ਨੂੰ ਡੁਲਾਗ ਲੁਫਟ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਸਾਗਨ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਕਾਟਸ, ਇੱਕ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰਮੈਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਲਿਵਰਪੁਡਲੀਅਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੰਕ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਹੋਣ ਦੀ ਰਸਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ।

*

ਇਹ ਸਟਾਲਗ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਗਰਮੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਗਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਬਾਰਥ ਵਾਪਸ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੈਨਰੀ ਲੈਮੰਡ ਅਤੇ ਬਿੱਲ ਗੋਲਡਫਿੰਚ ਨੇ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਬਣਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਟੋਏ ਪੁੱਟਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤਿਲ ਬਚਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਗਨ ਚਲੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਬਿੱਲ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਤੀਜੇ ਆਦਮੀ, ਜੈਕ ਬੈਸਟ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨੇੜੇ ਦੱਬਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਪੁੱਟ ਸਕਣ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਬੈਂਡਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਜਾਂ ਗੋਲਪੋਸਟਾਂ ਲਈ ਟੋਏ ਪੁੱਟਣਾ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਘੱਟ ਪਾਏ ਗਏ।

ਤਿੰਨੋਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਿੱਲ ਬੋਲਿਆ। 'ਇਹ ਕਿਵੇਂ? ਅਸੀਂ ਵਾਸ਼ਹੱਟ ਲਈ ਇੱਕ ਡਰੇਨੇਜ ਨਾਲੀ ਪੁੱਟਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ - ਗੁੰਡੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ!'

'ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ,' ਜੈਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਵਾਂਗੇ? ਹੁਨ

ਪਲੰਬਿੰਗ ਇੰਨੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ!'

'ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦੇਵਾਂਗਾ,' ਬਿੱਲ ਨੇ ਇੱਕ ਬੁਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਕੁਝ ਸੌ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੇ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਝੌਂਪੜੀ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੀਬਰ ਨੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

"ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਕੈਂਪ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ," ਉਸਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਵਿੰਗਸ ਡੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਪਲਕਾਂ ਝਪਕਾਏ ਪਾਈਬਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। 'ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਘਟੀਆ ਜਰਮਨ ਪਾਈਪ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ - ਇਹ ਝੌਂਪੜੀ ਇਸ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਨਨ ਸਥਾਨ ਹੈ।'

'ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਸਾਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਅਸਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ,' ਪਾਈਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਠੀਕ ਹੈ, ਔਜ਼ਾਰ ਲਿਆਓ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਰਾਂਗੇ - ਇਹ ਕੁਝ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਕਸਰਤ ਹੋਵੇਗੀ,' ਵਿੰਗਜ਼ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ।

ਪਾਈਬਰ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਗੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਜਿਸ ਕੋਲ ਬੇਲਚਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਂਹ ਸੀ। 'ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਤੁਹਾਡੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਲਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ - ਸਾਰੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।' ਉਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਤ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲਈ, ਗੋਲਡਫਿੰਚ, ਲੈਮੰਡ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਕਵੇਅ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਖੋਦਣ ਅਤੇ ਖਾਈ ਦੇ ਤਲ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਧੱਕਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਗਏ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਟਾਵਰ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਣ ਜਾਂ ਲੰਘਦੇ ਫੈਰੇਟ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕੇ। ਫਿਰ, ਜਦੋਂ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੋਲਰਾਂ ਨੇ ਸਤ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਹੇਠਾਂ, ਸੋਕਵੇਅ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਫਟ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੇ ਦੋ ਸੀਸਮੋਗ੍ਰਾਫ ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੱਧਾ ਰਸਤਾ ਲੰਘਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੈਰੇਟਸ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਘਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਧਾਰਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਡਿਊਟੀ ਅਫਸਰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਭਟਕਿਆ ਕਿ ਹੰਗਾਮਾ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੈਸਟ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ, ਲੈਮੰਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਕੇ, ਜੋ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੁਦਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਅਫਸਰ ਉੱਠਿਆ ਤਾਂ ਮੋਰੀ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜੈਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ 'ਸੇਹਰ ਹੀਸ!' (ਬਹੁਤ ਗਰਮ!), ਇੱਕ ਗੰਦੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਪੂੰਝਦੇ ਹੋਏ। ਅਫਸਰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਅਤੇ ਜੈਕ ਵਾਪਸ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ਜੈਕ ਨੇ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਕ੍ਰੀਗੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮਸੀਹ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭੋ ਜੋ ਜਰਮਨ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਦਮਾਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ!' ਖੇਡ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ, ਦੂਜਾ ਕ੍ਰੀਗੀ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਗੁੰਡੇ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਭਟਕ ਜਾਵੇ।

ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਗੀ ਤੁਰਿਆ ਆਇਆ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਕੋਲ ਰੁਕ ਗਿਆ।

ਉਸਨੇ ਜੈਕ ਨੂੰ ਅੱਖ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਰਮਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਟੂਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਐਤਵਾਰ, 30 ਜੂਨ ਨੂੰ, ਹੈਨਰੀ, ਜੈਕ ਅਤੇ ਬਿੱਲ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠਾਂ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਹ ਫੁੱਟ ਪੁੱਟਿਆ; ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਐਪਲ (ਰੋਲ ਕਾਲ) ਲਈ ਧੋਤੇ, ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚੰਗੇ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਐਪਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵਾਪਸ ਟੋਏ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਸੀਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਠੀਕ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੋਕਵੇਅ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਚੀ ਫੁੱਟ ਪੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਤ ਲਈ ਰੁਕ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਹ ਨਿੱਘ ਲਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲੇਟ ਗਏ, ਪਰ ਨੀਂਦ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਤਿੰਨੇਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਮੇਜ਼ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਏਅਰਹੋਲ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਕੋਲੇ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਨਾਲ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੁਰਚਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਰੇਤ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਆਦਮੀ ਵੱਲ ਧੱਕਦਾ ਸੀ। ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਆਖਰੀ ਆਦਮੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਕੱਸ ਕੇ ਪੈਕ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਪਚੱਤਰ ਫੁੱਟ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਨਰਕ ਵਰਗੇ ਸਨ।

ਰਾਤ ਪੈਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਬਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਪਰੇ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਏਅਰਹੋਲਜ਼ ਤੋਂ ਭਾਫ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਥੰਮ੍ਹ ਉੱਠਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਘਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਵੇਰੇ 3:00 ਵਜੇ, ਮੋਲਰਾਂ ਨੇ ਏਅਰਹੋਲਜ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨੇਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੜ੍ਹਾ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਏ।

ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਏਅਰਫੀਲਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਗਲਾਈਡਰ ਟ੍ਰੇਲਰ ਵਿੱਚ ਭਿਆਨਕ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਕੇ ਬਿਤਾਇਆ। ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਭਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈਫੀਲਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉੱਡ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜ ਗਏ। RAF ਲੜਾਈ ਵਾਲੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਰੇਲਮਾਰਗ ਨਕਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਨੈਵੀਗੇਟ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਭੋਜਨ ਲਿਆਏ ਸਨ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਆਲੂਆਂ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਹੋਰ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨੇਂ ਓਡਰ ਨਦੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰੋਇੰਗਬੋਟ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਮਿਲੀ ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਈ ਸੀ, ਬਾਲਟਿਕ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਿਨਾਰੇ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਲਟੀ ਹੋਈ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੈਕ, ਬਿੱਲ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇਸਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਜਮੀ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਅੰਤ ਸੀ।

ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ; ਛੱਤੀ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ 150 ਫੁੱਟ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਭੂਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਸਾਲ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰਮ ਹਫ਼ਤੇ ਦੌਰਾਨ, ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਦਸਤੇ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅੱਠ

ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੀ 'ਐਂਟੀਮੋਲ' ਖਾਈ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਬੈਸਟ, ਗੋਲਡਫਿੰਚ ਅਤੇ ਲੈਮੰਡ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਵਗਾਉਂਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਸ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ 'ਰੈਂਡ' ਨੋਬਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਨਵੀਂ ਖਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤਿਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੱਕ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਬਾਰਬਰ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਮਦਦ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਜੋੜਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਇਹ ਤਿੱਕੜੀ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਗਾਰਡ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਠਦੇ ਭਾਫ਼ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ। ਏਅਰਹੋਲ ਨੂੰ ਸੁੰਘਣ ਵਾਲੇ ਅਲਸੈਟੀਅਨ ਨੇ ਭੌਂਕਣ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਤਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਫੈਰੇਟਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖੋਦਣ ਲਈ ਅੰਦਰ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਗੰਦੇ ਅਤੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨਾਂ ਅਸਲੀ ਤਿੱਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਆਨੰਦ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗਾਰਡਾਂ ਦਾ ਉਹੀ ਦਸਤਾ ਬੇਲਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਭਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖਣਾ ਲਗਭਗ ਫੜਿਆ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਸੀ।

*

ਤਿਲ ਦੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਤਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਦਾਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਬਰ ਸਨ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਟ੍ਰੇਨ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਤ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਜਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ, ਤਾਂ ਸੱਚਾਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਸੀ।

ਉਹ ਅਤੇ ਜੈਕ ਜ਼ਾਫੈਂਕ ਆਪਣੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਜਾਣ ਲਈ ਰੇਲਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਸਨ। ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਾਫੈਂਕ ਨੇ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ, ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਭੂਮੀਗਤ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਡੀਕ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ, ਰੋਜਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੈੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੈਕ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਉਹ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਕਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਕਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੱਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਜੈਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੁਆਰਾ ਭੱਜਣ ਦੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਵਾਪਸ ਇੱਕ ਵਰਗ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਹੋਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਰ ਤੁਰਕੀ ਲਈ। ਫਿਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਲਾਈਨ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਾਗ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਹੁਣ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। 27 ਮਈ, 1942 ਨੂੰ, ਬੋਹੇਮੀਆ-ਮੋਰਾਵੀਆ ਦੇ ਰੀਕ ਰੱਖਿਅਕ ਰੇਨਹਾਰਡ ਹੈਡਰਿਕ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਗ ਦੇ ਇੱਕ ਉਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ; ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਗੇਸਟਾਪੋ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ 'ਤੇ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਜੈਕ ਦਾ ਪਤਨ ਸੀ। ਜਿਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬਲਾਕ

ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਪੋਰਟਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਮੈਂਬਰ ਤੱਕ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਜੈਕ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰੋਜਰ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਬੈਰਿਸਟਰ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਸੁਹਜ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਰਮਨ ਸਕੀਇੰਗ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪ ਸੈਂਸਰ, ਜੋ ਰੋਜਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ, ਇੱਕ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਜਨਰਲ, ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਹੁਣ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਰੋਜਰ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਡਗਲਸ ਬੈਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਘੇਰੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੋਲਰਾਂ ਦੇ ਸੋਕਵੇਅ ਖਾਈ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗਾਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਈਨ ਸੀ ਜੋ ਤੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਡਗਲਸ ਗਾਰਡ ਅਤੇ ਸਾਈਨ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਖਾਈ ਉੱਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਨੂੰ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਜਾਓ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤੋ। ਰੋਜਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ, ਸੰਪੂਰਨ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ, ਚੀਕਿਆ, 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ "ਸਰ" ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਲੰਘਣ ਦਿਓ!' ਇੱਕ ਮੂਰਖਤਾ ਭਰੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਗਾਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਹੇਠਾਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਡਗਲਸ ਅੱਗੇ ਵਧੇ, ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਧਿਆਇ 5

ਵਾਇਰ ਰਾਹੀਂ

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ 1942 ਦੀ ਗਰਮੀ ਬੀਤਦੀ ਗਈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਾਈਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦੂਜੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਏ, ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ 'ਤੇ ਸੱਟਾ ਲਗਾਉਣਾ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਦੇ ਕੋਲ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦਸ ਪੌਂਡ ਸਨ, ਅਤੇ ਟੌਮ ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਹਮਲਾ ਅਗਲੇ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਯੁੱਧ 1943 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਸਤ 1942 ਵਿੱਚ, ਆਸ਼ਾਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਬਲ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਮਾਂਡੋ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੱਟਵਰਤੀ ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਡਿਏਪੇ 'ਤੇ ਉਤਰੇ। ਲੈਂਡਿੰਗ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਅਸਫਲਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਨੁਕਸਾਨ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨੇ ਦੂਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ 'ਤੇ ਸੱਟੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਯਕੀਨਨ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਨੇੜੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਆਪਣੇ ਦਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਬਚਣ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

*

ਅਗਸਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਨੇ ਹੱਟ 68 ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਕੱਢੀ ਜੋ ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਦੇ ਛੇਕ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ ਰਾਇਲ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਲੰਬਾ, ਪਤਲਾ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਜਿਸਦੇ ਵਾਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਤਲੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਰਮ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸੀ।

17 ਫਰਵਰੀ, 1919 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਰੂਪਰਟ ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਸ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕੇਪ ਟਾਊਨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਹੇ ਕਿ ਜੌਨ ਨੇ ਸੇਂਟ ਪੌਲ ਕੈਥੇਡ੍ਰਲ ਵਿੱਚ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲਿਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਸਟੀਵਨਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਕੇਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਮ ਜਿਹਾ ਬੀਤਿਆ, ਟੇਬਲ ਮਾਊਂਟੇਨ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਤੱਟ 'ਤੇ ਕਲਿਫਟਨ ਵਿੱਚ ਘੋੜਸਵਾਰੀ ਕਰਨਾ। ਉਸਨੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਕਾਲਜ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟੈਨਿਸ, ਕ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਰਗਬੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਦਸੰਬਰ 1936 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੌਨ ਨੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਤੰਬਾਕੂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਪਨ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ, ਅਤੇ 1938 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਨਵੀਂ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਇਲਟ ਸਿਖਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ, ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਖੰਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। 24 ਨਵੰਬਰ, 1939 ਨੂੰ, ਜੌਨ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਪੋਰਟ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਤੋਂ ਐਂਸਨ ਉਡਾਉਣ ਦੀ। ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ 12 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪੱਛਮੀ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 14 ਨਵੰਬਰ, 1941 ਨੂੰ, ਸਟੀਵਨਜ਼ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਡੇਰਨਾ ਵਿਖੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਠ ਹੋਰ ਮਾਰਟਿਨ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਹਲਕੇ ਬੰਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟੋਬਰੁਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਹੋਏ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ

ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸਤਾਨਾ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅੰਡਰਕੈਰੇਜ ਹੇਠਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਲੇਅਰਗਨਾਂ ਤੋਂ ਦਿਨ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੌਨ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇੰਨੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈਂਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਛਾਪਾ ਮਾਰਨਾ ਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਘਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਤੱਟ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਅਤੇ ਜੌਨ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੰਗ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਗਿਆ। ਟੈਂਕ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿੰਗ ਤੋਂ ਗੈਸੋਲੀਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੁਕਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਟੈਂਕ ਖਾਲੀ ਸਨ; ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਵਹਾਅ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਾਸ-ਫੀਡ ਵਾਲਵ ਨੇ ਸਾਊਂਡ ਟੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਗੈਸੋਲੀਨ ਨੂੰ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫਨਲ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਵਿੰਗ ਦੇ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੌਨ ਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਲਵ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਪੈਨਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਨੇ ਉਚਾਈ ਗੁਆਉਣੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਬਾਰਡੀਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜ਼ਖਮੀ ਬੰਬਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਇਸਦੇ ਅੰਡਰਕੈਰੇਜ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਐਕਸਿਸ ਫਲੈਕ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰਡੀਆ ਨੂੰ ਟੋਬਰੁਕ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਫਲੈਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਟਣਾ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਹੋਸ਼ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਨੈਵੀਗੇਟਰ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡਿੰਗ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਮਕੀਨ ਤੰਦੂਰ 'ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ ਪਰ ਬੰਬਾਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਰੇਤ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਟਿੱਬੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਨਾਲ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਦਾ ਅੰਡਰਕੈਰੇਜ ਢਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਦੀ ਨੱਕ ਕੁਚਲਣ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜੌਨ ਅਤੇ ਦੋ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਟੀਵਨਜ਼ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਬਾਰਥ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲੁਫਟ I ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਭੱਜਣ ਦਾ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉੱਦਮ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੱਟ 68 ਸੁਰੰਗ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਜੌਨ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸੀ; ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

*

1942 ਦੀ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਚਮਕਦਾਰ ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਨਿੱਘੀ, ਕੋਮਲ ਹਵਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਦੁਪਹਿਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਇੱਕ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਮੈਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉਤੇਜਨਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ 2:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮੈਦਾਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼, ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਅਤੇ ਐਡੀ ਐਸੇਲਿਨ, ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ YMCA ਦਸਤਾਨੇ ਖਿੱਚੇ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਥੱਕਦੇ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ, ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਯੋਧੇ ਆਪਣੇ ਕੋਨਿਆਂ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ, ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟਾਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਰਿੰਗ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇਅ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਛਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਰਿੰਗ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ, ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਮਝਦਾਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਸਕਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦੋ ਮੂਰਤੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਖਾਕੀ ਸ਼ਾਰਟਸ, ਵਿੰਡਬ੍ਰੇਕਰ ਅਤੇ ਨਰਮ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਟੋਪੀਆਂ ਪਹਿਨੀਆਂ

ਹੋਈਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਗਜ਼ ਤੱਕ ਸਰਕਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ, ਚੇਤਾਵਨੀ ਤਾਰ ਉੱਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਾੜ ਦੇ ਕੋਲ ਲੇਟ ਗਏ। ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਬੇ ਨੇ ਬਕਲੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੱਕੜ ਦੇ ਖੰਭੇ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਤਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਟ੍ਰੈਂਡ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ, ਮੋਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਰੋਲਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਰੋਲਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਾੜ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੁਕਿਆ ਜਦੋਂ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਰ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਧਾਗੀਆਂ ਕੱਟੀਆਂ, ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਸਰਕਟ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਆਖਰੀ ਧਾਗਾ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਰਿੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਪਾੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੂੜ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਸ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਆਇਰਿਸ਼ਮੈਨ ਕੇਨ ਟੌਫਟ ਅਤੇ ਵਿਲੀਅਮ 'ਰੈਂਡ' ਨਿਕੋਲਸ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਏਐਫ ਈਗਲ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਸੀ, ਨੇ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਾਰ ਦੀ ਘਣਤਾ ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਾੜ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸਥਾਨ ਸੀ। ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾੜ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟਾਵਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਸੰਗਠਨ ਇੱਕ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਨ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਕੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਮੈਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੋਇਰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁੰਡੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਸੁਣਨ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਇਹ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਟਾਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਸੀ। ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਸਭ ਆਖਰੀ ਸਕਿੰਟ ਤੱਕ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੇਨ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਕੋਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਫਟਣ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਸੀ।

ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, ਭੱਜਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਘੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਂਗ ਚੱਲਿਆ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੇਨ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ, ਖ਼ਤਰੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਟਾਵਰ ਗਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੋੜਿਆ, ਦੋਨਾਂ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਉੱਚੀ ਕੀਤੀ। ਵਿੰਗਸ ਡੇ ਉੱਠਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਉਮਰ ਵਰਗੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ, ਗਾਰਡ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਹੇਠਾਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ। ਬਕਲੇ ਦੀਆਂ ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਨਸਾਂ ਅਤੇ ਅਦਭੁਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਫਿਰ ਜਿੱਤ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਵਿੰਗਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਗਾਰਡ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਝਿੜਕਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸ਼ਾਇਦ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚੁਣਿਆ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਉਹ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜੋ ਜਿੰਮੀ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਦਮੀ ਸਨ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ।

ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਚ ਨਿਕਲਣਾ ਸੀ ਪਰ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਇਹ ਅਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ-ਐਨ-ਡੇਰ-ਓਡਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਕੇਨ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਗਨ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਇੱਕ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ।

*

ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਟੌਫਟ ਅਤੇ ਨਿਕੋਲਸ ਭੱਜ ਗਏ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਜੀ ਲੁਕ ਜਾਣ - ਜਾਂ 'ਭੂਤ', ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ - ਤਾਂ ਜੋ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜ ਆਦਮੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ, ਪਹਿਲੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੰਗਾਮਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਖਿਸਕ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਮ ਜਾਲ ਜਿਸਨੇ ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਸੀ, ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਕੋਲ ਭੱਜਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵਲੰਟੀਅਰ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ, ਨੌਰਮਨ 'ਕੌਕ' ਕੈਂਟਨ, ਅਤੇ ਜੌਹਨਸਨ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਵਾਰੰਟ ਅਫਸਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਰਹੀਆਂ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਜੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਣਦੇਖਾ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁੰਡੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਪਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਰੇਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਕੋਈ ਆਮ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪਰ ਵਧੀ ਹੋਈ ਚੌਕਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੈਰਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਫੈਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੈਂਟਨ ਅਤੇ ਜੌਹਨਸਨ ਅਣਪਛਾਤੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਟਮਾਟਰ ਪੈਚਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਰ ਕੱਟਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਭੱਜ ਗਏ ਪਰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ।

*

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾੜਾ ਸਤੰਬਰ ਬਣਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, RAF ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡੱਚਮੈਨ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਸਿਰਫ ਹਾਈਡਲਬਰਗ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਲਈ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ, ਇਸਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਦੀ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਸੌ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਲੂਡੀ ਦੀ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਨੇ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਗੋਰਿੰਗ ਦੇ 'ਸੰਪੂਰਨ' ਕੈਂਪ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ, ਹਲਕੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਭੱਜਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਭਾਰ ਨੂੰ ਸੂਬਿਨ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਕੈਂਪ, ਓਫਲਾਗ XXIB ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਨਵੰਬਰ 1942 ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ, ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼, ਪੀਟਰ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ, ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ, ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ। ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਵੀ ਸਫਾਈ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਭੱਜਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦਾ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਡੌਜਰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਸੀ, ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੋਜ ਦਲ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨੋਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਮੇਜਰ ਡੌਜ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਇਆ। 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ,' ਉਸਨੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

*

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ 'ਤੇ, ਸ਼ੂਬਿਨ ਵਿਖੇ ਕੈਂਪ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। 1940 ਤੱਕ ਇਹ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਜਾਇਦਾਦ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ; ਇੱਥੇ ਖੇਡਣ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਰੁੱਖ, ਇੱਕ ਗ੍ਰੀਨਹਾਊਸ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਨ। ਕੈਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਘੇਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਲੇ ਦੇਵਦਾਰ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਭੇਦ ਕੰਧ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸਮੂਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੈਰਕਾਂ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਛੱਤ ਜਾਂ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੁਰਲੱਭ ਫਰਨੀਚਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਭ ਅਣਦੇਖਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੈਂਪ ਭੱਜਣ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਦੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਚਿੰਤਾ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਬਚਣ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ।

ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਆਏ ਨਵੇਂ ਸੈਨਿਕ, ਅਤੇ ਵਾਰਬਰਗ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਏ ਕਿ ਕੀ ਵਿਘਨ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ ਅਤੇ ਰੌਬਰਟ ਕੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਐਸਪੈਰਗਸ ਪੈਚ ਤੋਂ ਸੱਠ ਫੁੱਟ ਮੋਲ ਸੁਰੰਗ ਖੋਦਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਹਿਲਾਇਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਥੱਕ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਕੈਲਨਨ ਨੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਦੀ ਸ਼ਾਫਟ ਡੁੱਬ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਜਲਦੀ ਹੀ ਤਾਰ ਵੱਲ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ, ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਸਤ੍ਹਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਫੈਲਾਇਆ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਖੋਦਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿੱਕਾ ਟੁਕੜਾ ਲੱਭਿਆ ਅਤੇ, ਉਸਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨੇ, ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੰਚ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਮੱਧਮ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਸੁਰੰਗ ਢਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੇ ਧੁੰਦਲੀ ਗਰਜ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ, ਸਿਰਫ ਕੈਲਨਨ ਦੇ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਤਲੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਠੋਸ ਕੰਧ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਟੌਮੀ ਦੇ ਪੈਰ ਫੜੇ ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਉੱਠਿਆ, ਪਰ ਰੇਤ ਦਾ ਭਾਰ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ, ਇਆਨ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੌਬਰਟ ਕੋਲ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਜੋ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਹੈ,' ਕਰਾਸ ਨੇ ਹੌਂਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਸਾਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਟਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢਾਂਗੇ।' ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬੇਲਚਾ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੀ ਨੇ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਟੌਮੀ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਲੱਭੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਆਨ ਅਤੇ ਰੌਬਰਟ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਖਿੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੌਥੇ ਢਲਾਣ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਨੀਲੇ ਅਤੇ ਥੁੱਕਦੇ ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਚਾਅ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਐਸਪੈਰਗਸ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਏ। ਘੇਰੇ ਦਾ ਗਾਰਡ, ਜੋ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ।

ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੰਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੱਕ ਰੀਅਲ-ਐਸਟੇਟ ਏਜੰਟ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਇਆਨ ਕਿੰਗਸਟਨ ਪੈਮਬਰੋਕ ਕਰਾਸ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1918 ਨੂੰ ਪੋਰਟਸਮਾਊਥ ਦੇ ਨੇੜੇ ਈਸਟ ਕੋਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ

ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪੰਜ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਬੱਚਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾੜੀ ਸਿਹਤ ਨੇ ਪੂਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਿਊਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੰਡੇ ਕੋਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਅੱਠ ਜਾਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹੀ ਇਆਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ।

ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਰਾਸ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਊਥੈਂਪਟਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੇਲਿੰਗ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਆਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨਪਸੰਦ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਲੀ: ਸੈਂਡੀ ਪੁਆਇੰਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਚੌੜੇ, ਨਰਮ ਬੀਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੀਚਲੈਂਡ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਆਨ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਹੇਲਿੰਗ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਏ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਆਨ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤਾਕਤਵਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਚਰਚਰਸ ਕਾਲਜ, ਪੀਟਰਸਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੋਰਡਰ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਸਾਲਾਂ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 1936 ਵਿੱਚ ਚਰਚਰਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਇਆਨ ਨੇ ਇੱਕ ਦੌੜਾਕ ਅਤੇ ਜੰਪਰ ਵਜੋਂ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਰਗਬੀ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਕੱਦ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਪਰ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਮੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇਆਨ ਨੇ ਚਰਚਰਸ ਵਿਖੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ, ਕੇਨੇਥ ਦੇ ਨਾਲ RAF ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1936 ਨੂੰ, ਇਆਨ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੈਨਵਰਥ ਵਿਖੇ ਸਿਵਲ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਉਡਾਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ। 1937 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਹੈਮ ਵਿਖੇ 38 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਹੈਂਡਨ ਮੀਡੀਅਮ ਬੰਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਦੇ ਰੈਂਕ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੰਬਰ ਕਮਾਂਡ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਦਿਨ ਉਹ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸਟੈਂਡਬਾਏ 'ਤੇ ਬਿਤਾਏ, ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਆਨ ਲਈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਹੀਨੇ ਸਨ। ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਢਿੱਲ-ਮੱਠ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਬਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਸਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਰਗਬੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦੌੜ ਕੇ ਅਤੇ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਉਹ ਗੋਲਫ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੀਮ ਗਨ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਵਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਰੋਤਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਆਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੋਟੋਟਾਈਪ ਰੱਖਿਆ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਆਨ ਨੇ 3 ਦਸੰਬਰ, 1939 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਹੈਲੀਗੋਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਹੜਤਾਲ, ਉਡਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਲਈ ਹਵਾਈ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ। 1940 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਤ ਹੈਲੀਗੋਲੈਂਡ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਧੁੰਦ ਵਿੱਚ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਕਿਤੇ ਉਤਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਹਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਦਸ ਘੰਟੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਆਨ ਨੂੰ ਉਸ

ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੰਬਰ ਕਮਾਂਡ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੀ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ: 'ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੂਨ ਜਾਂ ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਅੰਤ ਦੇਖਾਂਗਾ,' ਉਸਨੇ ਜਨਵਰੀ 1940 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।

ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਅੰਤ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਛੱਬੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਾਸਿੰਗਬੋਰਨ ਵਿਖੇ 11 OTU ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਉਸਨੇ ਚੌਂਤੀ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਾਯੋਜਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਆਨ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਮਿਆਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਬਰ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਸਿੰਗਬੋਰਨ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਰਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਤੰਬਰ 1940 ਵਿੱਚ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਇਆਨ ਨੂੰ DFC (ਉਸਦੇ ਭਰਾ, ਕੇਨੇਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ) ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਆਮ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ, ਇਆਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬੇਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। 'ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਿਮਰ ਕਰਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਲਹਿਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਇਆ।

ਅਗਸਤ 1941 ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਆਨ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਐਲਸ਼ਮ ਵੇਲਡਜ਼ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਸੰਚਾਲਨ ਯੂਨਿਟ, 103 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਇੱਕ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੇ ਚਾਰ-ਇੰਜਣ ਵਾਲੇ ਬੰਬਾਰਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋ-ਇੰਜਣ ਵਾਲੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਉਡਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੁਣ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਮੰਗ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉੱਤਰੀ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਨ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਸੀ (ਇੱਕ ਛਾਪਾ ਜਿਸਦਾ ਇਆਨ ਨੇ ਐਲਪਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ), ਅਤੇ ਸਟੈਟਿਨ ਵਿਖੇ ਡੌਕਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਇਕੱਲੀ ਦੌੜ।

ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬੈਟਲ ਕਰੂਜ਼ਰ ਸ਼ਾਰਨਹੋਰਸਟ ਅਤੇ ਗਨੀਸੇਨੌ ਸਨ, ਜੋ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਬ੍ਰੇਸਟ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਜਰਮਨੀ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਦੌੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ RAF ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 12 ਫਰਵਰੀ, 1942 ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਇਆਨ ਕਰਾਸ, ਚਾਰ ਹੋਰ ਵੈਲਿੰਗਟਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਠੰਡੇ ਅਤੇ ਗਿੱਲੇ ਐਲਸ਼ਮ ਵੋਲਡਸ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਹਰੇਕ ਬੰਬਾਰ 500 ਪੌਂਡ ਦੇ ਬੰਬਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਲਈ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਆਈਸਿੰਗ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਵੈਲਿੰਗਟਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੱਟ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਆਨ ਨੇ ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਘਣੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੂਜ਼ਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ, ਅਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਲੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵੈਲਿੰਗਟਨਜ਼ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਐਲਸ਼ਮ ਵੋਲਡਜ਼ ਵਿਖੇ ਵਾਪਸ, 103 ਸਕੁਐਡਰਨ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ ਧੁੰਦ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਪੰਜਾਹ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ 1,330 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਕਰਾਸ ਪਰਿਵਾਰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਆਨ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਰੋਟਰਡਮ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ

ਸਾਰੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੱਢ ਲਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਲਾਈਫ ਰਾਫਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਨ।

*

ਹੁਣ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਸਪੈਰਗਸ ਪੈਚ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਨੇ ਕਾਮਿਕ ਓਪੇਰਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਰਾਤਾਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸ਼ੂਬਿਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਐਬੋਰਟ (ਲੈਟਰੀਨ) ਬਲਾਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਭੇਜਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਤਾਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਐਬੋਰਟ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਕੰਕਰੀਟ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਸਟਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਬਲਾਕ ਦੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਟਾਲਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸੀਵਰੇਜ ਟੋਆ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਫਰਸ਼ ਠੋਸ ਮਿੱਟੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਸੀ।

ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅੰਤਮ ਸਟਾਲ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਲੁਕਵੇਂ ਕਬਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਫਿਰ, ਕੂੜੇ ਦੇ ਟੋਏ ਦੇ ਪਾਸੇ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਜਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਸੀਵਰੇਜ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉੱਪਰ। ਜਾਲ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਬਦਕਿਸਮਤ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਸਟਾਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਉਸਦੇ ਗਿੱਟਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਟਕਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਵਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪਿਸ਼ਾਬ ਘਰਾਂ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਚੈਂਬਰ ਖੋਦਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਕਰੀਟ ਸਲੈਬ ਦਾ ਤਲ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਛੱਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਚੈਂਬਰ ਤੋਂ, ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਸੁਰੰਗ ਤਾਰ ਵੱਲ ਧੱਕੇਗੀ। ਸਕੀਮ ਦੇ ਦੋ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਐਡੀ ਅਸੇਲਿਨ ਅਤੇ ਵਿਲੀਅਮ 'ਟੈਕਸ' ਐਸ਼, ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੋ, 'ਪ੍ਰਿੰਸ' ਪਾਮਰ ਅਤੇ 'ਡਿਊਕ' ਮਾਰਸ਼ਲ, ਕਿਨਾਰੇ, ਜਾਲ, ਹਵਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਗੇ। ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜੇ ਹੀ ਚਿੰਤਤ ਸਨ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫੈਸਲਰ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਲਾਈਡ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੇਸ ਸਰਵੇਖਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਪੈਂਤੀ ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਡਰੇਨੇਜ ਖਾਈ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਤਾਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕੋਣਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਗੇ, ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਐਸਪੈਰਾਗਸ ਪੈਚ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ, ਰਾਬਰਟ ਕੀ ਅਤੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਕਲਪ ਸਨ। ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਯੋਜਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ 'ਡਚੀ' ਸਵੈਨ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਗੋਰੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ।

*

15 ਦਸੰਬਰ, 1911 ਨੂੰ ਵੇਮ, ਸ਼ੋਪਸ਼ਾਇਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਸਿਰਿਲ ਡਗਲਸ ਸਵੈਨ ਆਪਣੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ

ਕਾਫ਼ੀ ਮੂਡੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬੇਸਬਰੇ ਅਤੇ ਸੰਜਮੀ ਹੋਣ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੱਬਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਮਿੱਲ ਹਿੱਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ 1922 ਅਤੇ 1929 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਮੂਲੀ ਅਤੇ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰਗਬੀ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਸਿਰਿਲ ਸਵੈਨ, ਜਾਂ ਸਿਡ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ ਜੋ ਖਾਸ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਮੁੰਡੇ ਵਰਗਾ ਸਾਹਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਵੇਮ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਉੱਚੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿਡ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕਲੌਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ, ਸਿਲਵੀਆ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਤੈਰਾਕੀ ਜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਲਵੀਆ ਦੀ ਮਨਪਸੰਦ ਪੋਨੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਿਡ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਟਿੱਪਣੀ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰੇਕ ਉਸਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸਨ।

1929 ਵਿੱਚ, ਸਿਡ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਡ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿੱਤਾ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਿਡ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਚਾਚੇ ਨੇ ਸਿਡ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਨੌਕਰੀ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਚੱਲੀ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ RFC ਨਾਲ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦੀਆਂ ਅੰਕਲ ਫ੍ਰੈਂਕ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਨੇ ਸਿਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ RAFVR ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 17 ਸਤੰਬਰ, 1934 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ।

ਸਿਖਲਾਈ ਬ੍ਰਿਸਟਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਿਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇਥਰਾਵੋਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। 11 ਜਨਵਰੀ, 1937 ਨੂੰ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਸਵੈਨ ਨੂੰ ਟਰਨਹਾਊਸ ਵਿਖੇ 83 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਮੌਸਮ ਉਡਾਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਬੰਬਾਰੀ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰਿੰਗ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਸਿਡ ਰਗਬੀ ਜਾਂ ਗੋਲਫ ਖੇਡਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਰੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੁਲਾਈ 1937 ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਸਵੈਨ ਨੇ ਛੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਡਾਇਆ ਜਿਸਨੇ ਕੈਂਬਰਲੇ ਵਿਖੇ ਸਟਾਫ ਕਾਲਜ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਬੰਬਾਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਾਜਾ ਦੀ ਬੇਲਫਾਸਟ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਫਲਾਈਪਾਸਟ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉੱਤਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਿਡ ਨੇ ਥੌਰਨਬੀ ਵਿਖੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਅੱਖ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਖ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਧੁੰਦਲੀ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਡ ਨੂੰ ਉਡਾਣ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਅਯੋਗ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਟਰਨਹਾਊਸ ਨੂੰ ਟਰਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ 10 FTS 'ਤੇ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਡਾਣ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਡ ਟਰਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਸੁਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰੱਖਦਾ ਸੀ; ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਫਰਵਰੀ 1940 ਵਿੱਚ ਸਵੈਨ ਨੂੰ

ਸੰਚਾਲਨ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਬੈਨਸਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਰਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਉਸ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿੰਗ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸੰਚਾਲਨ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ। 10 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਸਬਰ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਡ ਨੂੰ ਨੈਨਟੇਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਮਹਾਂਦੀਪ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਮਾਂ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਉਲਝਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। 14 ਮਈ ਨੂੰ 105 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਏਕੇਮਾਈਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉੱਥੇ ਹੋਰ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਿਡ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਮਿਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਗੇਲਸੇਨਕਿਰਚੇਨ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਖੋਜ, ਪਰ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਬਾਅਦ, ਰੇਨੇਸ ਏਅਰਫੀਲਡ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 15 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੈਪ ਗ੍ਰਿਸ ਨੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਛਾਪਾ।

ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਵੈਨ ਨੇ ਅੱਠ ਹੋਰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਡ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਰਾਤ ਦੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਿਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਨਸਨ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਲਾਈਟਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਸੱਟਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। 28 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਸਿਡ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਦੇਰ ਦੁਪਹਿਰ ਉਹ ਡਸੇਲਡੋਰਫ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਪਤਾ ਵਜੋਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਡ ਬਾਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸਾਗਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਫਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੂਬਿਨ ਚਲਾ ਗਿਆ।

*

ਸਵੈਨ ਭੂਮੀਗਤ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਰਖਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਬੈਂਡ ਸਲੈਟਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਫੈਬਰੀਕੇਟ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ (ਇਹ ਲਗਭਗ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ, ਦਸ ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਸੀ), ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਡਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਉਦੋਂ ਹੱਲ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਰਮਨ ਸਟੋਰਰੂਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਟਾਕ ਲੱਭਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੁਰੰਗ ਅੱਗੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਧਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਤਰੱਕੀ ਹੌਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਖਿੰਡਾਉਣਾ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਧਾਤ ਦੇ ਜੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਛੇਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੀਵਰੇਜ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਲੁੱਟ ਦਾ ਢੇਰ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਪੋਲਿਸ਼ ਕਾਮੇ ਇੱਕ ਟੈਂਕਰ ਕਾਰਟ ਨਾਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਟੋਏ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇੱਕ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਐਬੋਰਟ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਫਲਤਾ ਦੋ ਦੁਖਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਸ਼ੂਬਿਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਐਡਵਰਡਸ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਅਫਸਰ ਕੈਦ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਡਰੇ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗਾਰਡ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਐਡਵਰਡਸ ਤੁਰੰਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ, ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਪੀਟਰ

ਲਵਗਰੋਵ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਏਅਰਮੈਨ, ਸ਼ੂਬਿਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉੱਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਡਵਰਡਸ ਅਤੇ ਲਵਗਰੋਵ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਈ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਕੈਂਪ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਦਾਸੀ ਛਾ ਗਈ।

ਅਧਿਆਇ **6**

ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰਾ

ਸਟਾਲਗ ਲੂਫਟ III ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੱਜਣ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ, ਇਸ ਲਈ ਰੋਜਰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਚਾਰਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਮਰੀਕੀ 'ਜੂਨੀਅਰ' ਕਲਾਰਕ, ਇੱਕ ਲੰਬੇ, ਰੰਗੀਨ ਕਰਨਲ, ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ, ਨਿਕ ਟਿੰਡਲ ਨੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਕੌਂਕ ਕੈਂਟਨ ਵਾਇਰ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਮਾਹਰ ਬਣ ਗਏ।

ਰਾਲਫ਼ ਅਬਰਾਹਿਮ ਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਮਦਦ ਕਾਂਟੀਨੈਂਟਲ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਟਾਫ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਪਣ, ਕੱਟਣ, ਫਿਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸਿੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਲਫ਼ ਅਸਲ ਸਿਲਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲ ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਤੋਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਮਦਦ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਈਆਂ ਕੁਝ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੁੱਕਣ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਜਰਮਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਸਟੋਰਰੂਮ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪੂਰੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਰੇਨਕੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਰਾਲਫ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਮਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤੀ ਦਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

*

ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਲਈ, ਭੱਜਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਸਦੀ ਬਾਲਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਲੜੀ ਰਿਹਾ। 16 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1913 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਇਵੋ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੇਵਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੈੱਕ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਏਅਰ ਡਿਸਪਲੇ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪਾਇਲਟ ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਵੋ ਦੀ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਆਦ ਮਈ 1938 ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਹੰਗਰੀਆਈ ਐਂਟੀ-ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਗੰਨਰਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਬਾਲਣ ਟੈਂਕ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਚ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ ਸੀ।

ਟੋਂਡਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਭੱਜਣਾ ਨਵੰਬਰ 1939 ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਹਵਾਈ ਸੈਨਿਕ ਜਰਮਨ-ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੰਗਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸਟ੍ਰੀਆ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਹੰਗਰੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋਣ। ਤਿੰਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੁਡਾਪੇਸਟ ਲਈ ਇੱਕ ਟੈਕਸੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਵੋ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਬੋਟਿਕਾ ਲਈ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕੀਤੀ,

ਬੇਲਗ੍ਰੇਡ ਲਈ ਬਾਅਦ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਬਚਣਾ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਸਲੋਨੀਕਾ ਅਤੇ ਇਸਤਾਂਬੁਲ, ਫਿਰ ਬੇਰੂਤ ਲਈ ਲਗਜ਼ਰੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਵੋ ਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਰਜੈਂਟ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੋਰੋਕੋ ਰਾਹੀਂ ਫਰਾਂਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟੋਂਡਰ ਨੂੰ ਐਗਡੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪੀਲੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਦੌਰਾਨ, ਇਵੋ ਨੂੰ ਐਪੈਂਡਿਸਾਈਟਿਸ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰਿਵੇਰਾ ਦੇ ਇੱਕ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੋਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਫਰਾਂਸ ਡਿੱਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਕ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਗਡੇ ਵਾਪਸ ਪੈਦਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਸਿਰਫ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਪਾਇਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕਾਰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਪੋਰਟ ਵੈਂਡਰੇਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਲਿਵਰਪੂਲ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਗਸਤ 1940 ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬੈਨਸਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਵੋ 312 (ਚੈੱਕ) ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

3 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ, ਅਠਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਵੋ ਆਪਣੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਐਸਕਾਰਟ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਵਾਰਮਵੈੱਲ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ FW 190s ਨੇ ਉਛਾਲ ਦਿੱਤਾ; ਇੱਕ ਇਵੋ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਚੈੱਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹਿੱਟ ਵੀ ਮਾਰੇ। ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਚੈਨਲ ਦੇ ਅੱਧੇ ਪਾਰ, ਅਚਾਨਕ ਉਸਦੇ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ, ਅਤੇ ਟੋਂਡਰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਰਿਪਕਾਰਡ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਉਤਰਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਆਪਣੇ ਪਾਇਲਟ ਰਹਿਤ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਦੀ ਆਖਰੀ ਝਲਕ ਵੇਖੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਹੁਣ ਬੁਝ ਗਈਆਂ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਉੱਡ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਵੋ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ 190s ਦੇ ਇੱਕ ਪੈਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਚੈਰਬਰਗ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜੂਨ 1942 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਬਚ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਰਜ਼ੀ ਇੱਕ ਗੰਜਾ, ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਪੋਲ, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜੇਰਜ਼ੀ ਟੋਮਾਸਜ਼ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਸੀ। 1909 ਵਿੱਚ ਵਾਰਸਾ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਲਿਸ਼ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਰਾਸ ਆਫ਼ ਵੈਲਰ ਅਤੇ ਦੋ ਬਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਸਿਲਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਰਜ਼ੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਸੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਫਰਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਕਰੀਟ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹੁਨਰ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਸ ਫਿੱਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਕਦੇ ਕੋਈ ਛੇਕ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੁਹਾਰਤ ਬੁਸ਼ੇਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਧੀਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੱਟ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਅਕਸਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਜਰਮਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਜੋ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਮਿਊਨਿਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਟੈਟਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਫੋਰਮੈਨ ਦੇ ਨਾਮ ਤੱਕ, ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਅ ਕੰਟਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਬਾਲਟਿਕ ਤੱਟ ਰੋਮੂਅਲਦਾਸ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਦਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਸਨ।

ਰੇਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦਾ ਜਨਮ 22 ਜੁਲਾਈ, 1907 ਨੂੰ ਜੁਰਬਾਰਕਾਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ 1927 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨ ਮਿਲਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ 5ਵੀਂ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੇਨੇ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਫੌਜੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਬਜ਼ਰਵਰ ਵਿੰਗ ਮਿਲ ਗਏ ਅਤੇ ਕੌਨਸ ਵਿਖੇ ਦੂਜੇ ਰਿਕੋਨਾਈਸੈਂਸ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉੱਭਰਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ, ਕਪਤਾਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਅਤੇ ਆਨਰੇਰੀ ਬੈਜ ਪਲੀਨੋ ਸਪਾਰਨਾਈ (ਸਟੀਲ ਦੇ ਖੰਭ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

1934 ਵਿੱਚ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਲਾਈਟ ਅਰਾਊਂਡ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਛੋਟੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਰੇਨੇ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੇ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਰੇਨੇ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਵੇਰਵੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ। ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੇਨੇ ਫੌਜੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਬਣ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਟੰਟ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟਿੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਾਮ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਉਹ ਲਿਥੁਆਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਸਟੰਟ ਜੰਪਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟਿੰਗ ਸਿਖਾਈ। ਰੇਨੇ ਲਿਥੁਆਨੀਆ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੀਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਟਾਰ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟੀਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੇ ਕਈ ਹੋਰ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ।

1939 ਵਿੱਚ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨੇ ਫੌਜ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨ ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲੜਾਕੂ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਉੱਤੇ ਜਰਮਨ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਤਿੰਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਰੋਇਕਸ ਡੀ ਗੁਆਰੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਫਰਾਂਸ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ 12 ਅਗਸਤ, 1940 ਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਟੈਂਜੀਅਰ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਟੈਚੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ, RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਜਿਬਰਾਲਟਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਲਿਵਰਪੂਲ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। 1,480 ਘੰਟੇ ਦੀ ਉਡਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਰੇਨੇ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ RAF ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਮਰ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨੀ ਪਈ।

RAF ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ Usworth ਵਿਖੇ 55 OTU ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ 4 ਮਈ, 1941 ਨੂੰ, 1 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਰੈਂਡਹਿਲ ਤੋਂ ਹਰੀਕੇਨਜ਼ ਉਡਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੀ, ਚੈਨਲ ਗਸ਼ਤ ਅਤੇ ਬੰਬਾਰ ਐਸਕਾਰਟ ਮਿਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਗਸਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਲੜਾਕੂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਵਿਅਸਤ ਸੀ, ਰੇਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਸੀ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬੇਸ, ਟੈਂਗਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ,' ਰੇਨੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਇਕੱਲਾ

ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ... ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।' ਦੋ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨਾਂ ਨੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ, ਅਤੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਘਰ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਪਰਕ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। 12 ਫਰਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਰਨਹੋਰਸਟ ਅਤੇ ਗਨੀਸੇਨੌ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਹਰੀਕੇਨਜ਼ ਆਪਣੇ ਕਵਰਿੰਗ ਸਪਿਟਫਾਇਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੱਟ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲੇ ਉਹ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਾਬਤ ਹੋਈ, ਪਰ ਦੂਜੀ, ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੇ, ਹੁਰਿਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਜਲਦੀ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣ ਗਈ। ਰੇਨੇ ਦਾ ਵਿੰਗਮੈਨ ਝੜਪ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਘਰ ਲਈ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੇਨੇ ਦਾ ਹਰੀਕੇਨ ਸਿੱਧਾ ਸੀਗਲਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੇ ਕਾਕਪਿਟ ਕਵਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਇੰਜਣ ਨੂੰ ਖੰਘਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਚਾਲੀਵੀਂ ਉਡਾਣ ਉਸਦੀ ਆਖਰੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਰੇਨੇ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਪੋਲਿਸ਼, ਰੂਸੀ, ਫ੍ਰੈਂਚ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਰੇਨੇ ਅਕਸਰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਲਕਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਕੈਂਡੇਨੇਵੀਆ ਤੱਕ ਕਿਤੇ ਵੀ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸੁਹਜ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਵੰਸ਼ਜ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤਲੇ ਵਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖਾਸ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਧੋਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਆਪਣੇ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੁਰਲੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਸੀ। 'ਹੂਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਖੁਫੀਆ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ, ਪਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਉਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਰੇਲਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਮੁੱਖ ਯਾਤਰਾ ਮਾਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਕ੍ਰਾਸਿੰਗਾਂ ਵਰਗੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਕਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। 'ਹਾਰਡਰਸਰ' ਲਈ - ਉਹ ਆਦਮੀ ਜੋ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪਿੰਡ, ਜਲ ਮਾਰਗ, ਜੰਗਲ, ਪਹਾੜੀਆਂ, ਪਾਸਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੂਮੀਗਤ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਇੱਕ ਹਾਰਡਰਸਰ ਲਈ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਾ ਅਰਥ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੈਪਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਡੇਸਮੰਡ ਲੈਂਸਲੋਟ ਪਲੰਕੇਟ ਦਾ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਲਾਲ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਰੰਗੀਨ ਪਾਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਸੇ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਡੇਸਮੰਡ 'ਸੈਲਰ' ਨੀਲੀ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਫਲੀਟ ਏਅਰ ਆਰਮ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਡੇਸ ਲਗਭਗ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਕਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਅਤੇ ਦੁਰਘਟਨਾ-ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਰੂਮਮੇਟ ਅਕਸਰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ, ਧੋਣ ਵੇਲੇ, ਉਹ ਇੱਕੋ ਕੱਪ ਨੂੰ ਛੇ ਵਾਰ ਸੁਕਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੋਟਾ, ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੌੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

*

1915 ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਨੂੰ ਉਡਾਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੁਆਦ 1925 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਬਾਈਪਲੇਨ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਉਤਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਸ਼ਿਲਿੰਗ ਪ੍ਰਤੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਲਈ ਤੰਗ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਰਕਮ ਸੀ ਪਰ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡੇਸ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਾ ਦਿਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੱਟੀ ਜਾਂ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਤੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਉੱਠਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਵੀ ਪਲੰਕੇਟ ਦਾ ਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ।

1933 ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਉਹ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, 1937 ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਡਾਣ ਭਰਨਾ ਸਿੱਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਲੰਕੇਟ ਉਸੇ ਸਾਲ RAFVR ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਮਈ 1939 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੈਨਵਰਥ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਨਵੰਬਰ 1941 ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਲਈ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ 218 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਰਟ ਸਟਰਲਿੰਗ ਭਾਰੀ ਬੰਬਾਰ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

20 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਬੈਲਟ ਹੇਠ ਬਾਈ ਸੌ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਡਾਣ ਸੀ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਨੂੰ ਐਮਡੇਨ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਲਈ ਸਹਿ-ਪਾਇਲਟ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਤ ਦੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਟਾਰਬੋਰਡ ਵਿੰਗ ਟੈਂਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੰਟਰਕਾਮ ਬੇਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਪਲੰਕੇਟ ਹਾਲੈਂਡ ਦੇ ਸਪੀਅਰਡਿਜਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਲੁਕ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐਤਵਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸੜਕਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁੰਨਸਾਨ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੂਰਾ ਪਿੰਡ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਸੈਰ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰ ਗਿਆ ਜੋ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਆਵੇਗਾ। ਡੇਸ ਨੇ ਨਾਜ਼ੁਕਤਾ ਨਾਲ ਭੱਜਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਦੱਸਿਆ, ਸਿਰਫ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖੇਤਰ ਜਰਮਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਗਲਤੀ ਨਾਲ, ਡੇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਜਰਮਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਡੇਸ ਨੂੰ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਮੈਪਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹਵਾਈ ਸਰਵੇਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਆਸਾਨ ਪ੍ਰਜਨਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਡੇਸ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

*

1942 ਦੇ ਪਤਝੜ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਖੁਫੀਆ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਵਾਧੇ ਵੀ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡੈਨਮਾਰਕ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ, ਅਰਨੋਲਡ ਜਾਰਜ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਡੈਨਿਸ਼ ਵਤਨ ਦਾ ਉੱਨਾ ਹੀ ਉਤਪਾਦ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੋਦ ਲਏ ਦੇਸ਼ ਦਾ। 18 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1922 ਨੂੰ ਆਰਨੋਲਡ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ, ਐਂਟਨ, ਦੂਰ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੇ ਰੈਂਡਰਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਘਰ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ। 1920 ਤੱਕ ਵੱਡੇ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨੇ ਇੱਕ ਜਵਾਨ ਵਿਧਵਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋੜੇ ਨੇ ਹੇਸਟਿੰਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਐਂਟਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ 'ਤੇ ਮਾਣ ਸੀ, ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਰਨੋਲਡ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੌਤੇਲੀ

ਭੈਣ, ਹੇਜ਼ਲ, ਅਕਸਰ ਐਂਟਨ ਦੇ ਵਤਨ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਸੀ।

ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ, ਆਰਨੋਲਡ ਨੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਵੱਈਆ ਦਿਖਾਇਆ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਖੇਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਮ ਰਿਹਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੌਰਾਨ ਆਰਨੋਲਡ ਨੇ ਦੂਜੇ ਹੇਸਟਿੰਗਜ਼ ਸਕਾਊਟ ਟਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉੱਚ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਦ ਟੋਟੇਮ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਅਤੇ ਛਾਪਿਆ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆਰਨੋਲਡ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਕਸ ਬੇ ਡੇਲੀ ਮੇਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਫਿੱਕਾ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਹਾਸੇ ਦੀ ਤੀਬਰ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰੈਸ ਸਰਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਜੋਨ ਰਿਵਰਸ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਮੁਟਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਕਦੋਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕਾਂ ਨੂੰ 19 ਜੂਨ, 1940 ਨੂੰ ਆਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਸਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਅਠਾਰਵਾਂ ਜਨਮਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਸੀ।

ਇਹ 14 ਜੂਨ, 1941 ਸੀ, ਜਦੋਂ ਆਰਨੋਲਡ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਹਦਾਇਤ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਊ ਪਲਾਈਮਾਊਥ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਟਾਈਗਰ ਮੋਥਸ 'ਤੇ ਉਡਾਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਰਨੋਲਡ ਸਿਖਲਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਸਟਨਸੇਂਸ ਅਤੇ ਜੋਨ (ਜਿਸਦੀ ਅਰਨੋਲਡ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ) ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਏ, ਉਸਦਾ ਪੰਜ ਫੁੱਟ, ਛੇ ਇੰਚ ਦਾ ਫਰੇਮ ਉਸਦੀ ਏਅਰਮੈਨ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਚਿੱਤਰ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਆਰਨੋਲਡ ਮਾਣ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ। ਉਹ ਅਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹੀ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਸਾਹਸ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਆਰਨੋਲਡ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਲਗਜ਼ਰੀ ਕਰੂਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਣਿਆ ਸੀ। ਖਾਣਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨਵੀਨਤਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਨ। ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਅਜੀਬ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਨ ਵੇਚਿਆ ਅਤੇ ਹੋਨੋਲੂਲੂ ਵਿਖੇ ਕੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹੂਲਾ ਡਾਂਸ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੌਟ ਡੌਗਜ਼, ਸਾਫਟ ਡਰਿੰਕਸ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਪਿਕਨਿਕ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਆਰਨੋਲਡ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰਨਰ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਸਟੂਡੀਓ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਮੁਫਤ ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਅਤੇ ਸਿਗਰੇਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ, ਆਪਣੇ ਨਵੀਨਤਮ ਸਟਾਰਲੇਟ ਦਿਖਾਏ, ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਏਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦਿੱਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, VIP ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਸਕੈਚਵਨ ਦੇ ਸਸਕੈਟੂਨ ਵਿੱਚ 4 ਸਰਵਿਸ ਫਲਾਇੰਗ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ (SFTS) ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਨਵੰਬਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰੇਅਰੀਜ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਮਾਂ ਹੈ; ਦਿਨ ਸੁਸਤ ਅਤੇ ਠੰਡੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਲੰਬੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਠੰਢੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਰਨੋਲਡ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਡੋਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਉਸਦੇ ਲਈ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫਿਲਮਾਂ, YMCA ਵਿੱਚ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਰਾਤ ਆਈਸ-ਸਕੇਟਿੰਗ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਖਾਣਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਨੇ ਇਸਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕੀਤੀ। ਅਰਨੋਲਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਆਲੂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਡਿਨਰ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਡਾਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਸਖ਼ਤ ਸੀ, ਪਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਿੰਸ ਐਲਬਰਟ ਅਤੇ ਮੂਸ ਜੌ ਕੋਲ ਉਡਾਣ ਭਰੀ ਅਤੇ

ਟਾਰਡ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਲਿਫਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ ਸਿੱਖਿਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਨੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜਨਵਰੀ 1942 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਤਾਂ ਅਰਨੋਲਡ ਆਪਣੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਉਭਰਿਆ। ਘਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਉਸਨੇ ਲੰਬੇ ਕਰਾਸ-ਕੰਟਰੀ ਦੌੜਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਜਹਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਬਾਰੇ ਘੱਟ। ਉਸਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਬਰਕਰਾਰ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਜੀਦਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 27 ਫਰਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਆਰਨੋਲਡ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਖੰਭ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮਾਰਚ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਸੁਆਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ; ਹੋਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਥੀਏਟਰਾਂ, ਲੇਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਸਾਈਕਲ ਰੂਟਾਂ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕਾਉਂਟੀਆਂ ਦੇ ਗਿਰਜਾਘਰਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈ। ਇਹ ਬੌਰਨਮਾਊਥ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ। ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਿੰਤਾ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਰਨੋਲਡ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਹੇਸਟਿੰਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈਰੋਗੇਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਅਤੇ, ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਉਸਨੂੰ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਥਾਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਪਨ ਕੈਥੇਡ੍ਰਲ ਅਤੇ ਯੌਰਕ ਮਿੰਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਸਾ ਮਿਲਿਆ। ਸਥਾਨਕ ਅਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਨਿਸ, ਬੋਟਿੰਗ ਅਤੇ ਬਾਗ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

2 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ-ਇੰਜਣ ਸਿਖਲਾਈ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕੰਮ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਰਨੋਲਡ ਨੂੰ ਵਿਲਟਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਓਲਡ ਸਾਰੂਮ ਵਿਖੇ 41 ਓਟੀਯੂ ਵਿੱਚ ਹਾਰਵਰਡ ਸਿੰਗਲ-ਇੰਜਣ ਟ੍ਰੇਨਰਾਂ ਅਤੇ ਮਸਟੈਂਗ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਝੂਮਕਾ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਨਾਲੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਸਾਬਤ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 13 ਅਗਸਤ ਨੂੰ, ਕੀਵੀ ਨੂੰ ਸਰੀ ਦੇ ਗੈਟਵਿਕ ਵਿਖੇ 26 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੋਸਟਿੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਹ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਪਹਿਲਾ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਕੁਐਡਰਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ।

19 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਡਿੱਪੇ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜਾਸੂਸੀ ਮਿਸ਼ਨ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਓਪਸ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਦਿਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ, ਜੰਗੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ, ਦੋਵਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਛੋਟੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਆਰਨੋਲਡ ਦੇ ਵਿੰਗਮੇਟ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਮੀਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਹੋਏ ਮਸਤੰਗ ਘਰ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਚੈਨਲ ਦੇ ਅੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ, ਥਿੜਕਦਾ ਇੰਜਣ ਆਖਰਕਾਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਰਨੋਲਡ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਚਾਲ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੱਟ ਦੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੰਗੀ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਸਦੀ ਹਵਾਈ ਜੰਗ ਤੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਡੰਗੀ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੱਟ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਆਰਨੋਲਡ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਪੈਰਿਸ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਡੁਲਾਗ ਲੁਫਟ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਟਾਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਾਕੀ ਯੁੱਧ ਲਈ ਉਸਦਾ 'ਸਥਾਈ ਪਤਾ' ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਆਰਨੋਲਡ ਨੇ ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਪਰਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵਤਨ ਤੋਂ ਪਾਰਸਲ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪਾਰਸਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਚਾ ਕੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਡੈਨਿਸ਼ ਪਟਾਕਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਉਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਡੈਨਮਾਰਕ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

*

ਡਿਏਪੇ ਉੱਤੇ ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਵੀ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਜੋ ਇੱਕ ਨਾਰਵੇਈ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਓਸਲੋ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੀਟਰ ਰੌਕਲੈਂਡ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਨੇ ਇੱਕ ਮਲਾਹ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਰਵੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਵਪਾਰਕ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿੱਚ। 1938 ਵਿੱਚ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਓਸਲੋ ਵਾਪਸ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਖੇਡ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ 9 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1940 ਨੂੰ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਨਾਰਵੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਪਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਹਫ਼ਤੇ ਚੱਲੀ, ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਹਲਾ ਪਾਇਆ। 1940 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਛੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੈਟਲੈਂਡ ਟਾਪੂਆਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੇ ਡਮਫ੍ਰਾਈਜ਼ ਵਿਖੇ ਨਾਰਵੇਈ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਪਰ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ, ਪਰ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਲਿਟਲ ਨਾਰਵੇ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਰਵੇਈ ਏਅਰਮੈਨ ਲਈ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਮੂਸ ਜੌ, ਸਸਕੈਚਵਨ ਵਿਖੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਗਿਆ। ਲਿਟਲ ਨਾਰਵੇ ਵਿਖੇ ਅਮਰੀਕੀ-ਨਿਰਮਿਤ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਰਿਫਰੈਸ਼ਰ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਸਪਿਟਫਾਇਰ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ 332 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਯੂਨਿਟ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੱਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ। 19 ਅਗਸਤ, 1942 ਨੂੰ, ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਇਲਟ ਨਾਲ ਡਿੱਪੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿੰਗਮੈਨ ਗੁਆ ਬੈਠਾ। ਪਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਦਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ FW 190 ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਇਆ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਸਰਕਟਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੇ ਸਪਿਟ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਉਣ ਅਤੇ 190 ਨੂੰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਜ਼, ਸਾਰੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਬਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੇਲ ਵਿੰਡਸ਼ੀਲਡ ਉੱਤੇ ਉੱਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਸਪਿਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਮੋੜਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਰਿਪਕਾਰਡ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਪਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਤਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੇ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬਰੇਸ ਨਾਲ, ਪਰ ਨੇ ਪੌੜੀ ਨੂੰ ਰੇਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਚੈਨਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ

ਰੁਕਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਪਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਕੈਬਿਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

'ਸੈੱਟਜ਼ੇਨ ਸੀ ਸਿਚ' (ਬੈਠ ਜਾਓ), ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਭੌਂਕਿਆ, ਉਸਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਅੱਖਾਂ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਵਾਈ ਸੈਨਿਕ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਰੈਪ ਕੀਤਾ, 'ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸੀ, ਕੋਗਨੈਕ ਜਾਂ ਲਿਕਰ?' (ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਕੋਗਨੈਕ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ?)

ਪਰ ਹੱਸ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਮਲਾਹ ਦੀ ਵਰਦੀ ਗਿੱਲੇ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਡੌਕ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪਰ ਨੂੰ ਸੇਂਟ ਓਮਰ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਵਰਸੇਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਹਿਲ ਵਾਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੰਬਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਰੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਮਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਅਫਸਰ ਪਰ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿਆਲਤਾ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੰਬਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਨਾਰਵੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਝੂਠੀ ਪਛਾਣ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਰ ਨੇ ਅਫਸਰ ਵੱਲ ਖਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਲੰਡਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਡੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਅਤੇ ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਆਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਸ਼ੌਕੀਆ ਥੀਏਟਰ ਸੀ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਦ ਡੋਵਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਾਟਕ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸਟਾਕ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕਮੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਨੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਆਪਣੇ ਰੂਸੀ ਵਿਆਕਰਣ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉੱਪਰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ ਤੈਰਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖੇ। ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਉੱਡ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਗਜ਼ ਇੱਕ ਮੱਖੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਧਾਗੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਪਲਟਦਿਆਂ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ 'ਡਿਊਸ਼ਲੈਂਡ ਕਪੁਟ!' ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਡੇਸ ਨੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਨੂੰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਫੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡ੍ਰੌਂਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਪਣੇ ਸੁਨੇਹੇ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਾਈਬਰ ਜਾਂ ਰਬਰਨੇਕ 'ਤੇ ਉਤਰੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹਵਾ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਘਣੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਅਤੇ, ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਉਸ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਝਿੜਕਿਆ।

'ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਸਰ,' ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਆਇਆ। 'ਆਖਰਕਾਰ, ਉਹ ਹੁਣ ਮੱਖੀਆਂ ਹਨ!'

*

ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਕੈਂਪ ਸਿਲੇਸੀਅਨ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਘੇਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਗਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੀ ਪਰ ਜਰਮਨ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਫਿਰ ਪੂਰਾ ਸਵਾਗਤ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਾਅਵਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਨਵੇਂ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ, ਨਵੀਨਤਮ ਖੇਡ ਸਕੋਰ, ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਮਿਕ ਸਟ੍ਰਿਪ ਹੀਰੋਇਨ ਜੇਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਵੀ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ, ਨਵਾਂ ਆਦਮੀ ਕੈਂਪ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ।

ਸਟ੍ਰੀਥਮ ਦੇ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਹੈਰੋਲਡ ਜੌਨ ਮਿਲਫੋਰਡ ਅਕਤੂਬਰ 1942 ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ 22 ਸਤੰਬਰ, 1942 ਨੂੰ ਚੋਕਸ ਪਾਵਰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬੋਸਟਨ ਮੀਡੀਅਮ ਬੰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਏ ਸਨ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਬਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਦੱਬ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਮਿਲਫੋਰਡ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਆਪਰੇਟਰ-ਏਅਰ ਗਨਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਪਾਇਲਟ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ, ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਸਹੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਕੈਦ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿਲਫੋਰਡ ਅਤੇ ਗਨਰ ਨੂੰ ਘਾਹ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮਿਲਫੋਰਡ ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਦੇ ਗੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣਾ ਕਮਰਾ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿਲਫੋਰਡ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਪਾਰ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਇਹ ਸੰਘਣੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਜੋ ਕਿ ਅਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਹੈਰੋਲਡ ਮਿਲਫੋਰਡ, ਹੈ ਨਾ?' ਉਸਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜੌਨ ਫਰਾਂਸਿਸ ਵਿਲੀਅਮਜ਼। ਮੈਂ ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ 13 OTU ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰ ਸੀ।'

ਰੌਸ਼ਨੀ ਚਮਕੀ। 'ਬੇਸ਼ੱਕ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ,' ਮਿਲਫੋਰਡ ਨੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਹੱਸ ਪਿਆ। 'ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ! ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ?'

ਹੈਰੋਲਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 27 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1942 ਨੂੰ ਲਿਲ-ਸੀਕੁਏਡਿਨ ਪਾਵਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ 190 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੁਆਰਾ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਬੋਸਟਨ 'ਤੇ ਨਿਰੀਖਕ, ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦੂਜਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਨ। ਮਿਲਫੋਰਡ ਵਾਂਗ, ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਇੱਕ ਲੰਡਨ ਵਾਸੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ ਵੈਂਡਸਵਰਥ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਲੰਡਨ ਦੇ ਉਪਨਗਰ ਈਵੈਲ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕਲੌਤਾ ਬੱਚਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।

‘ਖੈਰ, ਬੱਸ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਗਈਆਂ - ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ!’ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ। ‘ਚਲੋ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੈਟਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਝੌਂਪੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਂਟਾਂ ਪਹਿਲੀ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਸ ਅੰਦਰ ਜਾਓ - ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਵਰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਣਗੇ। ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਆਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਦੇਖਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹੋ।’ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੌਨ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਹੈਰੋਲਡ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਰੂਮਮੇਟ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਮਿਲਫੋਰਡ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਲਝਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਘੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਫ਼ ਦੇ ਬੱਦਲ ਉੱਠ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟਾ, ਮੋਟਾ ਕ੍ਰੀਗੀ ਇੱਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬੁਲਬੁਲਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀ ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੱਭਧਾਰਣ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗਰਮ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਬਣੇ ਝੂਲੇ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰਮੇਨ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਹਵਾਵਾਂ ਗੁੰਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉੱਪਰੋਂ, ਇੱਕ ਪਤਲੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਈਸਨ ਦੀ ਇੱਕ ਖੁਰਦਰੀ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਲੱਕੜ ਦੇ ਸ਼ੇਵਿੰਗਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਰਸ਼ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਮਿਲਫੋਰਡ ਕਮਰੇ ਦੇ

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਬੰਕ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬੱਦਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਸਕੈਚ ਪੈਡ ਉੱਤੇ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਪਤਲਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੰਘਣੇ, ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਲਾ ਉਸਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਰਾਇੰਗ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਬੇਢੰਗਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੈਰੋਲਡ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ।

‘ਦੁਪਹਿਰ!’ ਉਸਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ‘ਅਤੇ ਮੈਡਹਾਊਸ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ! ਮੈਂ ਹੇਟਰ ਹਾਂ - ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ। ਬੈਠੋ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ - ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ - ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ!’ ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਖਿੜ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਫਿਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਸ ਡਰਾਇੰਗ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਟੋਨੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਡਾਣ ਵਿੱਚ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਕੈਚ ਸੀ।

'ਤੁਹਾਡਾ ਜਹਾਜ਼?' ਮਿਲਫੋਰਡ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਟੋਨੀ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਕਿਵੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਝਟਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿਸਲੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ ਉੱਪਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਬੰਬ ਬੇਅ ਵਿੱਚ ਫਾੜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਫ਼ੀ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਨਾ ਵਾਪਰਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਮੇਰੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਇਲਟ ਬਣਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ - ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਲਿੱਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਉੱਡ ਗਏ। ਸਭ ਕੁਝ ਇੰਨਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਡਿੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਸੀ ਖਿੱਚਣ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।'

ਹੈਰੋਲਡ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਟੋਨੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਕੈਚ ਬਣਾਇਆ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਕਿਹਾ। 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ?'

'ਖੈਰ, ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਾਰਾ ਸਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ,' ਉਸਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਜੈਨੇਟਿਕ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬੁੱਢੀ ਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਬਿਤਾਇਆ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ, ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ, ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਹਾਨ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਪੋਰਟਰੇਟ ਬਣਾਏ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਰੁੱਖ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਣਨਾਂ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ!' ਟੋਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪੈਨਸਿਲ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਡਰਾਇੰਗ ਚੁੱਕੀ, ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਦੇ ਕੋਲ ਕੰਧ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਕੈਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਟੈਕ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਘੁਰਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਹੈਰੋਲਡ ਬੈਠਾ ਸੀ।

‘ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਰੰਗ ਪਾ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ...’ ਉਹ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਰੁਕਿਆ। ‘ਖੈਰ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਦੌੜਨਾ ਪਵੇਗਾ - ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੁੱਟਬਾਲ ਮੈਚ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ - ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜੀਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ!’ ਹੈਰੋਲਡ ਨੇ ਹੇਟਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਉਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਟੋਨੀ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤਲੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੈਰੋਲਡ ਮਿਲਫੋਰਡ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣਾ

ਨਵਾਂ ਰੂਮਮੇਟ ਪਸੰਦ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਸਨੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਓਨਾ ਹੀ ਉਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ।

ਐਂਥਨੀ ਰੌਸ ਹੇਂਜ਼ਲ ਹੇਟਰ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਮਈ, 1920 ਨੂੰ ਹੈਂਪਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਫਾਰਨਬਰੋ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਰਕਸ਼ਾਇਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਰੈਕਟਰੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮ, ਬਰਘਕਲੇਅਰ ਗ੍ਰੇਂਜ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਟੋਨੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੇਡ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਯੋਗ ਘੋੜਸਵਾਰ ਅਤੇ ਯਾਟਮੈਨ ਸਨ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਉਸਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲੇ। ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਗੋਲਫ, ਟੈਨਿਸ, ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਯਾਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਕੁਐਸ਼ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਉਸਨੂੰ ਸਪੋਰਟਸ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟੋਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੱਖ ਸੀ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਬਰਘਕਲੇਅਰ ਗ੍ਰੇਂਜ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਹੇਜਰੋਜ਼ ਵਿੱਚ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਇੱਕ ਕਲਾਤਮਕ ਪੱਖ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਲੜੀ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੱਤਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਲਈ ਉਸ ਕਦਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ।

1929 ਵਿੱਚ ਟੋਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਉਡਾਣ ਭਰੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬਾਈਪਲੇਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਸਦੇ ਸੌਤੇਲੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਜਹਾਜ਼ ਰੈਕਟਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖੇਤ ਤੋਂ ਟਕਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਛਲਿਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਘਰ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਟੋਨੀ 1933 ਵਿੱਚ ਮਾਰਲਬਰੋ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਥੀਆ ਹੈਨਸਟੋਕ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਟੋਨੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰਨ, ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਗੋਂਦਾਂ ਅਤੇ ਨਦੀ 'ਤੇ ਕੈਨੋਇੰਗ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। ਟੋਨੀ ਕੋਲ ਹਾਸੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਪੱਖ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਦੀ 'ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੰਸਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭੱਜਣਾ। ਉਸਦੇ ਪੱਤਰ ਓਨੇ ਹੀ ਮਨਮੋਹਕ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਉਹ ਮਾਸੂਮ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੂਫਾਨੀ ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਣਜਾਣ ਹੈ।

ਹੇਟਰ ਨੇ 1938 ਵਿੱਚ ਮਾਰਲਬਰੋ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਨੇ ਡੰਗ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ RAF ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਮਾਰਚ 1939 ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਪਾਇਲਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮੇਂ ਦੇ RAF ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਸਫਲ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਚੰਗੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। 1939 ਦੀ ਉਸ ਗਰਮ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਸਿੰਥੀਆ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਸ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਲੰਬੀ, ਹਤਾਸ਼ ਅਤੇ ਖੂਨੀ ਜੰਗ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਹਲਾਵਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ ਐਡਵਾਂਸਡ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਲੇਨਹਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਬੰਬ-ਨਿਸ਼ਾਨਾ/ਨੈਵੀਗੇਟਰ ਸਾਰਜੈਂਟ ਮਿਡਗੇਲੀ ਨਾਲ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਤੀਬਰ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਹੇਟਰ ਨੂੰ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1940 ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਮੋਂਟਡੀਡੀਅਰ ਵਿਖੇ 57 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਯੂਨਿਟ ਅਕਸਰ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਈਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਰੁੱਖੇ ਬੁੱਢੇ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। 'ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ,' ਟੋਨੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪਾਰਲਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ ਬੈਠੀਆਂ

ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਭੱਜਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕੌਫੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕੌਗਨੈਕ, ਬਿਸਕੁਟ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਖਰੀ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ!'

10 ਮਈ ਨੂੰ, ਹੇਟਰ ਅਤੇ ਮਿਡਗੇਲੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਉਡਾਇਆ, ਜਰਮਨ-ਡੱਚ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋ-ਰੀਕੋਨਾਈਸੈਂਸ ਸਵੀਪ। ਟੋਨੀ ਇੱਕ ਪੁਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਰਜੈਂਟ ਮਿਡਗੇਲੀ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ: ਤਿੰਨ ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪਾਈਰਲ ਡਾਈਵ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਡੈੱਕ 'ਤੇ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ 'ਹਾਲੈਂਡ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਰੁੱਖ,' ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ, ਉੱਪਰਲੇ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਰਿਹਾ। 109s ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਹੇਟਰ ਅਤੇ ਮਿਡਗੇਲੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਹਿੱਟ ਲਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਵਿੱਚ ਛੇਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ; 237 ਸਨ।

ਇਹ ਇੱਕ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਸੀ ਜੋ 20 ਮਈ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ 'ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰਿਆ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,' ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿੰਥੀਆ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹਫ਼ਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪੰਜ ਘੰਟੇ' ਸੌਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੈ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਿੱਟ ਸੜ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਾਕੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ।' ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟੋਨੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਰਾਮ ਸੀ, ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਿਸ਼ਨ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਕਸਪੀਡੀਸ਼ਨਰੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਰਿਟਰੀਟ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਬਚੇ ਹੋਏ ਏਅਰਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੇਜਰ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਸਨ; ਮੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇੱਕ ਡਿਸਪੈਚ ਵਿੱਚ ਡੰਕਿਰਕ ਲਈ ਰਿਟਰੀਟ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਨਿਕਾਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਟੋਨੀ ਨੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟੋਏ ਵਾਲੇ ਏਅਰਫੀਲਡ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਤਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਢੱਕਣ ਹੇਠ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਟੈਕਸੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਜਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਬੰਬਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਦੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਖੋਖਲੀ ਖਾਈ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਮੇਜਰ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੁਨਰਮੰਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇਦ ਵਾਲੀ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰਿਆ। ਮਿਸ਼ਨ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ, ਉਸਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਲਈ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਹੇਟਰ ਨੂੰ ਡਿਸਪੈਚਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 'ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ,' ਉਸਨੇ ਸਿੰਥੀਆ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ।

24 ਜੂਨ ਨੂੰ, ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਕੋਸਟਲ ਕਮਾਂਡ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉੱਥੇ ਆਏ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਫ਼ਤ ਆ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਉਡਾਣ 'ਤੇ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਬਲੇਨਹਾਈਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਕਸੀ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੇ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਸਾਰਜੈਂਟ ਮਿਡਗੇਲੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਪੈਲਰ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਟੋਨੀ ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਹੇ ਟੂੰਡ ਤੱਕ ਇੱਕ ਟੂਰਨੀਕੇਟ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਰਜੈਂਟ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਈਟ-ਆਫ ਸਨ, ਅਤੇ ਮਿਡਗੇਲੀ ਦੀ ਉਡਾਣ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦਾ ਸਾਥੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਉਸਨੇ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਉੱਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਜਾਸੂਸੀ ਸਵੀਪਾਂ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ

ਭਰੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਬੰਬਾਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੈਰਦੀ ਖਾਨ ਵਿੱਚ ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਸਨ। 1940-41 ਦੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਅਤੇ 18 ਮਾਰਚ, 1941 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਰੋਟਰਡੈਮ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਤੇਲ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਮਿਸ਼ਨ ਉਡਾਇਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਾਂਤ ਯਾਤਰਾ ਸੀ, ਪਰ 27 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕੋਲੋਨ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਘੱਟ ਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਐਂਟਵਰਪ ਤੱਕ ਤੀਬਰ ਸਰਚਲਾਈਟ ਗਤੀਵਿਧੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਝਟਕੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 9 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1941 ਨੂੰ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੂੰ ਬੱਦਲ ਰਹਿਤ ਅਸਮਾਨ ਰਾਹੀਂ ਬਰਲਿਨ ਲੈ ਗਏ; ਇਹ ਟੋਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਯੂਰਪੀਅਨ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਖਰੀ ਪੂਰਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਉਹ ਜਿਬਰਾਲਟਰ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਨਵੇਅ 'ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਦੇਰੀ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਅਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। 'ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸੰਤਰੇ, ਨਿੰਬੂ, ਆਦਿ ਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ,' ਉਸਨੇ ਸਿੰਥੀਆ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, 'ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੋਈ ਮੱਖਣ ਰਾਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਲੈਕਆਉਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।' ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਰਾਹਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ 6 ਮਈ ਨੂੰ ਟੋਨੀ ਮਾਲਟਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਛੋਟੇ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਟੋਨੀ ਨੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਉਡਾਇਆ, ਤ੍ਰਿਪੋਲੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਰੀ ਛਾਪਾ।

12 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ 253 ਵਿੰਗ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਫਲਾਈਟ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ। ਸਿੰਥੀਆ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਉਸਦੀ ਚਿੱਠੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ: 'ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਰਹਾਂਗਾ। ਇਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਗੰਦੀ ਚਾਲ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਛੱਡਣ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਨ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸੀ।' ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਾਲਮ ਝਟਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਲਿੰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਟੋਨੀ ਮਾਰੂਥਲ ਤੋਂ ਆਕਰਸ਼ਤ ਸੀ ਅਤੇ ਗਰਜਾਂ ਅਤੇ ਮੈਡੀਟੇਰੀਅਨ 'ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਫ਼ਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੁਲਦੇ, ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਅਰਬ ਵੇਟਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨ ਪਾਇਲਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਰਾਇੰਗ ਭੇਜੇ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਨਮੋਹਕ ਹਾਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ।

ਸਤੰਬਰ 1941 ਤੱਕ ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰ ਉਡਾਣ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੈਂਡਿੰਗ ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਪੇਅਰ ਪਾਰਟਸ ਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਯੂਨਿਟ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ, ਅਤੇ 10 ਜਨਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ 148 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ। 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ, ਕਾਬਰੇਟ ਵਿਖੇ ਬੇਸ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਇੰਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰੂਥਲ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਚਾਲਕ ਦਲ ਬੰਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਟੋਨੀ ਨੇ ਊਠਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਅਰਬਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਰਿਵਾਲਵਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੁਰਾਬ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੱਟ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਰਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਡਰੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਡਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲ ਬਦਲਾ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਟੋਨੀ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਰਅਸਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੂਨਿਟ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦਾ ਅਰਬਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣਾ ਠਹਿਰਾਅ ਸੀ।

ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਗਾਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਤੇ

18 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ, ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਦੀ ਲੌਗਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜਹਾਜ਼ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਾਬਰੇਟ ਤੋਂ ਫੈਯੂਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਹ ਆਖਰੀ ਐਂਟਰੀ ਹੈ। ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਟੋਨੀ ਦਾ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਸਿਸਲੀ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ। ਮਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਧਿਆਇ 7

ਯੋਜਨਾ ਫਸ ਗਈ ਹੈ

ਕੁਝ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ, ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਸਿਰਫ਼ ਅਜੀਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਨ। ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜੀਬ ਜਾਂ ਬੇਤੁਕੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਧੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਤਣੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਾ ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ!' ਸਤੰਬਰ 1942 ਵਿੱਚ, ਨਵੀਂ ਕ੍ਰੀਜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਇਸ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਲੇਸ ਹਾਰਵੇ ਇੱਕ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਅਗਸਤ 1942 ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸੂਪ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਲਈ ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਤੋਂ ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਰੂਮਮੇਟ ਲੂਫਟਵਾਫ਼ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਬਦਨਾਮ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਨ। ਲੰਬੀ ਰੇਲ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਲੇਸ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸੂਪ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਚਮਚਾ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ, ਲੰਬੇ ਉੱਨੀ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਪਹਿਨੇ ਦੋ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈਆਂ; ਹਰੇਕ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੰਬੇ ਅੰਡਰਪੈਂਟ ਦੀ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਦੀ ਲੱਤ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ, ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਏਅਰਮੈਨ ਨੇ ਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਫਿਰ ਗਾਈ ਗ੍ਰਿਫਿਥਸ ਅਤੇ ਬਿਲ ਗੋਲਡਫਿੰਚ ਨੇ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਹਨੇਰਾ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਸ਼ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਰਹੱਸਮਈ ਆਦਮੀ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਤਖ਼ਤੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ, ਅਤੇ ਲੇਸ ਠੰਡਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸੂਪ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ।

ਲੇਸ ਹਾਰਵੇ ਨੇ ਖੁਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਕੂਲਰ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਗਟਰਲ ਚੀਕਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਤੁਰੰਤ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਪਏ। ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਬ੍ਰਾਮ (ਬੌਬ) ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

*

ਇੱਕ ਡੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦਾ ਜਨਮ 30 ਅਕਤੂਬਰ, 1915 ਨੂੰ ਸੁਮਾਤਰਾ ਦੇ ਪਲਾਡਜੋ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਬੌਬ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਬੋਰਨੀਓ ਦੇ ਬਾਲਿਕਪਾਪਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਰੋਟਰਡਮ ਵਿੱਚ, ਕੁਰਕਾਓ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਲਈ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੌਬ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ 1934 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੀਡੇਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੈਡੀਸਨ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੌਬ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਸਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਹਾਕੀ ਅਤੇ ਬੋਟਿੰਗ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੌਬ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਆਈਸ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਵੱਡੇ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉੱਦਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਬੌਬ ਨੂੰ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਖੇਡ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘੋੜਸਵਾਰ, ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਡਾਣ ਵੀ।

ਉਡਾਣ। ਹੁਣ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬੌਬ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਕੁਝ ਸਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਦੇ ਯਕੀਨਨ ਮਾੜੇ ਤਰੀਕੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਹੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬੌਬ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਸਨ। ਬੌਬ ਨੂੰ ਸਟੰਟ ਉਡਾਣ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਿਆ; ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਪੁਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਲੜਾਕੂ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਬੌਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਵਾਰ ਯੂਟਰੇਕਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ। ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਪਰਿਪੱਕ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ - ਹੁਣ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਅਤੇ ਕਲਾਸਾਂ ਤੋਂ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ। ਬੌਬ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦਵਾਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸਨੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ।

ਫਿਰ 1939 ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਡੱਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਤਾਂ ਬੌਬ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੜਾਕੂ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਡੇਨ ਹੈਲਡਰ ਏਅਰਫੀਲਡ ਤੋਂ ਫੋਕਰ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਉਹ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ, ਜਰਮਨ-ਡੱਚ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। 10 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ, ਪਹੀਏ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸ ਸਵੇਰੇ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੌਬ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੀ 109 ਦੁਆਰਾ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਬੌਬ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਰ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਜਾਰੀ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਰਾਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸੱਤ ਛੋਟੇ ਫੋਕਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਡੱਚ ਵਿਰੋਧ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਦਿਨ ਚੱਲਿਆ। 15 ਮਈ ਨੂੰ ਬੌਬ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਫੋਕਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਪੋਲ ਤੱਕ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈਣ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਰਮਨ ਜਿੱਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਡੱਚ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਜੋਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀਮੋਬਿਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਕੌਣ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕੌਣ ਜਰਮਨ ਹਮਦਰਦ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਲੈਣ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਸੈੱਲ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਤੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਸੁਨੇਹਾ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਸੰਗਠਨ ਰਾਹੀਂ ਅੱਠ ਸੌ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੌਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ।

1940 ਦੀ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਦੋ ਡੱਚ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਡੱਚ ਫੌਜੀ ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਗੇਸਟਾਪੋ ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਮਿਲਿਆ; ਉਸਨੂੰ ਭੂਮੀਗਤ ਚੇਨ ਦੁਆਰਾ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਟਰਡਮ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਯੋਜਨਾ, ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ

ਸਪੇਨ ਜਾਣਾ, ਬੈਲਜੀਅਮ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਗੜਬੜੀ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਦੀ ਦੂਜੀ ਯੋਜਨਾ, ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣਾ, ਉਦੋਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੋਸਤ ਦੇ ਗੈਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬੰਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੌਬ ਇੱਕ ਬੱਜਰੀ ਦੇ ਬਾਰਜ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਇੱਕ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਗਸ਼ਤੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ।

2 ਜੂਨ, 1941 ਨੂੰ, ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਟਰਡੈਮ ਦੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਮਾਲਵਾਹਕ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਤੈਰ ਕੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਹੇਠਾਂ ਲੁਕ ਗਿਆ। ਹਾਲੈਂਡ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਐਚਐਮਐਸ ਡੇਵੋਨਸ਼ਾਇਰ ਦੁਆਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਬੋਰਡਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਫੈਰੋ ਟਾਪੂਆਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਬੌਬ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਡੱਚਮੈਨ ਲੁਕਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਡਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਬੌਬ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਡੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੀਮੋਬਿਲਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੂੰ ਟੈਂਗਮੇਰ ਸਥਿਤ 91 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਸਪਿਟਫਾਇਰਜ਼ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਰਮਨ ਘੁਸਪੈਠੀਏ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਭਰੀ, ਅਤੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਵਰਪੂਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਬੌਬ ਨੂੰ 41 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਮਹਾਂਦੀਪ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਸਵੀਪਸ 'ਤੇ ਸਪਿਟਸ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਬੌਬ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ, 1940 ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਟੈਲੀ ਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ 12 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1942 ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਉੱਤਰੀ ਫਰਾਂਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਵੀਪ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਬੌਬ ਦੀ ਯੂਨਿਟ 190 ਦੇ ਇੱਕ ਪੈਕ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਈ। ਕੁਝ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੱਚਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਸਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਾਇਆ। ਉਸਦਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਮਾਊਂਟ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬੌਬ ਨੇ ਰੇਸ਼ਮ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

*

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਭੱਜਣ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਏ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਕ੍ਰਾਈਜੀਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਫਾਇਦਾ ਸੀ: ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਪਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੌਬ ਇੱਕ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਗਠਿਤ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਕੀ ਪੁੱਛਣਗੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯਾਤਰੀ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਜੋ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ; ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ, ਉਹ ਆਬਾਦੀ ਨਾਲ ਰਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਕਦੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਫੜਨਾ ਔਖਾ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਰ ਵੱਲ ਦੌੜਨ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਖੱਡ ਪਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਸੀਟੀ ਸੁਣਨ, ਜੋ ਖ਼ਤਰੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਵੇਗੀ। ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜੋੜਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਹੰਗਾਮਾ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ, ਰੈਕੇਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਰੋਜਰ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੀਟੀ। ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਖੁਰਦਰੇ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਹ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਭੱਜੇ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਇਹ ਹੰਗਾਮਾ ਇੱਕ ਆਇਰਿਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੀ ਛੱਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਟੋਪੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਯੋਜਨਾ ਲਈ, ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ ਇੱਕ ਡੱਚ ਜਲ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਬਣਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਰੂਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੇਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਵਰ ਬਲਾਕ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਝੁਕੇ ਕੁਝ ਬੇਲਚੇ ਛੱਡ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸ਼ਾਵਰ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਭੱਜਣ, ਸੋਵੀਅਤ ਵਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ, ਅਤੇ ਵੇਰਲੇਗਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤਾਰ 'ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ ਪਰ ਕੈਦੀ ਰੋਲ ਕਾਲ 'ਤੇ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ਾਵਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ, ਅਤੇ ਦੋ ਡੱਚਮੈਨ ਲੱਭ ਲਏ ਗਏ।

*

ਨਵੰਬਰ ਸਾਗਨ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਦੀਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਥੀਏਟਰ ਕੰਪਨੀ ਦਾ "ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਿਦਾਊਟ ਟੀਅਰਜ਼" ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧੂੜ ਕੰਪਾਊਂਡ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਸਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਬਚਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ। ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਇੱਕ ਕਾਰਟ 'ਤੇ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਟੋਰੇਜ ਬਿਨ ਤੋਂ ਕੂੜਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕਾਰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਤਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੂੜਾ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉੱਥੋਂ ਭੱਜਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਕੂੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਠੋਸ ਪਰਤ ਨਾਲ ਢੱਕ ਗਏ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੋਸ ਪਰਤ ਸਾਬਤ ਹੋਈ; ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਹਿੱਲਦਾ ਸੀ, ਕੂੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਡੀ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਡੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਡੱਬਿਆਂ ਅਤੇ ਕੂੜੇ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਇਵੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਹੰਗਾਮਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢੇਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਸ ਵਾਰ ਕਰੰਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੂੜੇ ਦੀ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਢੇਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਗਰਮ ਸੁਆਹ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰ

ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਪਰ ਡੇਸ ਅਤੇ ਇਵੋ ਕੂੜੇ ਵਿੱਚ ਦੱਬੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੁਕਾਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਤਾਰ ਅਤੇ ਵੈਗਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

*

ਟੌਫਟ ਅਤੇ ਨਿਕੋਲਸ ਦੀ ਤਾਰ 'ਤੇ ਦਲੇਰਾਨਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਘੇਰੇ 'ਤੇ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਧੂ ਗਾਰਡ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰਾਂ 'ਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਤਰੀ ਗਾਰਡ ਪੋਸਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਰ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਡੱਬਿਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਦਮ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਜਰਮਨ ਸਿਰਫ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਗਾਰਡ ਟਾਵਰਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੁਣ ਹਰੇਕ ਡੱਬੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਟਾਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਬਹਾਦਰ ਆਤਮਾ ਜਰਮਨਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤਾਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਬਹਾਦਰ ਆਤਮਾ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਜੌਨ ਗਿਫੋਰਡ ਸਟੋਵਰ ਸੀ, ਜੋ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ, ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ੂਗਰ ਪਲਾਂਟਰ ਸੀ। 15 ਸਤੰਬਰ, 1916 ਨੂੰ ਬਿਊਨਸ ਆਇਰਸ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਸਟੋਵਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਸਤ 1942 ਤੱਕ ਉਹ ਵਾਲਥਮ ਤੋਂ 142 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। 1942 ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬ੍ਰੇਕ ਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਟੋਵਰ ਨੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵਾਪਸ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲਿਆ, ਜਰਮਨੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਬਿਊਨਸ ਆਇਰਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਲਈ, ਯੁੱਧ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਇੱਕ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨਾ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। 16 ਨਵੰਬਰ, 1942 ਨੂੰ, ਜੌਨੀ ਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਤੱਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਈਨਲੇਇੰਗ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਹਨੇਰੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪਾਇਲਟ ਦਾ ਛੱਬੀਵਾਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਦੇਰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਬੇਸ ਤੋਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਡਰੋਨ ਨਾਲ ਵਧਿਆ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਦੀ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਭਤੀਜੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਡ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਦੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਬਦਕਿਸਮਤ ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਅਸੀਂ ਗਿਆਰਾਂ ਘੰਟੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਭਟਕ ਰਹੇ ਸੀ,' ਜੌਨੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। 'ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਤੱਟ 'ਤੇ ਧੋਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜਰਮਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।'

ਇੱਕ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਦਿਲ ਵਾਲਾ, ਜੌਨੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਗਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਤਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਗਲੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਵਾੜ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸੰਤਰੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਗਾਰਡ ਨੇ ਚੀਕਿਆ, ਜੌਨੀ ਦਾ ਬੂਟ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਰਾਈਫਲਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਸਟੋਵਰ ਠੋਕਰ ਖਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਰਡ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਪਾਈਨ ਜੜ੍ਹ ਨੇ

ਛੋਟੇ ਫਲਾਇਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਗੋਲੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

*

ਜੌਨੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੌਸਮ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਠੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਤਾਪਮਾਨ ਘਟਣ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਐਪਲ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਵੇਰ, ਜਦੋਂ ਜਰਮਨ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਬਰਾ ਗਏ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਦਾ ਸਬਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਗਿਆ। 'ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਰਦੀ ਹੈ,' ਰੈਂਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਟੈਂਟੋਰੀਅਨ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, 'ਬਾਵੇਰੀਆ ਦੇ ਇਸ ਬਦਮਾਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ!'

ਵਿਗੜਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਡੈਨੀ ਕਰੋਲ ਅਤੇ ਸਿਡਨੀ ਡੋਸ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਜਾਸੂਸੀ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਤਾਰ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੀਆਂ। ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਡੋਸ ਜੁਲਾਈ 1937 ਵਿੱਚ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 20 ਅਗਸਤ, 1941 ਨੂੰ 1 PRU ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਰਨਹੋਰਸਟ ਅਤੇ ਗਨੀਸੇਨਾਉ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹੋਏ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਲੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ, ਸਿਡਨੀ ਬ੍ਰੈਸਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਚੁੱਪਚਾਪ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਏਗਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਬੀਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਲਾ'ਏਵੀਏਟੂਰ ਐਂਗਲੇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਅਤੇ ਸਿਡਨੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਆਪਣੀ ਸੱਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਾਉਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੋ ਵਾਰ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। 1 ਦਸੰਬਰ, 1941 ਨੂੰ, ਉਹ ਲੀਪਜ਼ਿਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਰਮੰਡ ਤੱਕ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ, 21 ਜਨਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਸਟੈਲਾਗ IXC ਬੈਡ ਸੁਲਜ਼ਾ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕੈਦੀ ਨਾਲ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਬੈਲਜੀਅਨ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਸਿਡਨੀ ਜਰਮਨ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੈਟਰੀਨ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਬੈਲਜੀਅਨ ਵਰਦੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਸੂਟ ਦਿਖਾਇਆ। ਇੱਕ ਕਾਮੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਵਾਟਰਵ੍ਹੀਲ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਢੁਕਵੀਂ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਟੋਕਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿੱਧਾ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਸਿਡਨੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ, ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਕੰਪਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਪੈਸੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਏਰਫਰਟ ਲਈ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ, ਕੋਲੋਨ ਗਿਆ। ਬੈਲਜੀਅਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸਰਹੱਦੀ ਕਸਬੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਅਤੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਦੇ ਸਟੈਵਲੋਟ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੌਵੀ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿਡਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਡਾਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੱਸਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੋ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਡਨੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਥਕਾਵਟ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਸ਼ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਬ੍ਰਸੇਲਜ਼ ਲਈ ਸਿੱਧਾ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਡਾਉਸ ਨੇ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ। 26 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਉਹ ਜਰਮਨ-ਡੱਚ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਠੰਡ ਦੇ

ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਿਡਨੀ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਲਈ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਿਡਨੀ ਦੀ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਆਮ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਸਿੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗਲੇ 'ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ; ਫਿਰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੰਘ ਅਤੇ ਥੁੱਕ ਦੇ ਪੈਰੋਕਸਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੰਦਾ, ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਡੈਨੀ ਕਰੋਲ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ, ਉਹ ਪੋਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਤਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਸਧਾਰਨ ਸੀ। ਉਹ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਐਨਸੀਓਜ਼ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਅਣ-ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਅਣ-ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕੰਬਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਛਲਾਵੇ ਵਜੋਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਐਨਸੀਓਜ਼ ਦੇ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਘੱਟ ਗਸ਼ਤ ਵਾਲੀ ਵਾੜ ਨੂੰ ਕੱਟਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਲੰਘਿਆ, ਪਰ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਵਿੱਚ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ 1942 ਦੇ ਭੱਜਣ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਅਤੇ, ਸਕੂਲੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਲਈ ਬ੍ਰੇਕ ਲਿਆ।

*

ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਨਾਲੋਂ ਹਲਕਾ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੰਜਰ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਾਜ਼ੀ ਬਰਫ਼ ਸੀ, ਪਰ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾੜੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ। ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਕੇਕ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮੌਸਮੀ ਭਾਵਨਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੋਲਿਸ਼ ਕੋਇਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਮਾਸ ਵੀ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਬਰਫ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਇੰਨਾ ਘੱਟ ਗਿਆ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਈਸ ਰਿੰਕ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 17 ਜਨਵਰੀ, 1943 ਨੂੰ ਨਵੇਂ SBO, ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਹਰਬਰਟ ਮੈਸੀ ਦੁਆਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੈਦੀ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤੀਹ ਮਿੰਟ ਸਕੇਟਿੰਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਸਕੇਟ ਸਨ। ਰਿੰਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਇੱਕ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟੀਮਾਂ ਡਰਾਅ ਤੱਕ ਲੜਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਟੀਮ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟੀਮ ਨੇ ਇੱਕ ਗੋਲ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਥੀਏਟਰ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਐਮਲਿਨ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੀ "ਨਾਈਟ ਮਸਟ ਫਾਲ" ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। 1943 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਠੰਡੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਅਥਿਐਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਧੀ। ਪੀਟਰ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਦੀ ਆਕਾਸ਼ੀ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਨੇ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਰੀਅਲ-ਐਸਟੇਟ ਏਜੰਟਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਇੰਟਰਮੀਡੀਏਟ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਨੇ ਲੰਡਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਨੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਫੋਇਲ ਤੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਜਾਂ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਨਾਲ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਸਿੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ਾਈ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਤੋਂ ਰੂਸੀ ਸਿੱਖਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੀ ਜਰਮਨ ਸਬਕ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬਕ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਅਕਸਰ ਹਰੇਕ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦਾ ਸੀ,

ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਬਦਲਦਾ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ, ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਹਰ ਕਲਪਨਾਯੋਗ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਚੀਨੀ ਤੋਂ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਤੱਕ ਉਰਦੂ ਤੱਕ। ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਜਿਸਨੇ ਨੋਰਡਿਕ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕੀਤੀ ਉਹ ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ ਸੀ। ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਰੇਡੀਅਮ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਊਰਜਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਊਰਜਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਕਦੇ ਸਿਗਰਟ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਅਦਭੁਤ ਗਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਘੁੰਮਦਾ ਅਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਦਤ ਹੁੰਦੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇੰਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸਾਥੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।

*

ਜੇਮਜ਼ ਕੈਟਾਨਾਚ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਬੱਚਾ ਸੀ। 28 ਨਵੰਬਰ, 1921 ਨੂੰ ਮੈਲਬੌਰਨ ਦੇ ਜਵੈਲਰਜ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਗੀਲੋਂਗ ਗ੍ਰਾਮਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ 1932 ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੋਸਤ ਉਸਨੂੰ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ - ਉਹ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਐਥਲੀਟ ਅਤੇ ਸਕਾਊਟ ਸੀ ਪਰ ਪਹਿਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਜਾਂ ਟਰੂਪ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੱਕ ਘੱਟ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਹਾਵਣੇ, ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਜਿੰਮੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸੀ ਜੋ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਤਿਆਰ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ - ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਟੱਲ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਜਿੰਮੀ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਅਤੇ ਚਾਚੇ, ਕੂਲੀਜ਼, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਐਲਨ, ਬਾਰਬਰਾ, ਮਾਰਗਰੀ ਅਤੇ ਹੈਲਨ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਮੀ ਹੀ ਬਾਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੂਲੀ ਤੋਂ ਮਿਹਰ ਮੰਗਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਊਂਟ ਮੈਸੇਡੋਨ ਅਤੇ ਹੈਂਗਿੰਗ ਰੌਕ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕਈ ਲੰਬੇ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ, ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

1938 ਵਿੱਚ ਜੀਲੋਂਗ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਿੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕੈਟਾਨਾਚ ਦੇ ਮੁਰੰਮਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਟਾਫ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਉਸਦੀ ਬਚਪਨ ਦੀ ਨੈਨੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਕੈਟਾਨਾਚ ਦੇ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਜਲਦੀ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ, ਬਿਲ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਿਮ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਮੈਲਬੌਰਨ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ ਪੁਰਾਣੀ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਘੜੀ ਬਾਰਬ ਕੂਲੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। 'ਇਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ,' ਉਸਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਆਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।'

ਇਹ ਅਗਸਤ 1940 ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਿਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ 1941 ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਫਲਾਇੰਗ ਬੈਜ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ, ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ 144 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। 144 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਨੌਂ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ 455 ਸਕੁਐਡਰਨ RAAF, ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਬੰਬਾਰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਜਿਮ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 455 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਮਲੇ ਨੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਡਾਏ ਗਏ ਹੈਂਪਡੇਂਸ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ 27-28 ਦਸੰਬਰ, 1941 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਕੁਐਡਰਨ ਡਸੇਲਡੋਰਫ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੰਬਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਈਨਲੇਇੰਗ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ 13 ਮਾਰਚ, 1942 ਨੂੰ, ਬੰਬਾਰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਖਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲੋਨ ਲਈ ਉਡਾਇਆ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਹੈਂਪਡਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਝੜਪ ਹੋਈ ਜੋ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਵੱਜ ਗਈ ਅਤੇ ਜਿਮ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਸਨ 'ਮੁੰਡੇ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।' ਇਹ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਸਮੇਂ, 455 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਕੋਸਟਲ ਕਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੇ ਲਿਊਚਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟਾਰਪੀਡੋ ਬੰਬਰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਜੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਜਿਮ ਦੀ ਸਾਖ ਵਧਦੀ ਰਹੀ, ਅਤੇ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ RAAF ਅਤੇ RAF ਵਿੱਚ ਇਸ ਰੈਂਕ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਬਣ ਗਿਆ। 26 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ DFC ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਰਫ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਜਿਮ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ। ਲਿਊਚਰਜ਼ ਵਿਖੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਖਲਾਈ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਉੱਤੇ ਅਜੀਬ ਝਾੜੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਮੀ ਨੇ 1942 ਦੀ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ: 'ਦੂਜੀ ਰਾਤ ਸਾਨੂੰ ਨਾਰਵੇਈ ਤੱਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੱਬੇ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ, ਚੰਦਰਮਾ ਰਹਿਤ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ 350 ਮੀਲ ਦੂਰ ਬਿੰਦੂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਨਾਰਵੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਲੇਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਘਰ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।'

ਅਗਸਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। 455 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 144 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਚਾਲਕ ਦਲ ਸੀ, ਨੂੰ ਸ਼ੈਟਲੈਂਡਜ਼ ਦੇ ਸੁਮਬਰਗ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਮੁਰਮੰਸਕ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰਨੀ ਸੀ। ਉੱਥੋਂ ਉਹ ਜਰਮਨ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਟਾਰਪੀਡੋ ਮਿਸ਼ਨ ਉਡਾਉਣਗੇ ਜੋ ਸਹਿਯੋਗੀ ਆਰਕਟਿਕ ਕਾਫਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮਿਸ਼ਨ ਸੀ। ਉਡਾਣ ਭਰੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦੂਰੀ ਹੈਂਪਡੇਨ ਦੀ ਉਡਾਣ ਸੀਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਾਲਣ ਦੀ ਖਪਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਲੈਂਡਿੰਗ ਲਈ ਰੇਡੀਓ ਸਹਾਇਤਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਭ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਉਡਾਣ ਲਈ ਭਿਆਨਕ ਮੌਸਮ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ। ਕੈਟਾਨਾਚ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਸਕੁਐਡਰਨ 2 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਲਿਊਚਰਜ਼ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ, ਅੰਤਿਮ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਫਿਊਲਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 4 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰਾਤ 9:00 ਵਜੇ ਸਮਬਰਗ ਤੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਆਮ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਜਿੰਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾੜੇ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਨਵੇਅ 'ਤੇ ਗਰਜਿਆ। ਹਰੇਕ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਜਿੰਮੀ ਦੇ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਨੇ ਟ੍ਰਾਂਡਹਾਈਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਤਰ

ਵੱਲ ਮੁੜਨ, ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਾਈ ਬਣਾਉਣ, ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੇਅਰਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਉਡਾਣ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਦੀ ਉਡਾਣ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਹੋਈ ਅਤੇ, ਟ੍ਰਾਂਡਹਾਈਮ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੈਂਪਡੇਨ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਨਾਰਵਿਕ ਵੱਲ ਵ੍ਹੀਲ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਜਹਾਜ਼ ਫਿਨਮਾਰਕ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸੀ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਅਤੇ ਮਰਮਾਂਸਕ ਦੇ ਬਾਕੀ ਰਸਤੇ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਪਛਾਣਨਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵਾਧੂ ਬਾਲਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਵਾਡਸੋ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਉੱਡ ਰਹੇ ਸਨ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਅੱਗ ਦੇ ਫਟਣ ਨਾਲ ਟੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਪੈਨਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਇੰਜਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈਂਪਡੇਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੀਚ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਇੱਕ ਹੀਦਰ ਫਲੈਟ 'ਤੇ ਪਹੀਏ-ਅੱਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਗਨਬੋਟ ਆਫਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਕਵਰਆਲ ਵਿੱਚ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਲਾਈਟ ਗਨ ਦੇ ਕੁਝ ਗੋਲਿਆਂ ਨੇ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾਰਵੇਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਕਾਰਿਆ, 'ਸਪ੍ਰੇਚੇਨ ਸੀ ਡਿਊਸ਼?' (ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਰਮਨ ਬੋਲਦੇ ਹੋ?) ਸਿਰਫ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, 'ਜਾ, ਇਚ ਸਪ੍ਰੇਚੇ ਡਿਊਸ਼ - ਇਚ ਬਿਨ ਡਿਊਸ਼!' (ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਰਮਨ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ - ਮੈਂ ਜਰਮਨ ਹਾਂ!)। ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਸੀਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੋਵੀਅਤ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚਿੱਕੜ ਭਰੇ ਲੇਬਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰੋਵਾਨੀਐਮੀ ਤੋਂ, ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਵਲੀਅਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਹੇਲਸਿੰਕੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਜਿੰਮੀ ਸਟਾਲਗ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਵਾਂਗ, ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ।

*

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇਖੇ। ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਖੁਰਦਰਾ ਅਹਾਤਾ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਪਾਈਬਰ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਹਾਤਾ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ, ਏਅਰਮੈਨ ਅੱਗੇ ਵਧਣਗੇ। ਤੁਰੰਤ, ਰੇਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਦਾ ਮਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਠੀਕ ਸਨ, ਪਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭੱਜਣਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੈਨਿਕਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਯੁੱਧ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਪਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ, ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੌਕਾ ਦੇਖਿਆ।

ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ, ਰੇਂਜਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। 'ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁੰਡੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਹਾਤਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਈਬਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕੀਏ।' ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ - ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ, ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ, ਕੌਂਕ ਕੈਂਟਨ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ - ਵੱਲ

ਦੇਖਿਆ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੌਜਰ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਰ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਿੰਨ ਸੁਰੰਗਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ, ਜਾਂ ਦੋ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੁਣ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਯੋਜਨਾ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਹੋਰ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਾਂ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਰੇਤ ਨਿਕਲੇਗੀ ਜਿਸਦੀ ਸਾਨੂੰ ਛੋਟੇ ਛੇਕਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।'

ਰੌਜਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। 'ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗੀ - ਜੇਕਰ ਗੁੰਡੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਦੁਕਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹੰਗਾਮਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਓਹ, ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ 'ਸੁਰੰਗ' ਸ਼ਬਦ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ - ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਟੌਮ, ਡਿੱਕ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੈ?'

'ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?' ਬੁੱਲ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਖੈਰ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਲੋਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਭੇਜਾਂਗੇ। ਉਹ ਲੇਆਉਟ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,' ਰੋਜਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ,' ਕੌਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਪਰ ਹੋਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ - ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜੀਬ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਓਗੇ?'

'ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ - ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੰਚਾਰਜ ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੌਕ, ਤੁਸੀਂ ਵਾਇਰ ਮਾਹਰ ਹੋਵੋਗੇ, ਅਤੇ ਨੌਰਮਨ ਕੁਇਲ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ। ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹਾਂ।'

'ਵੈਸੇ,' ਰੌਜਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ - ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਰਕਟ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੈਰ, ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ!'

'ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਖੁੰਝਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ,' ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਵੇਗਾ! ਪਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ, ਰੋਜਰ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?'

'ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ, ਮੈਂ ਦੋ ਸੌ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਾਟ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।' ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਮੂਡ ਵਿੱਚ, ਸਮੂਹ ਆਪਣੀ ਚਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਰੋਜਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ।

*

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਨਵਾਂ ਅਹਾਤਾ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਢੇਰ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਭੇਜੇ, ਬੈੱਡਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਗਾਏ, ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਟੁੰਡ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਕੰਕਰੀਟ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਚੁੱਕਦੇ, ਤਾਰ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਗੱਠਾਂ ਹਿਲਾਉਂਦੇ, ਅਤੇ ਛੇਕ ਭਰਦੇ। ਉਹ, ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਸਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰੇ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਤੱਕ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੋਟਸ ਬਣਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਸੁਰੰਗਾਂ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਿਆ। ਅਤੇ, ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਨੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਭੂਮੀਗਤ ਡਰੇਨੇਜ ਸਿਸਟਮ ਲਈ ਇੱਕ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਦੀ ਲੱਤ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਰੋਜਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਬੁਸ਼ੇਲ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਇੱਕ ਬੁਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਚਮਕ ਉੱਠਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨਾਲੇ ਸਨ। ਉਹ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਘੇਰੇ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਭੱਜੇ। ਜੇਕਰ ਨਾਲੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੁਰੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੋਜਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਠੰਡ ਸੀ, ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਸਾਗਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰੂਥਲ ਕਿੱਟ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗ ਲੱਗਿਆ। ਟਿਊਨੀਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਆਇਆ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪਾਇਲਟ ਜਾਰਜ ਵਿਲੀਅਮ ਵਿਲੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਰਗਾ ਚਿਹਰਾ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਵਾਨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਘਰ ਭੇਜੇ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੱਤਰ ਨੇ ਠੰਡ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਗਰਮ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਰਸਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੀ ਸੀ।

ਹਰ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਵਾਇਤੀ ਸੁਨੇਹਾ ਕਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 25 ਦਸੰਬਰ, 1942 ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਵਾਈਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੇਡੀਓ ਗੂੰਜ ਉੱਠਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਰਜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਇਰੋ ਦੇ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਲੱਤ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਭਰੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇੰਨੀ ਦੱਬੀ ਅਤੇ ਦੂਰ ਸੀ ਕਿ ਵਾਈਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਕੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਬਿਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

24 ਜਨਵਰੀ, 1922 ਨੂੰ ਵਿੰਡਸਰ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਰੁਝਾਨ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਲੀ ਨੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਲੱਭੇ। ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਮਜ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਕਈ ਘੰਟੇ ਜੌਨੀ ਜੋਨਸ ਅਤੇ ਗਲੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਨੇੜਲੇ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਸਕੇਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਗੋਲੇ ਸੁੱਟਦੇ ਹੋਏ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਸਨ। ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਜੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜਾਰਜ ਨੂੰ ਗਠੀਏ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਗੁਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਲੰਗੜਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਲੱਤ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਹ ਬੁਖਾਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਮਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ,

ਜੌਨੀ ਜੋਨਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਅਮਰੀਕਨ ਫਲਾਇਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਟ੍ਰੇਨ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਮੁੰਡੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚੀਕ ਉੱਠੇ ਜਦੋਂ ਜਾਰਜ ਦੇ ਇੰਜਣ ਨੇ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਧਾਤ ਦੇ ਟਰੈਕ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੌੜਾਇਆ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਲੀ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਿੜਕਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਅਤੇ ਤੈਰਾਕੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਤੇ ਜੌਨ ਜੋਨਸ ਅਕਸਰ ਇਕੱਠੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਘੋਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਕੀੜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਘਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਮੂੰਗਫਲੀ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਾਰਜ ਕੋਲ ਧੁਨ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਤੁਰ੍ਹੀ 'ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਨੰਬਰ ਚੁਣ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਜਾਰਜ ਦਾ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕਲਾਸ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਦਿਨ ਭਰ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਪੰਜ ਸੌ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰਜ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਡਲ ਟੀ ਫੋਰਡ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਨੀਲੇ ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਵਿੱਚ ਕੱਟਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਾਰਜ ਨੇ 1939 ਦੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਏਰੀ ਝੀਲ 'ਤੇ ਪੋਰਟ ਸਟੈਨਲੀ ਵਿਖੇ ਬਿਤਾਏ। ਇਸ ਸਾਲ ਉਸਨੇ ਜੌਨ ਜੋਨਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਵਿੰਡਸਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜੌਨ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘਾਟ ਤੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ, 'ਸਾਡੇ ਭੋਜਨ ਲਈ', ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ; ਮੰਦੀ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਬਚੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਚੇ ਹੋਏ ਸਮਾਨ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਜਾਰਜ ਅਤੇ ਜੌਨ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ, ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਸੂਟਕੇਸ ਲੈ ਕੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮੁੰਡੇ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੂਟਕੇਸ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਵੀਕਐਂਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਾ ਦੇਵੇਗਾ,' ਜਾਰਜ ਨੇ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵੀਕਐਂਡ ਸੀ, ਲਾਈਟਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਰੀ ਆਮ ਵੀਕਐਂਡ।

ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹਾਈਡ੍ਰੋ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਰਤੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਡਾਕਟਰੀ ਟੈਸਟ ਲਿਆ ਪਰ, ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭਰਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ 4 ਦਸੰਬਰ, 1940 ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜਾਰਜ ਨੂੰ ਵਿੰਡਸਰ ਵਿੱਚ ਆਰਸੀਏਐਫ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਸਤੰਬਰ 1941 ਵਿੱਚ, ਸਮਰਸਾਈਡ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਐਡਵਰਡ ਆਈਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਵਿੰਗ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਮਈ 1942 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਸਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰੀਆ ਦੇ ਨੇੜੇ 112 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਖੋਜ ਮੁਹਿੰਮਾਂ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਬੰਬਾਰ ਛਾਪਿਆਂ ਲਈ ਕਵਰ 'ਤੇ ਕਿਟੀਹਾਕ ਲੜਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਉਡਾ ਸਕੇ। ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਯੂਨਿਟ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਵਾਪਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।

ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਲੰਘੇ ਪਰ 7 ਅਕਤੂਬਰ, 1942 ਨੂੰ, ਜਾਰਜ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਲੜਾਕੂਆਂ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ

ਬਿਲਕੁਲ ਪਿੱਛੇ ਉਤਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਟੀਹਾਕ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚੱਕਰ ਲਗਾਇਆ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਾਈਨਫੀਲਡ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨਾ ਪਿਆ। ਲੜਾਕੂ ਇੱਕ ਮਾਈਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿੰਗ ਉੱਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਦੀ ਲੱਤ ਅਤੇ ਗਿੱਟੇ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਕਾਇਰੋ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ, ਲੱਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਗਠੀਏ ਦੇ ਬੁਖਾਰ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਇਆ ਅੰਗ, ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਹ 13 ਜਨਵਰੀ, 1943 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਸਦੀ ਲੱਤ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਜਾਰਜ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਸਦਾ ਜਰਮਨ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੇਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੇਸ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਅਮਲਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇੰਨੇ ਵਿਆਪਕ ਏਅਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਵਾਲਾ ਕਿਟੀਹਾਕ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1943 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਮਿਸਰ, ਲੀਬੀਆ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੋਲੀਟਾਨੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਟਿਊਨੀਸ਼ੀਆ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਅੱਠਵੀਂ ਫੌਜ ਦੇ ਮੈਰੇਥ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 10 ਮਾਰਚ ਨੂੰ, 112 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫ੍ਰੀ ਫ੍ਰੈਂਚ ਫੋਰਸ ਲਈ ਕਵਰ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੋ ਹੋਰ ਲੜਾਕੂ ਸਕੁਐਡਰਨ 112 ਲਈ ਉੱਪਰਲੇ ਕਵਰ ਉਡਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਰੁਟੀਨ ਮਿਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਹਾਇਕ ਸਕੁਐਡਰਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪਰਕ ਗੁਆ ਬੈਠੇ, ਅਤੇ 112 ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਲੜਾਕਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਿਟੀਹਾਕਸ ਸਿਰਫ਼ ਉੱਤਮ ਮੀ 109 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਛੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਰਜ ਲਈ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਬਦਕਿਸਮਤ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਦਿਸ਼ਾ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਉਹ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਗਸ਼ਤ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੱਤ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ। ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਇਟਲੀ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ, ਲੂਫਟ III ਉਹ ਉਦੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਦੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਅਧਿਆਇ 8

ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ

1943 ਦੀ ਬਸੰਤ ਤੱਕ, ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨੇ ਸਾਰੇ ਐਨਸੀਓਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਕੰਪਲੈਕਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ, ਲੇਬਰ ਬਟਾਲੀਅਨਾਂ ਨੇ ਲੁਫਟ III ਦੇ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਟਾਪੂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸਹੂਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਗਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਵਾਂ ਅਹਾਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੱਜਣ-ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ, ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਸੀ।

*

ਸਾਗਨ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਹਾਤਾ ਆਖਰਕਾਰ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਸਤਾਈ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਐਡਵਾਂਸ ਪਾਰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਗਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੋਲ, ਅਮਰੀਕਨ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਸਮੂਹ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, 850 ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਏ। ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਵਾਰਬਰਗ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਹੋਰ ਭੇਜੇ ਗਏ।

ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਕੈਂਪ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਲਗਭਗ 350 ਗਜ਼ ਵਰਗ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਘੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵਾੜਾਂ ਨੌਂ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸਨ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਤਾਰ ਮੁੱਖ ਵਾੜ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਸੀ। ਹਰ 150 ਗਜ਼ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰ ਸੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਬੈਰਕ ਬਲਾਕ ਤਿੰਨ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਗੇਟ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ 101 ਅਤੇ 103 ਤੋਂ 106 ਸਨ; ਫਿਰ 107 ਤੋਂ 110 ਅਤੇ 112, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 119 ਤੋਂ 123 ਆਏ। ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਫਾਇਰਪੂਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਰਸੋਈ ਬਲਾਕ ਝੌਂਪੜੀਆਂ 110 ਅਤੇ 112 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵੇਰਲੇਗਰ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡ ਰੂਮ, ਹਸਪਤਾਲ, ਕੋਲਾ ਸਟੋਰ ਅਤੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੂਲਰ ਸੀ।

ਹਰੇਕ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਅਠਾਰਾਂ ਕਮਰੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਠਹਿਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦੋ-ਚਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਕਰੀਟ ਦਾ ਫਰਸ਼ ਸੀ, ਇੱਕ ਟਾਇਲਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਰਸੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬਰਨਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਓਵਨ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਕਮਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਬੰਕ ਬੈੱਡ, ਭਾਂਡੇ ਧੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁੱਕਾ ਸਿੰਕ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਮੇਜ਼ ਸੀ ਜੋ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿੱਟ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਲਾਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਅਤੇ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਵੀ ਸੀ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਰਾ ਫਰਨੀਚਰ ਚਲਣਯੋਗ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਕਮਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕੰਧ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਰੱਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਬੈੱਡਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈੱਡ ਬਣਾਏ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਹਰੇਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਛੇ, ਅੱਠ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਿੱਧੇ ਲਾਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਧੂ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਫਰਨੀਚਰ ਖੁਦ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਦੇ ਪੈਕਿੰਗ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਕੁਰਸੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਨੇ ਸਟੂਲ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲਫਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਕਮਰੇ ਦੀਵਾਰ 'ਤੇ ਯੂਰਪ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਨਕਸ਼ਾ ਸੀ; ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਚਾਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਦਿਨ ਦੀ ਬੀਬੀਸੀ ਖ਼ਬਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਗਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਏ ਗਏ ਰਿੰਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ 'ਨਿਊਜ਼ਕਾਸਟਰਾਂ' ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਕ੍ਰੀਜੀ ਆਪਣੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਝੁੱਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਪਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਿੰਨ ਅਤੇ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰੋਜਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਹੈਨਰੀ ਲੈਮੰਡ ਨੂੰ ਨਾਲੀਆਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਛੋਟਾ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਗਰੀਸ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੱਟਾਪਣ ਸੀ।

"ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ," ਉਸਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਛੇ ਇੰਚ ਚੌੜਾ ਚੱਕਰ ਬਣਾਇਆ। ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਹਾਕਾਰਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ।

'ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ,' ਰੌਜਰ ਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਗੁੰਡੇ ਇਸ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੇ ਹਨ - ਸਾਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਫਸ ਜਾਣਗੇ। ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ - ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਘਬਰਾਹਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'

ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਮਿਸ਼ਰਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸਮੂਹ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਚਣ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ X ਸੰਗਠਨ (ਸਟਾਲੈਗ ਲੂਫਟ III ਬਚਣ ਦਾ ਸੰਗਠਨ) ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਰੋਜਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੇਮ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ (ਇੱਕ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੰਪਾਸ ਦੇ ਨਾਲ) ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੈਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ।

ਬਚਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤਰੀਕਾ ਟਰੱਕ ਸਨ ਜੋ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਟਰੱਕ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਤੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਰਜਨਾਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਛੱਤਾਂ ਤੋਂ ਸਦਾਬਹਾਰ ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇੰਨਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਲੱਭਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹੋਰ ਫਲਾਇਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਣਦੇਖੇ ਗੇਟ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਟਰੱਕ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਕੁਝ ਤਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਲੇਸ ਹਾਰਵੇ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਬਰਨੇਕ ਉਸਨੂੰ ਅੱਧੀ-ਖੁਸ਼ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਹਾਰਵੇ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਇੰਨੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਗਏ ਪਿੱਚਫੋਰਕਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕਲੇ, ਭਿਆਨਕ ਪੰਕਚਰ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹੋਏ ਲੰਗੜਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਜਿਓਫ ਕਾਰਨਿਸ਼ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਨ ਅਤੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਵੀਅਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਦਰੱਖਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ। ਪੋਲਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੇ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਉਹ ਗੇਟ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਸੋਵੀਅਤ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਿਸਕ ਗਏ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ ਜਦੋਂ ਟੌਡਰ ਨੇ ਟਾਵਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਖੇਡ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਵੋ ਉਧਾਰ ਲਏ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਝੁੰਡ ਲਈ ਦੌੜਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਰਨਿਸ਼ ਨੇ ਗਾਰਡ ਦੀ ਚੀਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਰਟੀ ਰਾਈਫਲ-ਟੋਟਿੰਗ ਸੰਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਮਿਲੀ ਜੋ ਇੰਟਰਲੋਪਰ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ, ਸੋਵੀਅਤ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗੇਟ ਗਾਰਡ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪਾਈਬਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਸਨੇ ਕਾਰਨਿਸ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਉੱਭਰੇ ਹੋਏ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਉਪਨਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਇਵਾਨ ਡੇਰ ਸ਼੍ਰੇਕਲਿਚ (ਇਵਾਨ ਦ ਟੈਰੀਬਲ) ਰੱਖਿਆ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ: RAF ਈਗਲ ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਦੋ ਅਮਰੀਕੀ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਕਾਰਨ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਝੌਂਪੜੀ ਦੀ ਛੱਤ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਚੀੜ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਉੱਪਰਲੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੇ ਢੱਕਣ ਤੋਂ ਟਰੱਕ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਦੋਵੇਂ ਛਤਰੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੰਨੀ ਡੂੰਘੀ ਦੱਬ ਗਏ ਕਿ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਨ, ਉਹ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨਿਡਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਨੇ ਸੁਆਹ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਭਸਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੂੜਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਮੋੜ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਪੜਾਅਵਾਰ ਝਗੜੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਨੋਬਲ ਵੈਗਨ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਗੱਡੀ ਕੈਂਪ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਖੋਦਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਦੱਬ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗਿੱਲੀ ਸੁਆਹ ਦੇ ਭਾਰੀ ਪੁੰਜ ਹੇਠੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ। ਦਿਲੋਂ ਸਰਾਪ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਡੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਲੰਘਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੇ ਗੰਦੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ।

*

ਨੌਰਥ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਖੁੰਝਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਿੰਗਸਲੇ ਬ੍ਰਾਊਨ ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੜਾਕੂ ਪਾਇਲਟ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਆਰਡਰਲੀ ਨਾਲ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਪਾਈਬਰ ਨੇ ਬੈਰਕ ਦੀ ਸਰਸਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ, ਜੋ ਪੈਲੀਆਸ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਸਕਣਾ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ, ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ, ਦੋਵੇਂ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ, ਨੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਲਗਾਰੀਆਈ ਸਟੀਲ ਵਰਕਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਲਹਾਊਸ ਅਤੇ ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਵਿੱਚ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਨਕਸ਼ੇ, ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਤਿਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਸ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੈਦਲ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਬਾਕੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ

ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜਨੀ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ 27 ਮਾਰਚ, 1943 ਨੂੰ Luft III ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਦੁੱਗਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਰਾਤ ਸੀ, ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਆਦਰਸ਼, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੰਗ ਲੱਕੜ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਛੁਪਣਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਲੰਘ ਗਈ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਨ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਸੈਕੰਡਰੀ ਹਾਈਵੇਅ 'ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਇੱਕ ਦਲੇਰਾਨਾ ਸੈਰ ਦੁਆਰਾ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰ ਸਨ ਅਤੇ ਸੋਰੌ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਟਬਸ ਲਈ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਲੀਪਜ਼ੀਗ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਭੋਜਨ ਕੀਤਾ।

ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੇਵਾਂ ਸੈਨਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅਫਰੀਕਾ ਕੋਰਪਸ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਲੇਟੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵੱਲ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਿਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਈਰਖਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ।

ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕਪਾਸੜ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ, ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਪਾਹੀ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੋਸਟਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, 'ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ!! ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਹੈ!!' ਇਸ ਅਸੰਗਤਤਾ ਨੇ ਗੋਰਡਨ ਦੇ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਨੂੰ ਗੁਦਗੁਦਾਈ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਸਰਸਰਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੂੰ ਫੁਸਫੁਸਾ ਸਕੇ।

'ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ,' ਉਸਨੇ ਸਾਹ ਲਿਆ, 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਗੋਡੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਨ, ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮਨ ਹੈ: "ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ, ਬੁੱਢੇ ਮੁੰਡੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫ਼ਸਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।" ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ, ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਕ੍ਰੈਚਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਨ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਖਤਰਨਾਕ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮੂਰਖਤਾਪੂਰਨ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲਏ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਝਿਜਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲੰਡਨ ਓਲੰਪੀਆ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਕੰਧ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਆਕਰਸ਼ਣ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿੱਥੇ 'ਟੇਰਨਾਡੋ' ਸਮਿਥ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸਵਾਰ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੇ ਧਾਤ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ, ਉਹ ਕਟੋਰੇ ਦੀ ਲੰਬਕਾਰੀ ਕੰਧ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸਾਹਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਭੜਕ ਉੱਠੀ, ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਮਿਥ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੇਲਯੁਕਤ ਮਕੈਨਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਪੈਟਰੋਲ ਟੈਂਕ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸਦੇ ਪੈਰ ਹੈਂਡਲਬਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਫਿਸਲ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਹਾਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਉਹ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਪਿਘਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਰ ਭਟਕ ਗਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਗੋਰਡਨ ਓਲੰਪੀਆ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਰ 'ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ,' ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ

ਲਿਖਿਆ। ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਾਇਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੌਣ ਲਈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। 'ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਖੇਡ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋਗੇ,' ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੌਤ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।' ਬ੍ਰੇਟਲ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਸਨੇ ਲੰਡਨ ਲਈ ਇੱਕ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਓਲੰਪੀਆ ਲਈ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਸਮਿਥ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਕੰਧ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਗੋਰਡਨ ਹੈਂਡਲਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮਿਥ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਗੁਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੌਤ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਸੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੌੜਨ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ,' ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਪਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ!'

19 ਮਾਰਚ, 1915 ਨੂੰ ਪਾਇਰਫੋਰਡ, ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਐਡਵਰਡ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ, ਸਿੰਥੀਆ ਅਤੇ ਟੇਰੇਂਸ ਨਾਲ ਚੈਰਟਸੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ। ਉਸਨੂੰ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਗੰਭੀਰ ਖੁਰਚ ਆਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਮਾਸਟੋਇਡਾਈਟਿਸ ਲਈ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ, ਕਈ ਹੋਰ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁੰਡਾ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਲੜਾਕੂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਬਲੈਕਆਊਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਜੋ ਬਚੇ ਸਨ ਉਹ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਾਗ ਸਨ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਿਆਰ ਆ ਗਿਆ। 1932 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਚਾ ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਬਰੁਕਲੈਂਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋਟਰ ਰੇਸ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਮੁੰਡਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਟੇਰੇਂਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਗਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਹਰ ਸੰਭਵ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਪਰ 1936 ਵਿੱਚ ਗੋਰਡਨ ਦੇ ਕਲੇਅਰ ਕਾਲਜ, ਕੈਂਬਰਿਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਹ ਮੋਟਰ ਰੇਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕੈਂਬਰਿਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮੋਟਰ ਕਲੱਬ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਆਸਟਿਨ ਸੇਵਨ ਨੂੰ ਦੋ-ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੀ ਰੇਸਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਦੀ ਸਪੀਡ ਸੱਤਰ ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ 1936 ਦੀ ਆਖਰੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਐਂਟਰੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ ਵਿਅਰਥ ਗਈ, ਗੋਰਡਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਕਾਰ, ਇੱਕ ਆਸਟਿਨ ਅਲਸਟਰ, ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਸਿੰਗਲ-ਸੀਟਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ 1937 ਦੀਆਂ ਈਸਟਰ ਸੋਮਵਾਰ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਉਸਦੀ ਅਗਲੀ ਦੌੜ ਵੱਕਾਰੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਾਊਂਟੇਨ ਹੈਂਡੀਕੈਪ ਸੀ ਅਤੇ, ਈਸਟਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਧੀਆ ਪਰ ਕਾਫ਼ੀ ਚੀਕਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਹੈਂਡੀਕੈਪ ਨਾਲ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ। ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਪ ਕੱਢੇ ਅਤੇ ਹੀਟਸ ਵਿੱਚ ਚਮੜੇ ਲਈ ਨਰਕ ਝੁਕਿਆ। ਬ੍ਰੇਟਲ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਰੁਕਲੈਂਡਜ਼ ਦੇ ਉੱਚੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ 'ਉਸ ਸਮੇਂ ਕ੍ਰੇਸੈਂਡੋ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਦੋਂ ਪਿਆਨਿਸਿਮੋ ਕਰਦਾ' ਅਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਤੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਉਸਦੀ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਛੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਗਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ।

ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੱਕ ਦੁਬਾਰਾ ਦੌੜ ਲਈ ਫਿੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ 1937 ਦੇ ਬਾਕੀ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਰ

ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਅਤੇ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਆਖਰੀ ਦੌੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੇ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਚੌਥਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਰੇਸਿੰਗ ਬਜਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੰਗ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ 1938 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ 1939 ਦੀ ਡੋਨਿੰਗਟਨ ਟੂਰਿਸਟ ਟਰਾਫੀ ਦੌੜ ਲਈ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਪਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਿਆ।

1936 ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਏਅਰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਡਾਣ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਟੇਰੇਂਸ ਨੇ RAF ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਭਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਪਯੋਗੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਰੁਕਲੈਂਡਜ਼ ਵਿਖੇ ਵਿਕਰਸ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

18 ਜੂਨ, 1940 ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੇਰੇਂਸ ਫਲੂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੁਰੰਤ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਅਭਿਆਸ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਟਰ ਰੇਸਿੰਗ ਵਾਂਗ ਉਡਾਣ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਟੇਰੇਂਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਈਲਸ ਮੈਜਿਸਟਰ ਟ੍ਰੇਨਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਜਾਦੂ ਲਈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਗੁੰਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਛੋਟਾ ਜਹਾਜ਼ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਚੀਕਿਆ, ਟੇਰੇਂਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਏਅਰਸਪੀਡ ਇੰਡੀਕੇਟਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 145 ਮੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ 150 ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ, ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਉਡਾਣ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ। 'ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਗਿਆ,' ਉਸਨੇ ਟੇਰੇਂਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੰਭ 140 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ!'

ਫਰਵਰੀ 1941 ਤੱਕ ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬਿਗਿਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ 92 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 58 OTU ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਿਤਾਇਆ। 1941 ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸਨੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਉੱਤੇ ਕਈ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਸਤੰਬਰ 1941 ਵਿੱਚ, ਗੋਰਡਨ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਦੋ ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿੰਗ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ 109s ਦੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਲਈ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਘੁੰਮਾਇਆ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨੌਂ ਚਮਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੱਟ ਤੱਕ ਲੈ ਗਏ। ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ, ਇੱਕ ਲੜਾਕੂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭਟਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿੰਗ ਅਤੇ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਲੈ ਗਏ। ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ, ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਬਿਗਿਨ ਨੂੰ ਰੇਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੋਸ਼ ਆਇਆ ਅਤੇ, ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, 'ਮੇਰੀ ਕਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਦੀ ਲਾਲ ਨੱਕ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ ਜਿਹਾ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਡੂੰਘੇ ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।' ਉਸਨੇ ਸਪਿਟ ਨੂੰ ਸੁਸਤ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ 'ਤੇ 'ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਟਨ ਵਾਂਗ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਲਗਭਗ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਸੀ।' ਦੁਬਾਰਾ, ਕਿਸਮਤ ਗੋਰਡਨ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਈ, ਕਿਉਂਕਿ 109s ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ, ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸਮਤਲ ਜ਼ਮੀਨ ਚੁਣੀ ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕੀਤੀ।

ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਡੀਐਫਸੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਉਡਾਣ ਡਿਊਟੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਯੋਗ ਆਰਾਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। 6 ਜਨਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ 124 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। 2 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਤਰੱਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਬ੍ਰੇਟਲ 133 ਸਕੁਐਡਰਨ ਪਹੁੰਚੇ, ਜੋ ਕਿ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਰਏਐਫ ਈਗਲ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਇੱਕ ਆਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੱਜਣ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। 19 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਡਿੱਪੇ ਉੱਤੇ, ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੱਤ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ। ਬੇਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ, ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ WAAF ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ, ਉਸਨੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਦੇ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਘੁੱਟਿਆ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਟੋਪੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਪਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਕੰਮ ਸੀ, ਪਰ ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਾਂਡਰ ਦੁਆਰਾ ਝਿੜਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕੋਰਟ-ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਕੋਰਟ-ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ।

26 ਸਤੰਬਰ, 1942 ਨੂੰ, 133 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਯੂਐਸਏਏਐਫ ਬੀ-17 ਦੀ ਇੱਕ ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਨੀ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ 'ਤੇ ਮੋਰਲੈਕਸ ਵਿਖੇ ਫੋਕੇ-ਵੁਲਫ ਪਲਾਂਟ ਲਈ ਐਸਕਾਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੀ ਕਮਾਨ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸਿੱਧਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰਿਆ। ਪੈਂਤੀ ਗੰਢਾਂ ਦੀ ਉਲਟੀ ਹਵਾ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ, 18,000 ਫੁੱਟ 'ਤੇ, ਜਹਾਜ਼ ਇੱਕ ਟੇਲਵਾਈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸੌ ਗੰਢਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਚਾਦਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੰਬਾਰ ਪਾਇਰੇਨੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਤਲਹਟੀਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਵੱਲ ਮੁੜੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਮੁੜੇ, 133 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਏ।

ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਸਾਥੀ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੱਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਘਣੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਢੱਕਣ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਸਪਿਟਸ 3,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲਾ ਦੱਖਣੀ ਤੱਟਵਰਤੀ ਖੇਤਰ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਪਲਾਈਮਾਊਥ ਜਾਂ ਪੋਰਟਸਮਾਊਥ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਵੱਲ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਲਈ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਏ। ਦੁਖਦਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੌ-ਗੰਟੀ ਦੀ ਉਲਟ ਹਵਾ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪੋਰਟਸਮਾਊਥ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬ੍ਰੈਸਟ ਸੀ, ਬ੍ਰਿਟਨੀ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਤੱਟ 'ਤੇ, ਪੱਛਮੀ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ।

ਸਪਿਟਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜਰਮਨ ਫਲੈਕ ਗਨਰਸ ਖੁੰਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 133 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਦੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਨੂੰ ਵਿੰਗ ਰੂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਜਿਸਨੇ ਕਾਕਪਿਟ ਕਵਰ ਨੂੰ ਜਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਹਾਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਕਿੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕ ਮਲਬੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮਰੋੜੇ ਹੋਏ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਘਸੀਟ ਲਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਫ੍ਰੈਕਚਰ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਮ ਗਤੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

*

ਹੁਣ, ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਗੋਰਡਨ ਲੀਪਜ਼ਿਗ ਤੋਂ ਕੈਮਨਿਟਜ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ ਰਾਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨੂਰਮਬਰਗ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਝਟਕੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਕੈਮਨਿਟਜ਼ ਮੁੱਖ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਟਿਕਟ ਕਲਰਕ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਕੰਧ 'ਤੇ ਰੂਪਰਟ ਬਰੂਕ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਰਚਿਆ: 'ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਸੋਚੋ: ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੋਨਾ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੈ।' ਉਹ ਮੂਲ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸੀ।

ਹਾਲਾਤ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗੜ ਗਏ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੀ ਹਰਕਤਾਂ ਜਾਣਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਫੌਜੀ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸੁਰ ਲਿਆ। ਗੇਸਟਾਪੋ ਬੌਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਰ ਕੈਦੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜਰਮਨ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਿਆ, ਡੈਸਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ, ਅਤੇ ਭੌਂਕਿਆ, 'ਹਾਂ, ਬਚਣਾ ਤੁਹਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ!'

ਜਦੋਂ ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੁਖੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਉਮਰ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। 'ਇਹ ਆਦਮੀ,' ਉਸਨੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਉਸ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ, ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।' ਦੋਵੇਂ ਜਰਮਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਸਨ, ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਦੋਸਤਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਗੇਸਟਾਪੋ ਮੁਖੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, 'ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ!' ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਯੁੱਧ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਹਾਵਣੀ ਗੇਸਟਾਪੋ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸੀ।

ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ, ਗੋਰਡਨ 'ਤੇ ਭੱਜਣ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੇ ਆਮ ਘੱਟ ਸਮਝੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਨਿਮਰ ਆਦਮੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ DFC ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਂਤ, ਮਾਪੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਹਰਾ ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

*

ਨੌਰਥ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਬਚਣ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿਲੇ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਵਾਂਗ, ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਜਾਅਲੀ ਸੀ; ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ; ਅਤੇ ਕੌਂਕ ਕੈਂਟਨ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਤਾਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ। ਸਮੁੱਚੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੂਨੀਅਰ ਕਲਾਰਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਸੁਰੰਗ ਕਮੇਟੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ, ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਲੇਸ ਬੁੱਲ ਤੋਂ ਬਣੀ ਸੀ। ਟੌਮੀ ਗੈਸਟ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੌਬ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਟੱਕ ਬਚਣ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਖਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਫੈਰੇਟਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਪਰਕ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਚੈੱਕ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਫੌਜੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਰਨੋਸਟ 'ਵੈਲੀ' ਵੈਲੇਂਟਾ ਜਰਮਨ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। 25 ਅਕਤੂਬਰ, 1912 ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਮੋਰਾਵੀਆ ਦੇ ਸਵੇਬੇਹੋਵ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਜੋ ਕਿ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਰਮਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਅਰਨੋਸਟ ਵੈਲੇਂਟਾ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਝਗੜੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵਜੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ। 1930 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੇ 1933 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੈਦਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੈਡੇਟ ਬਣਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਹਰਾਨਿਸ ਵਿਖੇ ਚੈੱਕ ਮਿਲਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜੁਲਾਈ 1936 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਤੀਸਲਾਵਾ ਵਿਖੇ 39ਵੀਂ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੇ ਬ੍ਰਾਤੀਸਲਾਵਾ ਵਿੱਚ ਕੋਮੇਨੀਅਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਥਾਰਟੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ, ਚਰਚਾ ਸਮੂਹਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸਬਰਗ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਲਾਜ਼ਵਿਟਜ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਪੀਲੀਆ ਦੇ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਤਾਂ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਜ਼ੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਵੈਲੇਂਟਾ, ਜੋ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪਲਟਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਛਮੀ ਬੋਹੇਮੀਆ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਤੰਬਰ 1938 ਤੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਬ੍ਰਾਤੀਸਲਾਵਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਹੰਗਰੀ ਦੇ ਐਡਮਿਰਲ ਮਿਕਲੋਸ ਹੋਰਥੀ ਨੂੰ ਮਿਊਨਿਖ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕਲਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਾਰੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੇ ਸਲੋਵਾਕ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਉੱਤੇ ਨਾਜ਼ੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਡੀਮੋਬਿਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਕਠਪੁਤਲੀ ਰਾਜ ਸੁਤੰਤਰ ਸਲੋਵਾਕੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੈੱਕ ਗਣਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹੁੰ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਡਰੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ, ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਦੇਸ਼, ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਟਾਟਰਾ ਪਹਾੜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਪੋਲੈਂਡ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ 15 ਮਾਰਚ, 1939 ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਗ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪੋਲੈਂਡ ਅਤੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿਚਕਾਰ ਸਰਹੱਦ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੋਲਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਜ ਚੈੱਕਾਂ ਤੋਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਵਾਰਸਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਚੈੱਕ ਦੂਤਾਵਾਸ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਫੌਜੀ ਅਟੈਚੀ ਕੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੌਜ ਜਾਂ ਸੋਵੀਅਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪੋਲਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦੀ

ਚੋਣ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੋਲਿਸ਼ ਫੌਜ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਫਤਰ ਦੁਆਰਾ ਡੀਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਾਪਸ ਜਾਣ। ਉਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ, ਮੁੱਢਲੀ ਖੁਫੀਆ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 9 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1939 ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਤਸਕਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹੇ, 28 ਅਗਸਤ, 1939 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੋਲੈਂਡ ਭੱਜ ਗਏ।

ਵੈਲੇਂਟਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਕ੍ਰਾਕੋ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ, ਪੋਲੈਂਡ ਉੱਤੇ ਜਰਮਨ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਪੋਲੈਂਡ ਵੱਲ ਕੱਢੇ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੌਜ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਪੇਟ ਦਲਦਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲਵੋ ਤੱਕ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਨਾਹਗਾਹ ਸੀ। 850-ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਲਮ ਲੱਭਣਾ ਆਸਾਨ ਸੀ, ਅਤੇ ਲਵੋ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਲਾਲ ਫੌਜ ਨੇ ਪਛਾੜ ਦਿੱਤਾ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਹੁਸਿਆਟਿਨ ਵਿਖੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸਰਹੱਦ ਵੱਲ ਲੈ ਗਏ। ਤਾਰੀਖ 17 ਸਤੰਬਰ, 1939 ਸੀ। ਵੈਲੇਂਟਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਜਾਰਮੋਲਿਨਸ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ ਮੱਠ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। 1939-40 ਦੀ ਸਰਦੀਆਂ ਇਸ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਚੈੱਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਮੌਕੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਦਮੀ ਟੋਸਟ ਬਣਾ ਸਕਣ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਟ੍ਰੀ, ਜੋ ਸਜਾਵਟ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੰਧ 'ਤੇ ਕੋਲੇ ਨਾਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਦਮੀ ਮੱਠ ਦੇ ਖੰਡਰ, ਛੱਤ ਰਹਿਤ ਚੈਪਲ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ।

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ, ਲੰਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਛੱਡਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਨ। 12 ਮਾਰਚ, 1940 ਨੂੰ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਅਤੇ ਚੈੱਕਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਮੂਹ ਇਸਤਾਂਬੁਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਯਾਤਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਓਡੇਸਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਉੱਥੇ ਚੈੱਕ ਕੌਂਸਲੇਟ ਨੇ ਅਗਲੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਾਰਗੋ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਬੇਰੂਤ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਚੈੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰੀਆ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਸੇਲਜ਼ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਗਡੇ ਵਿਖੇ ਚੈੱਕ ਫੌਜ ਡਿਪੂ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ 15 ਜੂਨ, 1940 ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ; ਉਸਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਪੋਰਟ ਵੈਂਡਰਸ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 29 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ, ਵੈਲੀ ਨੂੰ 311 (ਚੈੱਕ) ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ RAFVR ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ। ਇੱਕ ਰੇਡੀਓ ਆਪਰੇਟਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ੇਣੀਬੱਧ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਅਮਲੇ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਜਮੀ ਸੀ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਘੱਟ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰਬੀ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਕੁਐਡਰਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ 9 ਦਸੰਬਰ, 1940 ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਬੋਲੋਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। 6 ਫਰਵਰੀ, 1941 ਨੂੰ ਬੋਲੋਨ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਚਾਲਕ ਦਲ ਸ਼ਾਮ ਛੇ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਈਸਟ ਰੈਥਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਿਆ, ਪਰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਬੇਸ ਤੋਂ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਹੀ ਚੁੱਕ ਸਕਿਆ। ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਲਈ ਇਸ ਕੋਰਸ 'ਤੇ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਹੇਠਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਖੀ, ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਬਾਲਣ

ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਫਲਰਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਬੰਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਬਾਰਥ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ; ਫਿਲਹਾਲ, ਉਹ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਾਈ, ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਸੰਪਰਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਬਚਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੱਗਰੀ ਕੈਂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਮਰੇ ਅਤੇ ਫਿਲਮ, ਪਛਾਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਫੋਟੋਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ) ਬਾਹਰੋਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਗਾਰਡ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਚਾਕਲੇਟ, ਸਿਗਰੇਟ ਜਾਂ ਸਾਬਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਕੁਝ ਵੀ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਲਈ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਉਪਯੋਗੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਟੈਮਿੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਵੈਲੇਂਟਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਗੁੰਡਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਜਰਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਫ਼ੀ ਸਰਲ ਸੀ। ਇਹ ਓਨਾ ਹੀ ਆਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕੌਫੀ ਦੇ ਕੱਪ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚਾਕਲੇਟ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਗੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਾਕਲੇਟ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪਲਾਈਅਰ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੂਰਖਤਾ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਸੀਦ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸੰਪਰਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗੜਬੜ ਨੇ ਚਾਕਲੇਟ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚਿੱਟ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸੰਗਠਨ ਕੋਲ ਇਹ ਰਸੀਦ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਬਦਕਿਸਮਤ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਜੋ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਲਿਆਉਣਾ ਪਿਆ ਜਾਂ ਕੋਰਟ-ਮਾਰਸ਼ਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ, ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੂੰ ਵੀਏਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਗੁੰਡੇ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਨੂੰ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਚੋਰ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਛੇ ਬਟਨ, ਇੱਕ ਫੀਲਡ ਕੈਪ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਢਾਈ ਵਾਲੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਪੈਚਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗਰੀਬ ਗਾਰਡ ਸਿਰਫ਼ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਵੈਲੇਂਟਾ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਯੋਗਤਾ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਾਜਬ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰੂਡੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਫੈਰੇਟ ਨੇ ਕੀਵੀ ਬਿਲੀ ਗ੍ਰਿਫਿਥ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਉਸਦਾ ਸੰਪਰਕ ਆਦਮੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਰੂਡੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਓਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਕਿ ਬਿਲੀ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਅਸਤ ਰੱਖੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੰਪਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰਲ ਹੇਸ ਸੀ, ਜੋ ਵੋਰਲੇਗਰ ਗੇਟ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ। ਸਿਡਨੀ ਹੇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪੂਰੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ, ਟੋਪੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ, ਪੰਜ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਕੂਪਨ, ਅਤੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੀਚਸਮਾਰਕਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

*

ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਭੱਜਣ ਦੇ ਯੋਜਨਾਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਚਾਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਨ। ਸੁਰੰਗਾਂ

ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਓਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਬਕਾ ਮਾਈਨਰ ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸੁਰੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਸੀਏਐਫ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਹਰਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਜਾਰਜੀਆ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਅਤੇ, ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਰੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਹੈਂਡਗਨ ਨਾਲ ਡਕੈਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ, ਅਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ, ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਇੱਕ ਬਰਸਾਤੀ ਰਾਤ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਜਾਰਜ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਕਲਰਕ ਨੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਾਊਂਟਰ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਇੱਕ ਰਿਵਾਲਵਰ ਕੱਢਿਆ। ਉਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਨ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਕਲਰਕ ਮਰ ਗਏ।

ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਊਰੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ; ਉਸਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਨਹੀਂ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਸਕਦੇ।' ਹਰਸ਼ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਰਜੀਆ ਦੇ ਇੱਕ ਚੇਨ ਗੈਂਗ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ, ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਚੇਨ ਗੈਂਗ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਸਟੀਲ ਦੇ ਪਿੰਜਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਚੌਦਾਂ ਜਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਘੰਟੇ ਮਿੱਟੀ ਸੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਸਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਸੋਗ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹਰਸ਼ ਨੇ ਖੁਦ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਬਣ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਚੇਨ ਗੈਂਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਦਾ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਐਪੈਂਡੈਕਟੋਮੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਫੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਆਰਸੀਏਐਫ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜੋ ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼ ਦੇ ਅਤੀਤ ਬਾਰੇ ਸੱਚਾਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਫਲੂਡੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਅਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹਰਸ਼ ਸੀ।

*

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਮੈਂਬਰ ਪੀਟਰ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਸੀ, ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੂਬਿਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਸੁਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਰੇਤ ਦੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਖਿੰਡਾਉਣਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ੀ ਮਿੱਟੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਰੰਗ ਲੱਭਣ ਤੱਕ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸੁਰੰਗਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਨੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਦਾ ਕੰਮ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਡ-ਨਾਮ 'ਬਿਗ ਐਕਸ' ਹੈ, ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸੀ, ਦੇ ਨਾਲ, ਵੈਲੀ, ਜਾਰਜ ਅਤੇ ਪੀਟਰ ਨੇ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਭੱਜਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕਦਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰੋਜਰ ਨੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਜਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ

ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਅਤੇ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਐਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਟੌਮ ਹੱਟ 123 ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਯੋਜਨਾਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਸੰਦੀਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜੰਗਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੇ ਝੌਂਪੜੀ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਖੋਜਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ 123 ਗੇਟ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਫੈਰੇਟਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਲ ਦੇ ਝੌਂਪੜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਡਿਕ ਹੱਟ 122 ਤੋਂ ਟੌਮ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਚੱਲੇਗਾ, ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਘੱਟ ਸੀ। ਹੈਰੀ, ਹੱਟ 104 ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਸੌ ਫੁੱਟ ਚੌੜੇ ਵੇਰਲੇਗਰ ਦੁਆਰਾ ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਵਜੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ ਬਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਣਾ ਸੀ। ਰੋਜਰ ਦਾ ਹੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰੇਕ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 'ਛੋਟੇ ਐਕਸ' ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬਚਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ ਜੇਕਰ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਐਕਸ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਹਨ। ਡਰਾਇੰਗ, ਧਾਤ- ਜਾਂ ਲੱਕੜ ਦੇ ਕੰਮ, ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਨਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਾਖਾ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਜੋ ਬਚਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਰਡ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸੁਰੰਗਾਂ ਲਈ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੂਰੇ ਅਹਾਤੇ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਗਣਿਤਿਕ ਕਿਸਮਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਬਲਾਕ, ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਾਇਰਪੂਲ, ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪੂਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ, ਗਾਰਡ ਟਾਵਰਾਂ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਕੈਚ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਥਾਨ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੇ ਫੈਰੇਟਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੰਮ X ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ।

*

ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਐਕਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਹਦਾਇਤ ਸਰਵੇਖਣ ਜਾਂ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਤਜਰਬੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਰੋਜਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਲਈ ਸਹੀ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੁਰੰਗਾਂ ਲਈ ਸਰਵੇਖਣ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੀਮਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰੇਕ ਟੀਮ ਦੀਆਂ ਗਣਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਣਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਟੀਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਅਤੇ ਐਮੇਟ ਕੁੱਕ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਫੋਰਟ ਵਰਥ, ਟੈਕਸਾਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬੰਬਾਰਡੀਅਰ ਸੀ। ਐਮੇਟ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਕਸਾਸ ਏ ਐਂਡ ਐਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰੀਅਲ-ਐਸਟੇਟ ਏਜੰਟ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਮਝ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਅਸਲ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, X ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਨੇ ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਟੀਨ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਕੋਪ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਕੱਚੇ V ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲੋੜੀਂਦਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀ ਜੋ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਠੋਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਅਤੇ ਐਮੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪ ਜਲਦੀ ਪਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲਏ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਲ-ਕਲੀਅਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਲਾਕ ਵਿੰਡੋਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਝੁਕ ਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਅੰਤਿਮ ਗਣਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਾਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ 128 ਫੁੱਟ ਦੀ ਬੇਸਲਾਈਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 300 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੰਗੀ-ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਅਜ਼ੀਮਥ ਸ਼ਾਟ ਲੈਣੇ ਪਏ। ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਹ ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਡੰਡੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਲਗਭਗ 20 ਇੰਚ ਵਿਆਸ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਆਕਾਰ ਦੇ ਟੀਚੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਵਿੱਚ 1-ਡਿਗਰੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੁਰੰਗ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਰੀ ਵਿੱਚ 20 ਫੁੱਟ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਕੋਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਾਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਮੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਸ-ਚੈਕਿੰਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਬ੍ਰਾਇਨ ਅਤੇ ਐਮੇਟ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਾਪਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਉਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ। ਬ੍ਰਾਇਨ ਈਵਾਨਸ, ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਭੱਜਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਵੱਈਆ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਐਮੇਟ ਕੁੱਕ, ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਲਈ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਬਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਈਵਾਨਸ ਅਤੇ ਕੁੱਕ ਨੇ ਚਾਹ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

*

ਸਰਵੇਖਣ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਸਲ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੀ। ਜੂਨੀਅਰ ਕਲਾਰਕ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਡਿਪਟੀ, ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼ ਨਾਲ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਹਰਸ਼ ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਡਿਪਟੀ ਚੁਣਿਆ, ਅਤੇ ਉਹ ਚਾਰੇ ਤੁਰੰਤ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਰੋਜਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਅੱਧੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਬੁਝਾਊ ਪੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਚੱਲਦੀ ਸੀ। ਗੇਟ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸੇਫ਼, ਜਾਂ S, ਜ਼ੋਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ, ਜਾਂ D, ਜ਼ੋਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ S ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਗੁੰਡੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ D ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਤਿੰਨ ਫੈਰੇਟ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਰਮਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਯੋਜਨਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਪਾਇਲਟ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਜੋ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਇੱਕ ਦੌੜਾਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਿਗਨਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਗੁੰਡੇ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਡੱਬਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੋਲੇ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਡਿਊਟੀ ਪਾਇਲਟ ਦੇ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਪਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਢੱਕਣ ਡੱਬੇ 'ਤੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਗਾਰਡ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ; ਜੇਕਰ ਬਾਲਟੀ ਡੱਬੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਅਹਾਤਾ ਸਾਫ਼ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪਛਾਣਨ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਟ 122 ਅਤੇ 123 ਡਿਊਟੀ ਪਾਇਲਟ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ 110 ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੀਲੇਅ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟਾਇਲਟ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਟਰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਮਾਫੋਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਟਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਅਹਾਤਾ ਸਾਫ਼ ਸੀ; ਇੱਕ ਬੰਦ ਸ਼ਟਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁੰਡਾ; ਦੋਵੇਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਦੋ। ਜੇਕਰ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਵੱਧ ਗੇਟ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਬੰਦ ਸ਼ਟਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੁਮਾਲ ਲਟਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 122 ਅਤੇ 123 ਵਿੱਚ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ 110 ਦੇ ਟਾਇਲਟ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਰੱਖਣ ਤਾਂ ਜੋ ਜੇਕਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।

ਪਹਿਰੇਦਾਰ - ਜਾਂ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ - ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਫਿਸਲਣਾ ਅਟੱਲ ਸੀ ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਕਠਪੁਤਲੀ ਇੱਕ ਫੈਰੇਟ ਨੂੰ ਗੁਆ ਬੈਠੀ, ਜੋ ਸਿੱਧਾ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਿਗਰਾਨ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਕੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁੰਡੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਠਪੁਤਲੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੌਸਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫੈਰੇਟ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ, ਇੱਕ ਕਠਪੁਤਲੀ 101 ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਾਸੂਮ ਦਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਠਪੁਤਲੀ ਉਸ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦਸ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਹੱਟ 107 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਥੀ ਨੇ ਬੇਫਿਕਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਧੁੰਦਲੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਟੂਰਿੰਗ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਛੋਟਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਰਕਰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਕੈਂਪ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੇ ਜੂਨੀਅਰ ਕਲਾਰਕ, ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ, ਅਤੇ 'ਲਿਟਲ ਐਸ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਬਲਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸਟੂਰਿੰਗ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਕੀਤਾ। ਹਰੇਕ ਲਿਟਲ ਐਸ ਐਪਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਹਰ ਇੰਚ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਅਟਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਐਪਲ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਰੇਟ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਅਧਿਆਇ 9

ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣਾ

ਡਿਊਟੀ ਪਾਇਲਟ ਅਤੇ ਸਟੂਰਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਫਾਹਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਖਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਪਣੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਸਨ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਲਾਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਫਾਹਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਨੀਂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣਾ ਪਏਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵਾਸ਼ਰੂਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਲੱਕੜ 'ਤੇ ਬੈਠੇ, ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚਿਮਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਟ ਵਿੱਚੋਂ ਖੋਦਣਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ।

ਟੌਮ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਸੋਈ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਕੋਰੀਡੋਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਚੁਣੀ। ਸਟੇਵ ਚਿਮਨੀ ਦੇ ਕੋਲ, ਇੱਕ ਘੱਟ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲਾ ਕੋਨਾ ਸੀ ਜੋ ਜਾਲ ਲਈ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤਿੰਨ ਪੋਲਿਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਤੋਂ ਦੋ ਫੁੱਟ ਵਰਗ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਠੰਡੇ ਛੀਨੇ ਵਰਤੇ। ਫਰਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਤ ਦੇ ਉੱਪਰ ਢਿੱਲੇ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਮਲਬੇ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਤ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਰੇੜਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿੰਟ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੇਤ ਨਾਲ ਧੂੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਫਰਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਲ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੋ ਧਾਤ ਦੇ ਹੁੱਕ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਰ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕ ਤਾਰਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਟ੍ਰੈਪਡੋਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਟੌਮ ਦੇ ਜਾਲ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਸੀ।

ਅੱਗੇ, ਪੋਲ ਡਿੱਕ ਦੇ ਜਾਲ 'ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਟ 122 ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਲੀ ਅਠਾਰਾਂ ਇੰਚ ਵਰਗਾਕਾਰ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੀ ਸੀ। ਡਰੇਨ-ਆਫ ਪਾਈਪ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਹੇਠਾਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਪ ਦੇ ਤਲ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਡਿੱਕ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਗਰੇਟ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਪ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਈਡਵਾਲ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੁਆਰੀ ਰੇਤ ਸੀ, ਜੋ ਖੁਦਾਈ ਲਈ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀ। ਸਾਈਡਵਾਲ ਨੂੰ ਜੇਰਜ਼ੀ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਸਲੈਬ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੀਲੀ ਮਿੱਟੀ, ਸਾਬਣ ਅਤੇ ਸੀਮਿੰਟ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਗਰੇਟ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਅੰਦਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਜਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

ਡਿੱਕ ਦਾ ਟ੍ਰੈਫਿਊਹਰਰ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਲ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਲੈਸਲੀ ਚਾਰਲਸ ਜੇਮਜ਼ ਬ੍ਰੈਂਡ੍ਰਿਕ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜੰਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ 92ਵੀਂ ਹੈਵੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਕੋਸਟਲ ਡਿਫੈਂਸ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ। 19 ਮਈ, 1921 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਲੇਸ 1939 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਟੈਰੀਟੋਰੀਅਲ ਆਰਮੀ ਦੇ ਸਰੀ ਯੀਓਮੈਨਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵਰਦੀ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਅਗਸਤ 1939 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਲਈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਫੌਜ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਣ; ਉਸਨੂੰ 1 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 1940 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ RAF ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਲੈਸ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਾਸ ਦੇ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ

ਪਹਿਲੇ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਊਬੌਏ, ਜਾਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੌਪਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਡਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉੱਡਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਰਕਟ ਲਈ ਲੈਸ ਨਾਲ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਨਵੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। 'ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋ, ਹੈ ਨਾ?' ਉਸਨੇ ਲੇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਲੈਸ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਏਅਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਆਕਜ਼ੀਲਰੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰ-ਇੰਜਣ ਵਾਲੇ ਬੰਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ 1943 ਵਿੱਚ 106 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਕਮਾਨ ਡੈਮਬਸਟਰਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗਾਈ ਗਿਬਸਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਅਸਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੇਸ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੇ ਪੰਜ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਮਿਸ਼ਨ ਉਡਾਏ। 14-15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1943 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਸਟੁਟਗਾਰਟ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰੀ ਬੱਦਲਵਾਈ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਲੇਸ ਆਪਣੇ ਲੈਂਕੈਸਟਰ ਨੂੰ 20,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਗਿਬਸਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਉੱਡਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ, ਸਿਰਫ ਬਾਕੀ ਬੰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਪਾਇਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਬ੍ਰੌਂਡ੍ਰਿਕ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਟੀਚੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਸੀ।

ਲੈਂਕੈਸਟਰ ਨੂੰ ਛਿੱਲੜਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਸਾਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਲੇਸ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਚੋਟੀ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਗਰਜਿਆ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਏਅਰਫੀਲਡ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਭਟਕ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ ਗਨਰ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੋਰਟ ਵਿੰਗ ਟੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸਮਤਲ ਖੇਤਰ ਦੇਖ ਕੇ, ਲੇਸ ਨੇ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਏਇਲਰੋਨ ਅਤੇ ਐਲੀਵੇਟਰ ਕੰਟਰੋਲਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪਲ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਚੁਣਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਲੇਸ ਨੇ ਲੈਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਨੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੈਂਕ ਕਰੈਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਿਰਫ਼ ਲੇਸ, ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਉੱਪਰਲਾ ਗਨਰ, ਅਤੇ ਨੇਵੀਗੇਟਰ, ਜੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ, ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ। ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਜ਼ਖਮੀ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਬ੍ਰੌਂਡ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਗਨਰ ਨੇ ਐਮੀਅਨਜ਼ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਲੇਸ ਅਤੇ ਗਨਰ ਨੂੰ ਡੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਲੇਸ ਬ੍ਰੌਂਡ੍ਰਿਕ ਮਈ 1943 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਕੈਂਪਾਉਂਡ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੀ। ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਦੂਜੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੇਸ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਥੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

*

ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਖਰੀ ਜਾਲ ਹੈਰੀ ਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਹੱਟ 104 ਦੇ ਕਮਰੇ 23 ਵਿੱਚ ਸੀ। ਖੰਭਿਆਂ ਨੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਅਧਾਰ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਟਾਇਲ ਦੁਆਰਾ ਫਰਸ਼ ਦੀ ਟਾਇਲ ਚੂੱਕ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਟਾਇਲ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਬਚਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੈਰੀ ਦੇ ਜਾਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇੰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਵਰਗ ਲੱਕੜ ਦੇ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਜੋ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਤਰਖਾਣਾਂ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦਾ ਫਰੇਮ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਖੰਭਿਆਂ ਨੇ ਟਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਰੀਸੈਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਫਟ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਟੋਵ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਟਾਈਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਬੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਰਸੋਈ ਦੇ ਇੱਕ ਆਰਡਰਲੀ ਦੇ ਜੰਗੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਖੰਭਿਆਂ ਨੇ ਰਸੋਈ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੱਤ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸਨੂੰ ਹੱਟ 104 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਵਾਲੇ ਖੰਭੇ ਲਗਾਏ, ਇਸਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰੇਟਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਲੱਕੜ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਪਾਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤਰੇੜਾਂ ਸੀਮਿੰਟ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਧੂੜ ਨਾਲ ਛਿੜਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਸਟੋਵ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਕਮਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਸਟੋਵ ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਹੈਰੀ ਦੇ ਜਾਲ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪੈਟ ਲੈਂਗ-ਫੋਰਡ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਗੋਦ ਲਿਆ ਸੀ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨਾਲ ਪਿਆਰ-ਨਫ਼ਰਤ ਵਾਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਿਕਸਤ ਕਰੇਗਾ। ਜਾਲ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਪੈਟ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਊਰਜਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੁਟੀਨ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿੱਚ ਜਾਲ ਨੂੰ ਬੰਦ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਵੀਹ ਸਕਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੋਖਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੰਬਲਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

*

ਪੈਟ੍ਰਿਕ ਵਿਲਸਨ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਦਾ ਜਨਮ 4 ਨਵੰਬਰ, 1919 ਨੂੰ ਐਡਮੰਟਨ, ਅਲਬਰਟਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਜੈਸਪਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਜਨਮੇ ਜੰਗਲਾਤ ਰੇਂਜਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖਾਲੀ ਸਮਾਂ ਸਕੀਇੰਗ, ਹਾਈਕਿੰਗ ਜਾਂ ਘੋੜਸਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। 1937 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਨੇ ਬਰੂਸਟਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਕਾਰੀ ਅਹੁਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪੈਕਾਰਡ ਟੂਰਿੰਗ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਐਮਰਾਲਡ ਝੀਲ, ਯੋਹੋ ਵੈਲੀ ਵਿੱਚ ਤਾਕਾਵ ਫਾਲਸ, ਝੀਲ ਲੁਈਸ ਅਤੇ ਬੈਨਫ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਬੈਨਫ ਸਪ੍ਰਿੰਗਜ਼ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਮੀਰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜਨਾ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਟ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਪੈਟ ਇੱਕ ਚੋਣਵੇਂ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 29 ਜਨਵਰੀ, 1940 ਨੂੰ ਕੋਰਸ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਜਲਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 19 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਜਿੱਤ ਲਏ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਹੋਰ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡਨਵਿਲ ਵਿਖੇ 6 SFTS ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਨੂੰ ਸਿੰਗਲ-ਇੰਜਣ ਯੇਲ ਟ੍ਰੇਨਰਾਂ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ, ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੋ ਟੈਕਸੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਸੰਦੀਦਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਤਸੁਕ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਟ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਡਨਵਿਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਬੰਬਾਰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਲਈ ਗਈ, ਅਤੇ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1942 ਨੂੰ, ਉਹ ਗ੍ਰੈਂਡਰ, ਨਿਊਫਾਊਂਡਲੈਂਡ ਤੋਂ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸਟਵਿਕ ਲਈ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟੇ ਦੀ ਉਡਾਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਪੈਟ ਬੌਰਨਮਾਊਥ ਵਿਖੇ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਅੱਪਰ ਹੇਫੋਰਡ ਵਿਖੇ 16 OTU ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਿਤਾਇਆ। ਕੁਝ ਰਿਫਰੈਸ਼ਰ ਉਡਾਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਟ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਅਤੇ ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਮਿਸ਼ਨ, 25-26 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਮੇਨ 'ਤੇ 'ਹਜ਼ਾਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ' ਲਈ ਤਿਆਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਸਿਖਲਾਈ ਦੌੜਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ 28-29 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੈਮਬਰਗ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਚਾਲਨ ਮਿਸ਼ਨ ਦੁਬਾਰਾ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਰਾਤ ਅਜਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਫੋਰਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਿਆ। ਪੈਟ ਦੀ ਯੂਨਿਟ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਡਾਣ ਦੌਰਾਨ ਮੌਸਮ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਅਤੇ OTU ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਵੈਲਿੰਗਟਨ 16 OTU ਦੇ ਚਾਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜੋ ਸਿਗਨਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਫੋਰਸ ਹੈਮਬਰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਖਿੰਡ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਅਠੱਤੀ ਬੰਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਬਾਂ ਨੂੰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਹ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪੈਟ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਬਾਰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਲੂਬੇਕ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੇ ਕਈ ਫਲੈਕ ਹਿੱਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਪੈਟ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਲੂਬੇਕ ਦੇ ਉਪਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਿਆ, ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਜਲਣ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ, ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਜ਼ਖਮੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਫੌਜੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜਲਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

*

ਮਈ ਮਹੀਨਾ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੈਦੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਧੁੱਪ ਸੇਕਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਧੂੜ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕ੍ਰੀਜੀ ਗਰਮ ਧੁੱਪ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੁਝ ਟੀਮਾਂ ਤਿੰਨ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਿਰਫ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸ਼ਾਫਟਾਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਟੌਮ ਨੂੰ, ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਨੂੰ ਡਿਕ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਨੂੰ ਹੈਰੀ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਹੋਰ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ, ਕੌਂਕ ਕੈਂਟਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ, ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਫਲੂਡੀ ਦੇ ਦੋਸਤ ਵਜੋਂ ਆਇਆ ਸੀ।

ਉਹ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਹੈਨਰੀ ਬਿਰਕਲੈਂਡ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਤਰਖਾਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਉਸਦਾ ਜਨਮ 16 ਅਗਸਤ, 1917 ਨੂੰ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਸਪੀਅਰਹਿਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਛੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੰਮ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਪੀਅਰਹਿਲ ਤੋਂ ਉਹ ਕੈਲਗਰੀ ਗਏ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿਨੀਪੈਗ, ਜਿੱਥੇ ਹੈਂਕ ਨੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਿਰਕਲੈਂਡ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਸਥਾਨਕ ਫਾਰਮਾਂ

ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ, ਇੱਕ ਕਰੀਅਰ ਜਿਸਦਾ ਅੰਤ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਹਾਦਸੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰ ਖਿੱਚਦੇ ਸਮੇਂ, ਹੈਂਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਟਰੱਕ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ, ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੈਂਕ ਨੂੰ ਲਾਲ ਬੁਖਾਰ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਾਂਹ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕੇਸ ਸੀ। ਹੈਂਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੰਗ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹੈਂਕ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਂਹ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਲਟਕਿਆ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਕੰਮ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਮ ਲੱਭਣਾ ਕਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਸੌਖਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਵਜੋਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਬਰਕਲੈਂਡ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮੀਟ-ਪੈਕਿੰਗ ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਫਰਮ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰੋਰੀਜ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਤੁਰੰਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਹੈਂਕ ਨੇ ਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਲੱਭਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਓਨਟਾਰੀਓ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਖੇਤਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੀਪ ਕਰੀਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਖਾਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੈਕਰੋਸ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਜਨੂੰਨ ਜੋ ਉਸਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਖੋਜਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼ੀਪ ਕਰੀਕ ਬੰਬਰਾਂ ਲਈ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਕੋਚ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਹੈਂਕ ਬਿਰਕਲੈਂਡ ਆਰਸੀਏਐਫ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ; ਉਸਨੂੰ ਸਤੰਬਰ 1940 ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਟੋਰਾਂਟੋ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਕੈਪ ਡੇ ਲਾ ਮੈਡੇਲੀਨ, ਕਿਊਬੈਕ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਨਵਰੀ 1941 ਵਿੱਚ ਸਮਰਸਾਈਡ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਐਡਵਰਡ ਆਈਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੰਗ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਲਜ਼ ਦੇ ਹਾਵਰਡਨ ਵਿਖੇ 57 ਓਟੀਯੂ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ 19 ਸਤੰਬਰ, 1941 ਨੂੰ 72 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 122 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਿਤਾਇਆ। ਹੈਂਕ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਕਰਾਸ-ਚੈਨਲ ਸਵੀਪ ਅਤੇ ਕਾਫਲੇ ਗਸ਼ਤ 'ਤੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ 7 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਡੰਕਿਰਕ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਰੀ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਰਾਂ ਉਡਾਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਸਫਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਬਿਰਕਲੈਂਡ ਦਾ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਸਿੱਧਾ ਇੱਕ ਫਲੈਕ ਟਾਵਰ ਤੋਂ ਲੰਘਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਢਿੱਡ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਸ਼ੈੱਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਾਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ, ਹੈਂਕ ਬਲੈਕ ਆਊਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਸਕਿਆ।

ਫਲੈਕ ਗਨਰਾਂ ਨੇ ਹੈਂਕ ਨੂੰ ਮਲਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਬਾਰਥ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ। ਉੱਥੇ ਉਸਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਾਥੀ ਮਾਈਨਰ ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਦਿੱਖ ਵਾਲੀ ਜੋੜੀ ਬਣਾਈ, ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਪਤਲਾ ਫਲੂਡੀ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਚੌੜਾ ਬਰਕਲੈਂਡ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

*

ਡਿੱਕ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਟੌਮ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੈਰੀ

ਦੇ ਜਾਲ ਹੇਠ ਠੋਸ ਇੱਟਾਂ ਅਤੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੀ ਨੀਂਹ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਤ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਬੇਸਬਾਲ ਬੈਟ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਪਿਕਹੈਂਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ, ਰੋਜਰ ਨੇ 104 ਦੇ ਬਾਹਰ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ, ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸੋਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਬੇਕਿੰਗ ਡਿਸ਼ ਅਤੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਦੇ ਹੋਰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ।

ਟੌਮ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾਏ ਗਏ ਮਲਬੇ ਨੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਕਾਰੀਗਰ ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ, ਇੱਕ ਲਾਲ ਅਤੇ ਬੇਦਾਗ਼ ਸਾਥੀ ਜੋ ਕਦੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਈਨਿੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਫਰਸ਼ ਅਤੇ ਰੇਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬਰੇਸ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦਾ ਫਰੇਮ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਫਰੇਮ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਟਰੇ ਲਗਾਈ ਜਿਸਨੂੰ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਲ ਖੋਖਲਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ।

ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸ਼ਾਫਟਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬ੍ਰੇਕ ਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਕੋਲੇ ਦੇ ਸਕੂਪਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਇੰਨੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਕਿ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੇਲਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਪੁੱਟਿਆ, ਫਿਰ ਢਾਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬੰਕਾਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਦੇ ਪੋਸਟਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਸ਼ਾਫਟ ਫਰੇਮ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਫਟਿੰਗ ਲਈ ਫਰੇਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਂਡਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪੌੜੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼ਾਫਟ ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੱਧਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ, ਫਲੂਡੀ ਅਤੇ ਕੈਂਟਨ ਡਿੱਕ ਦੇ ਚੈਂਬਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੈਂਟਨ ਨੇ ਸ਼ਾਫਟ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਰੇਤ ਲੀਕ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖੀ। ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਟਪਕਦਾ ਪਾਣੀ ਹੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਤੇ ਕਰੰਪ ਪੌੜੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸਦੇ ਬਾਅਦ ਫਲੂਡੀ ਵੀ। ਕੌਂਕ ਅਤੇ ਕਰੰਪ ਭੱਜੇ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮੁੜੇ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੇਤ ਨਾਲ ਦੱਬੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ, ਤਿੰਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਧੇ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਸ਼ਾਫਟ ਲਗਭਗ ਸਿਖਰ ਤੱਕ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕ ਕੇ, ਉਹ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਦਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਏ। ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਹੈਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਵਾਪਰੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਰੰਪ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਲ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਟਨ ਰੇਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਆ ਗਏ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਡਿੱਗਣਾ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਾਫਟ 'ਤੇ ਬੈਂਡਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਦੋਹਰੀ ਪਰਤ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼ਾਫਟਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਹਰੇਕ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੈਂਬਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੂੰ ਰੇਤ ਦੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇੱਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਜੋਂ। ਇਸ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਡੱਬਾ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਕੰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਬੈਰਕ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਆਦਮੀ ਕੰਕਰਾਂ ਦੀ ਖੜਖੜ ਸੁਣਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਕੰਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਸਨ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਤਿੱਖੇ ਕੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਗੁੰਡਾ ਹੇਠਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਚੈਂਬਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਵਾ ਪੰਪ ਸੀ। ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਚਿਹਰੇ ਤੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਆਕਸੀਜਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵਾਧੂ-ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਵਾ ਪੰਪ ਲਗਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮੋਫੋਨ ਵਰਗਾ ਯੰਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜੋ ਟਰਨਟੇਬਲ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਉਣ 'ਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਉਡਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪੰਪ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਅਸਲ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਮਕੈਨਿਕਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਗਿਆ ਸੀ।

ਏਅਰ ਪੰਪ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਛੱਬੀ ਸਾਲਾ ਜੇਨਸ ਆਇਨਾਰ ਮੂਲਰ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਲੰਬਾ, ਪਤਲਾ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਗੰਭੀਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ, ਜਿਸਨੂੰ 19 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ 331 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਸਮੇਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਔਰਕਸ਼ਾਇਰਮੈਨ ਥਾਮਸ ਰੌਬਰਟ ਨੈਲਸਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਤੰਬਰ 1942 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਦੇ ਇੰਜਣ ਵਿੱਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੇਨਸ, ਬੌਬ, ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਦੋ ਕਿੱਟ ਬੈਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਸਿਲਾਈ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਤਾਰ ਦੇ ਹੂਪਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ, ਟਿਊਬਲਰ ਧੁੰਨੀ ਬਣਾਏ। ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਲੱਕੜ ਦੇ ਫਰੇਮ 'ਤੇ ਦੌੜਾਕਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈਂਡਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨਟੇਕ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ੌਸਟ ਵੈਂਟ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਫਲੈਪ ਵਾਲਵ ਕਿੱਟ ਬੈਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਵਾ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੰਪ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਰੋਇੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪੰਪਰ ਇੱਕ ਸਲਾਈਡਿੰਗ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਹੈਂਡਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਿਆ। ਇਨਟੇਕ ਵੈਂਟ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵਾਲੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਗਜ਼ੌਸਟ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਮੁੱਖ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੁਰੰਗ ਬੰਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਹਵਾਦਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਈਪਾਸ ਵਾਲਵ ਵੀ ਸੀ। ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਇਨਟੇਕ ਵੈਂਟ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਬਲਦਾ ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੰਪ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਐਗਜ਼ੌਸਟ ਵੈਂਟ ਤੋਂ ਮੋਟਾ, ਕਾਲਾ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦਸ ਦਿਨ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਕੋਇਰ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਕਵਰ ਹੇਠ 104 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਹਵਾ ਪੰਪਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਕੇ ਭੂਮੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੋਜ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੁੱਖ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਪ ਕਰਕੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੋਰੀਡੋਰਾਂ ਤੋਂ ਫਿਕਸਚਰ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਯੋਗ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸ਼ੀਅਨ-ਕ੍ਰੀਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕੈਂਪ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਕੇਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੋਟੇ ਲੈਂਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਰੰਟ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲੈਂਪਾਂ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹਵਾ ਪਾਈਪ ਲਈ, ਛੋਟੇ ਐਕਸ ਨੇ ਖਾਲੀ ਕਲੀਮ ਟੀਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਟੀਨ-ਬਾਸ਼ਰਾਂ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਪਾਈਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ; ਟੀਨ ਥੋੜੇ ਤੰਗ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਢੱਕਣ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ, ਹਰੇਕ ਜੋੜ ਨੂੰ ਗਰੀਸ ਕੀਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਨਾਲ ਕੱਸ ਕੇ ਲਪੇਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਵਾ ਪਾਈਪ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੁੱਟੇ ਗਏ ਨੌਂ-ਇੰਚ-ਡੂੰਘੇ ਚੈਨਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ਬੋਰਡਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ, ਖੋਦਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲ ਹਵਾ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕੋਣ ਵਾਲਾ ਨੋਜ਼ਲ ਏਅਰ ਪਾਈਪ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨੋਜ਼ਲ ਹਟਾਉਣਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਈਪ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸੌਖ ਲਈ, ਰੇਲ ਲਾਈਨਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਰੇਲਾਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਬੈਟਨਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਇੰਚ ਚੌੜੇ, ਅੱਧਾ ਇੰਚ ਮੋਟੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਲੰਬੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਫਰੇਮਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਅਤੇ ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਟਰਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਪਹੀਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ

ਤਿੰਨ ਡਿਸਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਚਿਪਕਾਇਆ, ਜਿਸਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਫਲੈਂਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਫਲੈਂਜਾਂ ਨੂੰ ਘਿਸਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਨਾਲ ਕਤਾਰਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਹੀਏ ਦੇ ਹੱਬਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੁੰਮਦੇ ਐਕਸਲ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਟਰਾਲੀ 'ਤੇ ਮਾਰਜਰੀਨ-ਗਰੀਸਡ ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਬੇਅਰਿੰਗਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਐਕਸਲ ਲਈ, ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਅਤੇ ਨੈਲਸਨ ਨੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਰੇਲਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਹੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਹਰੇਕ ਟਰਾਲੀ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰੇਤ ਦੇ ਦੋ ਡੱਬੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਰਕਰ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲਾਂ ਤੋਂ ਪਲੇਟਿਡ ਸਟ੍ਰਿੰਗ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰੇਲਮਾਰਗ ਜਲਦੀ ਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਖੋਦਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲੰਬੇ ਰੇਂਗਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥੱਕੇ ਬਿਨਾਂ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸੀ।

*

ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਕੰਢੇ ਵਾਲੇ ਫਰੇਮਾਂ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਫਿਟਿੰਗ ਸੀ। ਫਰੇਮ ਬਿਲਕੁਲ ਵਰਗਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਹੇਠਾਂ ਵੀਹ ਇੰਚ ਚੌੜੇ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਅਠਾਰਾਂ ਇੰਚ ਚੌੜੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਜੀਭ ਅਤੇ ਗਰੂਵ ਜੋੜਾਂ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈਕ ਕੀਤੀ ਰੇਤ ਨਾਲ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਫਰੇਮਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਤਰਖਾਣ ਫਰੇਮਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਕੱਟਣ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਖੁਦਾਈ ਟੀਮਾਂ ਸਨ, ਹਰੇਕ ਦਸ-ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੌਮ ਵਿੱਚ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਡਿਕ ਵਿੱਚ ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਨੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਹੈਰੀ ਦੇ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੈਨੀ ਕਰੋਲ, ਕੌਕ ਕੈਂਟਨ, ਮੱਕਲ ਮੁਇਰ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਲੈਮੰਡ, ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਹ ਫੁੱਟ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰੇਤ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨੇੜਿਓਂ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਸੁਰੰਗ ਕਮੇਟੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਰੇਤ ਬਹੁਤ ਅਸਥਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਵੇਂ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਹਰ ਦਿਨ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਪਲ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਫਟ ਭੂਮੀਗਤ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਠਪੁਤਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਪਰ ਨੇ ਏਅਰ ਪੰਪ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ, ਅਤੇ ਡਿਸਪਰਸ ਸਿੱਧਾ ਡਿਸਪਰਸਲ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇੰਸਟਾਲੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸ਼ੋਰਿੰਗ ਫਰੇਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਖੋਦਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਟਰਾਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ ਤੱਕ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਿਆ; ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਨੰਬਰ ਦੋ ਨੇ ਟਰਾਲੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਹਿਲੇ ਆਦਮੀ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਣ ਲਈ। ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕੂਹਣੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਲੇਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੇਤ ਨੂੰ ਖੁਰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨੰਬਰ ਦੋ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਪਏ ਸਨ। ਨੰਬਰ ਦੋ ਨੇ ਰੇਤ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਟਰਾਲੀ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਟਰਾਲੀ ਭਰ ਗਈ ਤਾਂ ਡਿਸਪਰਸਰ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਗਰਮ, ਗੰਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਖਦਾਈ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖੋਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੇਤ ਦੇ ਦਾਗਾਂ ਤੋਂ ਚਮੜੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਭਾਰੀ, ਉੱਨੀ ਲੰਬੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਦੋ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਤਰੱਕੀ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੱਤ ਜਾਂ ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਫਿਰ,

ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚੈਂਬਰ ਰੇਤ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਫਟ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਐਪਲ ਲਈ ਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਈ। ਕਾਮੇ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹਰ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦੱਸੀ ਰੇਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉੱਪਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਐਪਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਫਟ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਗਈ, ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਰੇਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛਿੜਕਾਅ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਜਾਲ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੰਬਲ ਵਿਛਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਭਾਰੀ ਕਿੱਟ ਬੈਗ ਅਤੇ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਦੇ ਜੱਗ ਟ੍ਰੈਫੂਹਰਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਸੱਤਰ ਜਾਂ ਅੱਸੀ ਸੌ ਪੌਂਡ ਰੇਤ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰੈਫੂਹਰਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਿਸ ਗਏ ਸਨ।

ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਕੋਲ ਕਈ ਕੈਨਵਸ ਬੈਗ ਸਨ। ਥੈਲੇ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਥੀ ਦੇ ਜੰਗੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਲਟਕਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੱਲ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, ਆਪਣਾ ਟਿਊਨਿਕ ਜਾਂ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਉਤਾਰਿਆ, ਅਤੇ ਥੈਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਬਚੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਕ੍ਰੀਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਰਵੇਖਣਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸਥਾਨ ਵੀ ਕੰਮ ਆਏ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰੇਤਲੇ ਪੈਚਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਹਾਤੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉੱਥੇ, ਚਮਕਦਾਰ ਪੀਲੀ ਸੁਰੰਗ ਰੇਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜਰਮਨ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਏਅਰ ਪੰਪ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਗਏ, ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਗਿੱਲੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਏਅਰ ਪਾਈਪ, ਲਾਈਟਿੰਗ ਕੇਬਲ ਅਤੇ ਰੇਲਮਾਰਗ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਲੱਕੜ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਪਲਾਈ ਡਿਸਪਰਸਲ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਢੇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੁਰੰਗਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਆਤਮਾ ਪੱਧਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪੱਧਰੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਕੋਲ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮੈਟਿਕ ਕੰਪਾਸ ਵੀ ਸਨ। ਲੰਬਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਸਕੂਲ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਰਸਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰੂਲਰ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੱਸ ਕੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਐਂਟਰੀ ਸ਼ਾਫਟ ਤੱਕ ਦੀ ਦੂਰੀ X ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਗਣਿਤਿਕ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਗਿਣੀ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਟੌਮ, ਡਿਕ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ, ਇਹ ਮਾਪ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਗਏ।

*

ਜਦੋਂ ਰੋਜਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

‘ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ,’ ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ‘ਸਾਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਬੈਗਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੇਤ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਉਤਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗਰਮ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ, ਗ੍ਰੇਟਕੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਲੋਕ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ।’

ਪੀਟਰ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਿਆ। 'ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ,

ਆਪਣੇ ਜੰਗੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਯੰਤਰ ਕੱਢਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਸਸਪੈਂਡਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਸੀ ਜੋ ਦੋ ਲੰਬੇ ਸੌਸੇਜ-ਆਕਾਰ ਦੇ ਬੈਗਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਜਰਮਨ ਤੌਲੀਏ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਿੰਨ-ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦ ਸਨ। ਪਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਤਾਰਾਂ ਲਟਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। 'ਹੁਣ, ਜੇ ਮੈਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕੰਟਰੈਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਰਦਨ ਦੁਆਲੇ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਹਰੇਕ ਬੈਗ ਰੇਤ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੈਗ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪੈਂਟ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ, ਜਿੰਨਾ ਮਾਸੂਮ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਅਗਾਤੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋ, ਪਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਰੇਤ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪੈਂਟ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਲੱਤ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਭਟਕਦੇ ਹੋ।'

ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੁੱਬਦੇ ਹੀ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ। 'ਇਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੈ!' ਰੌਜਰ ਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਇਸਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ!'

‘ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ,’ ਹੌਰਨਬਲੋਅਰ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ। ‘ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਇਹ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਹੈ।’

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਂਗੁਇਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਪੈਂਟ ਦੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਅੱਠ ਪੌਂਡ ਰੇਤ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਨਾਮ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇੰਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਕਸਰ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਵੀ, ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਰੇਤ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਪੈਂਟ ਬੈਗ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਦੋ ਸੌ ਪੈਂਗੁਇਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਰਸ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਟੌਮ, ਡਿੱਕ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਰੇਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।

*

ਸਮੁੱਚੇ ਕੈਂਪ ਵਾਂਗ, ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੰਗਠਨ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਕਲਪਨਾਯੋਗ ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਛੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਟੀਮਾਂ (ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼, ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ, ਅਮਰੀਕੀ, ਪੋਲਿਸ਼, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਹੋਣਗੀਆਂ, ਹਰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੂਲ ਕ੍ਰੀਜੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਡਗਲਸ ਆਰਥਰ ਪੋਇੰਟਰ, ਇੱਕ ਨੇਵਲ ਏਵੀਏਟਰ ਜੋ ਨਵੰਬਰ 1938 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਡਸ਼ਿਪਮੈਨ ਵਜੋਂ ਰਾਇਲ ਨੇਵੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫਲੀਟ ਏਅਰ ਆਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਕ ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਐਚਐਮਐਸ ਫਿਊਰੀਅਸ ਵਿੱਚ 825 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 22 ਸਤੰਬਰ, 1940 ਨੂੰ, ਡੌਗ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਟ੍ਰੌਂਡਹਾਈਮ ਹਾਰਬਰ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਵੋਰਡਫਿਸ਼ ਟਾਰਪੀਡੋ ਬੰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਭਰੀ, ਪਰ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੌਂਡਹਾਈਮ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਹ ਓਰਕਨੀ ਟਾਪੂਆਂ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਪਰ ਨਾਰਵੇਈ ਤੱਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਪੋਲਿਸ਼ ਟੀਮ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਾਲ, ਔਸਤਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮੂਹ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਨ। ਇੱਕ ਗੰਜਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਰਗਾ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਾਜ਼ੀਮੀਅਰਜ਼ ਪਾਵਲੁਕ ਸੀ, ਜੋ ਵਾਰਸਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਲਿਸ਼ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 1940 ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਲਿੰਡਹੋਮ ਵਿਖੇ 305 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਰਚ 1942 ਵਿੱਚ, ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਪਾਵਲੁਕ ਨੂੰ ਲੁਬੇਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੋਲਿਸ਼, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਪਾਵੇਲ ਵਿਲਹੈਲਮ ਟੋਬੋਲਸਕੀ, ਦਾ ਜਨਮ 1906

ਵਿੱਚ ਬਾਈਡਗੋਸਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੋਕਰ-ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜੋ ਅਕਤੂਬਰ 1927 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਆਬਜ਼ਰਵਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਵਜੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਸਾਲ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। 26 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ, ਟੋਬ ਦਾ 301 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਬ੍ਰੇਮੇਨ 'ਤੇ 'ਹਜ਼ਾਰ ਛਾਪੇਮਾਰੀ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਨਾਈਟ ਫਾਈਟਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ।

ਪੋਲਸ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਜਨੇਤਾ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਐਂਟੋਨੀ ਕਿਵਨਾਰਸਕੀ ਸਨ, ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਆਦਮੀ ਜਿਸਦੇ ਵਾਲ ਸਲੇਟੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ, ਸਵਾਲੀਆ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ। 1899 ਵਿੱਚ ਮਾਸਕੋ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਟੋਨੀ ਅਗਸਤ 1917 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਰੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਭਰੇ, ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜੇ, ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪੋਲਿਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਜਾਵਟ ਦਾ ਇੱਕ ਢੇਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਟੋਨੀ ਨੂੰ 27 ਅਗਸਤ, 1942 ਨੂੰ ਕੈਸਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ 305 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਵਜੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਸਾਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਟੋਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਪੋਲਿਸ਼ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮੁਖੀ, ਜੋਹਾਨਸ ਸਟੀਫਨਸ ਗੌਵਸ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਅਫ਼ਰੀਕਨ ਖਿਡਾਰੀ, ਕਿਵਨਾਰਸਕੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। 13 ਅਗਸਤ, 1919 ਨੂੰ ਔਰੇਂਜ ਫ੍ਰੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਬੋਲਟਫੋਂਟੇਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਜੋਹਾਨਸ ਇੱਕ ਹੱਸਮੁੱਖ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਇੱਛਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣਨਾ ਸੀ।

ਜੋਹਾਨਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਥਾਨਕ ਫਾਰਮ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੋਲਟਫੋਂਟੇਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਐਥਲੀਟ ਸੀ ਅਤੇ 1937 ਵਿੱਚ ਕੇਪ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਕੂਲ ਰਗਬੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਸਾਲ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਰਵਿਸ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਭਾਵੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚੋਣਵਾਂ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਨੇ SAAF ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਡਰੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੌਜਵਾਨ ਗੌਜ਼ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਔਰੇਂਜ ਫ੍ਰੀ ਸਟੇਟ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਉਡਾਣ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ। ਉਸਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਉਸਦੀ ਅਗਲੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗੀ।

ਉਸਦਾ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਨੂੰ 14 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਅਭਿਆਸ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਘਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਇੱਥੇ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਕਰਾਸ-ਕੰਟਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉਡਾਣ ਦੌਰਾਨ ਗੌਜ਼ ਫਾਰਮ ਦੀ ਖੁਰਦਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਟਾਈਗਰ ਮੋਥ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੀ ਰੁਕ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਅਣਐਲਾਨੀ ਆਮਦ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਨਸਨੀ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ, 29 ਮਾਰਚ, 1941 ਨੂੰ, ਜੋਹਾਨਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ 7 ਮਈ ਨੂੰ, ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗੌਸ ਨੂੰ 41 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਐਬੀਸੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹਾਰਟਬੀ ਲੜਾਕੂ-ਬੰਬ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿਓ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ

ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ,' ਉਸਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ, ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਟੋਰੀਆ ਲਈ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

41 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਗਏ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਜਾਸੂਸੀ ਮਿਸ਼ਨ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਅਕਸਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਬੰਬ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਛਾਪਾ 18 ਅਗਸਤ, 1941 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੌਸ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਸਾਥੀ, 'ਬਸਟਰ' ਕੀਟਨ, ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਬੇਸ ਤੋਂ ਦੋ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਐਬੀਸੀਨੀਆ ਵਿੱਚ, ਬਸਟਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੰਜਣ ਤੋਂ ਤੇਲ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਅਗਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਗਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਬਾਕੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਬੰਬ ਛੱਡ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾ ਸਕੇ। ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਤੇਲ ਕਾਕਪਿਟ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਟਪਕਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਕੀਟਨ ਆਪਣੇ ਪਾਇਲਟ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ, ਗੌਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤੇਲ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇੰਜਣ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਗੌਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਡੁਬਕੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੋਹਾਨਸ ਅਤੇ ਬਸਟਰ ਢੁਕਵੀਂ ਲੈਂਡਿੰਗ ਗਰਾਊਂਡ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਲਗਭਗ ਸੱਠ ਗਜ਼ ਵਰਗ ਦਾ ਵਾਹੀ ਵਾਲਾ ਖੇਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਵਿੰਗਮੇਟ ਡਰ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਛੋਟਾ ਬਾਈਪਲੇਨ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਧੂੜ ਦੇ ਬੱਦਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਪਲਟ ਗਿਆ। ਬਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਕਪਿਟ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਫਿਊਜ਼ਲੇਜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਚਣ ਦੇ ਹੈਚ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗੌਸ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣਾ ਪਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਨਿਵਾਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਖੇਤ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਉੱਥੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਤੇਲ ਧੋਣ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦਾ ਇੱਕ ਕਟੋਰਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਲਟੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਈ ਨੋਟ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਲਾਇਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਯੋਗ ਸੀ। ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖੁਆਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸਭਿਅਤਾ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਤੁਰ ਪਏ। ਆਪਣੇ ਫਲਾਈਟ ਕਮਾਂਡਰ ਦੁਆਰਾ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਗੌਸ ਅਤੇ ਕੀਟਨ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਗਾਈਡ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਗਏ ਅਤੇ ਦੇਰ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਬੀਸੀਨੀਅਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਐਸਕਾਰਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸਾਕੋਟਾ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਡਬਲ ਫਾਈਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬਾਹਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡ ਆਫ਼ ਆਨਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਵਾਗਤ ਸਮਾਰੋਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਾਅਵਤ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਿਨ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਤੁਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ 23 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਕੋਰਾਮ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਐਬੀਸੀਨੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਅਤੇ ਬਸਟਰ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਵਾਲੇ ਐਬੀਸੀਨੀਅਨ ਕਰਨਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗੌਸ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੋਂਡਰ ਦੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਐਸ.ਐਫ. ਡੂ ਟੋਇਟ (ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਆਗੂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਅਤੇ ਬਸਟਰ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ) ਕੋਲ ਵਿੰਗਮੈਨ ਵਜੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਟਨ ਡੂ ਟੋਇਟ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗੌਸ ਮਲਬੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ, ਉਤਰਨ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ। ਲਗਭਗ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹੇਠਾਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਡੂ ਟੋਇਟ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਸ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ, ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਿਰੀਖਕ ਨੂੰ ਆਖਰਕਾਰ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਤੰਬਰ 1941 ਵਿੱਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗੌਸ ਨੂੰ 40 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਮਿਸਰ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ 9 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1942 ਤੱਕ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਉੱਡਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਰਾਸ ਚਿਚੀਬਾ-ਏਲ ਏਜ਼ੀਆਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਸੂਸੀ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਉਸਦੇ ਟੋਮਾਹਾਕ ਨੂੰ ਦੋ ਮੀ 109 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਗੌਸ ਨੂੰ ਮਟੀਫਲ ਚੇਬੀਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਉੱਤੇ ਢਿੱਡ-ਲੈਂਡਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

*

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਗੌਵਜ਼, ਪੋਇੰਟਰ, ਪੋਲਜ਼ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾ ਸਕਣ। ਰੁਟੀਨ ਸਧਾਰਨ ਸੀ ਅਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਰੇਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛਿੜਕਾਅ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਜਾਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੰਬਲ ਫੈਲਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਬੈਗਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਗੱਤੇ ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਫਨਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਂਗੁਇਨ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੱਕਾਂ ਤੋਂ ਲੋਡ ਕੀਤੇ ਬੈਗਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ ਅਗਾਤੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਸਟਮ ਇੰਨਾ ਵਧੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪੈਂਗੁਇਨ ਲੋਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਲਾਰਮ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਪਕਰਣ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਜ਼ੀ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਰੇਤ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਗੰਧ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਲੁੱਟ ਦੀ ਗੰਧ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਕੋਰੀਡੋਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਤੰਬਾਕੂ ਦਾ ਇੱਕ ਟੀਨ ਧੁਖਦਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਚਮਕਦਾਰ ਪੀਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਉੱਪਰਲੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੱਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਰਸਤੇ ਡੰਪਿੰਗ ਲਈ ਚੰਗੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿੱਧਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਥਲੈਟਿਕ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰੇਤ ਸੁੱਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਜੋੜੇ ਫੁੱਟ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲੀਆਂ, ਪਖਾਨਿਆਂ, ਜਾਂ ਫਾਇਰਪੂਲ ਲਈ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਟੁੰਡ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਸਨ। ਉੱਥੇ, ਘਰੇਲੂ ਬਣੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਰੇਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਰੇਤ ਸੁੱਟੀ ਅਤੇ ਮਿਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤੇਈ ਅਜਿਹੇ ਡੰਪ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਤ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਵੀ ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ ਵਧੀਆ ਸਨ। ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੀਲੀ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਉੱਪਰਲੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੀਜਾਂ ਨਾਲ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੇ ਪੀਟ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਸੋਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੋਡ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਖੁਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਟੋਏ ਨੂੰ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਪੀਟ ਸੋਡ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪੈਂਗੁਇਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਝੌਂਪੜੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਤੀਹ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੇ ਪੈਂਗੁਇਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਪਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਈਨ, ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਐਪਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੈਂਗੁਇਨ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕੈਦੀ ਆਪਣੀ ਰੇਤ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਅਗਾਤੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਬੰਕਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ, ਰੋਲ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਂਗੁਇਨ ਇੱਕੋ ਬਲਾਕ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਝੁੱਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੈਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਤਰੀਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਗ੍ਰੇਟਕੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲੀਵਜ਼ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੋਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਲਪੇਟ ਕੇ, ਕੈਰੀਅਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਜੋੜੇ ਪੈਂਟ ਪਹਿਨੇ, ਅੰਦਰਲੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਗਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕੱਸ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਅੰਦਰਲੇ ਜੋੜੇ ਵਿੱਚ ਰੇਤ ਪਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਬਾਹਰਲੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਪਹਿਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੈਰੀਅਰ ਉਸਦੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪੈਂਟ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੇ ਹਰੇਕ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਯਾਤਰਾ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਪੌਂਡ ਰੇਤ ਢੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਹਰੇਕ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਲੋਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਧਿਆਇ **10**

ਦਿਲ ਖਿੱਚਵੀਂ ਪਾਰਟੀ

ਜਦੋਂ ਤਿੰਨ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਰੇਤ ਕੱਢ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦੀ ਖਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਤੀਹ ਜਾਂ ਚਾਲੀ ਫੁੱਟ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਬੈੱਡਬੋਰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਠੋਸ ਬਾਕਸ ਫਰੇਮਾਂ ਨਾਲ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈੱਡਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਫਰੇਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ, ਤਰਖਾਣਾਂ ਨੇ ਫਰਸ਼ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਉਪਲਬਧ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੋਹਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਫਰੇਮਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੇ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਚਾਇਆ, ਪਰ ਇਸਨੇ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਫਰੇਮ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੋ ਫੁੱਟ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖੋਦਣਾ ਪਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਡਿੱਗਣਾ ਲਗਭਗ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਬਣ ਗਈ। ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਢਹਿ ਗਈ ਰੇਤ ਦੇ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਲੇ ਫਰੇਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਮ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹਰੇਕ ਡਿੱਗਣ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਧੂ ਅਣਚਾਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਿੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਕ ਕੀਤੀ ਰੇਤ ਦੁਬਾਰਾ ਫਸਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਿੱਗਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਸੱਠ ਫੁੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਨਵੀਂ ਕੰਢੇ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਲੱਕੜ ਸਭ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਰਹੀ। ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਰੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੈੱਡਬੋਰਡਾਂ 'ਤੇ ਲੇਵੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ 'ਵਿਲੀ' ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡਾ, ਘੁੰਗਰਾਲਾ ਸਿਰ ਵਾਲਾ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

*

ਜੌਨ ਐਡਵਿਨ ਐਸ਼ਲੇ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੇ, ਬੇਵਕੂਫ਼ ਜੋਕਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸਨ। ਵਿਲੀ ਦਾ ਜਨਮ 6 ਮਈ, 1919 ਨੂੰ ਵੈਲਿੰਗਟਨ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਮੈਨਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਿਡਨੀ ਉਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ 1932 ਤੋਂ 1936 ਤੱਕ ਸਿਡਨੀ ਚਰਚ ਆਫ਼ ਇੰਗਲੈਂਡ (ਸ਼ੋਰ) ਗ੍ਰਾਮਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਿਡਨੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ 1937 ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਛੱਡ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਵਿਲੀ 17 ਜਨਵਰੀ, 1938 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਇਰ ਵਿਖੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਇਲਟ ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਲਈ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ

ਡਰਬਨ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਹੀਂ ਅਫਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਪ੍ਰੈਲ 1942 ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਯੂਨਿਟ, 112 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵਿਲੀ ਨੇ 14 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ 450 ਸਕੁਐਡਰਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ। ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਜੀਵੰਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਮਲਾਵਰ ਪਾਇਲਟ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਸਾਥੀ ਵਿਲੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਚੰਗੇ ਹਾਸੇ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਬੁੱਧੀ ਲਈ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿੱਚ ਚਾਡ ਜਾਂ ਝੀਲ ਟੀਟੀਕਾਕਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਐਕਸਿਸ ਏਅਰਫੀਲਡਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਕੂ-ਬੰਬਬਾਜ਼ ਛਾਪਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਟੀਹਾਕਸ ਉਡਾਇਆ, ਅਤੇ ਵਿਲੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਉਡਾਣ ਭਰਦਾ ਸੀ: ਬੈਗੀ ਖਾਕੀ ਸ਼ਾਰਟਸ ਅਤੇ ਕਮੀਜ਼, ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਸੈਂਡਲ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦਾ ਗੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਗੇਅਰ ਉਸਦੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਲ ਇੱਕ ਮੀ 109 ਸੀ, ਜੋ 18 ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੈਂਬਟ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀ ਨੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਸਟੂਕਾਸ ਦੇ ਇੱਕ ਗਠਨ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਿਹਰਾ ਲਈ ਦੋ ਹੋਰ ਜਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਉਭਰਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਟੋਬਰੁਕ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਏਸ ਬਣ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਐਲ ਅਡੇਮ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੀ 109 ਨੂੰ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ।

ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ 450 ਦੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਦੇ ਟੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਕਿਟੀਹਾਕਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਲੀ, ਜਿਸਨੂੰ 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਟਰੱਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਤੱਕ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਇਲਟ ਨਵੇਂ ਸਨ, ਵਿਲੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਹ ਅਬੂ ਹੱਗਗ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੈ ਗਿਆ। ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਬਣ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੇ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਐਲ ਡਾਬਾ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੈਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਟ ਟੁਕੜਾ ਵਿਲੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਏਅਰਫੀਲਡ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ, ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿੰਗਮੈਨ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਫੁੱਲ-ਡਿਫਲੈਕਸ਼ਨ ਸ਼ਾਟ ਨਾਲ ਕਈ ਹਿੱਟ ਲਗਾਏ। ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦਾ ਕਿਟੀਹਾਕ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਤੱਟਵਰਤੀ ਸੜਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਹੁਣ, ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਰਟਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖਰਾਬ ਖਾਕੀ ਕਮੀਜ਼ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ, ਵਿਲੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਬੈਂਡਬੋਰਡਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਸਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤਿਆਰ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਹਰੇਕ ਬੰਕ ਤੋਂ ਕੁਝ ਤਖ਼ਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਬੋਰਡ ਫੁੱਟ ਲੱਕੜ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਟੌਮ, ਡਿੱਕ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ।

*

ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਮ ਭੂਮੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਸੀ, ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਨੌਰਥ ਕੰਪਾਊਂਡ ਜਾਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ

ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰੋਜਰ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਰੋਜਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਅਸਤ 'ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ' ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਜਦੋਂ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ 240 ਸੈੱਟਾਂ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ।

ਅੱਗੇ, ਰੋਜਰ ਸੰਘਣੇ ਭੂਰੇ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਭਰਵੱਟੇਆਂ ਵਾਲੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕੱਦ ਦੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣੇ ਬੰਦੇ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ। ਅਲ ਹੇਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਿੰਕਰਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਸਕ੍ਰੈਪ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਬਚਣ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।

'ਅਲ, ਕੰਪਾਸ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਗੇ,' ਰੋਜਰ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਸੌ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ।'

ਬਲਗਮ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਭਰਵੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਲਾਈਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਾਂਗਾ,' ਉਸਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ।

ਵਾਰੰਟ ਅਫ਼ਸਰ ਅਲ ਹੇਕ, ਜੋ ਕਿ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹੀ ਕੁਝ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਡੋਲ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਠਿਤ, ਉਸਨੇ X ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ।

*

ਐਲਬਰਟ ਹੋਰੇਸ ਹੇਕ ਦਾ ਜਨਮ 30 ਜੂਨ, 1916 ਨੂੰ ਸਿਡਨੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਹਵਾ ਨਾਲੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਝੁਕਾਅ ਦਿਖਾਇਆ। ਹੇਕਸ ਸਿਡਨੀ ਦੇ ਪੈਰਾਮਾਟਾ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਲੇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਡੰਗੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਹਾਵਣੀਆਂ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਬਿਤਾਈਆਂ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਲ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬੇਸਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਅਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬੇਸਮੈਂਟ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵੱਡੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਿਡਨੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਹ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖੋਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣੀ ਪਈ। ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ, ਅਲ ਦਾ ਦੋਸਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਪਾਨੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ।

ਹੇਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤਕਨੀਕੀ ਡਰਾਇੰਗ ਅਤੇ ਧਾਤੂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦਿਖਾਈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਿਡਨੀ ਟੈਕਨੀਕਲ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਮੈਨੂਅਲ ਆਰਟਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋਰਸ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਅਲ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਮਿਹਨਤੀ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ। ਉਸਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਅਯਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰਾਇੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਯੰਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਸੀ ਅਤੇ, ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਏਅਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ

ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਠੀਕ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਅਲ ਵੱਡੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਏਅਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗਾ।

1940 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਅਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਆਈਸ-ਸਕੇਟਿੰਗ ਰਿੰਕ 'ਤੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਕੰਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨੋਏਲਾ ਹੌਰਸਫਾਲ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੋਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਅਲ ਤੁਰੰਤ ਉਸਦੀ ਗੋਅ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਅੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਇਕੱਠੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਹਰ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਾਈਕਿੰਗ, ਸਰਫਿੰਗ ਜਾਂ ਪਿਕਨਿਕਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਕਸਰ, ਉਹ ਸਕੇਟਿੰਗ ਰਿੰਕ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਸਨ। 1 ਮਾਰਚ, 1941 ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੋੜੇ ਦਾ ਇਕੱਠੇ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਜੁਲਾਈ 1940 ਵਿੱਚ ਅਲ RAAF ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 4 ਜਨਵਰੀ, 1941 ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਇਹ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਅਤੇ ਨੋਏਲਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹੇਕ ਨੂੰ ਵਾਗਾ ਵਾਗਾ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਸੀ ਜੋ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਕੋਰਸਾਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਆਏ ਫਲਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਮਾਹੌਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਕੋਰਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਾਗਾ ਵਾਗਾ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਅਲ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਭਰਤੀ ਜੌਨ ਹਨਨ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ 20 ਅਗਸਤ, 1941 ਨੂੰ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਅਲ ਅਤੇ ਜੌਨ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤ ਸਨ।

ਨਵੇਂ ਪਾਇਲਟਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ ਸਿਡਨੀ ਦੇ ਐਬਰਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪੂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਲ ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੈਂਪ ਸੀਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨੋਏਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਉਹ, ਜੌਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਰਤੀ ਡਿਪੂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਵਾੜ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਡਿਪੂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁੱਝੇ ਹੋਣਗੇ,' ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਸਹੀ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, 7 ਸਤੰਬਰ, 1941 ਨੂੰ, ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਐਥਲੋਨ ਕੈਸਲ, ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਲਗਜ਼ਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਜੋ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਗੈਂਗਵੇਅ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਅਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨੋਏਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ, ਅਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੋਂ ਦੇਖੇਗਾ। ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਅਲ ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪਹਿਲਾ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕੈਬਿਨ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕਰੂਜ਼ ਲਈ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਏ। ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬੌਰਨਮਾਊਥ ਦੇ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

18 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ, ਹੇਕ ਅਤੇ ਹਨਨ ਸਮੇਤ, ਫਲਾਇਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟ, ਵੇਲਜ਼ ਦੇ ਲੈਂਡੇ ਵਿਖੇ, ਸਪਿਟਫਾਇਰਜ਼ 'ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ 53 OTU ਲਈ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਪਰ ਲੈਂਡੋ ਵਿਖੇ ਸਵਾਗਤ ਆਕਰਸ਼ਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਮੂਹ ਕੈਂਪ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਲ ਅਤੇ ਜੌਨ ਗਿੱਲੇ, ਹਨੇਰੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ, ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਬੈਰਕ

ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੁਖਦਾਈ ਠੋਕਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਬਿਸਤਰੇ ਅਤੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਮਿਲਿਆ। ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿਪਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਅਲ ਨੇ ਉਦਾਸ ਛੋਟੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। 'ਹੁਣ ਤੋਂ,' ਉਸਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਉਹ ਚੀਜ਼ ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ!' ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਅਟਾਰੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੀਮ ਹੇਠਾਂ ਖਿੱਚੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਜਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੈਕ ਕੀਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਰਮ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਲੈਂਡੇ ਵਿਖੇ ਮੌਸਮ ਖ਼ਰਾਬ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੋ ਸਾਫ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਦੀ ਸਨ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਧੁੰਦ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਡਿਫ ਅਤੇ ਸਵੈਂਸੀਆ ਉੱਤੇ ਬੈਰਾਜ ਗੁਬਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੂਝਣਾ ਪਿਆ। ਸਿਖਲਾਈ ਆਪਣੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੋਰਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੱਠ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਪਾਇਲਟ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਅਲ ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਖਾਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਲ ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਪੌਂਡ ਮਾਰਜਰੀਨ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੈਸ ਮਾਸਕ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਗਏ। ਸਾਰਜੈਂਟਸ ਦੇ ਮੈਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਰੋਟੀਆਂ ਛੁਡਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਅਲ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਟੋਸਟਿੰਗ ਫੋਰਕ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੋਵੇਂ ਹਰ ਰਾਤ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਰਮ ਟੋਸਟ ਨਾਲ ਸਜਾਉਂਦੇ ਸਨ।

53 OTU 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 14 ਜਨਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਲ ਨੂੰ ਕੋਰਸ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਇਲਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ; ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਰਥਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਲ ਨੂੰ ਬਿਗਿਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ 72 ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੂੰ ਹੌਰਨਚਰਚ ਵਿਖੇ 64। ਹੇਕ ਨੇ ਪੈਸੀਫਿਕ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਨੋਏਲਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ, ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਵਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੌਕੇ ਸਨ, ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਰ ਜੌਨ ਇੱਕ ਰਾਤ ਬਿਗਿਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਆਇਆ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਅਲ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਹੌਰਨਚਰਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡੈਨੀਅਲਜ਼ ਡੇਨ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਬਦਨਾਮ ਛੋਟੇ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਨੋਰੰਜਕ ਸ਼ਾਮ ਬਿਤਾਈ।

4 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1942 ਨੂੰ, 11 ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਐਸਕਾਰਟ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਬੋਸਟਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸੇਂਟ ਓਮਰ ਵਿੱਚ ਚਰਵਾਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਲੜਾਕੂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਦਿਨ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਮਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੰਬਾਰਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੇਲਮਾਰਗ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹਮਲਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਸਕਾਰਟ ਘੱਟ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਨ। ਫੋਕੇ-ਵੁਲਫਜ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ, 20,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ, ਜਰਮਨ ਲੜਾਕੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਦਸ ਸਪਿਟਫਾਇਰ FW 190s 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਪਰ ਅਲ ਨੇ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਐਂਟੀ-ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਸ਼ੈੱਲ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੋਪੈਲਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਭਾਲ ਭੇਜ ਦੇਵੇ।

ਉਸਨੇ ਕੰਟਰੋਲ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਪਰ ਪੰਜ ਫੋਕੇ-ਵੁਲਫਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਛਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਅਲ ਆਪਣੇ ਅਪਾਹਜ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਬਿੱਲੀ ਵਾਂਗ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਉਚਾਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ, ਇੰਜਣ ਦੇ ਢੱਕਣ ਹੇਠੋਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਅਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੇ ਬਲਦੇ ਹੋਏ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮੂਲੀ ਜਲਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਛਿੱਲੜਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਜੰਪ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਕਾਕਪਿਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ

ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਡਿਪੂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਲੈਂਡਿੰਗ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਟਰੱਕ ਰਾਹੀਂ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਲ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਜੰਗੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਰੈਂਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੜ ਗਿਆ ਸੀ; ਆਓ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਜਰਮਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਪਿਟਫਾਇਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਕ ਅਫਸਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ, ਨੋਏਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਰੇਡੀਓ ਨੇ ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਐਲਬਰਟ ਹੇਕ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਈਸਟਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਏਅਰਮੈਨ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਪਖੰਡੀ ਅਤੇ ਅਧੂਰੇ ਵਾਅਦਿਆਂ' ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੌਨ ਹੈਨਨ ਨੇ ਨੋਏਲਾ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਲ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਸੁਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੱਸ ਪੈਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਨਵੇਂ ਰਹਿਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਉਸਦੇ ਸੜੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਾਅਦ, ਹੇਕ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇੱਕ ਤੱਥ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। 'ਖੈਰ, "ਆਹ, ਬੌਸ" ਇੱਕ ਖੂਨੀ ਚਿੜੀਆਘਰ ਵਿੱਚ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਜੌਨ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, 'ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।' ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਂਪ ਅਜੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਨਵਾਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਅਲ ਆਪਣਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਉਸਦੀ ਖਾਸ ਹੱਥੀਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਲੇੜੀਂਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਯੰਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇਕ ਕੋਲ ਕੰਪਾਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੂੰ ਕੀਤਾ। ਬਿਗ ਐਕਸ ਕੰਪਾਸ ਲਾਈਨ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਸੀ।

*

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਰਭਵਤੀ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਆਇਆ ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਈ ਅਤੇ ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬੱਕਰੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਥੋਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਆਈ ਸੀ, ਟੌਮ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਭੁੱਖੇ ਛੋਟੇ ਮੂੰਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਤਿੰਨ ਰੱਖ ਲਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਟਵੀਨੀ, ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਪ੍ਰੂਨ ਅਤੇ 2/6 ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੈਲਾਨੀ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਾਸ਼ ਪਾਵਲੁਕ, ਇੱਕ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿੱਲੀ-ਪ੍ਰੇਮੀ, ਲਗਭਗ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਗੇਂਦਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਦੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਉਹ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟੌਮ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਆਖਰੀ ਬੱਕਰੀ ਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਵਲੁਕ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। 'ਕਾਸ਼ ਸਾਡੇ ਲਈ ਭੱਜਣਾ ਇੰਨਾ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ,' ਉਸਨੇ ਟੌਮ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ।

*

ਜੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਘਬਰਾਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਜੂੰਆਂ। ਛੋਟੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਮ ਫੈਰੇਟ ਪੈਕਿੰਗ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੂੰਆਂ ਅਕਸਰ ਬਿਮਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੋਵੀਅਤ ਕੈਂਪ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸਟੈਲਾਗ ਲੂਫਟ III ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਰ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਰਮਨ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਵੋਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਡੀਲੋਇੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਭੱਜਦੇ ਸਨ।

ਜੂਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੂੰਆਂ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਡੇਲੂਸਿੰਗ ਬਲਾਕ ਤੱਕ ਛੋਟੀ ਸੈਰ ਲਈ ਮਾਰਚ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਿਨ, 12 ਜੂਨ, ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਨਿੱਘਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ, ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਡੇਲੂਸਿੰਗ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣੇ ਦਿਨ 'ਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਈਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸੈਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਦੀ ਸੁਸਤਤਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬ੍ਰੇਕ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਛੋਟੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਸੀ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਵਜੇ, ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੋਲੀ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੈਕੇਟ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁਝ ਸਖ਼ਤ ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਘੋੜਸਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਕੁਝ ਜਰਮਨ ਐਨਸੀਓ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਅਤੇ ਚੌਵੀ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਦੀਆਂ ਰੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਦੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਸੀਟੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਨਾਲ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਲੰਘੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਲਮ ਡਿਲੋਇੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਕੋਨੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਵੱਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਦਿੱਖ ਗੁੰਡੇ ਕਾਰਪੋਰਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਬਿਲ ਜੇਨੇਨਸ, ਬੌਬ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਟੱਕ, ਜੂਨੀਅਰ ਕਲਾਰਕ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਗਾਰਡ ਨੇ ਘੱਟ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਐਸਕੌਰਟ ਦੇ ਪਾਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਗੇਟ ਗਾਰਡ ਨੇ ਨੇੜਿਓਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘੁਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਾਰਪੋਰਲ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਪਾਸ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਐਸਕੌਰਟ ਦੇ ਸਾਈਡਆਰਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਐਨਸੀਓ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਉੱਚੇ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਬੌਬ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀਆਂ, ਤਾਂ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੀ ਲੱਗਣਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਧਿਰ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘੱਟ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਨ - ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਰਮਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬੈਲਜੀਅਨ ਏਅਰਮੈਨ ਦੇ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਧਿਰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਿੰਡੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਂਗ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡਰਾਉਣੀ ਧਿਰ ਦਾ ਭੱਜਣਾ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਸੀ।

ਅਸਲ ਯੋਜਨਾ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੇਟਾਂ 'ਤੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਜਾਂਚ ਓਨੀ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨੀ ਉਹ ਪੂਰਬੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਾਂ ਜਿੰਨੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸੰਗਠਨ ਇੱਕ ਗੇਟ

ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਸ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕ, ਵੋਰਲੇਗਰ ਗੇਟ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਹੇਸੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੁਝ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹਾਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੂਆਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਬੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਜੂਆਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਰੋਜਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੂਆਂ ਦਾ ਅਲਾਰਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਅਸਲ ਜੂਆਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ, ਜਰਮਨ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਜੀ ਦੁਆਰਾ ਐਸਕਾਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਗੇਟ 'ਤੇ ਸੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪੇਗਾ - ਯਾਨੀ, ਜੇਕਰ ਐਸਕਾਰਟ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਯਕੀਨਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਰਦੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਆਸਾਨ ਸਨ। ਟੌਮੀ ਗੌਸਟ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਬੈਜ ਅਤੇ ਬੈਲਟ ਬੱਕਲ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਘਲੇ ਹੋਏ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਫੁਆਇਲ ਤੋਂ ਲੈਪਲਾਂ ਲਈ ਉਕਾਬ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਸਾਬਣ ਦੇ ਮੋਲਡ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੇਨਸ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਉੱਕਰੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ, ਬੱਕਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸਲ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਨ। ਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨੇ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਕਮੀਜ਼ ਤੋਂ ਪੂਛ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ।

ਔਖਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਰੇ ਐਸਕਾਰਟਿੰਗ ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਬਚਣਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸੰਪੂਰਨ ਦਿਖਣਾ ਪਿਆ। ਹਥਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਅਤੇ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਇਆਨ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ 'ਡਿਗਰ' ਮੈਕਿੰਟੋਸ਼ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਆਰਏਐਫ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ ਜੋ 1940 ਵਿੱਚ ਮਾਸਟ੍ਰਿਕਟ ਵਿਖੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੜ ਗਏ ਸਨ। ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੇਨਸ ਅਤੇ ਡਿਗਰ ਨੂੰ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਮਾਪ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜੋ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਕੰਮ ਇੱਕ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਬੈਲਜੀਅਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ।

*

ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਕ੍ਰੀਗੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਹੈਨਰੀ-ਐਲਬਰਟ ਪਿਕਾਰਡ ਬਾਰੇ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੱਕ ਢਿੱਲੇ, ਭਾਰੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਲੇ, ਸੁਸਤ ਧੁੰਦਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਅਕਸਰ ਗਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੈਨਰੀ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਤੇਜ਼ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਦਿਮਾਗ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਭਾਅ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸੀ, ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੂਮਮੇਟ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੈਨਰੀ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਆਕਰਸ਼ਕ ਉਸਦੀ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਚੁਸਤ ਬੁੱਧੀ ਸੀ, ਉਹ ਗੁਣ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਹੈਨਰੀ ਦਾ ਜਨਮ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1916 ਨੂੰ ਏਟਰਬੀਕ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਜਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਅਤੇ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਅਸਲ ਪਿਆਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਆਕਰਸ਼ਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੈਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਘੰਟਿਆਂ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਹੈਨਰੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗੀਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਸਕੈਚ

ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਸੇਲਜ਼ ਦੇ ਏਕੋਲ ਰੋਇਲ ਮਿਲਿਟੇਅਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, 28 ਨਵੰਬਰ, 1936 ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹੈਨਰੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੋਰ ਰੰਗਰੂਟਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਦੋਸਤੀ ਕਰ ਲਈ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ, ਰੋਜਰ ਡੀ ਵੇਵਰ, ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈਨਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ, ਲੂਈਸ ਰੇਮੀ, ਵੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਬਚ ਨਿਕਲੇਗਾ।

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖੇਡਾਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ, ਘੋੜਸਵਾਰੀ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੋਤਾਖੋਰ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ 1938 ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤੈਰਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਫੌਜੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੰਨਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1937 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ, ਹੈਨਰੀ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਰਮਨੀ ਬੈਲਜੀਅਮ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਦਸੰਬਰ 1938 ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਚੈਸੂਰ ਆਰਡੇਨੇਸ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਹੈਨਰੀ ਦੀ ਬਚਪਨ ਦੀ ਉਡਾਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵੱਧ ਗਈ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਫੌਜੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਲਈ ਗਈ, ਅਤੇ ਪਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਨਿਰੀਖਕ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਐਵਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਜਨਵਰੀ 1940 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਉਡਾਣਾਂ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ, ਬੈਸਟੋਗਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਆਰਾ ਮਿੱਲ, ਗੂੰਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਇੰਜਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਬਾਈਪਲੇਨ ਵੱਲ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਵਾਬਾਜ਼ ਪੁੱਤਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਸੀ।

10 ਮਈ, 1940 ਨੂੰ, ਜਰਮਨ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦਿਨ, ਹੈਨਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਸਨਕੋਰਟ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਰਮਨ ਬੰਬਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕਲਾਸ ਨੇ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੈਲਜੀਅਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ। ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਉੱਤਰੀ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਕੇਨ-ਕਾਰਪੀਕੇਟ ਏਅਰਫੀਲਡ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਾਰਸੇਲਜ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। 31 ਮਈ ਨੂੰ ਉਹ ਮੋਰੋਕੋ ਦੇ ਔਜਦਾ ਵਿਖੇ ਪਾਇਲਟ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਅਲਜੀਰੀਆ ਦੇ ਓਰਾਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਸਪਲਾਈ ਜਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹੈਨਰੀ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਆਕਰਸ਼ਤ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਕੈਚ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਮੋਰੋਕੋ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਸੁਹਾਵਣੇ ਸਨ।

ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੈਲਜੀਅਨ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਪਯੋਗੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚਿੰਤਤ, ਹੈਨਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਇਲਟ ਕੈਸਾਬਲਾਂਕਾ ਗਏ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੌਂਸਲੇਟ ਰਾਹੀਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। 17 ਜੁਲਾਈ, 1940 ਨੂੰ, ਪਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲੌਸਟਰ ਵਿਖੇ ਬੈਲਜੀਅਨ ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। 22 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਟਾਈਗਰ ਮੋਥਸ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਪੀਟਰਬਰੋ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਦਾਇਤ ਜਨਵਰੀ 1941 ਤੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲੀ। ਫਿਰ, ਟੇਕਆਫ ਲਈ ਟੈਕਸੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹਾ ਜਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੋਪੈਲਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੱਟ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ, ਪਰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਖਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਾਂਡਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਲਕੀ ਝਿੜਕ ਨਾਲ ਬਚ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਟਰਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਲਈ ਪੀਟਰਬਰੋ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸਲੇਟ 'ਤੇ ਇਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ।

ਟਰਨ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਰੋਜਰ ਡੀ ਵੇਵਰ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 1941 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੰਜਮਾਊਥ ਵਿਖੇ 58 OTU ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ, ਅਤੇ 30 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ 131 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੀ ਬੈਲਜੀਅਨ ਫਲਾਈਟ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਟਰਨ ਹਿੱਲ ਤੋਂ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਉਡਾ ਰਹੀ ਸੀ। 28 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ, ਆਫ਼ਤ ਫਿਰ ਆਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੈਨਰੀ ਆਪਣੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਨਵੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੋਪੈਲਰ ਛੋਟੇ ਮੈਜਿਸਟਰ ਟ੍ਰੇਨਰ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ, ਦੂਜਾ ਜਹਾਜ਼ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਕੁਐਡਰਨ ਪਾਇਲਟ ਸਨ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਨੂੰ ਘੋਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੁਖੀ ਪਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ RAF ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਹਲਕਾ ਰੂਪ ਸੀ।

ਹੈਨਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਐਂਗਲਸੀ ਦੀ ਵੈਲੀ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ 350 (ਬੈਲਜੀਅਨ) ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਥੋਂ ਯੂਨਿਟ ਨੇ ਬਲੈਕਪੂਲ ਅਤੇ ਲਿਵਰਪੂਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਫਲਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਇਰਿਸ਼ ਸਾਗਰ ਉੱਤੇ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1942 ਵਿੱਚ ਸਕੁਐਡਰਨ ਡੈਬਡੇਨ ਵਿਖੇ 11 ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਵੀਪ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਲੈਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਕੁਐਡਰਨ ਉਸ ਬਸੰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਘੁੰਮਿਆ, ਪਰ ਉਲਝਣ ਨੇ ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 29 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਬੋਸਟਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਹੇਜ਼ਬਰੌਕ ਲਿਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਕਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ, ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਹਥੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਇਕਸ ਡੀ ਗੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਗਸਤ ਨੌਜਵਾਨ ਬੈਲਜੀਅਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਟਕੀ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਤਰੀਕ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਖੰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਟੈਂਸ਼ਨ ਤਾਰ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਲੰਗੜਾ ਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਡਿਏਪੇ ਉੱਤੇ, ਹੈਨਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਇੱਕ FW 190 ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ, ਸਤਾਈ ਤਰੀਕ ਨੂੰ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਐਬੇਵਿਲ-ਡ੍ਰੂਕੇਟ ਏਅਰਫੀਲਡ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਰਾਂ ਬੋਸਟਨਾਂ ਨੂੰ ਐਸਕਾਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਪਿਟਫਾਇਰ 190 ਦੁਆਰਾ ਉਛਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬੈਲਜੀਅਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲਈ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਪਾਏ ਗਏ। ਹੈਨਰੀ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਲੱਤ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੋਮੇ ਮੁਹਾਨੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਰੰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਸਕੁਐਡਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਹੈਨਰੀ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਉਹ ਪੰਜ ਦਿਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਰਾਤਾਂ ਲਈ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਔਖੀ ਘੜੀ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਸੁਪਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਪਿਕਾਰਡ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਰਗੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ: 'ਦੂਜੀ ਰਾਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਡੌਲਫਿਨ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੇਡਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈਆਂ ... ਉਹ ਲੋਕੋਮੋਟਿਵ ਵਾਂਗ ਵੱਜਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਵਾ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਅਸਲ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ!' ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਹਿਦਾ ਰਿਹਾ, ਓਨਾ ਹੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 2 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ, ਹੈਨਰੀ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਚੁੱਕਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਜਿਸਦੀ ਲੱਤ ਪਲਾਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਦੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਓਬਰੁਰਸੇਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤ ਪੁਰਾਣੀ ਆਰਾ ਮਿੱਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ

ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਇਕਸ ਡੀ ਗੁਆਰੇ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

*

ਹੈਨਰੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਡਰਾਇੰਗ ਪੇਪਰ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਪੈਨਸਿਲਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਘੱਟ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਹੈਨਰੀ ਕੋਲ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਰੋਜਰ ਡੀ ਵੇਵਰ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲ ਕੇ, ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਈਫਲ ਦਾ ਸਕੈਚ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਰੋਜਰ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਘਰੇਲੂ ਬਣੇ ਕੈਲੀਪਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਹੈਨਰੀ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਟ ਵੱਲ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਜੇਨਸ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਹੈਨਰੀ ਗਾਰਡ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਝੁਕਿਆ, ਆਪਣੇ ਕੈਲੀਪਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਪ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੋਟਪੈਡ 'ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜੇਨਸ ਨੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਜੋ ਲਗਭਗ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਉਚਾਈ ਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਬੱਟ ਅਤੇ ਥੁੱਕ ਗਾਰਡ ਦੇ ਪੱਟਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਆਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜੇਨਸ 'ਤੇ ਮਾਪ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੌਲੀ ਕੰਮ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਬੇਤੁਕੀ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੈਨਰੀ ਕੋਲ ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਾਰਬਾਈਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਹੀ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾ ਸੀ।

ਬੰਦੂਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬੀਚ ਬੈੱਡਬੋਰਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਹਰੇਕ ਰਾਈਫਲ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਚਿਪਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਜਰਮਨ ਬਰੈੱਡ ਨੂੰ ਉਬਾਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਿਪਕਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ) ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਜਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕਲੈਂਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਰੇਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਧਾਤ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੇਫਾਈਟ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਰਗੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅਸਲ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਲੱਕੜ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਅਸਲੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ। ਫਿਟਿੰਗਾਂ ਲਈ, ਜੇਨਸ ਨੇ ਮੋੜੇ ਹੋਏ ਨਹੁੰਆਂ ਅਤੇ ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਬੈਰਲ ਸਿਰਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਰਾਈਫਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਕਲੀ ਸਨ।

ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਸੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਗੱਡੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੈਂਪ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਜਰਮਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੀ ਜੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰੋਜਰ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਵੈਲੀ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਸੰਗਠਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੀ।

ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਭੇਸ ਬਦਲ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਰਮਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਅਲੀ ਪਾਸ ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ, ਆਮ ਵਾਂਗ, ਅੱਖਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਨ। ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਐਨਸੀਓ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਿਸਤੌਲ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉੱਪਰੋਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਰਾਈਫਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਰੋਜਰ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਅਤੇ ਜੇਨਸ

ਮੂਲਰ ਨੇ ਵੀ, ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟੌਮੀ ਗੈਸਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਕਰ, ਜਿਸਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈਂਡਬੈਗ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਲਸਟਰ ਬਣਾਏ। ਉਸਨੇ ਗੱਤੇ ਦੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਮੜੇ ਵਰਗਾ ਦਿੱਖ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਅਤੇ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਚਮਕਣ। ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਲਸਟਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਡਿਗਰ ਮੈਕਿੰਟੋਸ਼ ਨੇ ਗੱਤੇ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਲੱਕੜ ਦੇ ਪਿਸਤੌਲ ਦੇ ਬੱਟ ਬਣਾਏ। ਰਾਈਫਲਾਂ ਵਾਂਗ, ਹੋਲਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਸੀ।

ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੀਮਤ ਸਮਾਨ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਘਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੋ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਭੱਜਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ ਸੀ। ਛੱਬੀ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਨਾ ਯਕੀਨੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਐਪਲ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਦੇ ਹਰ ਉਪਲਬਧ ਮੈਂਬਰ, ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਸਲ-ਰੂਮ ਆਰਡਰਲੀ ਤੱਕ, ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

*

ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁੱਖ ਧਿਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸੌ ਗਜ਼ ਤੱਕ ਭੱਜਦੀ ਰਹੀ; ਫਿਰ ਕ੍ਰੀਜੀ ਇੱਕ-ਦੋ ਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਏ। ਰੋਜਰ ਡੀ ਵੇਵਰ ਅਤੇ ਓਟੋ ਗੀਸਿੰਕ, ਦੋਵੇਂ ਐਸਕਾਰਟ, ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਝੁਕ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਲਾਂ ਛਿੱਲ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਲਟ ਮੋਰੀਸਨ ਅਤੇ ਲੋਰਨ ਵੈਲਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਕ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੂੰਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਜੈਕਟਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜੇ, ਸੰਘਣੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੈਕੇਟ, ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇ। ਕੈਂਪ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਡੂੰਘੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ, ਇੱਕ ਨਾਰਵੇਈ ਕਾਮੇ ਵਜੋਂ ਬਾਲਟਿਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਹੁਣੇ ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਾਰਡ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਦੂਜੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਰੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਸਦੇ ਆਰਏਐਫ ਪੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਪੋਸੇਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੈਂਡ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦਰਜਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਨਾਲ ਉਤਾਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੈਂਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਪਛਾਣਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹਿੱਟ-ਐਂਡ-ਮਿਸ ਖੋਜ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੈਂਡ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਫਰਮ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਜਿਸਦੀ ਸੂਚੀ ਉਸਦੇ ਔਸਵੇਇਸ (ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ) 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰੈਂਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਵਲੀਅਨ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਗਨ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਗਰ ਮੈਕਿੰਟੋਸ਼, ਬੋਹੇਮੀਆ ਰਾਹੀਂ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ, ਲਗਭਗ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੀਗਰਸਡੋਰਫ ਵਿਖੇ ਉਸਨੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ

ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਡਿਗਰ ਦੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਪਾਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਡਿਗਰ ਲਈ ਇਹੀ ਸੀ।

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕੈਂਪ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਰੋਜਰ ਡੀ ਵੇਵਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਲੀਪਜ਼ੀਗ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਗਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਬਰਲਿਨ ਲਈ ਇੱਕ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੋਜਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਕੌਂਕ ਕੈਂਟਨ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਗਨ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਅਫ਼ਸਰ ਉਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੌਂਕ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਡਰ ਨਾਲ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸਦਾ ਨਵਾਂ ਯਾਤਰਾ ਸਾਥੀ ਕੈਂਪ ਡਾਕਟਰ ਸੀ, ਕੌਂਕ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨੱਕ ਇੱਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਾ ਲਈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਉਡੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੌਂਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਡੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਠੋਕਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਠੋਕਰ ਵੀ, ਪਰ ਉਹ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਡਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਡਾਕਟਰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ, ਮਿਸਟਰ ਕੈਂਟਨ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।' ਉਹ ਵੀ, ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਕਰ ਗਿਆ।

ਦਰਅਸਲ, ਮੂਲ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਹੀ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਫਰਾਰ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਦੇ ਦੋ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਲੋਰਨ ਵੈਲਚ ਅਤੇ ਵਾਲਟ ਮੋਰੀਸਨ, ਸਵੀਡਨ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨੇੜਲੇ ਏਅਰਫੀਲਡ ਵੱਲ ਗਏ। (ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕੋਲ ਦਰਜਨਾਂ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਪੈਨਲਾਂ ਦੇ ਸਕੈਚ ਸਨ, ਜੋ ਏਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ ਸੀ।) ਜਦੋਂ ਉਹ ਏਅਰਫੀਲਡ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਟ੍ਰੇਨਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਉਸ ਕੋਲ ਗਏ ਅਤੇ ਇੰਜਣ ਨੂੰ ਕ੍ਰੈਂਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇੰਜਣ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਭਾਰਾ ਜਰਮਨ ਪਾਇਲਟ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਚਲਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਰਮਨ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਲਾਮ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੇਨਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ। ਇਹ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਰਜਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ ਪਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕਰੈਂਕ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਲਈ, ਦੋਵੇਂ ਹੈਂਗਰ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਾਕਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕ੍ਰੈਂਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਟਾਰਮੈਕ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਟ੍ਰੇਨਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਰਮਨ ਆਇਆ। ਦੁਬਾਰਾ, ਲੋਰਨ ਅਤੇ ਵਾਲਟ ਨੇ ਸਾਰਜੈਂਟ ਦੇ ਭੌਂਕਣ 'ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਸਨੂੰ ਸਲੂਟ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਖੇਡ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ, ਅਤੇ ਵੈਲਚ ਅਤੇ ਮੋਰੀਸਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸੀਨਾ ਵਹਾਉਣਾ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੋੜ-ਫੋੜ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ।

ਛੱਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਛੋਟੇ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੂਰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਵਰਕਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਤੱਕ ਅੱਸੀ ਮੀਲ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਾਗ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਰਾਏ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਹੀਂ ਭੂਮੀਗਤ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਨੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀ ਰੇਲ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਾਏ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਰਮਨ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਰਮਨੀ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਅਤੇ ਝੀਲ ਕਾਂਸਟੈਂਸ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੈਫਹੌਸਨ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨਕਸ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਉੱਥੇ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਰਹੱਦ ਇੱਕ ਸੁੱਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਤਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਹੱਦ ਘੁੰਮਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਦੀ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਵਿਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦੂਰੀ ਦਾ ਗਲਤ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣੇ ਸੁੱਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਤਲ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਸਵਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਲੂਪ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ, ਇੰਨੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ, ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਜਰਮਨ ਪਾਸੇ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨਾਲ ਠੋਕਰ ਖਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ।

ਗੇਸਟਾਪੋ ਨੇ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਭੂਮੀਗਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਰੋਕਿਆ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੈਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਟੋਵਰ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਰੁਕਣ 'ਤੇ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤਰਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,' ਜੌਨੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। 'ਮੈਂ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਇਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਸੌ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ... ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਾਂਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂਗਾ, ਇੰਨਾ ਨੇੜੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇੰਨਾ ਦੂਰ।'

*

ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਉਪਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭੱਜਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਪਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਪਾਰਸਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਸਨ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਿਸਨੇ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਲਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਸਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਡੀ ਵੇਵਰ ਅਤੇ ਗੀਸਿੰਕ ਸਮੇਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਇਕਾਂਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਇਕਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੂਲਰ ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਰੇ ਫਿੱਟ ਹੋ ਸਕਣ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਡੌਗੀ ਮੇਲਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਚੰਗੇ-ਬਣਤਰ ਵਾਲੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਰੂਮਮੇਟ, ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ ਨੇ ਲੱਭ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਗੁਆਈ ਸੀ। ਨੇਵਿਲ ਬ੍ਰੇਕ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡੌਗੀ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਹਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਨੇਵਿਲ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਰਮ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। 'ਡੌਗ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਯੁੱਧ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।' ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

ਨੇਵਿਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਲ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਡੌਗੀ ਮੇਲਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਮਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਲੇਮੈਂਟ ਐਲਡਵਿਨ ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। 24 ਨਵੰਬਰ, 1917 ਨੂੰ ਜੋਹਾਨਸਬਰਗ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਨੇਵਿਲ ਪੰਜ ਜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਬੱਚਾ ਸੀ ਜੋ 1923 ਵਿੱਚ ਡਰਬਨ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਮੈਕਗਾਰ ਨੇ ਉੱਥੇ ਸਕੂਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪੋਲੀਓ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਮਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ, ਦੁਬਾਰਾ ਤੁਰਨਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਥੈਰੇਪੀ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਨੇਵਿਲ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰਾਇਆ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਪਟੇਪਣ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸੁੰਨਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਸਤੰਬਰ 1930 ਤੱਕ ਉਹ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੀ ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ 1935 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਇਆ, ਉਸਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਰਗਬੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਖੇਡਿਆ ਸੀ। ਨੇਵਿਲ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਅਧਰੰਗ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਖ਼ਤ ਟੈਕਲ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਜਾਂ ਲੈਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰੰਚਿੰਗ ਟੈਕਲ ਵਿੱਚ, ਉਸਦਾ ਬਦਕਿਸਮਤ ਵਿਰੋਧੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਨੇਵਿਲ ਆਪਣੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਇੰਨਾ ਚਿੰਤਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਮੈਕਗਾਰ ਨੇ ਲੀਵਰ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡਰਬਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਸਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਰਜ ਸਪੈਸ਼ਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ BSA ਸਕਾਊਟ ਮੋਟਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਡਾਂਸ ਬੈਂਡ ਵਿੱਚ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨੇਵਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਸਦਾ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਫਰੇਮ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਨੇਵਿਲ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਅਤੇ ਵਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਚਿੱਟੇ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਲ ਝਟਕਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨੇਵਿਲ ਨੇ ਜਲ ਸੈਨਾ ਰਿਜ਼ਰਵ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਕਗਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਈ 1940 ਵਿੱਚ ਨੇਵਿਲ ਅਤੇ ਦੋ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਪਾਇਲਟ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰੀ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕੀਤੇ, ਪ੍ਰੀਟੋਰੀਆ ਨੂੰ ਰੇਲ ਵਾਰੰਟਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ 23 ਮਈ ਨੂੰ SAAF ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ 'ਤੇ ਅਣਐਲਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤਸੁਕ ਦਿੱਗਜਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲਾ ਪਾਇਲਟ ਕੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਏਅਰ ਮਕੈਨਿਕ ਵਜੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, 26 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1941 ਨੂੰ, ਨੇਵਿਲ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 21 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ 2 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਲੀਬੀਆ-ਮਿਸਰ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਕਰਟਿਸ ਟੋਮਾਹਾਕ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

6 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ, ਨੇਵਿਲ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਸਿਦੀ ਉਮਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵੀਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚੱਲਿਆ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬਾਰਾਂ ਟੋਮਾਹਾਕਸ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ

'ਤੇ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਮੇਸਰਸ਼ਮਿਟਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ, ਨੇਵਿਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਕੂਐਡਰਨਮੇਟ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਦੂਜਾ ਪਾਇਲਟ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਨੇਵਿਲ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਕਤਾਰ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਾਰੂਥਲ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵੱਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਤਰਾਈ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚਿਆ ਇੱਕ ਜੁੱਤੀ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸਹਿਯੋਗੀ ਲਾਈਨਾਂ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਭੋਜਨ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਮੀਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕਿਆ, ਮੈਕਗਾਰ ਨੇ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਵਾਹਨ ਇੰਜਣਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਸਫਲਤਾ ਇੰਨੀ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਬੰਜਰ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਲੁਕਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇਖੀ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲੀ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਟਰੱਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਨੇਵਿਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਚੀਕਿਆ। ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਲ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ।

ਲੀਬੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੇਵਿਲ ਨੂੰ ਡੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਾਰਥ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਦੋਂ ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਾਰੂਥਲ ਸੇਵਾ ਕਿੱਟ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਬਾਲਟਿਕ ਤੱਟ ਕੈਂਪ ਦੀ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਬਾਰਥ ਤੋਂ, ਨੇਵਿਲ ਸਾਗਨ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, ਇਹ ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ: 'ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਸੁੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ... ਬਸੰਤ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਗੋਰਿੰਗ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਟੂਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।' ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਪ੍ਰੈਲ 1943 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਡਿਲੂਸਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ X ਸੰਗਠਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਬਣਾਇਆ। ਡੋਂਗੀ ਮੇਲਰ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿਭਾਗ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਭੂਮੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੈਰੀ ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ ਨੇ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨੇਵਿਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਢੁੱਕਦਾ ਸੀ।

*

ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਭੱਜਣ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸੀਕਵਲ ਸੀ। ਅਸਲ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨ ਕ੍ਰੀਜੀ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀਆਂ ਪਹਿਨੇ ਅਤੇ, ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇੰਨੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਈਫਲਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਗੇਟ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਅਲੀ ਪਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ ਜੋ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਗੇਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ, ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੱਲ ਵਧ ਗਏ। ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾੜੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ 'ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵਾਪਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਤੀਜਾ ਕਲੈਪਟਨ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਡੈਨਿਸ ਹਰਬਰਟ ਕੋਚਰਨ (ਜਨਮ ਕਾਕਰਾਮ) ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕੀ ਸਾਲਾ ਰੇਡੀਓ ਆਪਰੇਟਰ-ਏਅਰ ਗਨਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਡਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਕਤੂਬਰ 1942 ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਕੋਚਰਨ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਫਰਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਜਰਮਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ (ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਸਕੂਲੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ), ਡੇਨਿਸ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸੰਖੇਪਤਾ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਬਿਹਤਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਜਮੀ

ਨੌਜਵਾਨ ਭੱਜਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਰੁੱਝ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਾਪਾਕ ਪਿੱਛਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬੰਕ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਰਮਨ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ।

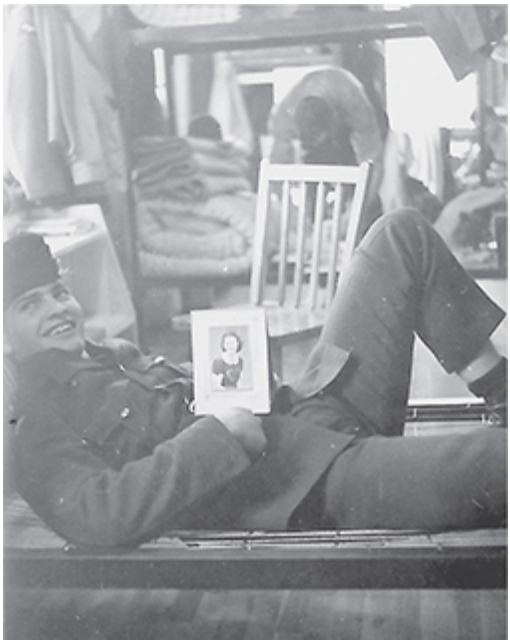

ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦੌਰਾਨ (ਹੈਂਸ ਬਰਕਲੈਂਡ)

ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ, ਆਪਣੇ ਮੋਟਰ ਰੇਸਿੰਗ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ (ਟੇਰੇਂਸ ਬ੍ਰੇਟਲ)

ਲੈਸ ਬੁੱਲ, ਆਪਣੀ ਕੈਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ (ਕੈਥਲੀਨ ਐਂਸਟੀ)

ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ (ਡਬਲਯੂ.ਏ. ਕੈਟਾਨਾਚ)

ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ (ਬੇਰਿਲ ਫਿਚ)

ਇਆਨ ਕਰਾਸ, 1938 ਵਿੱਚ (ਸਰ ਕੇਨੇਥ ਕਰਾਸ)

‘ਵਿੰਟਰਜ਼ ਡਰਾਅਰਸ ਆਨ’: ਖੱਬੇ ਤੋਂ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ, ਅਣਜਾਣ, ਡਡਲੀ ਡੇਵਿਸ, ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ, ‘ਡਿਗਰ’ ਕਾਰਟਰ, ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ, ਜੌਨ ਬੋਰਡਮੈਨ, ਅਣਜਾਣ (ਐਲੈਕਸ ਕੈਸੀ)

ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ (ਸਟੈਨ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ)

ਨੋਏਲਾ ਅਤੇ ਅਲ ਹੇਕ (ਨੋਏਲਾ ਹੇਕ)

ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ (ਇੰਗਰਿਡ ਐਸਪੇਲਿਡ ਹੋਵਿਗ)

ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ (ਨੋਏਲ ਇਵਾਨਸ)

ਜੋਹਾਨਸ ਗੌਵਜ਼ (ਸ਼ੀਲਾ ਓਬਰਹੋਲਜ਼ਰ)

'ਸੈਂਡੀ' ਗਨ (ਹਾਮਿਸ਼ ਗਨ)

ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ, ਵੈਲਿੰਗਟਨਜ਼ (ਡੇਵਿਡ ਹੇਟਰ) 'ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਰੈਗ ਕੀਰਥ ਕਾਇਰੋ ਵਿੱਚ, 1941 (ਪੀਟਰ ਕੀਰਥ)

ਕਾਜ਼ ਪਾਵਲੁਕ (ਖੱਬੇ ਪਿੱਛੇ) ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਕਿਵਨਾਰਸਕੀ (ਸੱਜੇ ਸਾਹਮਣੇ) (ਪੋਲਿਸ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਅਤੇ ਸਿਕੋਰਸਕੀ ਅਜਾਇਬ ਘਰ)

1941 ਵਿੱਚ ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ (ਡੈਨਿਸ ਲੈਂਗਫੋਰਡ)

ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਆਪਣੀ ਆਬਜ਼ਰਵਰਜ਼ ਕਲਾਸ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ, ਜੁਲਾਈ 1942 (ਪੋਲਿਸ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਅਤੇ ਸਿਕੋਰਸਕੀ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ)

1942 ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਰਾ; ਪਿੱਛੇ, ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ, ਅਣਜਾਣ, ਡਿੱਕੀ ਐਜ, ਅਣਜਾਣ, ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ; ਸਾਹਮਣੇ, ਅਣਜਾਣ, ਹੈਨਰੀ ਲੈਮੰਡ, 'ਕੌਂਕ' ਕੈਂਟਨ (ਜੂਡਿਥ ਮੇਡਮੈਂਟ)

1941 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਲੇਸ ਲੌਂਗ (ਡੋਰਥੀ ਗੈਲਪ)

'ਜੌਨੀ' ਮਾਰਸ਼ਲ, ਮੇਰਸਾ ਮਤਰੂਹ ਵਿਖੇ, ਜੂਨ 1931 (ਵੇਰਾ ਹੈਮਰ)

ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ, 1941 ਵਿੱਚ ਬਾਰਥ ਵਿਖੇ (ਐਥਲੀਨ ਸਟੀਵਨਜ਼)

ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ (ਖੱਬੇ), ਸਾਗਨ (ਬੈਟੀ ਗਿਲੀਜ਼) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

1944 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਰਾ: ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੇ, ਪੁਰਵਿਸ, ਜੈਫਰੀਜ਼, ਅਤੇ ਮੁਲਿਨਜ਼; ਬੈਠੇ, ਖੱਬੇ ਤੋਂ, ਹੈਰੋਲਡ ਮਿਲਫੋਰਡ, ਜੌਨ ਐੱਫ. ਵਿਲੀਅਮਜ਼, ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ, ਚੈਜ਼ ਹਾਲ, ਅਤੇ ਟੌਮ ਵਾਈਟਿੰਗ (ਸਿੰਥੀਆ ਕਰੂਕਸ਼ੈਂਕ)

ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਨਾਰਵੇਜੀਅਨ: ਖੱਬੇ ਤੋਂ, ਜੈਨ ਸਟਾਬੋ, ਪ੍ਰਤੀ ਬਰਗਸਲੈਂਡ, ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ, ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ (ਇੰਗ੍ਰਿਡ ਐਸਪੇਲਿਡ ਹੋਵਿਗ)

ਸੋਟੀਰਿਸ ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਸ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸਰਾਂਡਿਸ ਨਾਲ (ਸਾਰੈਂਡਿਸ ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਸ)

ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਮਿਮੀ ਮਾਰਟਿਨ-ਪਿਕਾਰਡ)

ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦਿਖਾਇਆ (ਯੂਨਿਟੀ ਪ੍ਰਾਈਸ)

'ਟੌਮੀ' ਥੌਂਪਸਨ ਅਤੇ 'ਵੈਂਕ' ਮਰੇ ਆਪਣੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ (ਨੋਰਾ ਥੌਂਪਸਨ)

1942 ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ 'ਤੇ ਸਾਗਨ ਦਾ ਪੂਰਬੀ ਕੰਪਾਊਂਡ: ਖੱਬੇ ਤੋਂ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ, 'ਡਿਗਰ' ਕਾਰਟਰ, ਟਿਮ ਵਾਲਨ, ਡਡਲੀ ਡੇਵਿਸ, ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ, ਜੌਨ ਬੇਰਡਮੈਨ, ਅਤੇ ਗਾਈ ਗ੍ਰਿਫਿਥਸ (ਜੋਏ ਟ੍ਰੈਂਟਨ)

ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ (ਪੋਲਿਸ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਅਤੇ ਸਿਕੋਰਸਕੀ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ)

ਜਿੰਮੀ ਵਰਨਹੈਮ ਆਪਣੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਮੈਰੀ ਚਾਰਲਸਨ ਨਾਲ, ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ (ਮੈਰੀ ਚਾਰਲਸਨ)

ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ (ਜੈਕਲੀਨ ਬਰੂਮ)

ਅਧਿਆਇ **11**

ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ

ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਮ ਵਾਂਗ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੀਮਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਨੇ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਆਈਲਜ਼ ਅਤੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨਜ਼ ਡਰਾਅ ਲਈ ਜੂਝੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਜ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਅਤੇ ਪੈਟ ਲੀਸਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਬਰਟਸਨ ਦੀ ਗੋਲਡਨ ਬੁੱਕ ਆਨ ਬ੍ਰਿਜ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਇਸਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਅਤੇ ਪੈਟ ਦਰਜਨਾਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਜੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੇ।

ਟੌਮ, ਡਿੱਕ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਏ। ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਲੂ, ਸਲਾਦ, ਪਾਲਕ, ਮੂਲੀ ਅਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਰਸ ਉਗਾਏ, ਅਤੇ ਬਾਗ਼ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਆਦ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਮਰਾ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਜਾਪਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਰੋਜਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਰੋਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਨਿੱਜੀ ਭੱਜਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਦੋ ਵਾਰ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਅਤੇ ਬਿਲ ਕੀਚ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੂੜੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੋਵੀਅਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਖਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ। ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਕੂੜੇ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਘੋੜੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਲਿਜਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਵੋਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚ ਛੁਪ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੱਡੀ ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਗਰਜਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾ ਡਰਾਈਵਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨੌਰਮਨ ਕੁਇਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇਖੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਤੇ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਫਿਰ ਅੰਤਿਮ

ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਲਈ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਕੋਲ ਗਏ। ਬਿਗ ਐਕਸ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ, ਝੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਭਰਵੱਟੇ ਅਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਉੱਪਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ।

"ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ," ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, "ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਕੀਮ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਆਦਮੀ ਹੋ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ! ਮੈਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀਏ ਜੋ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇ।"

ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕਹੇਂਗਾ, ਰੋਜਰ - ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ੋਅ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ।'

'ਚੰਗਾ,' ਰੌਜਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। 'ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਇੱਛੁਕ ਪੀੜਤ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗੇ।'

ਬਦਲਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ, ਜੋ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਿਨ 'ਤੇ, ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਅਤੇ ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ, ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੂਲਰ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਬਾਹਰ ਆਏ, ਬੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਰਡਰਲੀਜ਼ ਨਾਲ ਮਦਦਗਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਲ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਭਾਰੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਵਾਧੂ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਟ 'ਤੇ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਟ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ, ਜੋ ਗੇਟ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਗਾਰਡ ਨੇ ਅੱਧੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਤ ਦੀ ਰਾਡ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਅਤੇ ਕੋਚਰਨ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਯੋਜਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਾਰਟ ਪਹਿਲੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਦੋਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਕੱਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੈਗਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਅਮਰੀਕੀ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਾਲਾ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਬਾਲਟਿਕ ਦੇ ਰੂਗੇਨ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ।

*

ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸ਼ੂਬਿਨ ਤੋਂ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬੈਚ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੈਟਰੀਨ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਆਈ, ਜੋ 1943 ਦੀ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਠੰਡ ਅਤੇ ਨਮੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਾਰਚ ਦੇ ਪਿਘਲਣ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਈ, ਐਡੀ ਐਸੇਲਿਨ ਦੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਰੰਗ ਰਾਤ ਦੇ ਲੈਟਰੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਧੱਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਘੇਰੇ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਬੈਰਕ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਡਿੱਕੀ ਐਜ ਅਤੇ ਡੇਵਿਡ ਸਟ੍ਰੈਂਗ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਉਪਜ, ਇਹ ਇੱਕ ਪੂਰੀ-ਸੇਵਾ ਸੁਰੰਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰੇ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਟੈਪ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਲ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਦਰਜਨਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖੋਜਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ।

ਮਾਰਚ 1943 ਵਿੱਚ, ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਸ਼ੂਬਿਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਦੀ ਲੈਟਰੀਨ ਸੁਰੰਗ ਐਸੇਲਿਨ ਦੇ ਛੇਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ, ਐਜ ਅਤੇ ਸਟਰੌਂਗ ਨੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਤੀ ਫੜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਬੈਰਕ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਸਮੋਗ੍ਰਾਫਾਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਸੀ। ਖੋਜ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਹਫ਼ਤਾ ਚੱਲੀ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਸੁਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਿਰਫ਼ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ, ਡਿੱਕੀ ਅਤੇ ਡੇਵ ਨੇ ਦਿਨ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੂਗਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਸਟਮ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੇਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਡੱਬੇ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਫੈਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਟੂਗਜ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਘੇਰੇ ਵਾਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਡੰਪਿੰਗ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਦੇਖਿਆ। ਸੁਰੰਗ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਖੋਜ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਲ ਲੱਭ ਲਿਆ ਅਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੁਰੰਗ 110 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਬਾਈ ਵਾਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰੀ 60 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ।

ਐਜ/ਸਟ੍ਰਾਂਗ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਖੋਜਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਐਬੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਚਲਾਕ ਜਾਲ ਜਰਮਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਮਾਰਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੱਕ, ਇਹ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਅਤੇ 5-6 ਮਾਰਚ, 1943 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਕ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਸੁਰੰਗ ਇੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਲੀ ਬਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਬ੍ਰੇਕ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਦੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਕੂੜੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣਗੇ; ਐਪਲ ਵਿਖੇ ਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਨਕਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੁਰੰਗ ਟੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ, ਦਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਅਟਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਹ ਭੂਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹੰਗਾਮਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਅਣਦੇਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ। ਚੈੱਕ ਜੋਅ ਬ੍ਰਾਈਕਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਗੰਦਗੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਭਟਕਣ ਕਾਰਨ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਐਪਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। (ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਬ੍ਰਾਈਕਸ ਵਾਰਸਾ ਤੱਕ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਫਰਾਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ।) ਉਸ ਰਾਤ, ਤੀਹ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਐਬੋਰਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਜੋ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਦਸ ਭੂਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਭੋਜਨ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਲੁਕੇ ਰਹਿ ਸਕਣ। ਐਡੀ ਐਸੇਲਿਨ, ਟੈਕਸ ਐਸ਼, ਪ੍ਰਿੰਸ ਪਾਮਰ, ਅਤੇ ਡਿਊਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਐਪਲ ਦੀ ਲਾਪਤਾ ਸਵੇਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਦਰਜਨਾਂ ਕੈਦੀ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ।

ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਬੇਆਰਾਮ ਪਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਐਸੇਲਿਨ ਨੇ ਆਖਰੀ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਪੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇਵੀਗੇਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ: ਸੁਰੰਗ ਡਰੇਨੇਜ ਖਾਈ ਦੇ ਤਲ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਅਣਦੇਖੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੀਂਗ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ 'ਤੇ ਮੋਰੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਸੀ ਅਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਾਫਟ ਸਿਰਫ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਸੀ, ਹਰੇਕ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਲੇਟਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬੈਠਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਇਹ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ - ਐਸੇਲਿਨ, ਐਸ਼, ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਪਾਮਰ - ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿੰਗਸ ਡੇ, ਤੇਤੀਵਾਂ ਅਤੇ ਆਖਰੀ, ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਇੰਨੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੈਂਪ ਉੱਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਰਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਭੱਜਣ

ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਮੌਕੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਚਣ ਦਾ ਕਿੱਟ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਅਬੋਰਟ ਵੱਲ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸ਼ੂਬਿਨ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਨਰਕ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਹੰਗਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਭਿਆਨਕ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਛੱਤੀਸ ਕ੍ਰੀਜੀ ਗੁੰਮ ਸਨ ਅਤੇ ਅਬੋਰਟ ਬਲਾਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਲੰਮਾ, ਖਾਲੀ ਮੋਰੀ ਸੀ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਲਟਿਕ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਵਿੰਗਸ ਡੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ, ਸਿਗਰਟ ਦੇ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੇ ਕੁਝ ਪੋਲਿਸ਼ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੱਸੀ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਕੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਟੈਕਸ ਐਸ਼ ਅਤੇ ਐਡੀ ਅਸੇਲਿਨ ਨੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਜੰਗਲ ਲੱਭੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਹੋਹੇਨਸਾਲਜ਼ਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਾਰਸਾ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੋਲਿਸ਼ ਭੂਮੀਗਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਬਾਲਕਨ ਵਿੱਚ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਉੱਥੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਬੰਬਾਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਉਡਾਉਣਗੇ। ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਹੋਹੇਨਸਾਲਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਲਿਸ਼ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਬਿਹਤਰ ਰਹੀ। ਟੋਨੀ ਬਾਰਬਰ ਦੇ ਡੈਨਿਸ਼ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਉਹ ਬੋਰਨਹੋਮ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਨੀਡੇਮੁਹਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਟੌਮੀ ਕੈਲਨਨ ਅਤੇ ਰੌਬਰਟ ਕੀ ਨੇ ਕੋਲੋਨ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਿੰਸ ਪਾਮਰ ਅਤੇ ਮਾਈਕ ਵੁੱਡ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਇਸਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ੂਬਿਨ - ਫੇਸ ਫੈਸਲਰ, ਕੇਨ ਟੌਫਟ, ਇਆਨ ਕਰਾਸ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਏਅਰਮੈਨ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਹੋਰ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਪਤਾ ਸਨ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਦੌੜਾਕ ਸਾਥੀ, ਇੱਕ ਡੈਨਿਸ਼ ਏਅਰਮੈਨ, ਡੈਨਮਾਰਕ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਸਵੀਡਨ ਜਾਣ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਡੰਗੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਦੁਖਦਾਈ ਉਪਸੰਹਾਰ ਸੀ। ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਡੇਨ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕੋਪਨਹੇਗਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਿਲ ਗਈ, ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੈਟੇਗੈਟ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੰਗੀ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੰਮੀ ਬਕਲੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਸ਼ੂਬਿਨ ਵਾਪਸ, ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਹਰੇਕ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਆਦਮੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਿੰਸ ਪਾਮਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਿੰਜਰ ਦੀ ਚਾਬੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕੋਰੀਡੋਰ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉੱਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮਸਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਇਆਨ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਚੀਕਦਾ ਹੋਇਆ, 'ਏਨ ਮਾਨ ਔਸ ਡੈਮ ਫੈਂਸਟਰ!' (ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਦਮੀ!) ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ। ਗਾਰਡ ਨੇ ਦਰਦ ਦੀ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਛੱਡੀ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ

ਨਾਲ ਬੰਦ ਅਤੇ ਬੋਲਟ ਵਾਲਾ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਆਨ ਬਦਕਿਸਮਤ ਗੁੰਡੇ 'ਤੇ ਹਾਸੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਾਸ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਉਹੀ ਸਟੰਟ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੀਬ ਗੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜਿਓਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਭੰਨਤੋੜ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਗੇਸਟਾਪੋ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਘਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਘਟਨਾ ਵੀ ਵਾਪਰੀ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਂਪ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭਾਰੀ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਬੀਅਰ ਦੇ ਇੱਕ ਬੈਰਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਰਮਨ ਬੀਅਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਗਲਾਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿੱਕੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ। ਆਪਣਾ ਗਲਾਸ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਜਰਮਨ ਪੈਸਾ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਕਮ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸ਼ੂਬਿਨ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਕੁ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੇਅ ਅਤੇ ਡੌਜ, ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਬਾਕੀ, ਇਆਨ ਕਰਾਸ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਪਾਮਰ ਅਤੇ ਮਾਈਕ ਵੁੱਡ ਸਮੇਤ, ਈਸਟ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉੱਥੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਉਸ ਉੱਦਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਜੋ ਵੁਡਨ ਹਾਰਸ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ। ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸ਼ੂਬਿਨ ਦੇ ਕਈ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਓਲੀਵਰ ਫਿਲਪੋਟ, ਏਰਿਕ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਕੋਡਨਰ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 29 ਅਕਤੂਬਰ, 1943 ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਸਵੀਡਨ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਵਾਲਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫਲ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ।

*

ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਕ੍ਰੀਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕੈਲਿਸਥੇਨਿਕਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਜੀਵੰਤ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸੂਰਜ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਓਨਾ ਮਾਸੂਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਨਬਾਥਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੇਤ ਦੇ ਕੰਬਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸਨੂੰ ਸਤ੍ਹਾ ਦੀ ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਟੈਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਘਟਨਾ ਇੱਕ ਮਖੌਲੀ ਸੰਸਦ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਭੁੱਲਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਜੌਨ ਕੈਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਡਿਪਟੀ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ, ਜੋ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਨ, ਨੇ ਸਾਰੀ ਨਿੱਜੀ ਦੌਲਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜੌਨ ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਹੁਨਰ ਨੇ ਮਖੌਲੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ।

ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਦਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਬੰਧ ਸਮੂਹ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਭਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਰਮਾ-ਗਰਮ ਚਰਚਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਮਹਿਮਾਨ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਨੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵੈਲੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਮਹਾਨ ਪੜਾਅ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ

ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰਬੀ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ। ਜੁਲਾਈ 1943 ਵਿੱਚ ਕੁਰਸਕ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਸਰੋਤੇ ਨੇ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਜਰਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ ਹਨ।

'ਹਾਂ...ਹਾਂ,' ਵੈਲੀ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ, 'ਇੱਕ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।' ਉਹ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ!'

*

ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪਾਗਲਪਨ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ: ਹੱਟ 120 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ, ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ, ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ - ਤਿੰਨ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਅਤੇ ਦੋ ਨਕਸ਼ਾ ਨਿਰਮਾਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਐਲੇਕਸ, ਗੋਰਡਨ, ਟਿਮ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਆਦਮੀਆਂ ਤੱਕ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ, ਇਸ ਤਰਕ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਇਹ ਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਐਲੇਕਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰੂਮਮੇਟ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਛੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਪਾਗਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਿਕਾਰਡ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਕਾਰਟੂਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੇਟਰ ਅਤੇ ਪਲੰਕੇਟ ਅਕਸਰ ਟੋਨੀ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੈਸੀ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਟਾਂਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬ੍ਰੇਟਲ, ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ, ਇੱਕ ਨੁਕਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾਮੂਲੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਿੱਘੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਆਦਮੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਲਾਕਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਟਿਮ ਸੀ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਮਰ ਅਤੇ ਹੱਸਮੁੱਖ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ, ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਪ੍ਰੂਨ ਮੁੱਛਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇ ਨਾਲ।

ਇੱਕ ਸਵੇਰ, ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਡਿੱਕੀ ਮਿੱਲਨੇ, ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ, ਕਰੂਬੀ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਜਾਵਟੀ ਸਾਥੀ ਜੋ ਕਦੇ ਗੋਰਡਨ ਦਾ ਸੀਓ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਕੱਪ ਕੌਫੀ ਲਈ ਅੰਦਰ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦੇਖਿਆ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੜਬੜ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਪਾਗਲਪਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਡਿੱਕੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਸਾਰ ਪਾਗਲਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਕਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਛੇਆਂ ਲਈ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿੱਕੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਮ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ, ਡਿੱਕੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਡਿਨਰ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਾਤ ਆ ਗਈ, ਅਤੇ ਮਿਲਨੇ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਸਟੋਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ। ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿੱਕੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਰਾਗ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਜਾਵਟੀ ਨੋਟਿਸ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ।' ਉਸਦੇ ਉੱਪਰ, ਛੱਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਬੋਰ ਹੋ ਗਿਆ?' ਡਿੱਕੀ ਦੀ ਸੀਟ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਿੱਧੇ ਲਾਕਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਘੱਟ ਚੀਕਣ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਿਆ। ਇਸਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਾਗਲਾਂ ਨੇ ਫਰੈਂਕ ਨਾਈਟ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਫਰੈਂਕ ਦੀਆਂ ਕਰਾਹਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਡਿੱਕੀ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ

ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

'ਉਹ ਕੀ ਰੌਲਾ ਹੈ?' ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੀਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਕਿਹੜਾ ਸ਼ੋਰ, ਸਰ?' ਇੱਕ ਦਮ ਘਬਰਾਹਟ ਭਰਿਆ ਜਵਾਬ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮਿਲਨੇ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਫਰੈਂਕ ਲਾਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਡਿੱਕੀ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ।

'ਇਹ ਉਸ ਖੂਨੀ ਲਾਕਰ ਵਿੱਚ ਹੈ!' ਉਸਨੇ ਚੀਕਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਦਿਓ!' ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਥੱਪੜ ਮਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਡਿੱਕੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕੋਨੇ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਕਈ ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਝੰਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਹਿੱਲਣਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ; ਫਿਰ ਡਿੱਕੀ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਕੰਧ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, 'ਮੁੰਡਿਓ, ਫਰੈਂਕ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਹੈ।'

ਲਾਕਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਟਿਮ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਡਿਨਰਟਾਈਮ, ਫਰੈਂਕ।' ਨਾਈਟ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਬੇਦਾਗ਼ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ। 'ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਾਮ, ਸਰ,' ਉਸਨੇ ਡਿੱਕੀ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਨਾਈਟ ਲਾਕਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਓਹ, ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ,' ਅਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਆਇਆ। 'ਉਸਨੂੰ ਬਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਪਰ ਆਓ ਹੁਣ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਬੈਠੀਏ...' ਅਤੇ ਮਿਲਨੇ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੇਜ਼ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੀਮਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਾਅਵਤ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਟਲ ਅਤੇ ਹੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੂਰਾ ਭੋਜਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਕੁਝ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਚੁੱਪ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ, ਦੂਸਰੇ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇੱਕ ਲੋਕ ਗੀਤ ਨਾਲ ਡਿਨਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੇਰੇਨੇਡ ਕੀਤਾ। ਦੋਸਤਾਨਾ ਪਾਗਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਭ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਆਮ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਡਿੱਕੀ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ, ਅਜੀਬ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਆਦੀ ਭੋਜਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਡਿੱਕੀ ਨੂੰ ਕੌਫੀ ਦੇ ਕੱਪ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਧੇ ਲਾਕਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਲੁਕੇ ਹੋਏ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਰਡਰਲੀ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਰਿਆਨ, ਨੇ ਧੋਤਾ-ਧੋਤਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਰਾਤ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਰਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ 'ਫਨਫ' ਵਾਟਸਨ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੌਕਨੀ ਲਹਿਜ਼ਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਰਡਰਲੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਿਲਨੇ ਨੂੰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਾਟਸਨ ਨੇ ਬਕਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਪਸ਼ੱਪ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

'ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਜੋ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਡੇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਬੇਢੰਗੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਉਹ ਉਸ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਮਿਲਨੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਕੌਣ ਹੈ, ਸਰ। ਉਹ ਜਿਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪੇਟ ਵਰਗਾ ਹੈ...'

'ਚੁੱਪ ਰਹਿ, ਰਿਆਨ,' ਡੇਸ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੋਇਆ।

'ਨਹੀਂ, ਸੱਚਮੁੱਚ, ਸਰ,' ਵਾਟਸਨ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗਾ।'

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਡਿੱਕੀ ਚੁਗ਼ਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉਸ ਭੱਦੀ ਅਫਵਾਹ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਮਿਲਨੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪਾਗਲਪਨ ਦੇ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

*

ਜੂਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਅਹਾਤੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਸਿਆਣੇ ਗੁੰਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਅਹਾਤਾ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸਨੇ ਰੋਜਰ ਲਈ ਇੱਕ ਦੁਬਿਧਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

'ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਂਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। 'ਇਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਤੇਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ।'

'ਠੀਕ ਹੈ, ਰੋਜਰ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ,' ਜੌਨੀ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ। 'ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾੜਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਇਸ ਲਈ ਉਡਾ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।'

'ਬੇਸ਼ੱਕ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜੋਖਮ ਲਏ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ, ਟੌਮ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਡਿਕ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨਾਲ ਟੌਮ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੀਏ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਆਦਮੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।'

ਜੌਨੀ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਰੌਜਰ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। 'ਵੈਲੀ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ।'

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਫਲੂਡੀ, ਕੈਂਟਨ, ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਲਈ, ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਡਿਕ ਅਤੇ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਸਟਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਟੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈਨਰੀ ਲੈਮੰਡ, ਡੈਨੀ ਕਰੋਲ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਅਤੇ ਸ਼ੈਗ ਰੀਸ ਵਰਗੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕੀ ਵੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਜਰਬਾ ਲੈ ਸਕਣ।

ਟੌਮ ਵੱਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਮੋੜ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੁਰੰਗ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀ ਤਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਦਸ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਛੇ ਇੰਚ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰੰਗ ਨਾਲੋਂ ਚੌੜਾ ਸੀ। ਅੱਧੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੇਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਢੋਣ ਲਈ ਦੋ ਵਾਧੂ ਕਾਮੇ ਉੱਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਇਸ ਜੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਖੋਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸ਼ਾਫਟ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਝਾਅ, ਪਰ ਇੱਕ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਕਾਸ ਸ਼ਾਫਟ ਲਈ ਖੋਦਣ ਲਈ ਘੱਟ ਦੂਰੀ ਛੱਡੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਗਰਮਾ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਰੱਸੀ ਤੋਂ ਪਕੜ ਗੁਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਲੇ ਫਰੇਮਾਂ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਹ ਜਾਂ ਚਾਲੀ ਫੁੱਟ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੇ ਚੌਥੀ ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਸਵੇਰ ਐਪਲ ਨੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸੁਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਮਰੀਕੀ ਪਰੇਡ ਗਰਾਊਂਡ 'ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਸਜੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪੋਲਿਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਘੋੜੇ ਨੇ ਅਗਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪਾਈਬਰ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ, ਸੂਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਪਾਈਬਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

ਆਸਟ੍ਰੀਅਨ ਵੀ ਹੱਸਣ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਐਪਲ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਭਰਪੂਰ ਘਰੇਲੂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਮਰੀਕੀ ਪਰੇਡ ਗਰਾਊਂਡ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੰਗਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿੰਗਸ ਡੇ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਡੌਜ, ਫਾਇਰਪੂਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਮੜੀ ਤੱਕ ਭਿੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਹੂਚ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਝੂਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫੋਕਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧੀ ਕ੍ਰੀਗੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਕੰਮ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਈ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਅਟੱਲ ਸੀ ਕਿ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਸ਼ਿਫਟ ਵੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਖਿੰਡਾਉਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂਰਖ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੈਂਗੁਇਨ ਨੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਭੀੜ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੇ ਪੀਲੀ ਰੇਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕੇ। ਇਹ, ਕੁਝ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰੇਤ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਇਆ। ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਅਤੇ ਰਬਰਨੇਕ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੀਲੀ ਰੇਤ ਲੱਭੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਆਮ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੱਕ ਟਾਵਰ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਦੂਰਬੀਨ ਨਾਲ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੱਟ 123 ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆ ਗਿਆ। ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਲੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉਹ 106 ਅਤੇ 107 ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕਰ ਗਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ 123 ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੌਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਰਬਰਨੇਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਫੈਰੇਟਸ ਨੇ 123 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਜਾਣ ਲਈ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਰਬਰਨੇਕ ਖੁਸ਼ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਲਿਟਲ ਐਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਫੈਰੇਟ ਮਿਲੇ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰੌਂਜਰ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਟੌਮ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਸ ਫੁੱਟ ਪੁੱਟਿਆ ਪਰ ਰੇਤ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ-ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਖਿੰਡਾ ਸਕੇ। ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਸਨ।

ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੇਡ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਫੈਰੇਟਸ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਕੈਂਪ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 2:00 ਵਜੇ ਹੱਟ 101 ਦੀ ਸਨੈਪ ਸਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ X ਸੰਗਠਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਰਥ ਵਿਖੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੂੰ 119 ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਰੇਤ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਹਾਤੇ ਛੱਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਸੌ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਉਸਨੇ 106, 107, ਅਤੇ 123 ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ। ਫਿਰ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ 123 ਅਤੇ ਤਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਖੋਦਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਲੰਬੇ ਧਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਬਾਂ ਵਾਲੇ ਫੈਰੇਟਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਕੇਟ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਛੱਤ ਲੱਭਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਖਾਈ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਜਾਣ ਲਈ ਸੀ, ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁੰਡੇ ਨੇ ਕੁਝ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਇੱਕ ਝਟਕੇ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਬੇਲਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਦਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪਸੀਨਾ ਵਹਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਖਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚੱਟਾਨ ਕੱਢੀ, ਤਾਂ ਕੈਂਟਨ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਲਗਭਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਗੁੰਡੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਗੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਟੌਮ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਮੁਕੰਮਲਤਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤੋਂ

ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਹ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੀ ਪਰ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਈ: ਜਾਲ ਇੱਕ ਸਮਤਲ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਪੈਂਗੁਇਨਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੁਣ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸੀ। ਆਮ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖੋਜ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ। ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਟੌਮ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫੈਰੇਟਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ ਲਈ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਗੰਦਾ ਅਤੇ ਭੈੜਾ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵੇਰਲੇਗਰ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਡਿਊਟੀ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਬਰਨੇਕ ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਹਰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਤਲਾਸ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਰਸੋਈ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਕਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਰੌਂਜਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਲਾਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਰਬਰਨੇਕ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਘਿਣਾਉਣੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਨਾਲ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਟੌਮ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ (ਹੁਣ ਚਰਬੀ ਅਤੇ ਪਜਾਮੇ ਦੀ ਤਾਰ ਤੋਂ ਬਣੇ ਲੈਂਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ), ਖੇਡ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਛਲਾਵੇ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ। ਟੌਮ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੱਧਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਨਿਕਾਸ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਸੀ। ਫਿਰ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ X ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਵੀਅਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਗਜ਼ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਜੋਗ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਾਤੇ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਅਚਾਨਕ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਟੌਮ ਕੋਲ ਹੋਰ ਸੌ ਫੁੱਟ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਵਾਧੂ ਰੇਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ, ਹਰੇਕ ਪੈਂਗੁਇਨ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਰੇਤ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਇਸਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੋਂ, ਹਰੇਕ ਡਿਸਪਸਰ ਕੋਲ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਿਸਪਰਸਲ ਅਫਸਰ ਰੇਤ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਢੰਗ ਨੇ ਪੈਂਗੁਇਨ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਡਿਸਪਰਸਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸਨੇ ਰੇਤ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੇਤ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਬਕਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੰਕਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ; ਫਿਰ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੇ 123 ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ 103 ਵਿੱਚ ਦਰਜਨਾਂ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬਕਸੇ ਮਿਲੇ। ਉਸਨੇ ਸੁਰੰਗਾਂ ਦੇ ਢਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਭਾਰੀ ਵੈਗਨ ਲਿਆਂਦੇ ਪਰ ਕੁਝ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋਇਆ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਟੌਮ 260 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਚਾਲੀ ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਰੀਂਗਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰੋਜਰ ਨੇ ਟੌਮ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਠੰਢੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ

ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 119 ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਕ੍ਰੀਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਫੈਲਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਦੀ ਲੱਤ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਸੀ।

ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਗਸਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੂੰ ਡੀਐਫਸੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਲੋਂ ਜਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕੈਂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦੁਆਰਾ ਭਟਕਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਦਘਾਟਨ ਵਿੱਚ ਗੈਰਾਲਡ ਸੇਵੇਰੀ ਦੇ ਜਾਰਜ ਅਤੇ ਮਾਰਗਰੇਟ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ।

ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਮੂਹ ਵੀ ਆਇਆ। ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਰਨਾਰਡ ਗ੍ਰੀਨ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਇਲਟ ਅਫ਼ਸਰ ਵੀ ਸੀ। 'ਪੌਪ', ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਛੋਟਾ, ਭਾਰਾ ਸਾਥੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਰਮ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਗੰਜਾ ਸੀ। ਸਤਵੰਜਾ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਨਾਲੋਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਡੈਸਕ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵਾਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੌਪ ਗ੍ਰੀਨ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਮਿਲਟਰੀ ਕਰਾਸ ਧਾਰਕ, ਪੌਪ 1940 ਵਿੱਚ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੌਵੰਜਾ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਦੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਏਅਰ ਗਨਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 19 ਜੁਲਾਈ, 1940 ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਉਸਦਾ ਆਖਰੀ ਸੀ। ਖਾਣਾਂ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਝਟਕੇ ਨਾਲ, ਹੈਂਪਡਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਚਾਈ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਡੈਨਮਾਰਕ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਵੀ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ। ਇੱਕ ਅਣਥੱਕ ਗੁੰਡਾ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਸੋਵੀਅਤ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ 'ਤੇ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਰਬਰਨੇਕ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ। 'ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰੁਕਾਂਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਲੜਾਕੂ ਫੌਜ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ!' ਜਦੋਂ ਦੋ ਗਾਰਡ ਉਸਨੂੰ ਕੂਲਰ ਵੱਲ ਲੈ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਚੀਕਿਆ।

ਸਫਾਈ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਈਵਾਨਸ ਆਪਣੀ ਮੰਗੇਤਰ ਜੋਨ ਕੁੱਕ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ, ਸਾਰਜੈਂਟ ਪਾਇਲਟ ਰਿਚਰਡ ਹਚੀਸਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ NCO ਕੰਪਲੈਕਸ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਇਕੱਠ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠੇ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਚੀਸਨ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਸੀ; ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ 1945 ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮਾਰਚਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 'ਤੇ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ।

*

ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਦੇ ਫੋਲਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਲਿਟਲ ਐਸ ਵੀ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਲੇਨ ਟ੍ਰੇਂਟ ਨੇ ਹੱਟ 104 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪੈਂਗੁਇਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲੇਨ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ, ਅਤੇ 104 ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ਼ ਟਿਕਟ ਸੀ।

ਲਿਓਨਾਰਡ ਹੈਨਰੀ ਟ੍ਰੇਂਟ 1937 ਵਿੱਚ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਬਾਈ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਆਪਣੇ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰੀਅਰ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਔਖੇ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਮਈ 1940 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮਾਸਟ੍ਰਿਕਟ ਵਿਖੇ ਪੁਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹਮਲੇ ਲਈ ਬਲੇਨਹਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਡਾਇਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ, ਲੇਨ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਔਖਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ: ਡੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਆਇੰਡਹੋਵਨ ਵਿੱਚ ਫਿਲਿਪਸ ਫੈਕਟਰੀ। ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਭਾਰੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਂਟ ਦੇ 487 (ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ) ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ; ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਲੇਨ

ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਟ੍ਰੇਂਟ ਲਈ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਬਦਕਿਸਮਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ 3 ਮਈ, 1943 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਐਮਸਟਰਡਮ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਇੱਕ ਪਾਵਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਰਾਂ ਲਾਕਹੀਡ ਵੈਂਚੁਰਾਸ ਦੁਆਰਾ ਛਾਪਾ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਲਈ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹਾਲੈਂਡ ਦੇ ਨਾਜ਼ੀ ਗਵਰਨਰ ਦਾ ਹਾਰਲੇਮ ਦਾ ਰਾਜ ਦੌਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਫੋਲ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਲੜਾਕੂ ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਐਮਸਟਰਡਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਰੀ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵੈਂਚੁਰਾਸ ਸਖ਼ਤ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਤੱਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਦਾ ਕਰੀਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਰਮਨ ਪਾਇਲਟ ਵੈਂਚੁਰਾਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਾਕੂ ਕਵਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿਸਕ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਦਾਨੀ ਦਿਨ ਬਿਤਾਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇ ਬੰਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ, ਸਿਰਫ ਦੋ ਵੈਂਚੁਰਾਸ - ਲੇਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿੰਗਮੈਨ - ਅਜੇ ਵੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਨੰਬਰ 2 ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੇਨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਪੈਨਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਟ੍ਰੇਂਟ ਨੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ। ਉਹ ਨੱਕ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਧਮਾਕੇ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਟਰੋਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ, ਲੇਨ ਨੇ ਕਾਕਪਿਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਲੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੇਨ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਫੜੇ ਗਏ; ਬਾਕੀ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਮੇਥਵੋਲਡ ਵਿਖੇ 487 ਦੇ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਸੋਗ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇੱਕ ਵੈਂਚੁਰਾਸ ਮਕੈਨੀਕਲ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਲੰਗੜਾ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨਿਆ ਹੋਇਆ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਤੱਟ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਿਆਰਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸ ਲਾਪਤਾ ਸਨ।

*

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਲੈਨ ਟ੍ਰੇਂਟ ਸਾਗਨ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਛੋਟੇ S ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ। ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੇ 8 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ 104 ਅਤੇ 105 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਦਲ ਲਿਆ ਅਤੇ 123 ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਾਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਵੇਗਾ। ਜੋ ਕਿ ਉਮਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਫੈਰੇਟਸ 123 ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਕਮੇਟੀ ਜਿੰਨੀ ਬੇਰੁਖੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਫੈਰੇਟਸ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਬਿਗ ਐਕਸ ਰਾਹਤ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 123 ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇੱਕ ਚੀਕ ਸੁਣੀ। ਟੌਮ ਦਾ ਜਾਲ ਆਖਰਕਾਰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਫੈਰੇਟ ਝੌਂਪੜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਬ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕਰੂਰ ਝਟਕੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਟੌਮ ਦੇ ਜਾਲ ਦੇ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸੀਮਿੰਟ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਉਖਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਡਿੱਗਦੇ ਹੋਏ, ਫੈਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟਾਰਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਾਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਧੁੰਦਲੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ। ਟੌਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਤਲ ਫਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਕਰੂਰ ਝਟਕਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਟੌਮ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬਦਲੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇਗਾ। ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਵਿਸਫੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਾਹੁਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ। ਧਮਾਕੇ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਗਰਜਿਆ ਅਤੇ ਹੱਟ 123 ਨੂੰ ਇਸਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ

ਤੋਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਇੱਕ ਪਾਗਲ ਕੋਣ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਭਾਵੇਂ ਟੌਮ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ X ਸੰਗਠਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਫਲਤਾ ਸੀ। ਪੱਚੀ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ 260 ਫੁੱਟ ਲੰਬੀ, ਟੌਮ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਵਾਦਾਰੀ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਰੇਲਮਾਰਗਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰੇਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸੀ ਜੋ ਪੈਂਗੁਇਨ ਦੁਆਰਾ ਖਿੰਡਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹਰੇਕ 3½ ਫੁੱਟ ਸੁਰੰਗ ਨੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਟਨ ਰੇਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਫਾਲਸ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਘਰਾਂ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਸ਼ਾਫਟ ਅਤੇ ਚੈਂਬਰ ਬਾਰਾਂ ਟਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ 1943 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 165 ਟਨ ਰੇਤ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦਰ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ 1½ ਟਨ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਪਦੰਡ ਅਨੁਸਾਰ, ਟੌਮ ਇੱਕ ਅਦੁੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ।

*

ਟੌਮ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਰਮਨ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਕਈ ਹੋਰ ਵੱਡੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ, 132 ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਅਫ਼ਸਰ ਓਫਲਾਗ XVIIA ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਰਾਹੀਂ ਭੱਜ ਨਿਕਲੇ, ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਰਾਤ, 47 ਪੋਲਿਸ਼ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਡੋਸਲ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ। ਭੱਜਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੜਬੜੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। 1943 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 400,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਦਮੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ 100,000 ਹੋਰ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਭੱਜਣ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਰਮਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਸਮੱਸਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਸੀ।

ਹਿਮਲਰ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ, ਆਰਐਸਐਚਏ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਭੱਜਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਿਮਲਰ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੈਂਪਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੌਜ ਲਈ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਸੀ, ਪਰ ਕੈਂਪਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਉਦੋਂ ਆਈ ਜਦੋਂ ਆਰਐਸਐਚਏ ਨੇ ਓਰਪੋ, ਨਿਯਮਤ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦਫਤਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਿਮਲਰ ਅਤੇ ਆਰਐਸਐਚਏ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ। ਲੂਫਟ III ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ, ਭੱਜਣਾ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਖੇਡ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਧਿਆਇ 12

X ਸੰਗਠਨ ਸਮੂਹ

ਟੌਮ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਟੀਚਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਟੌਮ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦੌਰਾਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਰੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਲੱਕੜ ਵਰਤ ਲਈ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਰੋਜਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਬੈੱਡਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੇਵੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਬੰਕ ਔਸਤਨ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਚਾਰ-ਇੰਚ ਸਲੇਟ ਰਹਿ ਗਏ। ਬੋਰਡ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਤੇ ਡਿੱਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਬੈੱਡਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗਾਇਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕੀ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦੱਖਣੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ RAF ਜਾਂ RCAF ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਗਏ, ਅਤੇ ਬਚਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਟਲੀ ਦੇ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਔਖਾ ਸਫ਼ਰ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਬਾਕਸਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੈਨੇਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਕੁਝ ਚਮਕਦਾਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਊਨਿਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੂਸਬਰਗ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਟੈਲਾਗ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਰੁਕਣਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧਾ-ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੈਂਪ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਰੇਨੇਡ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨੂਰਮਬਰਗ ਵਿਖੇ ਏਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਨਵੇਂ ਥੀਏਟਰ ਨੇ ਵੀ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਬਿਟਵੀਨ ਆਵਰਸੈਲਵਜ਼ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਰਿਵਿਊ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਿੰਮੀ ਵਰਨਹੈਮ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕਾਸਟ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬੈਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਰੈਂਡ ਅਸਟੇਅਰ ਅਤੇ ਜਿੰਜਰ ਰੋਜਰਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਸ਼ੈਲ ਵੀ ਡਾਂਸ ਵਿੱਚ, ਸਾਗਨ ਆਇਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਖੇਡ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਮੌਸਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਮੈਚਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੂਫਟ III ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਅਤੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਟਰੈਕ-ਐਂਡ-ਫੀਲਡ ਦਿਨ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਹ 'ਮਿੰਨੀ-ਓਲੰਪਿਕ' ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ RAF ਐਥਲੈਟਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਅਤੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਲਈ 1938 ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਟੌਮ ਨੇ ਮਿਲਡਨਹਾਲ ਲਈ ਅਤੇ ਇਆਨ ਨੇ ਮਾਰਹੈਮ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਇੱਕ ਠੰਢੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੇ ਟੌਮ ਦੇ ਗੁਆਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਪਲ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਦੂਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾੜ ਕੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜੱਥੇ ਗੁੰਡੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ 250 ਗਜ਼ ਤੱਕ ਰੇਂਗਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਘੰਟੇ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਫੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਲੋਸਟ੍ਰੋਫੋਬਿਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਇਕੱਲਿਆਂ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਪਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਏਅਰਮੈਨ ਦੇ ਮੋਢੇ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ; ਉਸਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਆਉਣ ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ।

*

ਟੌਮ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੈਰੀ ਅਤੇ ਡਿੱਕ 'ਤੇ ਕੰਮ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ 15 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਅਜੇ ਵੀ ਚੌਕਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਰੇਤ ਖਿੰਡਾਣਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਸੀਲਬੰਦ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਦੋਵੇਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਣ ਅਤੇ ਹੰਗਾਮਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇਣ ਲਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸਾਰੀ ਊਰਜਾ ਬਚਣ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਲ ਹੇਕ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਪਥੀਰੀਆ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਬਲਾਕ 103 ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕੰਪਾਸ ਫੈਕਟਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿੰਗਸਾਈਡ ਸੀਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਰੂਮਮੇਟਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਲਗਮ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਲਾਈਨ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਕੰਪਾਸ ਨਿਕਲੇ, ਹਰ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਟਰਪ੍ਰੂਫ਼ਡ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਉਡਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਹਰੇਕ ਕੰਪਾਸ ਬੇਕੇਲਾਈਟ ਫੋਨੋਗ੍ਰਾਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 3 ਇੰਚ ਚੌੜੇ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੋਮਬੱਤੀ ਉੱਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਨਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਬੇਕੇਲਾਈਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ 1¼-ਇੰਚ ਦੇ ਮੋਰੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੇ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੋਰੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਧਾਤ ਦੀ ਡਿਸਕ 'ਤੇ 'ਮੇਡ ਇਨ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III - ਪੈਟ. ਪੇਂਡ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਚੁੰਬਕਾਂ ਲਈ, ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਖਰੀਦ ਟੀਮ ਨੇ ਰੇਜ਼ਰ ਬਲੇਡ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਬੈਂਡਬੋਰਡ 'ਤੇ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਪਕਾਏ ਗਏ ਸਨ (ਪਾਊਡਰ ਵਾਲੇ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣੇ ਗੂੰਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ)। ਫਿਰ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦੁਪਹਿਰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਚੁੰਬਕ ਨੂੰ, ਜਿਸਨੂੰ ਖਰੀਦ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਘਸੀਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਈ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਚੁੰਬਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਕੋਲ ਚੁੰਬਕੀ ਰੇਜ਼ਰ ਬਲੇਡਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਰਦਰੀ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਬਾਰ ਚੁੰਬਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੰਪਾਸ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਲ ਹੇਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ। ਜਰਮਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਕਾਲੇ ਗੱਤੇ ਦੇ ਸਲੇਟ ਸਨ ਜੋ ਕੰਪਾਸ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਓਨੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਨਿਕਲੇ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਉਹ ਡਰਾਇੰਗ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਯੰਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਲ ਨੇ ਸਲੇਟ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਜ਼ਰ ਬਲੇਡ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਛੇਕ ਕੀਤਾ।

ਕੰਪਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹਿੱਸਾ ਬੇਅਰਿੰਗ ਪੁਆਇੰਟ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣਾ ਸੀ; ਅਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੰਪਾਸ ਕਾਰਡ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਮੋਰੀ ਉੱਤੇ ਗਰਮ ਕੀਤੇ ਬੇਕੇਲਾਈਟ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੂੰਦ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪੈਨਸਿਲ ਪੁਆਇੰਟ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਾਰਡ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਨੋਬ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜੇਬ ਫੋਨੋਗ੍ਰਾਫ ਸੂਈ ਦੇ ਸਮਰਥਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸੀ। ਫਿਰ ਦੋ ਬਾਰ ਮੈਗਨੇਟ ਕਾਰਡ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਚਿਪਕਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਬੇਅਰਿੰਗ ਪੁਆਇੰਟ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਪਾਊਡਰ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਾਰਡਾਂ 'ਤੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਲ ਨੇ ਉੱਚ-ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ (ਦੁਬਾਰਾ ਖਰੀਦ ਟੀਮ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ) ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬੁਰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦੀ

ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਦਰਭ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਨਸਿਲ ਵਿੱਚ ਸਕੈਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੇਲ-ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਪੇਂਟ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਅਲ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲੁਕਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਛੇ ਕਾਰਡ ਲੈ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕੰਪਾਸ ਚਮਕਦਾਰ ਉੱਤਰੀ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਲੈਸ ਹੋਏ, ਚਮਕਦਾਰ ਚਿਪਸ ਇੱਕ ਅਲਾਰਮ ਘੜੀ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਲ ਕਾਰਡਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਗੱਤੇ ਦੇ ਸਲੇਟ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੋਨੋਗ੍ਰਾਫ ਸੂਈ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੇਕ ਸੀ, ਹਰੇਕ ਕੇਸਿੰਗ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਲਈ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੇਸਿੰਗ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੰਧ ਲਈ ਗੱਤੇ ਦੀ ਸਲੇਟ ਦਾ ਤੀਜਾ ਟੁਕੜਾ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਿਹਰਿਆਂ ਲਈ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਟੁੱਟੀਆਂ ਬੈਰਕ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਤ ਦੀ ਡਿਸਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਜਰਮਨ ਸਰਜੀਕਲ ਕੈਂਚੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁਕਤ ਜੋੜੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਖੁਰਦਰੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇੱਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਕੇਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਕੰਪੋਨੈਂਟ ਪਾਰਟਸ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਈਨ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਹਰੇਕ ਕੰਪਾਸ ਲਈ, ਫੋਨੋਗ੍ਰਾਫ ਸੂਈ ਨੂੰ ਬੇਸ ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਫਿਰ ਕੇਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਡ ਕੇਸਿੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੰਪਾਸ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੂਈ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਲਈ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ ਲਈ, ਕੰਪਾਸ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕਰਕੇ, ਅਲ ਨੇ ਲਗਭਗ 5 ਇੰਚ ਉੱਚੇ ਅਤੇ 2½ ਇੰਚ ਵਿਆਸ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਲੋਅਰ ਬਣਾਇਆ। ਮੱਕੀ ਵਾਲੇ ਬੀਫ ਡੱਬਿਆਂ ਦੇ ਢੱਕਣਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਧਾਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਤੰਗ ਟਿਊਬ ਨੂੰ ਭਾਫ਼ ਆਊਟਲੈਟ ਵਜੋਂ ਡੱਬੇ ਉੱਤੇ ਸੋਲਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਅੱਧਾ ਇੰਚ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਟਿਊਬ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਭਾਫ਼ ਨੂੰ ਕੰਪਾਸ ਕੇਸਿੰਗ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਲ ਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕੇਸਿੰਗ 'ਤੇ ਲਿਪ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਚਮਚੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਇਸਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਪੁਰਾਣੀ, ਸੁੱਕੀ ਪੁਟੀ ਜੋ ਬੈਰਕ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰਡੀਨ ਤੇਲ ਨਾਲ ਮਿਲਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਸੀਲੈਂਟ ਵਜੋਂ ਲਿਪ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਟੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੰਪਾਸ ਵਾਟਰਪ੍ਰੂਫ਼ ਸੀ। ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਕੰਪਾਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਲ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਆਪਣਾ ਬੈਂਜੋ ਚੁੱਕਿਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਾਣੇ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖ਼ਤਰਾ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਕਾਰਜ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉੱਚ-ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ, ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲੁਕਾਏ ਗਏ, ਅਤੇ ਸਹੀ ਕੰਪਾਸ ਨਿਕਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੂਲ ਸਥਾਨ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਸੂਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਸੀ। ਪਰ ਕੰਪਾਸ ਫੈਕਟਰੀ ਹੀ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਲ ਹੇਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਟੀਨ-ਬਾਸ਼ਿੰਗ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ। ਟੀਨਬਾਸ਼ਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਡਿਗਰ ਮੈਕਿੰਟੋਸ਼ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਜਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਲੋਸਟ੍ਰੋਫੋਬੀਆ ਕਾਰਨ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਆਪਣੇ ਔਜ਼ਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਟੀਨ-ਬਾਸ਼ਰ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟੁਕੜੇ ਜਾਂ ਧਾਤ ਦੇ ਬੇਕਾਰ ਟੁਕੜੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਟੁਕੜੇ ਅਤੇ ਟੁਕੜੇ ਠੰਡੇ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਛੈਣੀਆਂ, ਸਕ੍ਰਿਊਡ੍ਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਔਗਰ, ਪਲੇਨ ਅਤੇ ਸਪੋਕਸ਼ੇਵ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਨ। ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਟੁੱਟੇ ਗ੍ਰਾਮੋਫੋਨ ਸਪ੍ਰਿੰਗਸ ਵਿੱਚ ਕੱਟ ਕੇ ਆਰੇ ਬਣਾਏ

ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਚਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਰ ਕਟਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਤੋਂ ਟਾਈ ਬਾਰ ਕੱਢੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਚੀ ਵਾਂਗ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ। ਬਲੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟਸ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਬਣੇ ਫੋਰਜ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਧਾਤ ਨੂੰ ਲਾਲ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨੋਟਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੰਡ ਦੇ ਕੁਝ ਦਾਣੇ ਛਿੜਕ ਦਿੱਤੇ। ਦੁਬਾਰਾ ਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਫੋਰਜ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਧਾਤ ਵਿੱਚ ਬੇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਠੰਡੇ ਛੈਣੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਟੀਨ-ਬਾਸ਼ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਟੌਮੀ ਗੈਸਟ ਦੇ ਦਰਜ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤਾਨੇ ਬਣਾਏ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਥੌੜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੂੜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਪਹੀਏ ਦੇ ਹੱਬ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਪਾਈਕ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਹੀਆ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਹਥੌੜਾ ਉਸ ਬਦਬੂ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਜੋ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰ ਦੇ ਡਿੱਗਣ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

*

ਲੱਕੜ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਦੁਕਾਨ, ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡ੍ਰਿੰਕ ਦੇ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘਰ ਲੱਭ ਗਈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਤੰਗ ਹਾਲਾਤ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਇਕੱਲਾ ਅਤੇ ਥਕਾਵਟ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰ ਦੇ ਐਪਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਲ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਰਕਰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਫਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਾਲ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਫਿਰ ਵਰਕਰ ਸੱਤ ਜਾਂ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚੈਂਬਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਜਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਬਿਜਲੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚੈਂਬਰ ਨੂੰ ਚਰਬੀ ਵਾਲੇ ਲੈਂਪ ਨਾਲ ਜਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਬਿਜਲੀ ਕਦੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਬਦਬੂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਵਾਲਾ, ਤੇਲਯੁਕਤ, ਕਾਲਾ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ।

ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੰਮ ਸੁਰੰਗਾਂ ਲਈ ਫਿਟਿੰਗਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੀ। ਟੀਨ-ਬਾਸ਼ਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਰੇ ਅਤੇ ਛੈਣੀਆਂ, ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਪਲੇਟ ਜਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸਕ੍ਰੈਪਰ ਅਤੇ ਸਮੂਦਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਰਿੰਗ ਫਰੇਮਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਅਤੇ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ (ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਬੈਂਡਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਦੋ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰਿਆ; ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਖੋਦਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਅਸਲ ਤਰਖਾਣ ਦੇ ਔਜ਼ਾਰ ਸਨ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ 'ਉਧਾਰ' ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਬੈਂਡਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰਿੰਗ ਫਰੇਮਾਂ 'ਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਰੁਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰਲੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੁਰੰਗਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਉਭਰਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਐਪਲ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।

ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼, ਜਿਸਨੇ ਸਤੰਬਰ 1943 ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਜਿਸਨੇ ਤਰਖਾਣ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ ਉਹ ਕੀਰਥ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਸਮੁੱਖ ਸਾਥੀ ਸੀ, ਕੈਂਪ ਦਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕਨਵੀਨਰ, ਜਿਸਨੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਪੋਚਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰਸਟੀ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੀਰਥ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਨੇ

ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਠੋਰ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਬੇਢੰਗਾ ਦਿੱਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਚੌੜੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਹੀਂ ਗੁਆਈ, ਤਰਖਾਣ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਤੰਗ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਹੀਂ।

*

20 ਫਰਵਰੀ, 1915 ਨੂੰ ਨਿਊ ਸਾਊਥ ਵੇਲਜ਼ ਦੇ ਨੈਰੋਮਾਈਨ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ, ਰੇਜੀਨਾਲਡ ਵਿਕਟਰ ਕੀਰਥ ਨੌਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਲੜਿਆ ਸੀ) ਅਤੇ ਉਹ ਜਰਮਨ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਸਨ ਜੋ 1855 ਵਿੱਚ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰੀ ਸੀ, ਨੈਰੋਮਾਈਨ ਵਿੱਚ ਜਨਰਲ ਸਟੋਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਰੈਗ ਅਕਸਰ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। 1929 ਵਿੱਚ ਉਹ ਨੈਰੋਮਾਈਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ੋਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਹੀ ਸਕੂਲ ਜਿੱਥੇ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਔਸਤ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਐਥਲੈਟਿਕ ਕਰੀਅਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1933 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੌਜਵਾਨ ਰੇਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਨੈਰੋਮਾਈਨ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ।

ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨ ਫੌਜ ਦੀ 17ਵੀਂ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਡਾਣ ਭਰਨਾ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੇਗ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਹੋਪ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਨੈਰੋਮਾਈਨ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਏਅਰਫੀਲਡ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਏਅਰਫੀਲਡ ਸਥਾਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਕਿਸਾਨ ਦੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਆਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰੇਗ ਨੇ RAAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

2 ਅਗਸਤ, 1940 ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਰੇਗ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਉਡਾਣ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਛੇ ਸੌ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਫਰੀਕਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ 1940 ਤੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕ੍ਰੈਨਬੋਰਨ ਦੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੇਗ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਨੰਦ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਲੜੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀ। ਮਈ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਹਾਰਵਰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੱਟ-ਪੱਧਰੀ ਬੰਬਿੰਗ ਅਭਿਆਸ ਦੌੜ ਲਈ ਯਾਤਰੀ ਵਜੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਚਾਰ ਧੂੰਏਂ ਵਾਲੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਚੱਕਰ ਕੱਟੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਝਪਟਿਆ, ਉਸਨੇ ਇੰਟਰਕਾਮ ਰਾਹੀਂ ਰਸਟੀ ਦੀ ਘਿਣਾਉਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ: 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ? ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖੂਨੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ!' ਰਸਟੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਰਕਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਸਟਿਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਇਲਟ ਹਾਰਵਰਡ ਨੂੰ ਕ੍ਰੈਨਬੋਰਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰੇਗ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਨੀਵਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਨੂੰ ਬੰਬ ਰੈਕਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਘਾਹ ਤੋੜਨਾ ਪਿਆ।

ਰੇਗ ਕੀਰਥ 10 ਜੂਨ ਨੂੰ ਏਅਰਮੈਨ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 71 ਓਟੀਯੂ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ 33 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਸਰ ਦੇ ਅਮਰੀਆ ਤੋਂ ਕਿਟੀਹਾਕਸ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੇਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਓਨੇ ਸੁਚਾਰੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿੰਨੇ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਕੈਨੀਕਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਦੋ ਵਾਰ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ, ਅਤੇ ਮੀ 109 ਦੇ ਇੱਕ ਗੈਗਲ ਦੁਆਰਾ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡਿੰਗ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਬੇਕਾਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕਾਹਿਰਾ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਦੇ

ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੋਰ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। 22 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਜੂ 88 ਮੀਡੀਅਮ ਬੰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਅਤੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਇਤਾਲਵੀ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਲਮ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। 20 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਇਲਟ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਤਾਲਵੀ ਟਰੂਪ ਕੈਰੀਅਰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿਲ ਮਾਰੀ।

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਰੇਗ ਲਈ ਇੱਕ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ 8 ਜਨਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ 450 ਸਕੁਐਡਰਨ RAAF ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬੇੜੇ ਦੀ ਗਸ਼ਤ ਅਤੇ ਮਾਰੂਥਲ ਉੱਤੇ ਸਫਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਬੈਲਟ ਹੇਠ ਇੱਕ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਕੋਰਸ ਲਈ ਬੇਲਵੇਡੇਰੇ ਦੇ ਫਲਾਇੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਤੰਬਰ 1942 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਲਈ ਦੱਖਣੀ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਗਿਨੀ ਫਾਉਲ ਗਿਆ। ਰੇਗ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਗ੍ਰੇਗ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਟੋਬਰੁਕ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੇਗ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਭਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ, ਅਤੇ ਵੀਕਐਂਡ ਜਾਂ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਡਰਬਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਰੇਗ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਹੱਸਮੁੱਖ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਆਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਟੈਨਿਸ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬਦਨਾਮ ਨਾਈਟਸਪੋਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਹੋਵੇ, ਰੇਗ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

23 ਫਰਵਰੀ, 1943 ਨੂੰ, ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਕੀਰਥ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰੇ ਲਈ 450 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦੌਰੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਡਾਣ, 23 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਐਂਟੀਸ਼ਿਪਿੰਗ ਪੈਟਰੋਲ, ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੈਪ ਬੌਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ, ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਲਕੀ ਐਂਟੀ-ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਫਾਇਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਅਤੇ ਰੇਗ ਦੇ ਕਿਟੀਹਾਕ ਨੇ ਤੇਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼ੈੱਲ ਮਾਰੇ। ਜਦੋਂ ਇੰਜਣ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਗਲਾਈਡ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਘਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਰੇਗ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ: 'ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ, ਰਿਪ-ਕੋਰਡ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਂਡੀ ਦਾ ਇੱਕ ਫਲਾਸਕ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਰਮਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ-ਲੋਡ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ।'

ਭਾਵੇਂ ਰੇਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਮਲਾਹ ਉਸਨੂੰ ਟਿਊਨਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ। ਉਸਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਜੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਿਸਲੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਟਾਰਪੀਡੋ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਪੂਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਰੇਗ ਨੇ ਬੇਵੱਸੀ ਦੀ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜਾ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਤਲਾ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਪਿੰਜਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

*

ਰਸਟੀ ਕੀਰਥ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਛਿੱਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸੀ। ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਇੰਚ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਕੰਧ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਲਿੱਪਾਂ ਨਾਲ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਲਿੱਪ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਪਰ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਦਿੱਖ ਸਨ। ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ, ਜਿਸਦਾ ਪਿਛਲਾ ਕੰਮ ਟੌਮ ਦੀ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਬੇਲੋੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਕਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ, ਕੰਪਾਸ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਬਚਣ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਛਿੱਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਰੋਜਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਲੁਕਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਸੀ (ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡੌਰਮਿਟਰੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੰਗਲ ਜਾਂ ਡਬਲ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ), ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਟੌਮੀ ਗੈਸਟ ਨੇ ਸਿਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਟਾਇਲਟ ਬਲਾਕ ਦੇ ਅਟਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ; ਸਿਰਫ਼ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਸੂਟ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਕੰਧ ਲੁਕਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ।

ਟੇਲਰਿੰਗ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੀ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਟਰ ਅਤੇ ਫਿਟਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਟੇਲਰਾਂ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕਈ ਸਰੋਤ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਲਦਾਇਕ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਵਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ; ਪੋਲਿਸ਼ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਰਏਐਫ ਹੋਰ ਰੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ, ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸਰਜ ਦੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੇਜ਼ਰ ਬਲੇਡ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ੇਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਨਿਰਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੁਕੰਦਰ ਦੇ ਰਸ, ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼, ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਕਵਰਾਂ ਨੂੰ ਉਬਾਲ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਗਾਰਡ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਅਜੀਬ ਟੁਕੜੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ, ਕੁਝ ਫੌਜੀ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਲਾਈਨਿੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੰਘਣ ਯੋਗ ਸੂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਟੌਮੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਅਮਲਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ: ਛੇ ਜੋੜੇ ਓਵਰਆਲ; ਬਾਰਾਂ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀਆਂ; ਦੋ ਸੌ ਸਿਵਲੀਅਨ ਜੈਕਟਾਂ ਅਤੇ ਪੈਂਟਾਂ; ਇੱਕ ਸੌ ਪੂਰੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ; ਚਾਲੀ ਓਵਰਕੋਟ; ਢਾਈ ਸੌ ਟੋਪੀਆਂ; ਚਾਲੀ ਟਾਈ; ਅਤੇ ਦਸ ਹੈਵਰਸੈਕ। ਦਰਜ਼ੀ ਨੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸ਼ੇਵ ਕਰਕੇ, ਕੋਨਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਕਰਕੇ, ਜੇਬਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਅਤੇ ਜੇਬ ਫਲੈਪ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਮਹਿਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਲਾਈ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੰਮ ਟੌਮੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਏਜੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਮਾਪਣ, ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਫਿਟਿੰਗ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਅਤੇ ਦਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਬਹੁਤ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੀ। ਉਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਸੂਟ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਇਵੋ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਟੋਂਡਰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਸਕਿਆ।

*

ਅਕਤੂਬਰ ਸਾਗਨ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਤਰਸਯੋਗ ਛੋਟੇ ਬਿਰਚ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਪੱਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਸਟਾਲੈਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੂਡ ਕੁਝ ਚਮਕਦਾਰ ਸੀ। ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਮੈਕਬੈਥ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਨਿਰਮਾਣ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਮੈਂਟੀਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੀਜ਼ੀ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਏ। ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ ਨੇ ਨਾਰਵੇਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫ੍ਰੈਂਚ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ। ਹੈਰੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ, ਜਰਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਲਿਓਨਾਰਡ ਹਾਲ ਨੇ ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਜੂਨ 1944 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੌਨ ਕੈਸਨ ਨੂੰ ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਅਤੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਭਾਸ਼ਾ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਮੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਗੋਰਡਨ ਆਰਥਰ ਕਿਡਰ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੈਨਰੀ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਕਿਡਰ ਦਾ ਜਨਮ 9 ਦਸੰਬਰ, 1914 ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਓਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੇਂਟ ਕੈਥਰੀਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੋਰਡਨ ਫ੍ਰੈਂਚ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਟੋਰਾਂਟੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਿਆ। ਅਕਾਦਮਿਕ ਦੁਨੀਆ ਗੋਰਡਨ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜਾਪਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ 1937 ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਐਮਏ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਲਟੀਮੋਰ ਦੀ ਜੌਨਸ ਹੌਪਕਿੰਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਡਰ ਦਾ ਮਨ ਬਦਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਓਨਟਾਰੀਓ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਟੋਰਾਂਟੋ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦਕ ਵਜੋਂ। ਇੱਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਜੋਂ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਰਸੀਏਐਫ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ।

ਇੱਕ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੋਰਡਨ ਨੂੰ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਪਰਸ਼ੋਰ ਵਿਖੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਯੂਨਿਟ (OTU) ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਦੋ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ 149 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਰਟ ਸਟਰਲਿੰਗ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 149 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਕੁਐਡਰਨ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਜਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਥਫਾਈਂਡਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 8 ਸਤੰਬਰ, 1942 ਨੂੰ, ਵਾਰਬੋਇਜ਼ ਵਿਖੇ 156 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। 156 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦੌਰੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਰੁਹਰ ਲੈ ਗਏ, ਪਰ 13 ਅਕਤੂਬਰ, 1942 ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ; ਇਹ ਕਿਡਰ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਡਾਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚੱਲਿਆ, ਪਰ ਟੀਚੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਨੂੰ ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਾਇਲਟ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਡਾਈਵ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮ ਤੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਇੰਜਣ ਮਰ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪਾਰ ਵਾਪਸ ਲੰਗੜਾ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੂਜਾ ਇੰਜਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਕਰੈਸ਼ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਲੈਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

ਜਹਾਜ਼ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਰੇਡੀਓ ਆਪਰੇਟਰ-ਏਅਰ ਗਨਰ ਅਰਲ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਲਬੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੀ ਅਤੇ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਲਾ, ਤੈਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ

ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗੋਰਡਨ ਕਿਡਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਕਿਡਰ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਡੰਗੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਲੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਰਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਗੋਰਡਨ ਦਾ ਇੱਕ ਗਿੱਟਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਬੂਟ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਡੰਗੀ ਦੇ ਉੱਡਣ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਵਿੱਚ, ਕਿਡਰ ਧੰਨਵਾਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਬੂਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਕੱਸ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਦੋਵੇਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਾਤ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਮਾਈਨਸਵੀਪਰ ਸੀ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਐਕਸਪੋਜ਼ਰ ਤੋਂ ਮਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰਜੀਹੀ ਵਿਕਲਪ ਸੀ। ਜ਼ਖਮੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਰਲ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਡੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਤੋਂ ਬਾਰਥ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੋਰਡਨ 1942 ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਿਹਾ।

ਗੋਰਡਨ ਕਿਡਰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਖਵੇਂ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਹੱਟ 120 ਦੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਪਾਗਲਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ, ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ ਅਤੇ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ, ਰਾਇਲ ਰਵੀਓਲਿਸ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਮੌਤ-ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਐਕਰੋਬੈਟਿਕ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਕਟੋਰੀਅਨ ਸੰਗੀਤ ਹਾਲ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਲਈ ਰਿਹਰਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹਾਰਨੈੱਸ ਅਤੇ ਲਿਫਟਿੰਗ ਗੀਅਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਐਕਰੋਬੈਟ ਸੀ, ਐਲੇਕਸ ਟੀਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਓਹ ਅਤੇ ਆਹ ਕੱਢਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਿਹਰਸਲ ਵਿੱਚ, ਐਲੇਕਸ ਨੂੰ ਪਲੰਕੇਟ ਦੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਬਾਂਹ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੈਂਡਸਟੈਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਲਟਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਿਆਨੋ ਦੀ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਸਿਰਫ਼ ਡੇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਾਂ ਨੇ ਕੈਸੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਐਲੇਕਸ ਨੂੰ ਡੇਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੈਂਡਲਸ ਹੈਂਡਸਟੈਂਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ।

ਆਪਣੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਅਮੀਏਬਲ ਲੂਨਾਟਿਕਸ ਨੇ ਜਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਰਿਊ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੌਗੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਰਮੈਂਟੇਬਲ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੈਰੀ-ਬਿਲਟ ਸਟਿਲ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੱਚਾ ਮਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਰੈੱਡ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬਾਥਟਬ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਮੀਰ ਮਿਲਾਇਆ ਜੋ ਪੋਲਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਫਰਮੈਂਟੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਰਿਊ ਡਿਸਟਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸਟਿਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕੇਤਲੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਟੁਕੜੀ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਦੀ ਪਾਈਪ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਈਪ ਕੰਡੈਂਸਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟ੍ਰੋਮਬੋਨ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਟਾਰ ਨਾਲ ਕਤਾਰਬੱਧ ਇੱਕ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੰਪੋਨੈਂਟ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸੋਲਡਰ ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਕੁਝ ਦੇਵਦਾਰ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਫਲਕਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡਿਸਟਿਲੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਟੇਸਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿੰਗਸਲੇ ਬ੍ਰਾਊਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੁਹਾਰਤ ਸੀ, ਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਚੱਖਿਆ ਜੋ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਬਰੂ ਨੂੰ ਈਓ ਡੀ ਡਨਲੌਪ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਰਬੜ ਦੇ ਕਨੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਆਦ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ, ਉਸਨੂੰ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ।

'ਕੀ ਇਹ ਲੌਸ ਸੀ?' (ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?) ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਟਰਲ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

'ਰੂਹੇ, ਬਿੱਟੇ' (ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹੋ), ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਖਿੜਕੀ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਸ਼ਟਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦੋ ਗਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। 'ਵੋਹਲੇਨ ਸੀਏ ਏਨ ਕਲੇਨ ਸ਼ਨੈਪਸ ਟ੍ਰਿੰਕੇਨ?' (ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਨੈਪਸ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਚਾਹੋਗੇ?)

'ਜਾ, ਡਾਂਕੇ' (ਹਾਂ, ਧੰਨਵਾਦ), ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਉਸ ਮੱਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਮਦਦ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੋਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੇਠਾਂ ਗਈ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਮੂਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੇਂ ਗਾਰਡ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਭੱਜ ਗਏ।

'ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਆ ਗਏ,' ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ। 'ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ ਰੂਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ!' ਇਹ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ ਨੇ ਇੱਕ ਟੀਨ ਦੇ ਚਮਚੇ ਵਿੱਚ ਬਰਿਊ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੂੰਦਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਚੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਠੰਡਾ ਹੋਣ ਲਈ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰੂਚ ਨੇ ਚਮਚੇ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੀ ਖੋਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਮੀਏਬਲ ਪਾਗਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਰੂ ਪਾਰਟੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਣ ਨੇ ਕੁਝ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਆਇਰਿਸ਼ਮੈਨ ਪੈਡੀ ਬਾਇਰਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਬਿਮਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਸੱਟ ਅਤੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਵਗਣ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

'ਮੈਂ ਟਾਇਲਟ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਫਰਸ਼ ਉੱਪਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਵੱਜਿਆ,' ਉਸਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਪੈਡੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੈਂਟਾਂ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਤਰਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਹੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਸਨੇ ਪੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਐਬੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਬੋਰਟ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੈਂਟਾਂ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ, ਅਤੇ ਪੈਂਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਈ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਸੀਵਰੇਜ ਟੋਏ ਨੂੰ ਖਿੰਚਿਆ ਗਿਆ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਅਹਾਤਾ ਆਇਰਿਸ਼ ਹਾਸੇ ਦੇ ਝੁੰਝੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉੱਠਿਆ। ਬਾਇਰਨ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਡਰੇਨੇਜ ਆਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਪੈਡੀ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਚੰਗੀ ਪੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਪਹਿਨਿਆ। ਗਰੀਬ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਟੈਂਕ ਪੰਪ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੈਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਹੱਸਦੇ ਸਨ।

ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ, ਐਕਸ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਵ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਚੈੱਕ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਜਰਮਨੀ 'ਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਸਪੇਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ ਲੋਅ ਕੰਟਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਵੈਲੇਂਟਾ ਖੁਦ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਜਨਰਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਲਕਨ ਅਤੇ ਬਾਲਟਿਕ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ 'ਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਮ ਮਾਹਰ ਵੀ ਸਨ। ਰੇਨੇ ਨੇ 1934 ਵਿੱਚ ਯੂਰਪ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੈਂਪ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ, ਰੇਨੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹਰ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ, ਇੱਕ

ਬੇਡੇਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰੇਲਮਾਰਗ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਸਮੇਤ, ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਖੁਫੀਆ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੇ ਸਕੈਂਡੇਨੇਵੀਅਨ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ, ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਡੈਨਮਾਰਕ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਸਦਾ ਜਨਮ 6 ਅਕਤੂਬਰ, 1920 ਨੂੰ ਬਰਗਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਸਕੋਏ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਰਵੇਈ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ, ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁੱਟਬਾਲ, ਕਰਾਸ-ਕੰਟਰੀ ਦੌੜ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈਕਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਡੋਰ ਹਾਰਡੈਂਜਰਫਜੋਰਡ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈਕਿੰਗ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਸਥਾਨ ਮੰਨਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਹਰੀ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਜਨੂੰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਪਸੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਗੀਤਕ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਰਗਨ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਆਰਕੈਸਟਰਾ ਦਾ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਮੈਂਬਰ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 1940 ਵਿੱਚ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਨਾਰਵੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਹਾਲਡੋਰ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ, ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਇਲ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ 1941 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹਾਲਡੋਰ ਨੂੰ ਮੂਸ ਜਾ, ਸਸਕੈਚਵਨ ਵਿਖੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਤਿਆਰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਹਾਸੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਸੰਦੀਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 21 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮੂਸ ਜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਟੁਕੜੀ ਉਸਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਹਾਲਡੋਰ ਆਪਣੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਲਿਟਲ ਨਾਰਵੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1942 ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਉਹ 331 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ, ਨੌਰਥ ਵੀਲਡ ਤੋਂ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਤਸੁਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਕੈਰੀਅਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਇੱਕ ਖਰਾਬ FW 190 ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ 27 ਅਗਸਤ, 1942 ਨੂੰ, ਹਾਲਡੋਰ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਡੰਕਿਰਕ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਹਲਕੀ ਟੱਕਰ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਐਸਪੇਲਿਡ ਆਪਣੇ ਵਿੰਗਮੇਟਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਗ੍ਰੇਵਲਾਈਨਜ਼ ਵਿਖੇ ਘਰ ਵੱਲ ਮੁੜੇ, ਉਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਪਹੀਆ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਚਾਈ ਗੁਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪਾਸ ਡੀ ਕੈਲੇਸ ਵਿੱਚ ਕਰੈਸ਼-ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਸ਼ੂਬਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਲਡੋਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਕੈਦ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਖੁਫੀਆ ਸੰਪਰਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਵੁਡਨ ਹਾਰਸ ਐਸਕੇਪਰ ਓਲੀਵਰ ਫਿਲਪੌਟ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਰਵੇਈ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ 1943 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਐਸਪੇਲਿਡ ਦੀ ਸਾਖ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਿਵਾਸੀ ਅਥਾਰਟੀ ਬਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

*

ਹਾਲਡੋਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਹਮਵਤਨ, ਨਿਲਸ ਜੋਰਗਨ ਫੁਗਲਸਾਂਗ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ 7 ਅਕਤੂਬਰ, 1918 ਨੂੰ ਰਾਸਵਾਗ, ਹਿਦਰਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤਰ, ਨਿਲਸ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਚਾਰ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਰਵੇ ਦੇ ਪਥਰੀਲੇ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ 'ਤੇ ਫਲੋਰੋ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਸਤੰਬਰ 1935 ਵਿੱਚ ਨੀਲਸ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰੂਏਨ ਵਿੱਚ

ਲਾਇਸੀ ਕੋਰਨੀਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ 1939 ਵਿੱਚ ਬਰਗਨ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਸਤੰਬਰ 1939 ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਓਸਲੋ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਰਮਨ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨੌਕਰੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਕੰਮ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫਲੋਰੋ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 12 ਮਾਰਚ, 1941 ਨੂੰ, ਨਿਲਸ ਅਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਫਲੋਰੋ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੋਟਰ ਕਟਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਰਾਇਲ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਮੂਹ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਤੋਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਲਈ ਲਿਟਲ ਨਾਰਵੇ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਪਾਇਲਟਾਂ ਵਜੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 9 ਜੂਨ, 1942 ਨੂੰ, ਨੀਲਸ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਚਾਲਨ ਯੂਨਿਟ, 332 ਸਕੁਐਡਰਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਵੇਲਡ ਤੋਂ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਵੀ ਉਡਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ ਦੇ ਉਲਟ, ਨੀਲਸ ਦਾ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰੀਅਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਸਾਖ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਰਵੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਾਕੋਨ VII ਤਗਮਾ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 1943 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰੱਕੀ ਦਿਵਾਈ।

2 ਮਈ, 1943 ਨੂੰ, ਨੀਲਸ ਫਲੱਸ਼ਿੰਗ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਨੂੰ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਆ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ FW 190 'ਤੇ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਜਹਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੀਲਸ ਦੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਲੀਡਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਨ ਬਚੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਨੀਲਸ ਨੇ ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਕਾਕਪਿਟ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਸਦੀ 85ਵੀਂ ਉਡਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅਸ਼ੁੱਭ ਅੰਤ ਸੀ।

ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਵਿੱਚ ਰਵਾਇਤੀ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੀਲਸ ਸਾਗਨ ਆਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਟਲ ਨਾਰਵੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਡਿਸਪਸਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਖੁਫੀਆ ਮਾਹਰ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ।

*

ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਖੁਫੀਆ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਦੋਹਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ: ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਵੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਗੇ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅੱਪ ਟੂ ਡੇਟ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਮਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਹਰ ਇੱਕ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਰਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇੰਨੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ

ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਜਾਂ ਕੈਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੁਡਾਪੇਸਟ ਦੇ ਇੱਕ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਵਰਗਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਸਨੇ 1937 ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਗਰਮੀਆਂ ਬਿਤਾਈਆਂ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਖੇਤਰ ਮਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਥਾਨਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੇਰੇਟ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਜਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਗਤ। ਇਹਨਾਂ ਛੋਟੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਅਕਸਰ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਬਣਾਇਆ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਪਛਾਣ ਮਿਲ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨੂੰ। ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰਸਤਾ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ, ਕੀ ਕੋਈ ਕਰਫਿਊ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੀ ਮਿੱਤਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੰਬਾਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਰੂਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਲਗਭਗ ਹਰ ਵੱਡੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਹੂਲਤ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਟਿਕਟ ਹਾਲ ਕਿੱਥੇ ਲੱਭਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਕਦੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਨਾਮ ਦੀ ਸਪੈਲਿੰਗ ਵਰਗੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ।

*

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਵਰ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸੈੱਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਫਲ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਹ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਟ੍ਰੈਵਲ ਬਿਊਰੋ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮਨਮੋਹਕ ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ: ਅਸਲ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ; ਕਾਢ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼; ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼। ਅਸਲ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਸਨ: ਔਸਵੇਇਸ, ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ, ਜੋ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ; ਸੋਲਬਚ, ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਕਿਤਾਬ; ਉਰਲੌਬਸਚੇਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ; ਰੱਕਕੇਹਰਸਚੇਨ, ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਰਿਹਾਈ; ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਰ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਨ; ਇੱਕ ਉਰਲੌਬਸਚੇਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਕਾਢ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਘੱਟ-ਚਮਕਦਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟਿਮ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਣਮੱਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਲਿਥੁਆਨੀਅਨ ਔਸਵੇਇਸ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਾਈਪ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਖਰੀ-ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਸਨ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਜਾਂ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਸਥਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀ ਰੂਪ ਲਿਆ, ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਪਰ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡੌਸਨ ਨੇ ਕੁਝ

ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਏ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਕਵਰ ਸਟੋਰੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਇੱਕ ਡੈਨਿਸ਼ ਵਪਾਰੀ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਔਸਵੇਇਸ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ ਪਰਮਿਟ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਟਿਮ ਕੋਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕ੍ਰਮ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਸਿੱਧੇ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਸਹੀ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸੰਪਰਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ, ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਹਨ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕੈਂਪ ਦੇ ਗਸ਼ਤੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਗੁੰਡੇ ਹੰਡਫੁਹਰਰ ਤੋਂ ਕਈ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਅਤੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਕਾਰਪੋਰਲ ਹੇਸੇ ਤੋਂ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਅਸਲੀ ਡੱਚ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ ਕਾਪੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਕਾਗਜ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਾਰਡ ਜਾਂ YMCA ਅਤੇ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਡਰਾਇੰਗ ਸੈੱਟ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਸਹੀ ਮੋਟਾਈ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਐਂਡਪੇਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪਾਰਸਲਾਂ ਤੋਂ ਵਾਟਰਕਲਰ ਪੇਪਰ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸੀ ਜੇਕਰ ਗਰਮ ਰੇਤ, ਚਾਹ ਜਾਂ ਕੌਫੀ ਨਾਲ ਸਹੀ ਰੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਿਆਹੀ ਲਈ, ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਟੇਮ ਗਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਅਸਲੀ ਸਿਆਹੀ ਲੈਣਾ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੋਲਿਸ਼ ਕੈਮਿਸਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸੂਟ, ਗਲਿਸਰੀਨ, ਈਥਰ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਤੇਲ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕਣ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਣੀ-ਰੋਧਕ ਸੀ। ਸਿਆਹੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸੰਪਰਕ ਸੰਗਠਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੇਮ ਗੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈੱਨ ਨਿਬਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਚੋਣ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਇਸ ਸਕੋਰ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਸ ਸਨ। ਕੁਝ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਪੇਂਟਬਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਜਾਂ YMCA ਪਾਰਸਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਬ੍ਰਿਸਟਲ ਬਚੇ।

ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀ, ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਔਖੀ ਸੀ। ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿੰਡੇ ਟੇਬਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲਈ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਟਿਮ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਉੱਤੇ ਮਲਮਲ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਲਟਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣਾ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਇੱਕਲੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ; ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਅੱਖ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਛਪਾਈ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਤਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਛੁਟਕਾਰਾ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਲੈਟਰਪ੍ਰੈਸ ਲਈ, ਜੋ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਹੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਪੈੱਨ ਜਾਂ ਬੁਰਸ਼ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ, ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਪੈੱਨ ਨਿਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਸਜਾਵਟੀ, ਗੋਥਿਕ ਲਿਪੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ; ਇਹ ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਬੁਰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹਾਂ ਜੋੜਨਾ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਔਸਵਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਲਈ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਓਫ ਕਾਰਨੀਸ਼ ਅਤੇ ਚੈਜ਼ ਹਾਲ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਸਟੂਡੀਓ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਮਰਾ, ਫਿਲਮਾਂ, ਕਾਗਜ਼, ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਰਸਾਇਣ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਕ ਕੀਤੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਟ ਵੀ ਸਨ। ਫਿਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਈ, ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਨੇ ਸਾਬਣ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਸਟੈਂਪ ਦਾ ਇੱਕ ਮੋਲਡ ਕੱਟਿਆ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਤੀ ਬਣਾਈ। ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸੈਂਟਰਿੰਗ ਡਿਵਾਈਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਟੈਂਪਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਛਾਪ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਸਟੈਂਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੇ ਬੂਟ ਹੀਲ ਜਾਂ ਆਈਸ ਹਾਕੀ ਪੱਕ 'ਤੇ ਸਟੈਂਪ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ; ਫਿਰ ਇੱਕ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਨੇ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਅਕਸਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਗੀ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸ਼ੌਕ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੇਤ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨ ਦੱਬਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਕੱਢਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਡਾਕ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਮ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਲਿਨਨ ਦੇ ਕਵਰ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਅਜ਼ਮਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਟਿਮ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਵਾਲਨ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲੂਸਟੀ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਖ਼ਤ ਕਵਰਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਗੱਤੇ ਉੱਤੇ ਚਿਪਕਾਏ ਹੋਏ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਟਰੇਸਿੰਗ ਪੇਪਰ ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਸਨ; ਤਿਆਰ ਉਤਪਾਦ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕ ਲਿਨਨ ਦੇ ਕਵਰ ਵਰਗਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਲੂਸਟੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਈ ਕਵਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਬਾਕੀ ਸਨ। ਇਹ ਆਖਰੀ ਸੰਭਵ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੱਪ ਟੂ ਡੇਟ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਣਨ ਵਰਗਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਛੁੱਟੀ ਪਾਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਸਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਐਂਬੌਸਿੰਗ ਇੱਕ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਟੂੱਥਬ੍ਰਸ਼ ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਮੰਗੇਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੰਡਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਭੇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਟਾਈਪਰਾਈਟ ਫਾਰਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟਿਮ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੋਡਬੱਧ ਬੇਨਤੀ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਦੋਂ ਆਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸੰਪਰਕ ਸੰਗਠਨ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਗੁੰਡਾ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਜੋ ਹੈਮਬਰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਟੈਂਸਿਲਾਂ 'ਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਫਿਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਤਸਕਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਟਿਮ ਨੇ ਕੰਬਲ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਦੇ ਰੋਲਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਚਰਬੀ ਵਾਲੇ ਲੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਖਣਿਜ ਤੇਲ ਅਤੇ ਸੂਟ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਬਣੀ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਟਾਈਪਰਾਈਟ ਫਾਰਮ ਸੌ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹੱਟ 120 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਰਕੈਸਟਰਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਸੋਈ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਫਾਇਦਾ ਸੀ: ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਗੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੰਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਇਲਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਰਿਹਰਸਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਘੱਟ ਖਤਰਨਾਕ ਗੁੰਡਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛੁਪਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ੀਟ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਅਕਤੂਬਰ 1943 ਵਿੱਚ, ਟਿਮ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਹੱਟ 122 ਵਿੱਚ ਚਰਚ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, 110 ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਸਟੂਗਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਫੈਰੇਟਸ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਟੂਗਜ਼ 'ਤੇ ਤਾਲਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਲੁੱਕਆਊਟ ਲਟਕਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਉੱਥੇ ਖੋਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਟਿਮ ਨੇ ਸਟੂਗਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਐਡੋਲਫ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੋਰਜਿੰਗ ਰੂਮ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਪੈਨਾਂ 'ਤੇ ਸੰਘਣਾਪਣ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਟੂਗਜ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ, ਟਿਮ, ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ ਅਤੇ ਪਾਲ ਬ੍ਰਿਕਹਿਲ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਖੀ, ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸਿਸਟਮ ਲੈ ਕੇ ਆਏ।

ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਨੂੰ 103 ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ, 109 ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹੀਆਂ, ਫੈਰੇਟਾਂ ਲਈ ਅਦਿੱਖ ਪਰ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੋਣਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਨਾਲ। ਜੇਕਰ ਗੁੰਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪਕੜ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਿਗਨਲ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਕੰਧ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦਾ, ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੈਕ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਟਿਮ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਡਿੱਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਲਾਈਡਿੰਗ ਢੱਕਣਾਂ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਵਾਟਰਪ੍ਰੂਫ਼ ਡੱਬੇ ਬਣਾਏ, ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੇਸ ਬ੍ਰੋਡ੍ਰਿਕ ਸਵੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡੌਸਨ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਐਪਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਡਿੱਕ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਕੰਮ ਲਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ।

ਅਧਿਆਇ **13**

ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ

ਨਵੰਬਰ ਸਰਦੀਆਂ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਰਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਹਾਤਾ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹਲਕੀ ਧੂੜ ਨਾਲ ਢੱਕ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੇ ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਐਪਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰੇਡ ਗਰਾਊਂਡ 'ਤੇ ਕੈਲੀਸਥੇਨਿਕਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਰਮ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਪੰਦਰਾਂ ਜਾਂ ਵੀਹ ਮੁੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ, ਪਜਾਮੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਰਟਸ ਤੱਕ ਤੌਲੀਏ ਤੱਕ। ਕੁਝ ਡਰਾਉਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਤਸੁਕ ਅਤੇ ਊਰਜਾਵਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ, ਤਾਪਮਾਨ ਜ਼ੀਰੋ ਤੱਕ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ, ਜੌਨ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਲੰਬੇ ਜੌਨ ਅਤੇ ਪਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕੁਝ ਘੱਟ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਸ ਕੋਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਉਤਸੁਕ ਆਤਮਾਵਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਜੌਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਜੋਹਾਨਸ ਗੌਵ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਪ੍ਰਤੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਠੰਡ ਨਫ਼ਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਉਹ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਝਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਰੂਮਮੇਟ ਜਲਦੀ ਹੀ ਜੋਹਾਨਸ ਦੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਦਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਪਜਾਮਾ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਦਾ ਸੀ।

*

ਹੁਣ ਤੱਕ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਸਾਨ ਪ੍ਰਜਨਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਜੈਲੀ ਦੇ ਸਲੈਬ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਾਈਬਲਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਚਮੜੀ ਜਾਂ ਸੈਲੋਫੇਨ ਪੰਨਾ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨਾਲ, ਪਲੰਕੇਟ, ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ, ਅਤੇ ਪੋਲ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਨੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾਏ।

ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਰਮਨ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ (ਸਰਹੱਦੀ ਕ੍ਰਾਸਿੰਗ ਵਰਗੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ), ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਪਾਰਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਗ ਤੱਕ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ, ਪੁਰਾਣੇ ਜਿਮ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਪਲੰਕੇਟ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਟਰਨੌ ਤੱਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ। ਡੇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਲਟ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਨਕਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਸੰਪਰਕ ਤੋਂ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਪੂਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਨਕਸ਼ੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ, ਤਾਂ ਹਰੇ, ਕਾਲੇ, ਲਾਲ, ਨੀਲੇ ਅਤੇ ਜੈਂਟੀਅਨ ਵਾਇਲੇਟ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਸਟੈਂਪ ਪੈਡਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਪਲਾਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਅਮਿੱਟ ਪੈਨਸਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀਸੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਖੁਰਚ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ, ਇੱਕ ਤਿੱਖੇ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਸਟਾਈਲਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਨਕਸ਼ੇ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਚਮੜੀ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਰਕਰ ਨੇ ਖੰਡ ਨੂੰ ਘੁਲਣ ਲਈ ਜੈਲੀ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਜੈਲੀ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਰੁਮਾਲ ਰਾਹੀਂ ਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਖੰਡ ਦੇ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਗਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੈਨ ਵਿੱਚ ਡੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਲਗਭਗ ਕਲਿਮ ਡੱਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਜੈਲੀ ਸਖ਼ਤ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਗਰਮ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦੀ ਮਾਸਟਰ ਕਾਪੀ, ਇਸਦੀ ਸਿਆਹੀ ਅਜੇ ਵੀ ਗਿੱਲੀ ਸੀ, ਜੈਲੀ ਪੈਨ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਛਾਪ ਜੈਲੀ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਫਿਰ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਤਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਜੈਲੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ੀਟ ਰੱਖਣ, ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਰੰਗ ਪ੍ਰਜਨਨ ਕੱਢਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਕਾਪੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਗਲੀ ਦੌੜ ਲਈ ਜੈਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ੇ ਪੈਨ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖਿੱਚਣਾ ਪਿਆ। ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਛਾਣ ਕੇ ਜੈਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤਣਾ ਸੰਭਵ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਤੀਜੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿਗੜ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰੇਕ ਪੈਨ ਤੋਂ ਵੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਪੀਆਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛਾਪਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਰੰਗ ਫਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਨਕਸ਼ੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੰਬਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ, ਹਰੇਕ ਸੈਂਟ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਹਿੱਸਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨੋਟਸ ਬਣਾਏ ਕਿ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਸੈਂਟ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲੀਮ ਡੱਬਿਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸੀਲਬੰਦ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਡਿੱਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਲੰਕੇਟ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੋਟਬੁੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਗਈ।

ਪਲੰਕੇਟ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਟੋਨੀ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਪੰਜ-ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਜੈਲੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੈਲੀ ਮਿਸ਼ਰਣਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਛਾਪਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ।

*

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਲਈ, ਵੋਲੋਡਜ਼ੀਮੀਅਰਜ਼ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਲਈ ਬੰਦੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਪਤਲੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ, ਸਿੱਧੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਆਦਮੀ, ਐਡਮ ਇੱਕ ਕੈਰੀਅਰ ਫੌਜੀ ਸੀ ਜੋ ਸਤੰਬਰ 1934 ਵਿੱਚ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪੋਲਿਸ਼ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਰੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਭਰਿਆ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 1937 ਵਿੱਚ ਚੇਲਮਨੋ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ 66ਵੀਂ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਨੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਕ ਵਜੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਹਵਾਈ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਦਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਗਸਤ 1939 ਵਿੱਚ ਐਡਮ ਨੂੰ 222 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਬਿਆਲਾ ਪੋਡਲਾਸਕਾ ਤੋਂ ਹਲਕੇ ਬੰਬਾਰ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਨੇ ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 17 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਰੋਮਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਗਾਸਾਨੀ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਐਡਮ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰੀਸ ਰਾਹੀਂ ਫਰਾਂਸ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਰੋਮਾਨੀਆਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਟਰਨੂ-ਸੇਵੇਰਿਨ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਗਭਗ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਯਾਤਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਬੁਖਾਰੈਸਟ ਵਿੱਚ ਪੋਲਿਸ਼ ਦੂਤਾਵਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਲਟਾ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਸੇਲਜ਼ ਤੱਕ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਐਡਮ 13 ਨਵੰਬਰ, 1939 ਨੂੰ ਪੋਲਿਸ਼ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ 11 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਯੂਨਿਟ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਰਹੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਮਾਰਸੇਲਜ਼ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਐਡਮ ਨੂੰ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 10 ਅਕਤੂਬਰ, 1941 ਨੂੰ ਹੇਮਸਵੈੱਲ ਵਿਖੇ 301 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਯੂਨਿਟ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ 8 ਨਵੰਬਰ, 1941 ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਜਹਾਜ਼ ਮੈਨਹਾਈਮ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਸਿੱਖਿਆ, ਤਾਂ ਬਚਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਉਸਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮੈਪਿੰਗ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਤਜਰਬਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਸੱਠ ਮੀਲ ਦੂਰ ਪਾਵਲੋਵਿਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਾਵਲੋਵਿਸ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਖੇਤਰ ਜੋ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪਰ ਦੋਸਤਾਨਾ ਪੋਲੈਂਡ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ।

*

ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਹੋਈ, ਨਾਲ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚਾਕਲੇਟ ਪਾਰਸਲਾਂ ਦੀ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਸ਼ਿਪਮੈਂਟ ਵੀ ਆਈ। ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਮਰੀਕੀ ਫਿਲਮ, ਕੈਰੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਅਤੇ ਕੈਥਰੀਨ ਹੈਪਬਰਨ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿੰਗਿੰਗ ਅੱਪ ਬੇਬੀ, ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਥੀਏਟਰ ਕੰਪਨੀ ਲੈਸਲੀ ਸਟੋਰਮ ਦੀ ਟੋਨੀ ਡਰਾਅਜ਼ ਏ ਹਾਰਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਨੌਕਰਾਣੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ 'ਕਹਿਣ ਲਈ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਸ਼ਬਦ ਸਨ', ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਲਕੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ। ਕੁਝ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ, ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ, ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ, ਇਹ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਸੀ; ਦੂਸਰੇ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਅਣਚਾਹੀ ਨਵੀਨਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਕਮਰੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਡਿਨਰ 'ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੇ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਚਿੱਟੇ-ਦਸਤਾਨੇ ਵਾਲੇ ਵੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸੋਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਠੰਡ ਦਾ ਦੌਰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕੈਂਪ ਆਈਸ ਰਿੰਕ ਨੂੰ ਜੰਮਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਠੰਡਾ ਰਿਹਾ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗੇਮ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਨੇ ਨਵੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ

ਲਈ ਦੂਜਾ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਨਵੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਦੁਬਾਰਾ ਮੈਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਰ ਗਏ।

*

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਬਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਸਾਰੇ X ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੋਟ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪੰਜ ਛੋਟੇ X, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚਾਰ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਹੈਰੀ ਇੱਕ ਸੌ ਫੁੱਟ ਲੰਬੇ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਡਿਕ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਠ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਡਿਕ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਸੌ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਫਿਰ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਹੈਰੀ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾਈ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਪਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਫੈਰੇਟ ਗਸ਼ਤ ਸੀ, ਟੌਮ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਰਾਸਤ।

10 ਜਨਵਰੀ, 1944 ਨੂੰ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਨੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਭੂਮੀਗਤ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ। ਪੰਪ 'ਤੇ ਬਾਈਪਾਸ ਵਾਲਵ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਹਵਾ ਅਜੇ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਛੋਟੇ ਰੇਤ ਦੇ ਲੀਕ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸ਼ੋਰਿੰਗ ਫਰੇਮ ਸਨ ਜੋ ਮਰੋੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਟਰਾਲੀ ਰੱਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਵੇਂ ਚਾਰ-ਪਲਾਈ ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਅਰ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਏਅਰ ਪੰਪ 'ਤੇ ਕਿੱਟ ਬੈਗ ਸੜ ਗਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਬਲਾਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਲੀਕ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ੋਰਿੰਗ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਾਰਨ, ਏਅਰ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਫਲੋਰਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਫਲੋਰਬੋਰਡ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁਰੰਮਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲਣਾ ਪਿਆ। ਹਵਾਦਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਫਿੱਟ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ।

ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਵੇ ਟੌਡਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਲੋਸਟ੍ਰੋਫੋਬੀਆ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਝ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਭੂਮੀਗਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਸੈਂਡੀ ਗਨ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ, ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਨਿਯਮਤ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ, ਸਕ੍ਵਫੀ ਵੀਅਰ ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ (ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਫਲੂਡੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਰੇਤ ਦੇ ਦਾਗਾਂ ਦੇ ਜੋਖਮ ਕਾਰਨ ਨੰਗੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ) ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਖੁਦਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਕ੍ਵਫੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੈਂਕ ਦਾ ਕੰਮ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਘੁੱਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ; ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਤੋਂ-ਇੱਕ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਵੈਲੀ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ।

*

ਇੱਕ ਹੋਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਸਾਥੀ ਸੀ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿੱਚ ਹੈਰੀ ਦੇ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। 26-27 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1943 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਕ੍ਰੀਜੀ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੰਬਰ ਕਮਾਂਡ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਡੁਇਸਬਰਗ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ, ਅਤੇ 77 ਸਕੁਐਡਰਨ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਦੇ ਨੇਵੀਗੇਟਰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ, ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਰੌਬਰਟ ਕੈਂਪਬੈਲ ਸਟੀਵਰਟ ਨੇ

ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਲੈਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਕਸਬੋਅ ਆਕਾਰ ਵੱਲ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਰੁਹਰ ਵੈਲੀ ਸੀ। ਬੰਬਰ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੂਚਕਾਂ ਲਈ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੀਲੇ ਮਾਸਟਰ ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਤੁਰੰਤ, ਹੋਰ ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਨੇ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ, ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹੀ ਝਟਕੇ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਚਲਾਈਟਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਹੈਲੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ ਨੇ ਬੰਬ-ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡੱਗ ਐਟਰ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਬਚਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਫਟੀਆਂ ਹਾਈਡ੍ਰੌਲਿਕ ਲਾਈਨਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵੱਲ ਵਧੇ ਜੋ ਗੈਸ ਜੈੱਟਾਂ ਵਾਂਗ ਸੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹੈਚ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਟਰ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ, ਪਰ ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ ਘੱਟ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਛੱਤ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮਲਬੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀ।

ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ ਦਾ ਜਨਮ 7 ਜੁਲਾਈ, 1911 ਨੂੰ ਫਿਨਸਬਰੀ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਫਿੰਚਲੇ ਅਤੇ ਗੋਲਡਰਸ ਗ੍ਰੀਨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸੜਕ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫਰਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਅਤੇ ਬੌਬ ਨੇ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਡਾਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਹੌਲ ਫੌਜ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਲੱਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਸੰਬਰ 1940 ਤੱਕ ਬੌਬ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟ੍ਰੈਟਫੋਰਡ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਸਾਰਜੈਂਟ ਵਜੋਂ, ਉਸਨੂੰ 11 OTU ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 5 ਮਾਰਚ, 1942 ਨੂੰ 77 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ 77 ਨੂੰ ਕੋਸਟਲ ਕਮਾਂਡ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਡੇਵੋਨ ਵਿੱਚ ਚਾਈਵੇਨੋਰ ਤੋਂ ਵ੍ਹਾਈਟਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ। ਬੌਬ ਨੇ ਅਠਾਰਾਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਸਟ੍ਰਾਈਕ ਅਤੇ ਐਂਟੀ-ਸਬਮਰੀਨ ਗਸ਼ਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਗਸਤ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ 77 ਸਕੁਐਡਰਨ ਬੰਬਰ ਕਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਐਲਵਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ ਦੁਬਾਰਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਐਲਵਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ ਬੌਬ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ, ਡੌਰਿਸ ਨਾਲ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ 1938 ਵਿੱਚ ਫਿੰਚਲੇ ਕੰਟਰੀ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਗੋਲਫ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰ ਸਵੇਰ ਡੌਰਿਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੌਬ ਨੂੰ ਏਅਰਫੀਲਡ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੇਟ 'ਤੇ ਰੁਕ ਕੇ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਲਈ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਡੌਰਿਸ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਵੇਰ, ਉਹ ਆਮ ਵਾਂਗ ਝੌਂਪੜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਡੌਰਿਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਣ ਲਈ ਗੇਟ 'ਤੇ ਰੁਕਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, 77 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਤਾਈਵੇਂ ਕਾਰਜ 'ਤੇ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਸੁਹਜ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਬੌਬ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ, ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਡੌਰਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਪਰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ। 'ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਹੱਥ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,' ਬੌਬ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਡੌਰਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਬੌਬ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੁਰੰਗਾਂ ਖੋਦਣ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਹੈ।

*

ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਹੈਰੀ ਸੌ ਫੁੱਟ ਦੀ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧਾ ਘਰ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਪਿਕਾਡਲੀ ਸੀ, ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕੂਲਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉੱਪਰ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਜੈਕਬੂਟਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜੰਮੇ ਹੋਏ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਅਕਸਰ ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਰੇਤ ਵੰਡਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਦਿਨ ਕਾਫ਼ੀ ਛੋਟੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਲਈ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਹੱਲ X ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕੈਂਪ ਥੀਏਟਰ ਪੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਦੇ ਢਲਾਣ ਵਾਲੇ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਹੇਠਾਂ 2½ ਤੋਂ 3 ਫੁੱਟ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਤਾਜ਼ੀ ਰੇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਰੇਟਸ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਗ੍ਹਾ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸੁਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਥੀਏਟਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭੱਜਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਹੀ ਵੀ, ਕਿ ਥੀਏਟਰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਮਨੋਬਲ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਇਸਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ: ਇਹ ਥੀਏਟਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਸੀਟ (ਸੀਟ 13, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਇਆ) ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਜਾਲ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਖਾਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਸੌਖ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਛੋਟੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਫਿਰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸ਼ਿਫਟ ਬੌਸ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਅਤੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲਗਭਗ ਅੱਸੀ ਕਾਮੇ ਸਨ: ਪੈਂਤੀ ਕੈਰੀਅਰ; ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂ ਆਦਮੀ; ਪੰਦਰਾਂ ਜਾਲ 'ਤੇ ਰੇਤ ਹਿਲਾਉਣ ਅਤੇ ਕੈਰੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ; ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਕੰਟਰੋਲਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਸ਼ਾਮ 6:00 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਦਸ ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਹੁੰਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੰਗੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ; ਗਾਰਡ ਟਾਵਰਾਂ ਤੋਂ ਕੈਰੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਿਸਟਮ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਰੇਤ ਨੂੰ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਕਿੱਟ ਬੈਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਰੇਕ ਦਾ ਭਾਰ ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਪੌਂਡ ਸੀ, ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ। ਫਿਰ ਬੈਗਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬਲਾਕ 109 ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕੈਰੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਰੰਗ ਵਾਲੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੇਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੋਰੀਆਂ ਕੈਰੀਅਰਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਲਟਕਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰੇਕੋਟ ਨਾਲ ਢੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੰਟਰੋਲਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੌਕਸ ਨਜ਼ਰਾਂ ਹੇਠ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੀਏਟਰ ਤੱਕ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਟਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, 109 ਤੋਂ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੌਪ ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੈਂਤੀ ਪੌਂਡ ਰੇਤ ਲੈ ਕੇ, ਉਸਦਾ ਬੂਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 'ਤੇ ਫਸ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹੈਡਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੇਤ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਕਈ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਫੈਰੇਟ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸੰਪਰਕ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਖਿੰਡਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ

ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰੇਤ ਨੂੰ 104 ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਥੀਏਟਰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। (ਦਰਅਸਲ, ਇੱਕ ਰਾਤ ਦੇ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਫੈਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ, ਜੋ ਕਿ ਹੱਟ 104 ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ, ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਟਨ ਰੇਤ, ਜੋ ਕਿ ਤੇਰਾਂ ਫੁੱਟ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਥੀਏਟਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।) ਜਦੋਂ ਉਹ ਥੀਏਟਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਕੈਰੀਅਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਸੀਟ 13 ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਭੂਮੀਗਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਰੇਤ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਲਈ ਬੇਸਿਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਈਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿੰਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਹ ਗਰਮ, ਗੰਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਪੈਂਗੁਇਨ ਵਿਧੀ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅੰਤਮ ਕਦਮ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦੀ ਰੇਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਿਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਰੇਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਿਹਰਸਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ, ਹਿੱਟ ਦ ਏਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਇਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਰਏਐਫ ਨੇ ਬਰਲਿਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਕ੍ਰੀਗੀਜ਼ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਚਮਕ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਿੱਟ ਦ ਏਅਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰੇਜ਼ਰ ਆਈਲੈਂਡ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਂਟੋਮਾਈਮ ਸੰਸਕਰਣ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਲੁਟੇਰੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਸੀ।

*

ਸੁਰੰਗਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਹੌਲ ਕਾਫ਼ੀ ਚਮਕਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਖਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਵਾਂਗਾ।' ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੰਤਤ, ਜੈਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ ਫ੍ਰੈਂਚ, ਮਕੈਨਿਕਸ ਅਤੇ ਐਡਵਾਂਸਡ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ।

ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪੀ ਅਫ਼ਸਰ ਹੀ ਇਸ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟ ਤਿਆਰ ਸਨ ਕਿ ਅੰਤ ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨੇ ਜੌਨ ਕੈਸਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ 1947 ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਫਰਵਰੀ 1940 ਵਿੱਚ ਮਾਰਸੇਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ, ਜੇਰਜ਼ੀ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਦੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਹੱਟ 110 ਦੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ।

*

ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਹੈਰੀ ਵੋਰਲੇਜਰ ਦੇ ਦੂਰ ਤਾਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੋ ਸੌ ਫੁੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜਾ ਅੱਧਾ ਘਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕੈਰੀਅਰਾਂ ਲਈ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਖਿੰਡਣ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਛਾਂਟੀ ਦੌਰਾਨ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ

ਨਾਲ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹੈਰੀ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫੁੱਟ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਉਹ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਹੱਲ ਸ਼ੁੱਧ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸ਼ੀਅਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਊਡਸਪੀਕਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਜਰਮਨ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ। ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰੀਲਾਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤੁਰੰਤ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੈਂਟਨ ਨੇ ਇੱਕ ਟੀਮ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ, ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਥਾਨ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਨੂੰ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਕਸਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇੱਕ ਜਾਦੂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਵੀ ਤਾਰ ਦੀਆਂ ਰੀਲਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਅਤੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਪਲਕ ਝਪਕਦੇ ਹੀ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਹੇਠ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਣ ਲਈ, ਕੈਂਟਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਰੀਲ ਨੂੰ ਘੁਮਾਇਆ, ਅਤੇ ਤਾਰ ਡਿੱਕ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਖੋਜ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਰੋਜਰ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸ਼ੀਅਨ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਡਰੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਤਾਰਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਪਰ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਫੈਰੇਟ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਟਾਈਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਟੋਵ ਬੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਰਸੇਲ ਜ਼ਿਲੇਸਨ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਅਰਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਂਤ ਗੁੰਡੇ, ਜੋ ਕਿ ਕੀਨ ਟਾਈਪ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਚੌਕਸ ਸਾਥੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੋਜ ਬਾਰੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਵੇ, ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਚਣ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਲੱਭਣ ਦੇ ਬਦਲੇ। ਫੈਰੇਟ ਅਡੌਲਫ਼, ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਿਮ ਟਾਇਰੀ ਨਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ, ਲਾਲ ਸਕਾਟ ਦੁਆਰਾ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਈਮਾਨਦਾਰ ਗੁੰਡੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਜੋ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੀ।

ਹੈਰੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਈ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। 10 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਬਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 12½ ਫੁੱਟ ਪੁੱਟਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਇੱਕ ਬੈੱਡਬੋਰਡ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਵੱਜਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੋਰਡ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਧਾਤ ਦਾ ਜੱਗ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ; ਇਹ ਫਲੂਡੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਝਲਕਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ।

ਤਲਾਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਹੱਟ 104 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੈਲੇਂਟਾ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ, ਵਾਲਟਰ, ਪਤਲਾ, ਐਨਕ ਵਾਲਾ ਗੁੰਡਾ ਜਿਸਨੇ ਪਾਈਬਰ ਨੂੰ ਐਪਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 110 ਅਗਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੋਜਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੱਲ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਹਾੜੀ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਐਪਲ ਵਿਖੇ, ਉਸਨੂੰ, ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼, ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ, ਅਤੇ ਵਿੰਗਸ ਡੇ ਨੂੰ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ। ਹੱਥ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ, ਰੋਜਰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਢੇਰ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਫਿਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਕਮਰਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ, ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ, ਉਸਦੀ ਖੱਲ 'ਤੇ ਵਾਪਰਿਆ। ਇਹ ਖਾਲੀ ਸੀ।

ਸ਼ਾਇਦ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿੱਚ, ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ, ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਿਹਾ ਕਿਰਦਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜੋ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੜੀ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਈ ਅਤੇ

ਮਖੌਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਝਟਕੇ ਵਿੱਚ ਐਪਲ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਾਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਵਰਤਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਲੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਕੇ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ, ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਲ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

*

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਮੋਟੀਆਂ ਲੈਂਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਧੂੰਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਸਾਹ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਿੱਕ ਦੇ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲੇਸ ਹਾਰਵੇ ਨੂੰ ਕੰਨਜਕਟਿਵਾਇਟਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਿਆ। ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਨ ਲਈ, ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਪੋਰੋਕੋਰੂ ਪਟਾਪੂ ਪੋਹੇ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ, ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਛੋਟਾ ਮਾਓਰੀ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੌਨੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਜੌਨੀ ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੋਹੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਣਥੱਕ ਵਰਕਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

10 ਦਸੰਬਰ, 1914 ਨੂੰ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਵਾਂਗਾਨੁਈ ਵਿਖੇ ਜਨਮੇ, ਜੌਨੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਛੇ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਟੇ ਔਟ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ (ਉਸਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਮਾਓਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੀ) ਅਤੇ ਐਥਲੈਟਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਗਬੀ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਟੈਨਿਸ ਅਤੇ ਗੋਲਫ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਤੇ ਔਟੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਮਨਵਾਤੂ ਮਾਊਂਟੇਡ ਰਾਈਫਲਜ਼ ਨਾਲ ਟੈਰੀਟੋਰੀਅਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਕੱਢਿਆ। ਪੋਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਜਦੋਂ 1937 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ, ਕਵਾਨਾ, ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਵਾਨਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੌਨੀ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮੋਹਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਰਦ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕਵਾਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਜੌਨੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ 12 ਸਤੰਬਰ, 1939 ਨੂੰ ਪਾਇਲਟ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਤੰਬਰ 1940 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੋਰਸ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਉਡਾਣ ਸਿਖਲਾਈ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਵੂਡਬੋਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੇ ਪੋਹੇ ਨੂੰ 18 ਜਨਵਰੀ, 1941 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਡਾਣ ਬੈਜ ਮਿਲਿਆ, ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਯੂਰਪ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਜੌਨੀ ਨੇ ਆਕਲੈਂਡ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੌਜ ਦੇ ਆਰਐਮਐਮਐਸ ਔਰੰਗੀ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੁਬਿਧਾਜਨਕ ਸੀ ('ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਾਹਸ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾਂਗਾ'), ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਫ਼ਰਤ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਵਾਨਾ ('ਮੈਂ ਉਸ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਲਈ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ')। ਉਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਿਲਾਸਾ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ।

ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੇ ਪਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀ। ਫਿਜੀ ਨੇ ਦੁਸ਼ਟ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ('ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਨੇਰੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ') ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਂਡ ਪੈਸੀਫਿਕ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼

ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਆਈਲੈਂਡ ਨੇ ਸ਼ਾਰਕ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਅਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਪਿੰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਆਖਰੀ ਸਟਾਪਓਵਰ ਫੈਨਿੰਗ ਆਈਲੈਂਡ 'ਤੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰੰਗੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇ, ਅਤੇ ਮਈ 1941 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਜੌਨੀ ਐਬਿੰਗਡਨ ਵਿਖੇ 10 OTU ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ; ਵ੍ਹਾਈਟਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। 21 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਪੈਰਿਸ ਅਤੇ ਓਰਲੀਅਨਜ਼ 'ਤੇ ਹਿੱਟ-ਐਂਡ-ਰਨ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਲਈ ਸਹਿ-ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਮਾਓਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। 24 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੋਹੇ ਨੂੰ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਡਿਸ਼ਫੋਰਥ ਵਿਖੇ 51 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਗਲੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੌਨੀ ਨੇ ਬਾਈ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਾਪਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਜੌਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸਿਖਲਾਈ ਦੌਰਾਨ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਿਪੱਕ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ। ਕੀਲ ਉੱਤੇ, ਉਸਦੀ ਵਿਟਲੀ ਨੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਭਾਰੀ ਐਂਟੀ-ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਹਿੱਟ ਲਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ ਡਿਸ਼ਫੋਰਥ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਾਤ, ਸਿਲਟ ਵਿਖੇ ਪਣਡੁੱਬੀ ਯਾਰਡਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਬੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਇੰਨਾ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਡਿਸ਼ਫੋਰਥ ਵਿੱਚ ਉੱਡ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਬੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੁੰਦਲਾ ਸੀ। ਕੰਟਰੋਲ ਟਾਵਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਨੇ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਵਿਟਲੀ ਨੂੰ ਟਾਰਮੈਕ ਬਲਾਇੰਡ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਅਰਫੀਲਡ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ।

ਜੌਨੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਅਕਤੂਬਰ 1941 ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਫਲਾਈਟ ਸਾਰਜੈਂਟ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ 27 ਫਰਵਰੀ, 1942 ਨੂੰ, ਇੱਕ ਵ੍ਹਾਈਟਲੀ ਦਾ ਪਾਇਲਟ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਬਰੂਨੇਵਾਲ ਵਿਖੇ ਜਰਮਨ ਰਾਡਾਰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪੈਰਾਟਰੂਪ ਸੁੱਟੇ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸਨੇ ਸੇਂਟ ਨਜ਼ੇਅਰ 'ਤੇ ਕਮਾਂਡੋ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਉਡਾਏ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ, ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰੈਲ 1942 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਹਨੀਬੋਰਨ ਵਿਖੇ 24 ਓਟੀਯੂ ਵਿੱਚ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਈ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਭਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 25-26 ਜੂਨ ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਮੇਨ 'ਤੇ 'ਥਾਊਜ਼ੈਂਡ ਰੇਡ', ਪਰ ਉਸਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਪਾਣੀ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਖਾਲੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਉਹ ਪੱਬ ਤੋਂ ਪੱਬ ਤੱਕ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਦਾ ਸੀ, ਚਾਰ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਟ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਸੀ - ਯਾਨੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਸਹਾਇਕ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੱਬ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੌਨੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 3½ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਿੰਟ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ!

ਜਿੰਨਾ ਜੌਨੀ ਹਨੀਬੋਰਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ OTU ਨਾਲ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮਾਰਚ 1943 ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਪੋਰਟ ਵਿੰਗ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤਾਇਨਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ 'ਤੇ ਬਿਤਾਇਆ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਗਸਤ 1943 ਵਿੱਚ, ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਰਫੋਰਥ ਵਿਖੇ 1663 ਹੈਵੀ ਕਨਵਰਜ਼ਨ ਯੂਨਿਟ (HCU) ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਓਪਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਹੋ

ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੈਲੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਓਨੀ ਸੁਚਾਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨੀ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। 8 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਕਰਾਸ-ਕੰਟਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਉਡਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਲੈਂਡਿੰਗ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਲਾਲ ਭੜਕਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਕਟ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਜਲਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਸਤਾ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਖਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਗਿਆ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਬੰਬਾਰ ਨੂੰ ਘਾਹ 'ਤੇ ਪਹੀਏ-ਉੱਪਰ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਇੱਕ ਰਾਈਟ ਆਫ ਸੀ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਚਬਾ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਪੋਹੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲੂਣ ਦੇ ਦਾਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ, ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

20 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਸੀ ਜਦੋਂ ਛੋਟਾ ਮਾਓਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਵਾਂ ਅਮਲਾ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਸਨੈਥ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ 51 ਸਕੁਐਡਰਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸੀਓ ਜੌਨੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਪਾਇਲਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਬ੍ਰੇਸਟ ਲਈ ਇੱਕ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਰੀ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ।

22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬੰਬਾਰ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਹੈਨੋਵਰ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸਨੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ 51 ਸਕੁਐਡਰਨ 23,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਪਾਇਆ ਪਰ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤਰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਹੈਲੀ ਨੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਝਟਕੇ ਮਾਰੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੰਟਰਕਾਮ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।

ਉਹ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਡੁਬਕੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਈ ਅਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ, ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਬਚ ਨਿਕਲੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੌਨੀ ਅਤੇ ਬੰਬ-ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡੇਵ ਵੇਲਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ਖਮੀ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਗਨਰ, ਉਨੀ ਸਾਲਾ ਟੌਮ ਥੌਮਸਨ, ਅਲਬਰਟਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ, ਉਸਦੇ ਬੁਰਜ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਵੱਡੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਡਾਈਵ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੈੱਲਜ਼ ਥੌਮਸਨ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਘਰ ਲਈ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਕਪਿਟ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਹ ਉੱਡਦੇ ਰਹੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਭਿਆਨਕ ਗਲਤ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ, ਚੈਨਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਉੱਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਾਲਮ ਮੋੜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਾਲਣ ਵਰਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣਾ ਸੀ।

ਚੰਦਰਮਾ ਕਾਫ਼ੀ ਚਮਕਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਨੇ ਹੈਲੀਫੈਕਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਡੁੱਬਦੇ ਬੰਬਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਡੰਗੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਦੋ ਦਿਨ ਤੈਰਦੇ ਰਹੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਜਹਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਸਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਟਾਰਪੀਡੋ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡੁਲਾਗ ਲੁਫਟ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਥੌਮਸਨ ਅਤੇ ਵੇਲਜ਼ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ VI ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, 6 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਗਲੀ ਬਸੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਡਿੱਕ ਦੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ।

*

ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ, ਬਿਲ ਜੇਨੇਨਸ ਐਸਬੀਓ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੇਫ

ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਗੁਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੇਨੇਨਸ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਸੇਫ ਵੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੁਝ ਫਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੈਂਡਰਡ ਸਪਲਾਈ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਸਟਰ ਸਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸਟੂਫ ਰੋਮਿਸ਼ III ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਘਬਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਓਕੇਡਬਲਯੂ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਐਨਸੀਓ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿੱਲ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਲਈ ਸੇਫ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਖੋਦਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਬਿੱਲ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਫਾਈਲਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

ਜੇਨੇਨਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ ਉਹ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਸੰਬੰਧੀ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਠੋਰ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਵੀਨਤਮ ਝਟਕਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਤਿਜੋਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮਿਲਦੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇਖਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਗੇਸਟਾਪੋ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ ਐਕਟਿਅਨ ਕੁਗਲ (ਬੁਲੇਟ ਫ਼ਰਮਾਨ)। ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਮਰੀਕੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰੰਗ ਤੋੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤਹਿ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ੁੱਭ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ, ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਸਰਕਟ 'ਤੇ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। 'ਕੀ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਰੋਜਰ?' ਸਿਡਨੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਬਿਲਕੁਲ, ਡਾਇਨਾਮੋ। ਕੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ?'

'ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਹੈਸੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ,' ਸਿਡਨੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। 'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਅਤੇ ਰਬਰਨੇਕ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬ੍ਰੇਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ - ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕਦੋਂ, ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

'ਫਿਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ!' ਰੌਜਰ ਨੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

'ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਰੋਜਰ। ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇਸੇ ਕਿੰਨਾ ਵਧੀਆ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਉਹ ਸਕੋਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ: ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ ਆਦਮੀ ਹੋ - ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੇਸਟਾਪੋ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬਹਾਨੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕੈਂਪ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਓਨੀ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।'

ਬੁਸ਼ੇਲ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਲ ਦਾ ਵਿਰਾਮ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਡਾਇਨਾਮੋ, ਪਰ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ!'

ਡਾਉਸ ਹੱਸ ਪਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।' ਇਹ ਜੋੜਾ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਗਿਆ।

ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਹੋਰ ਪਰਦੇਦਾਰ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਾਈਬਰ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਬਰੇਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੇਸਟਾਪੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਹੋਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੰਗਾਮਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੂਮਮੇਟਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸਦੇ ਯੋਗ ਸੀ।

'ਤੂੰ ਪਾਗਲ ਹੈਂ,' ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੇ ਮੁੜ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। 'ਜਰਮਨ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨੇ ਬੇਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ

ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਣ!' ਪੂਰੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ, ਟਿਮ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੀ। ਅਫਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਸਭ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਨ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਠੋਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਜਰਮਨ ਇਸ ਭੱਜਣ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਅਫਵਾਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਵਿਚਕਾਰ ਘਬਰਾਹਟ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਲ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਪਸ਼ਟ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਅਤੇ ਕਿੰਗਸਲੇ ਬ੍ਰਾਊਨ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਵਾਰ ਬ੍ਰਾਊਨ ਦੀ ਕਾਢ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਵਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬੁਲਗਾਰੀਆਈ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਯਾਤਰਾ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਟਬੁੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸਕੈਚ ਪੈਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁਲਗਾਰੀਆਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਕਿੰਗਸਲੇ ਨੂੰ ਉਤਸੁਕ ਜਰਮਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੂਸ ਬਡਵਰਮ ਜਾਂ ਪਾਈਨ ਬੀਟਲ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਕੌਮੀਅਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜੀਬ ਲਹਿਜ਼ੇ ਦੀ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਬ੍ਰੇਟਲ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਊਨ ਨੇ ਲਗਭਗ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਲਟਿਕ ਤੱਟ 'ਤੇ ਕੋਲਬਰਗ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ। ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਸਵੀਡਨ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋੜੇ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਰੋਇੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਗਲ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੈਨ ਟ੍ਰੇਂਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਮਿਕ ਸ਼ੈਂਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ DFC ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਲੜਾਈ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੇ ਚੈੱਕ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਕਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ, ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਅਤੇ ਮਸਤੰਗ ਪਾਇਲਟ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ X ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਬਰਲਿਨ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਟੈਟਿਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਜੰਗਾਲ ਵਾਲੀ ਫ੍ਰੈਂਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਬਾਲਟਿਕ ਤੱਟ ਤੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ। ਦੋ ਨਾਰਵੇਈ ਐਸਪੇਲੀਡ ਅਤੇ ਫੁਗਲਸਾਂਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪੰਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਨ, ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੇ ਕੋਲਡਿੰਗ ਵਿਖੇ ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਵੀਡਨ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਰਨੋਲਡ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਸਨ, ਉਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਯੁੱਧ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨੇ ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕਦੇ ਬਚ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰੇਕ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਰੇਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਿਆ। ਉਸਨੇ ਟਿਮ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਾੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਿੰਗਸ ਡੇਅ ਅਤੇ ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਡੇਅ ਕੋਲ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਰਮਨ ਜੋੜੇ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਡੈਨਿਸ਼ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਵਿੰਗਸ ਇੱਕ ਵਿਦਰੋਹੀ ਆਇਰਿਸ਼ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਟੋਬ ਉਸਦੇ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਐਸਕਾਰਟ ਵਜੋਂ, ਉਹ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਬਰਲਿਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋੜੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਰਾਤਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਡੇਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲਈ ਕੁਝ ਸੰਪਰਕ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਤਾਂ ਵਿੰਗਸ ਇੱਕ ਹੰਗਰੀਆਈ ਮਕੈਨਿਕ ਵਜੋਂ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਟੋਬ ਆਪਣੇ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਇੱਕ ਡਰਾਉਣੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦਲੇਰ ਸੀ।

ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਦਲੇਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਹੰਗਰੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਰਾਹੀਂ ਡੈਨਿਊਬ ਘਾਟੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਰਾਹੀਂ ਤੁਰਕੀ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਯੂਨਾਨੀ ਅਫ਼ਸਰ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋਟੀਰਿਸ ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਾਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜਿੰਮੀ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਟਿਕਟ ਸੀ।

*

ਸੋਟੀਰਿਸ - ਜਾਂ ਨਿੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ - ਦਾ ਜਨਮ 6 ਅਗਸਤ, 1920 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੱਤ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੌਥਾ, ਪੇਲੋਪੋਨੇਸ਼ੀਅਨ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸ਼ਹਿਰ ਕੈਲਾਮਾਟਾ ਵਿੱਚ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਐਥਨਜ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਨਿੱਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਕਾਫੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਆਕਾਰ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖੇਡਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਹੜਾ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਾਗ਼ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਿੱਕ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੱਚਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ। ਮਾਰਚ 1940 ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿੱਕ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸਾਰਾਂਡਿਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਏਅਰ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਅਪ੍ਰੈਲ 1941 ਵਿੱਚ, ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰੀਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਅਕੈਡਮੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰੀਟ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਗਾਜ਼ਾ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਿੱਕ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੈਲਿਸਬਰੀ ਵਿਖੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 1942 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਸਾਰਾਂਡਿਸ ਉੱਥੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। 1942 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੋਟੀਰਿਸ ਨੂੰ ਕਾਇਰੋ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ OTU ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਸਮੇਂ ਬਿਤਾਏ। ਉੱਥੋਂ ਨਿੱਕ 5 ਮਾਰਚ, 1943 ਨੂੰ ਸਿਦੀ ਬਰਾਨੀ ਤੋਂ ਹਰੀਕੇਨ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 336 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਯੂਨਿਟ ਨੇ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਲੈਂਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਉਡਾਏ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਵੀਪ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਨਿੱਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 23 ਜੁਲਾਈ, 1943 ਨੂੰ, ਕ੍ਰੀਟ 'ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਾਸ ਦਾ ਹਰੀਕੇਨ ਜ਼ਮੀਨੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੈਨਕੇਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

*

ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਨਿੱਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਯੂਨਾਨੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਹੇਠ ਇੱਕ ਚੌੜੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਖਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਸੰਪਤੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਦਾ ਜੈਤੂਨ ਰੰਗ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ, ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਵਾਲ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ ਗ੍ਰੀਸ ਘਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭੱਜਣਾ 1943 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਨੇ ਵਰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਗੇਟ ਵੱਲ ਵਧਿਆ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਪਾਸ 'ਤੇ ਫੋਟੋ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਬੇਦਾਗ਼ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਪਰ ਨੇ ਸੰਕੋਚ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਵਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ, ਪਰ ਉਸ

ਦਿਨ ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਖੁਸ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਉਹ ਸੜਕ 'ਤੇ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਲੱਗੇ, ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੱਜਿਆ।

ਵੱਡੇ ਬ੍ਰੇਕ ਲਈ, ਪਰ ਨੇ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਨਾਰਵੇਈ ਨਾਜ਼ੀ ਓਲਾਫ ਐਂਡਰਸਨ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ-ਐਨ-ਡੇਰ-ਓਡਰ ਵਿੱਚ ਸੀਮੇਂਸ ਫੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਸਾਗਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਪਰਮਿਟ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਵਿਚਕਾਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪਰ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਪਾਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਟੈਟਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮਾਸਟਰ ਪੰਪਮੇਕਰ, ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜੋੜੀ ਬਣਾਈ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂਦੀਪ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉਹ ਛੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਸਨ।

ਭੱਜਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਰਵੇਈ ਸੂਟਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੋਜ਼ੇ ਅਤੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਬਦਲਣ, ਜਰਮਨ ਬਰੈੱਡ ਅਤੇ ਮਾਰਜਰੀਨ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸੈਂਡਵਿਚ, ਨਾਰਵੇਈ ਟੂਥਪੇਸਟ ਅਤੇ ਸਾਬਣ, ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲ ਤੋਂ ਡੈਨਿਸ਼ ਸੌਸੇਜ, ਅਤੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਮੀਟ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਡੱਬਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਭਗ 160 ਰੀਕਸਮਾਰਕ ਸਨ।

ਛੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਮਿਲਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ, ਚੈੱਕ ਲੜਾਕੂ ਪਾਇਲਟ ਬੈਡਰਿਕ 'ਫਰੈਡੀ' ਡਵੋਰਕ, ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ, ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬ੍ਰੇਕ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਗੈਬੇਲ ਵਿਖੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੋਟਲ ਦੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ।

92 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਬੌਬ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਟੱਕ, ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੋੜੀ ਬਣਾਈ। ਬੁਸ਼ੇਲ ਦੀ ਫ੍ਰੈਂਚ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਟੱਕ ਦੇ ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨਾਨੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਜੋੜਾ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਜਾਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਹਸਤੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਯੂਰਪੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਹਾਰਡਰਸਰ ਹੋਣਗੇ, ਵਾਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਘਰੇਲੂ ਦੌੜ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੌਕਾ ਸੀ ਪਰ ਜੋ ਫਿਰ ਵੀ ਇੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਸਫਲ ਭੱਜਣ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੀਮਤੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੈਲੀ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਠੰਡੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਧਿਆਇ **14**

ਫੇਰੇਟਸ ਦੀ ਹੜਤਾਲ

ਬ੍ਰੇਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ, ਐਲਨ ਰਿਗੇਟੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਲੋਕ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਬਣੇ ਓਈਜਾ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਵੈਂਟ੍ਰੀਲੋਕਵਿਜ਼ਮ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਕੁਝ ਦਸਤਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਬੋਰਡ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਬੁਲੀ ਬੀਫ ਫਰਿੱਟਰ ਲੈਣਗੇ।

ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਜੌਨੀ ਪੋਹੇ ਸੈਂਸਰਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਚਮਕਦਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, 'ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀਟੋ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹੋ।' ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਂਪ ਸੈਂਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਓਰੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਟੀਟੋ ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਝੂਠ' ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਨੇ ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ, ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਰੂਗਵੇ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਡੈਨਿਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸਦਾ ਪਾਲਤੂ ਗੁੰਡਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਕੀ ਮੁੰਡੇ ਭਟਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਡੈਨਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਰੂਮਮੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ, ਅਟੱਲ ਜਗ੍ਹਾ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਾਲਤੂ ਗੁੰਡਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਮਰਾ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੋਚਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰੂਮਮੇਟ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰਮਾ-ਗਰਮ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਸ਼ਬਦ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੂਮਮੇਟ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡੈਨਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਕੋਚਰਨ ਮੁੜਿਆ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੈਨਿਸ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਪਾਇਆ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਸਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਬੰਦ ਸਨ। ਉਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

*

20 ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਮੌਸਮ ਹਲਕਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਇੰਨੀ ਠੰਢ ਸੀ ਕਿ ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਈਸ ਰਿੰਕ ਨੂੰ ਜੰਮ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਸੁਸਤ ਸਵੇਰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਾਂ ਲਈ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਡਰਾਅ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ।

ਡਰਾਅ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 510 ਨਾਮ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ 100 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਬਚਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੈਂਪ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਟਾਫ ਦੁਆਰਾ ਅੱਠ ਨਾਮ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਚਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ

ਸੀ, ਇਹ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਰਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਅੰਤਿਮ ਨਿਕਾਸ ਕ੍ਰਮ ਲਈ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਤੀਹ ਨਾਮ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਭੱਜਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਦੇ ਭੋਜਨ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਰੇਲਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਲੀ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਵੀਹ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਤੀਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵੀਹ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਸੌ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਡਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਟੋਪੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਤੀਹ ਸਥਾਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਸੌ ਦਸ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੌ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਕਾਸ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੋ ਸੌ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸੋਧਿਆ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਭੱਜਣ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿਕਾਡਲੀ, ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ 'ਤੇ ਆਦਮੀ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਖੁਦ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਹ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ। ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਡਜਸਟ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਵੀਹ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ, ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਅਤੇ ਸ਼ੈਗ ਰੀਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਸੌ ਵਿੱਚ ਡਰਾਅ ਕੱਢਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਠੱਤਰ ਅਤੇ ਉਨੱਤਰ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ, ਟੇਨੀ ਬੈਥਲ ਅਤੇ ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਨੂੰ ਵੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

*

ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਕਾਸ ਨੰਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਿਲ ਫੋਰਡਾਈਸ ਨੇ ਟੌਮ ਲੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਜੰਮਪਲ ਸਾਬਕਾ ਹਾਲਟਨ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ 1941 ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ 40 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਡਰਾਅ ਕੱਢਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਿੱਲ ਨੇ 86 ਨੰਬਰ ਕੱਢਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਨੇ ਰਾਏ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਨੰਬਰ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਨੇ 55 ਨੰਬਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ 54 ਨੰਬਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਐਡਗਰ 'ਹੰਕ' ਹੰਫਰੀਜ਼ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਹਾਲਟਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ 1940 ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇੱਕ ਵੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਘੱਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਐਲਬਰਟ 'ਸ਼ੌਰਟੀ' ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬੋਲਟਨ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਅਗਸਤ 1942 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ੌਰਟੀ ਇਕੱਲੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਪਰ ਇਕੱਲੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਹ ਜਾਣ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਧੱਕਾ ਅਖੀਰ ਧੱਕਾ ਦੇਣ ਤੱਕ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਾਲ ਬ੍ਰਿਕਹਿਲ ਦੂਜੇ ਸੌ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹੈਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਐਂਟਰੀ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ - ਉਸਦਾ ਕਲੋਸਟ੍ਰੋਫੋਬੀਆ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾਲ, ਉਹ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ। ਭੱਜਣ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ

ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਇੰਨਾ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ, ਪੌਲ,’ ਰੋਜਰ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ।’

*

ਡਰਾਅ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਭੱਜਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਚਾਨਕ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸਲੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਦੇ ਬੈਕਵਾਟਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੈਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯਕੀਨਨ ਹਰ ਬੀਤਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੱਧਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਾਹਸੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਆ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਘਰ ਜੋ ਹਰ ਇੱਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਦੀ ਮਾਂ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਗਈ ਸੀ, ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਮਾਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਅਤੇ ਟੌਮ ਲੇ, ਨੂੰ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਲੱਗਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੂਸਰੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਰੂਮਮੇਟ ਅਕਸਰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੋਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਲਟ ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਦੀ ਧੀ, ਜੋ 1941 ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਦੂਜਾ ਜਨਮਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਜੁੜਵਾਂ ਭਰਾ ਦੀ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜੋ ਮੈਰੀ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕੈਦ ਦੀ ਅਸਲ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ।

ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕੀ। ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਅਤੇ ਜੋਨ ਕੁੱਕ ਨੇ 1943 ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗਣੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ; ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਮਝ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਚਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਵੇਗਾ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਟੈਂਜੀਅਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰੀਆ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਚਾਚੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ।

*

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਰੇਤ ਅਜੇ ਵੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਕੰਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕ੍ਰਮ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵਾਲਟਰ ਨੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਬਰਨੇਕ ਮਾਰਚ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰੇ ਫੈਰੇਟ ਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਖਿਆ। ਫਿਰ, ਉਸਦੀ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਬਰਨੇਕ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ, ਉਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਬ੍ਰੋਇਲੀ, ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਏ ਅਤੇ ਨਾਮ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਸਖ਼ਤ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ, ਅਤੇ ਗੇਟਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੇਲਾਰੀਆ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਕੈਂਪ

ਸੀ। ਸਫਾਈ ਇੱਕ ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਜਰਮਨ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ: ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ, ਮੁੱਖ ਸੁਰੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ; ਪੀਟਰ ਫੈਨਸ਼ਾਵੇ, ਡਿਸਪਰਸਲ ਦੇ ਮੁਖੀ; ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼, ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁਖੀ; ਕਿੰਗਸਲੇ ਬ੍ਰਾਊਨ; ਬੌਬ ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਟੱਕ; ਜਿਮ ਟਾਇਰੀ; ਅਤੇ ਤੇਰਾਂ ਹੋਰ। ਜੇ ਗੁੰਡੇ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੈੱਟਅੱਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਇੱਕ ਜ਼ਾਲਮ ਝਟਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਚਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਝਟਕਾ ਜਿਸਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸੁਰੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਸੈਕਿੰਡ-ਇਨ-ਕਮਾਂਡ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਬ੍ਰੇਕ ਤੱਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਘੱਟ ਆਸਾਨ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੂਮਮੇਟ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਜਿਸਨੇ ਪਿਕਾਰਡ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ। ਉਹ ਫ੍ਰੈਂਚ ਕਾਮਿਆਂ ਵਜੋਂ ਡੈਨਜ਼ਿਗ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਡਨ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਡੈਨਜ਼ਿਗ ਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਚ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਮਦਦ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਫਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਗੋਰਡਨ ਕਿਡਰ ਨੇ ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ ਨਾਲ ਰੋਮਾਨੀਅਨ ਲੱਕੜਹਾਰਿਆਂ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਡਰ ਨੂੰ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜੋੜਾ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਇੰਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

*

ਆਪਣੇ ਰੂਸੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਲੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਬਰਨਾਰਡ ਮਾਰਸ਼ਲ ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਨਾਲ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨਰਮ-ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਫ੍ਰੀ ਫ੍ਰੈਂਚ ਅਫਸਰ ਸੀ ਜੋ ਬੌਬ ਟੱਕ ਵਾਂਗ ਦਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਫ਼ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਫੁੱਟ, ਨੌਂ ਇੰਚ ਲੰਬਾ, ਬਰਨਾਰਡ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਜੱਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਉਹ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਲਾਟਿਨੇਟ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੋਰੱਕੋ ਪੈਦਲ ਫੌਜ ਦੀ ਇੱਕ ਬਟਾਲੀਅਨ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਬਰੂਕੇਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੈਂਡੌ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਬਰਨਾਰਡ ਦਾ ਜਨਮ 28 ਅਗਸਤ, 1921 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਜਦੋਂ ਬਰਨਾਰਡ ਅਜੇ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਬ੍ਰੇਸਟ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਬਰਨਾਰਡ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਇੱਕ ਮਾਣਮੱਤੇ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਸਟ ਲਾਇਸੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਲਾਇਸੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ 1940 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਫੌਜਾਂ ਬ੍ਰੇਸਟ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਉਸਨੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਇਲਟ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਇਸ ਲਈ ਬਰਨਾਰਡ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਬੇਓਨ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਬਰਾਲਟਰ ਰਾਹੀਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਸੇਂਟ ਜੀਨ ਡੀ ਲੂਜ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬ੍ਰੇਸਟ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਰਨਾਰਡ ਨੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲਾ ਪੇਟਾਈਟ ਅੰਨਾ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। 19 ਅਕਤੂਬਰ, 1940 ਨੂੰ, ਉਹ ਡੁਆਰਨੇਜ਼ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਕੌਰਨਵਾਲ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਤੇਜ਼ ਹਨੇਰੀ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਬਾਲਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਤੂਫ਼ਾਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਪਰ ਛੇ ਬੇਵੱਸ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਵਹਿ ਗਏ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਵਹਿ ਗਏ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਦਿਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਾਟਿਸ਼ ਮਾਲਵਾਹਕ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ, ਪਿਆਸ ਅਤੇ ਐਕਸਪੋਜ਼ਰ ਤੋਂ ਅੱਧਮਰੇ ਹੋਏ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਗਿਆ।

ਇਸ ਔਖੀ ਘੜੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਬਰਨਾਰਡ ਨੂੰ ਫ੍ਰੀ ਫ੍ਰੈਂਚ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਡਾਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 1942 ਵਿੱਚ 53 ਓਟੀਯੂ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਈ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਡਾਣ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ 24 ਜੂਨ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ 242 ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਉਡਾਇਆ। 4 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬਰਨਾਰਡ ਨੂੰ 131 (ਫ੍ਰੈਂਚ) ਸਕੁਐਡਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਯੂਨਿਟ ਉਸ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਕਾਫਲੇ ਦੀ ਗਸ਼ਤ ਅਤੇ ਕਰਾਸ-ਚੈਨਲ ਸਵੀਪਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਰਨਾਰਡ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਡਾਣ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

11 ਨਵੰਬਰ, 1942 ਨੂੰ, ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਇਕਾਈ ਵੈਸਟਹੈਂਪਨੇਟ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਵਿੱਚ ਸੋਮੇ ਮੁਹਾਨੇ ਉੱਤੇ ਗਸ਼ਤ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਿਊਮੂਲਸ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਏ। ਤਿੰਨ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵੱਲ ਝੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ, ਪਰ ਬਲੂ ਸੈਕਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਨੰਬਰ 3 ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਫ਼ਰ ਸੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਰਨਾਰਡ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਟੇਲਪਲੇਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਨੱਕ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ ਪਰ ਇੱਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਰੈਸ਼ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਮਾਰੀ। ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਬੱਦਲ ਤੋਂ ਉੱਭਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਰਨਾਰਡ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਇੰਜਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੋਪੈਲਰ ਬਲੇਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਇੰਚ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਾਤਕ ਜ਼ਖਮੀ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਆਸਾਨ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਉਤਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿੰਗੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਰਾਇਲ ਨੇਵੀ ਵਾਲਰਸ ਦੀ ਇੱਕ ਉੱਡਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ, ਗਿੱਲਾ ਪਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ।

ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ, 18 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ, ਬਰਨਾਰਡ ਕੇਨ-ਚੇਰਬਰਗ ਰੇਲਮਾਰਗ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਚਾਰ ਲੋਕੋਮੋਟਿਵਾਂ 'ਤੇ ਟੱਕਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਬਰਨਾਰਡ ਦਾ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੇ ਮਲਬੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇਗਾ, ਉਸਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਚੈਨਲ ਆਈਲੈਂਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਜਰਸੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ।

ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਤਸੁਕ ਹੋ ਕੇ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਰਨਾਰਡ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਗਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਰੋਜਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਬਰਨਾਰਡ ਲੈਂਡੌ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ

ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਨ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

*

ਰਬਰਨੇਕ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਠੰਢੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਸਫਾਈ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਦਮੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ: ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੋ; ਅੱਧੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਦੋ; ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਇੱਕ। ਮਾਰਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰੀ 100 ਫੁੱਟ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਠਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਚੈਂਬਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। 4 ਮਾਰਚ ਨੂੰ, ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਚੌਦਾਂ ਫੁੱਟ ਸੁਰੰਗ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਆਖਰੀ ਚੈਂਬਰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੇਠਾਂ ਗਏ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੱਕ ਦੀ ਦੂਰੀ 335 ਫੁੱਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਹੈਰੀ ਸ਼ਾਫਟ ਤੋਂ ਸ਼ਾਫਟ ਤੱਕ 348 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਸੀ। ਐਗਜ਼ਿਟ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਔਖਾ ਹਿੱਸਾ ਆਇਆ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤ੍ਹਾ ਤੱਕ ਲਗਭਗ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਖੁਦਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੋ ਫੁੱਟ ਮਿੱਟੀ ਹਟਾਈ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੰਨਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 14 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਐਪਲ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਆਖਰੀ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਖੋਦਣ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਐਗਜ਼ਿਟ ਪੌੜੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਗੜਗੜਾਹਟ ਚੱਲੀ।

'ਯਿਸੂ, ਇਹ ਕੀ ਖੂਨੀ ਨਰਕ ਸੀ?' ਬੁੱਲ ਨੇ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ। ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਸਵਾਲੀਆ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਨੋਬਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਿਆ।

‘ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਵਾਲਾ ਟਰੱਕ ਸੀ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਸੜਕ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਾਂ!’ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਈਏ ਅਤੇ ਰੋਜਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ।’

ਖੁਦਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੌਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਵਾੜ ਵਾਲੀ ਫੁਆਇਲ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਮਿੱਟੀ ਹਟਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ। ਫੁਆਇਲ ਸਤ੍ਹਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ ਇੰਚ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਹ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਰੈਂਡ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ।

‘ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਾਇਦ ਛੇ ਇੰਚ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਤ ਹੈ,’ ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ‘ਇਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਲਚੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।’ ਜੌਨੀ ਛੱਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਬੈਂਡਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਪੌੜੀ ਉੱਤੇ ਵਾਪਸ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੇਤ ਪੈਕ ਕੀਤੀ। ਰੈਂਡ ਨੇ ਆਖਰੀ ਬਰੇਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਭਟਕਦਾ ਗੁੰਡਾ ਇਸ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਦੇਵੇ।

ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਸਤ੍ਹਾ ਦੇ ਇੰਨੀ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ ਸੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ ਪਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਛੇ ਇੰਚ ਮਿੱਟੀ ਇੰਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸੰਤਰੀ ਇਸ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਜਾਲ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਗੜਗੜਾਹਟ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਟਰੱਕ ਓਨੇ ਹੀ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿੰਨੇ ਉਹ ਸੁਣਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਸੁਰੰਗ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਹੈਰੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤੀਹ ਫੁੱਟ ਛੋਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਰਾਤ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖੋਜ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਦੁਬਾਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਮਾਪਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਗਣਿਤਿਕ ਕਿਸਮਾਂ ਆਪਣੀਆਂ

ਗਣਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈਰੀ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈਆਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਗੜਗੜਾਹਟ ਰੇਤ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜੌਨੀ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਦੇ ਸੁਰੰਗ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਡਿੱਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਨੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬੋਰਡ ਸੁੱਜ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੇੜ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ। ਉਹ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਰੰਗ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਰਬਰਨੇਕ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫੈਰੇਟਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ 104 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਹੈਰੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਨਾਲ, ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਉਮੀਦ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਲੁਕਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੇ। 'ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਨ ਜਿਸਦੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ,' ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਗੇਤਰ, ਜੋਆਨ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, 'ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੋਚਣ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੈ।' ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, 'ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।' ਜੌਨ ਐੱਫ. ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਿਗਰਟ ਜਾਂ ਤੰਬਾਕੂ ਨਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਹੋਰ ਡਰਾਇੰਗ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੇ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਇੱਕ ਫੁੱਟਬਾਲ ਮੈਚ ਲਈ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉੱਥੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਰੌਬਰਟ ਕੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰੇਕ ਬਾਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਕੈਂਪ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਆਰਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਓਲਡ ਲੇਸ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਆਮ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਕੈਦੀ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਕੈਦੀ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫ੍ਰੀਬਰਗਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

‘ਫ੍ਰੀਬਰਗਰ...’ ਡਿਊਟੀ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ‘ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਜਰਮਨ ਨਾਮ ਹੈ।’

'ਖੈਰ, ਮੈਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਹਾਂ,' ਨਵੇਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਜਰਮਨ ਹਨ!'

*

20 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਬਹੁਤ ਠੰਢੀ ਅਤੇ ਹਵਾਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਪਲ ਦਾ ਪਰੇਡ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਦਮੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ; ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸਤਾਨਾ ਪਾਗਲ ਹੱਟਸ 103 ਅਤੇ 110 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਭੱਜ ਗਏ, ਡਿਊਟੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ। ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਉਸ ਸਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ, ਉਹ ਐਪਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਗਿਣਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਸਲ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਸਟੈਂਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਬੈਗ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਡਿੱਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਟਿਮ ਅਜੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡਿਕ ਤੋਂ ਸਟੈਂਪਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਇੱਕੋ

ਜਿਹੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਸਨ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਗਤੀ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਕੈਸੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੁਕੜੀ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹੱਟ 120 ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

‘ਖੈਰ, ਇਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਔਖਾ ਹੈ,’ ਐਲੇਕਸ ਨੇ ਹਉਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ‘ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ - ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਮਿਲੇਗਾ!’

ਅਚਾਨਕ, ਪਲੰਕੇਟ ਬਿਲਕੁਲ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੈਸੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਉਸਦਾ ਦੂਜਾ ਹੱਥ ਉਸਦੀ ਟਿਊਨਿਕ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਜੰਮ ਗਿਆ। 'ਓ, ਈਸਾ ਮਸੀਹ,' ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹਾਉਂਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੀ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ! ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਜੋ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਹਨ।' ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ, ਪਲੰਕੇਟ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਨੋਟਬੁੱਕ ਜਰਮਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਭੱਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਇੱਕਲਾ ਗਰੀਬ ਡੇਸ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਲੰਕੇਟ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੇਕਰ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕੀਮਤੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਐਲੇਕਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ: ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਅਜੇ ਵੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ; ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਾਵਰ ਪਾਰਟੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਡੇਸ ਨੇ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ।

ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣੀ ਸੀਟੀ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਹੱਟ 120 ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਗੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਝੌਂਪੜੀ ਦਾ ਉਸ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਵਰ ਬਲਾਕ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਐਪਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਵਰ ਕਿੱਟ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਗਾਰਡ ਇੰਨਾ ਦਿਆਲੂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਾਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ? ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਾਰਡ ਛੋਟੇ ਬੈਗ ਅਤੇ ਬੰਡਲ ਵੰਡ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪਲੰਕੇਟ ਦੇ ਗਾਰਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ, ਡੇਸ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਵਾਲਨ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੇ ਬੰਕ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗਾਰਡ ਨੇ ਡੇਸ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਵੰਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਲਾਕਰ ਵੱਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਗਾਰਡ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਟਿਮ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਫੜ ਲਈ। ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਲਾਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਵਰ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗਲਿਆਰੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੰਤਰੀ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਡੇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਨਾਲ ਬੰਡਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟਿਊਨਿਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਚਣ ਦੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫਾਇਰਪੂਲ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਭਟਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸਤਾਨਾ ਪਾਗਲਾਂ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਕਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ।

*

ਸੁਰੰਗ ਹੁਣ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਕ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਾਰੀਖ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦਿਨ ਤੇਈਵੀਂ ਤੋਂ ਪੱਚੀਵੀਂ ਤੱਕ ਸਨ। ਪੱਚੀਵੀਂ ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸੀ, ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ

ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਰੇਲ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਤੇਈਵੀਂ ਦੀ ਰਾਤ ਜਾਂ ਚੌਵੀਵੀਂ ਦੀ ਰਾਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਦੀ ਰੇਲ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਨ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸਨ। 20 ਮਾਰਚ ਨੂੰ, ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਨੇ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਫਿੱਟ ਹੋ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੂਬਿਨ ਵਿਖੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬੇਅੰਤ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਬਾਈਵੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਰੰਪ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਬਾਰੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤਾ।

‘ਟਰਾਲੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾ ਲੇਟ ਜਾਓ,’ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਰੱਖੋ। ਦੇਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮਾਰੋਗੇ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਓਗੇ। ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਸਿੱਧੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੂਨੀ ਕੂਹਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਰੱਖੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਫਰੇਮ ਪਾੜ ਦਿਓਗੇ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰੋ, ਟਰਾਲੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੋ!’

ਕਮਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਆਇਆ। 'ਜੇ ਟਰਾਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਝੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੌਨੀ?' ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਜੌਨੀ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਘਬਰਾਹਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ।

'ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘਬਰਾਓ ਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਘਬਰਾਓਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਭੱਜੋਗੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਠੋਕ ਦੇਵੋਗੇ। ਜਿੰਨਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇ, ਟਰਾਲੀ ਤੋਂ ਉਤਰੋ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੇ ਅੱਧੇ ਘਰ ਵੱਲ ਰੀਂਗੋ। ਟਰਾਲੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਟਰਾਲੀ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਨਾ ਛੱਡੋ - ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚੋ! ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ?' ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਕੇ, ਜੌਨੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਰਾ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕਰੰਪ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਸਾਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕੇ।

*

ਮਾਰਸ਼ਲਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਸ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੂਹ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਸ਼ਿਬਸਡੋਰਫ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਸ਼ਲਰ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਪਹੀਏ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੋਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਕਾਰਜ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ, ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ, ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ, ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ, ਲੈਰੀ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਡ੍ਰਿਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਹਰੇਕ ਮਾਰਸ਼ਲ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਦਸ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੀਨ ਟਾਈਪ ਨੇ ਮਾਰਸੇਲ ਜ਼ਿਲੇਸਨ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰੱਖਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੂਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੈਵੀਗੇਟ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਦਾ ਡੰਪ ਜਾਂ ਇੱਕ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਅਹਾਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ, ਇੱਕ

ਤੰਗ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਨੀ ਪਈ, ਅਤੇ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਦੀ ਇੱਕ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਇਸਦਾ ਪਾਲਣ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਮੁੱਖ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਣੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਦੂਰੀ ਇੱਕ ਮੀਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਸੀ।

ਉੱਥੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣਾ ਪਿਆ। ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ, ਮੁੱਖ ਬਰਲਿਨ-ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਆਟੋਬਾਹਨ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਅਤੇ ਹਰਮਸਡੋਰਫ ਅਤੇ ਸ਼ਿਰੰਡੋਰਫ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਰੌ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਗਨ ਵਰਗਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਪ੍ਰੋਟਾਉ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿਰਫ਼ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਆਸਾਨ ਯਾਤਰਾ ਸੀ - ਯਾਨੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਓਡਰ ਨਦੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਨਦੀ ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇੱਕ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਕ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਸੜਕ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾੜ ਸੀ ਜੋ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਸੰਦੀਦਾ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪਟੜੀਆਂ ਦੇ ਪਾਰ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇੱਕ ਓਵਰਹੈੱਡ ਵਾਕਵੇਅ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਸਬਵੇਅ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਪਟੜੀਆਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਰਸਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਅਸਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਖਰੀ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਰੇਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੈੱਕ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਜੋ ਰੀਸੇਂਜਬਰਜ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਹਾੜ ਜੋ ਚੈੱਕ-ਜਰਮਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, 'ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਫਸਰ ਹਾਂ,' ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਹੁੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਜੌਨ ਐਲਿਸ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਮਾਹਰ ਸਨ, ਨੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹਾਰਡਰਸਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ। ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਗਾਰਡ ਪੋਸਟਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੋ ਜ਼ਿਲੇਸਨ ਨੇ ਕੀਨ ਟਾਈਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਮਦਦਗਾਰ ਫੈਰੇਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੋਜਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡੈਨਜ਼ਿਗ ਅਤੇ ਸਟੈਟਿਨ ਵਿੱਚ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵੀਆਂ ਬਰਥਾਂ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਰੋਜਰ 104 ਦੇ ਟਾਇਲਟ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਮਾਰਸ਼ਲਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਪਰਕ ਪਤੇ ਦਿੱਤੇ। ਦੱਖਣ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਬੇਕਰ ਦਾ ਪਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰੋਜਰ ਨੇ 1942 ਵਿੱਚ ਸ਼ੂਬਿਨ ਨੂੰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪਤਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਸਟੈਟਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾਘਰ ਦਾ ਜਿੱਥੇ

ਸਵੀਡਿਸ਼ ਮਲਾਹ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਰੇਕ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕਿਆ। ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਰਮਨ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਬਾਰੇ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਕੀਨ ਟਾਈਪ ਨੇ ਸਾਗਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ, ਵੈਲੇਂਟਾ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ ਕੈਂਪ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

*

ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨਕਸ਼ੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਂਟ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਭੋਜਨ ਡੱਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸੋਲਡਰ ਤੋਂ ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਹੱਟ 112 ਵਿੱਚ, ਕੈਂਟਨ ਦੇ ਸ਼ੈੱਫ ਸੈਂਕੜੇ ਚਾਰ-ਔਂਸ ਕੈਨ ਐਸਕੇਪ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਸਨ, ਦੋਵੇਂ ਖੁਰਾਕ ਮਾਹਰ ਡੇਵਿਡ ਲੁਬੋਂਕ ਦੀ ਵਿਅੰਜਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ: ਖੰਡ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ; ਅਤੇ ਕੋਕੋ, ਚਾਕਲੇਟ, ਚਰਬੀ, ਖੰਡ ਅਤੇ ਕਲੀਮ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਠੋਸ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਹਰੇਕ ਕੈਨ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੋਸ਼ਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਕੈਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੈਨ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਚੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਲਵੇਗਾ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਭੱਜਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਘਰ ਲਿਖਿਆ, ਕੁਝ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੈਦ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ,' ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, 'ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।'

23 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਛੇ ਇੰਚ ਬਰਫ਼ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਸਰਦੀ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਨਰਮਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਿਘਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਸੰਤ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਸੀ। ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਝੁੱਖੜ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਠੰਡ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਜਲੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰੇਕ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਆਸ਼ਾਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ X ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਹੱਟ 104 ਵੱਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਤੇ ਚੱਕਰਵਾਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। 104 ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ।

ਨਵਾਂ ਚਿਹਰਾ ਆਰਏਐਫ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਲੇਨ ਹਾਲ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਗਨ ਦੇ ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕੀ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਡੁੱਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਨਾਈਜੀਰੀਆ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਜਹਾਜ਼ ਕੈਰੇਬੀਅਨ ਵਿੱਚ ਟਾਰਪੀਡੋ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੇਨ ਨੇ ਸੁੱਕੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਯੂ-ਬੋਟ 'ਤੇ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਬਿਤਾਏ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਡੁਲਾਗ ਲੂਫਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੇਵਲ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ਿਟ ਕੈਂਪ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਲੂਫਟ III ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਠਨ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੌਸਮ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਸਕੋਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਲੈਨ ਨੂੰ ਗਏ।

'ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਕਿਵੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ, ਲੈਨ?' ਰੋਜਰ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ,' ਲੈਨ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। 'ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਹੁਣ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਗਲੀਆਂ ਕੁਝ ਰਾਤਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧੀਆ ਬੱਦਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨੇਰਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਤਾਪਮਾਨ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਹਵਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਹੈ।'

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੁਝ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ?' ਰੋਜਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਲੈਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਰੋਜਰ। ਇਹ ਜਰਮਨ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਦੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।'

ਰੋਜਰ ਨੇ ਘੂਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। 'ਖੈਰ, ਸਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪੱਕਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੌਸਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ?'

ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਰੋਜਰ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਕਦੋਂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਏ। ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮੀਟਿੰਗ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰੋਜਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਫ਼ੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

‘ਹਾਰਡਾਰਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ, ਰੋਜਰ?’ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ‘ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਬਰਫ਼ ਹੈ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।’

ਬੁਸ਼ੇਲ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ। 'ਇਹ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਨੋ-ਮੂਨ ਪੀਰੀਅਡ ਤੱਕ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ - ਇਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੋਰ ਵਿਗੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਧਾਰ ਲਏ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਚਲੇ, ਤਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਆ ਦੇਵਾਂਗੇ।'

'ਹੁਣੇ ਕੁਝ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ? ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।'

‘ਆਓ, ਜੌਨੀ,’ ਰੌਜਰ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੁਰੰਗ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਕੁਝ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।’

ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਬੇਕਾਰ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਰਸ਼ਲ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੁਸ਼ੇਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੁਕਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਨੇ ਬਿਗ ਐਕਸ ਨੂੰ ਵਾਕਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਵਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ ਜੋ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿੰਗਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਜਲਦੀ ਦਿੱਤਾ। 'ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਰੋਜਰ, ਕਿ ਹਾਰਡਰਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਢੇਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਚਲਾਇਆ ਹੈ - ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੱਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਜੰਮ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਜੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ!'

ਵਿੰਗਜ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਜਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਹੈ!' ਉਸਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

'ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜੋ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਰਡਰਸਰ ਦੋ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ।'

ਬੁਸ਼ੇਲ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉੱਪਰ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬਸ ਕਿਹਾ, 'ਧੰਨਵਾਦ, ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ,' ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

ਵਿੰਗਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਇੱਕ ਕੈਂਪ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਹ ਦੋ ਸੌ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਸੱਤਵੀਂ ਵਾਰ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਸ ਰਾਤ ਭਾਰੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਚੌਵੀ ਤਰੀਕ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਫਿਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ 11:30 ਵਜੇ, ਉਹ ਹੱਟ 101 ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਸਿਰਫ਼ ਦਸ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੁਬਾਰਾ ਉੱਭਰ ਆਏ। ਇਹ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਟਿਮ ਵਾਲਨ ਸਿੱਧਾ ਤਾਰੀਖ਼ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੰਮ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ-ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਾਤਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਯੋਗ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਪਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਦਾ ਅਸਲੀ ਵੀਜ਼ਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੈਸੀ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਸਟੈਂਪ 'ਤੇ ਜਾਮਨੀ ਗੁਲਾਬੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਿਸਦੇ ਅਸਲ ਦਸਤਖਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਨ। ਐਲੇਕਸ ਨੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕਰੰਪ ਆਖਰੀ ਸੁਰੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈਰੀ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਗਜ਼ਿਟ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕੰਬਲ ਲਟਕ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ, ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਟਰਾਲੀ ਰੇਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਪੰਜਾਹ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਕਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਂਟਰੀ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਕੰਬਲ ਵੀ ਫੈਲਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਅੱਧੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਛਾਏ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਢੋਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਗੰਦੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਅੱਗੇ, ਹਰ ਪੱਚੀ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਲਾਈਟਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਲੋਸਟ੍ਰੋਫੋਬੀਆ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਟਰਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਪਿਆ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੇ। ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੇਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਪਰ ਵਾਧੂ ਤਖ਼ਤੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਦੇ ਬਾਕਸਿੰਗ ਰਿੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਰ ਸੌ ਫੁੱਟ ਇੱਕ ਇੰਚ-ਮੋਟੀ ਮਨੀਲਾ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਟਰਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਚਾਰ ਮਰੋੜੇ ਹੋਏ ਸ਼ੋਰਿੰਗ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੇਲਚੇ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਛੋਟੇ X's ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਰੇਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੱਪੜੇ, ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਬੰਡਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਖਰੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਸੌਂਪਣੇ ਸਨ। ਛੋਟੇ X's ਨੇ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੱਟ 104 ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ, ਨਿਗਰਾਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਆਮ ਦਿਨ ਬਲਾਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਤੋਂ

ਬਚਣ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੂਟਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹਰਕਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤੀਹ ਸੈਕਿੰਡ ਦਾ ਅੰਤਰਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ 104 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬੰਕ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਸ ਬੰਕ ਦਾ ਨਿਯਮਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਫਿਰ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਕੈਂਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਤਣਾਅ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਨੇ ਅਰਥਹੀਣ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਲੈਨ ਹਾਲ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਕਲਾਸ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੱਟ ਲੋਕ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਪਿਗਮਾਲੀਅਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਡਰੈੱਸ ਰਿਹਰਸਲ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈਨਰੀ ਹਿਗਿੰਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖੰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਇਹ ਤਾਰਾ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ, ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਚਿੱਠੀ 'ਤੇ ਝੁਕਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਾਂਗਾ,' ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਮ ਸਿੱਧੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ। 'ਮੈਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚਿੱਠੀ-ਦਰ-ਪੱਤਰ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।'

ਛੇ ਵਜੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਜੌਨੀ ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲੀ ਬੀਫ ਫਰਿੱਟਰ ਅਤੇ ਜੌਂ ਦੇ ਗਲੋਪ, ਜੌਂ, ਕਲੀਮ, ਖੰਡ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਮਿਸ਼ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਆਖਰੀ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ, ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ, ਡਿਗਰ ਮੈਕਿੰਟੋਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੌਰਟੀ ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ ਸਾਰੇ ਉੱਥੇ ਸਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਟ੍ਰੈਵਿਸ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਦਾਅਵਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਭਰੀ ਰੱਖੇਗੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ।

ਹੱਟ 112 ਵਿੱਚ, ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ 104 ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਾਰਜ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਦਿਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਚਿਹਰੇ ਉਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸੋਲਾਂ ਵਰਗਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਿਨ, ਜਾਰਜ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਰਗੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਿੰਨਾ ਘਬਰਾਹਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਜਰਮਨ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸਾਫ਼ ਭੱਜਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲਗਭਗ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਲੱਤ ਉਸਨੂੰ ਠੰਡ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸਾਗਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਜਾਰਜ ਆਪਣਾ ਬੰਕ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਐਲਨ ਰਿਗੇਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਜੋ 112 ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇਗਾ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਰੂਮਮੇਟ ਬੇਚੈਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਐਲਨ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬ੍ਰੇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰੇਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਰਜ ਨੂੰ ਐਲਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਦਿਲਾਸਾ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ 104 ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਉੱਠਿਆ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਆਪਣੇ ਰੂਮਮੇਟ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ।

'ਐਲਨ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ,' ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, 'ਕੀ ਤੂੰ ਦੇਖੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੰਡਸਰ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਜਾਣ?'

‘ਠੀਕ ਹੈ, ਜਾਰਜ,’ ਐਲਨ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ। ‘ਕੀ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ? ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ!’ ਉਸਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਵਿਲੀ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ

ਦੋਸਤ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁੜਿਆ, ਰਿਗੋਟੀ ਇਹ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ ਕਿ ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਇੰਨਾ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਰਚ ਦੀ ਠੰਢੀ ਰਾਤ ਦੇ ਅਣਜਾਣ ਬਰਫੀਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

*

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਾਮ ਹੋਈ, ਕੂਚ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਆਪਣਾ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਨੇ ਹੱਟ 122 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰੂਮਮੇਟਸ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਦੋਸਤੋ,' ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਦੌੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ!' ਮਾਈਕ ਨੇ 122 ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਟਾਈਮ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਕਠਪੁਤਲੀ ਤੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਆਇਰਿਸ਼ਮੈਨ ਨੂੰ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਲੋਂ ਤਾੜੀ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਸੀ ਹੱਟ 121 ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਸਿਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਤੁਰਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੱਖਣੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ 109 ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਕਮਰੇ 17 ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵਿੰਗਜ਼ ਨੌਰਮਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟਾਈਮ ਸ਼ੀਟ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ।

‘ਆਹ, ਮਾਈਕ,’ ਨੌਰਮਨ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ‘ਆਮ ਵਾਂਗ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚੋ। ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਾਓ!’ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਰਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ 109 ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸਿਰੇ ਤੱਕ ਲਾਂਘੇ ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਠੋਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦਰਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਅੰਗੂਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਇਰਿਸ਼ਮੈਨ ਫਾਇਰਪ੍ਰੂਫ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਦੌੜਦਾ ਹੋਇਆ ਰਸਤਾ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੱਟ 104 ਦੀਆਂ ਦੱਖਣੀ ਪੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਰੁਕ ਗਿਆ।

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੇਸੀ ਨੇ ਡੇਵ ਟੋਰੇਂਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਅਤੇ ਬੰਕ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਈਕ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕੈਦੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਭੀੜ ਵਾਲੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੀ, ਕੁਝ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਰਟ ਬਿਜ਼ਨਸ ਸੂਟ ਵਿੱਚ। ਕੁਝ ਸਿਰਫ਼ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਦੋ ਜੋੜੇ ਪੂਲ ਦੀ ਖੇਡ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਮਾਈਕ ਲੰਘਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ।

ਹਰ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਗੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਚੁੱਪਚਾਪ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਟੋਰੇਂਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ, ਲਗਭਗ ਪੌਣੇ ਅੱਠ ਵਜੇ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਦੁਬਾਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਤੁਰੰਤ, ਗਲਿਆਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਨਾਟਾ ਛਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੇਸੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ, ਹਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਕਾਰਪੋਰਲ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।

ਅਧਿਆਇ **15**

ਤਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ

ਡੇਵ ਟੋਰੇਨਜ਼ ਨੇ ਉਸੇ ਪਲ ਆਪਣੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉੱਠਦੇ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਇਸ ਗੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭੱਜਣਾ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਕੈਪ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਚਿਹਰਾ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਇਹ ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਸੀ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਦਾ ਰਨਿੰਗ ਸਾਥੀ। ਡੇਵ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਟੋਬ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ ਪਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਹਾਲ ਹੋ ਗਈ, ਹਰਕਤਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ।

ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਜਿੰਮੀ ਵਰਨਹੈਮ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਾਲ ਬੰਕ ਬਦਲਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਿੰਮੀ ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਚੈੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ। 'ਮੈਂ ਅਤੇ ਡੌਜਰ ਸ਼ਾਇਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਾਂਗੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੈਰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗੀ!'

ਹਾਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਡਵੋਰਕ ਕੁਝ ਆਖਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 'ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਤੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ,' ਡੇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। 'ਹੁਣ... ਹੁਣ... ਦਸ ਵੱਜ ਗਏ ਹਨ ਦੋ ਵੱਜੇ? ਹਮਮ। ਮੇਰੀ ਘੜੀ ਰੁਕ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ।

'ਰੁਕੋ? ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ?' ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। 'ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਸਤੀ ਘੜੀ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਵੀ?'

'ਸਰ, ਉਹ ਘੜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ,' ਡੇਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਅਪਮਾਨਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, '1926 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਾਂਗਾ।'

'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਡੇਸਮੰਡ,' ਡਵੋਰਕ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿੜਚਿੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ।'

ਬੈਲਜੀਅਮ ਦੇ ਹੈਨਰੀ ਮਾਰਚਲ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋੜੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੂਜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਸੀ।

‘ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘੜੀਆਂ ਬਦਲ ਦਿਆਂਗਾ,’ ਹੈਨਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ‘ਨਹੀਂ, ਇਹ ਲੈ ਲਓ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦਾ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਰਨ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਂ! ਇਸਨੂੰ ਲੈ ਲਓ - ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਡਨ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ।’ ਡੇਸ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਨਾਲ ਘੜੀ ਲਈ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਛੋਟਾ ਬੈਲਜੀਅਨ ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਫੇਰੇਟ ਰੂਡੀ ਹੱਟ 112 ਵਿੱਚ ਬਿਲੀ ਗ੍ਰਿਫਿਥ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕੱਪ ਅਸਲੀ ਕੌਫੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਚਾਕਲੇਟ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰਾਤ ਲਗਭਗ 8:30 ਵਜੇ, ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਆਖਰਕਾਰ ਹੈਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਐਂਟਰੀ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ

ਸਮੁੱਚੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ, ਕਰੰਪ ਨੇ ਏਅਰ ਪੰਪ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਜਿੰਮੀ ਡੇਵਿਸਨ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਜੋ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਭੇਜਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੋਰੀਡੋਰ ਵਿੱਚ ਡੇਵ ਟੋਰੇਂਸ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ।

ਅੱਠ-ਚਾਲੀ ਵਜੇ, ਪਹਿਲੇ ਸਤਾਰਾਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਗਏ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ, ਜੋ ਸੁਰੰਗ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਆਏ, ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਵੀਹ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ 'ਤੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ, ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ੀਡੈਅਰ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ।

ਚਾਲੀ ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਬੀਤ ਗਏ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਆਖਰੀ ਛੇ ਇੰਚ ਮਿੱਟੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਬੁੱਲ ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੋਰਡਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ ਦੀ ਛੱਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਬੇਚੈਨ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ, ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ - ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਹਾਉਂਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਉਹ ਬੋਰਡ ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਸੁੱਜ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰ ਸਕਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।' ਉਹ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਝੁਕ ਗਿਆ, ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਕਹੇ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਫਟ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਬੋਰਡਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਉਂਗਲੀ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਛੁਡਾ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸ਼ਾਫਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੁੱਲ ਆਖਰੀ ਕੁਝ ਇੰਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਪਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਅਤੇ ਬੁੱਲ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਹੇਠਾਂ ਖਿੱਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਫੈਲਾਅ ਵਾਲੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਬਾਹਰੀ ਕੰਟਰੋਲਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਲੇਟ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਪੌੜੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ, ਬੁੱਲ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਉਸ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਤਣਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਕਿ ਤੱਟ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਠੋਕਰ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਬਚਣ ਵਾਲਾ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ, ਮਾਰਸ਼ਲਿੰਗ ਪੁਆਇੰਟ ਤੱਕ ਸੱਤਰ ਗਜ਼ ਤੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰੱਸੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਦਾ।

ਲੇਟਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਰੱਸੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕੁੰਡਲੀ ਲੈ ਕੇ, ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਨੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਾਲੇ ਦੇਵਦਾਰ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਤਣੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਨੇ ਸਮਤਲ ਜ਼ਮੀਨ, ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਵੇਖੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤ ਵੇਖੇ, ਦਸ ਫੁੱਟ ਦੂਰ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬੁੱਲ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਡੱਬਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਤਾਲੀ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੀ। ਉਹ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਾਲੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਸਾਹ ਉਸਦੇ ਹੈਲਮੇਟ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੱਦਲ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹੈਰੀ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜੌਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਫਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਚੈਂਬਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਲ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਦੇਖਿਆ।

‘ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਰੋਜਰ,’ ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕਿਹਾ। ‘ਅਸੀਂ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੱਚੀ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ।’ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਚੁੱਪ ਵਿੱਚ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਆਪ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸ਼ਾਫਟ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਹ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

'ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ,' ਬੁੱਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਦਰਾਂ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹਾਂ।'

*

ਬੁਸ਼ੇਲ, ਮਾਰਸ਼ਲ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਝਟਕੇ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। 'ਇਹ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਤ ਕਰਦਾ ਹੈ,' ਰੋਜਰ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ; 'ਇਹ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਾਰਡ ਹਨ। ਟਾਵਰ ਵਿੱਚ ਗੁੰਡੇ ਅਹਾਤੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਘੇਰੇ ਵਾਲੇ ਗਾਰਡ ਸਿੱਧੇ ਮੋਰੀ ਤੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।'

'ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਜੰਗਲ ਤੱਕ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਾਕੀ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,' ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ, 'ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਨੋ-ਮੂਨ ਪੀਰੀਅਡ ਦੌਰਾਨ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।'

'ਜਾਂ,' ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, 'ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ - ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ।'

ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਅੱਗੇ ਬੋਲਿਆ। 'ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਖੋਦ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੈਰੀ ਦਾ ਜਾਲ ਦੇਖਿਆ - ਇਹ ਇੰਨਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਫ਼ਤਾ ਚੱਲੇਗਾ, ਅਗਲੇ ਨੋ-ਮੂਨ ਪੀਰੀਅਡ ਤੱਕ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ 104 ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।'

'ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ,' ਰੌਜਰ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ। 'ਕਾਗਜ਼ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਕੱਟਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਰਾਤ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ - ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਣਾ ਹੈ।'

ਸਮੂਹ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਬੋਲਿਆ। 'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਫੈਰੇਟ ਵਾੜ ਯਾਦ ਹੈ ਜੋ ਗੁੰਡੇ ਸਾਡੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਦੇ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਟੋਏ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਕੰਟਰੋਲਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੋਏ ਦੇ ਕੋਲ ਲੇਟਣ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿਰਫ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਆਰਾਮਦਾਇਕ!'

"ਉਹ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖ਼ਬਰ ਦੇਵੇਗਾ? ਉਹ ਯਕੀਨਨ ਸੀਟੀ ਨਹੀਂ ਵਜਾ ਸਕੇਗਾ," ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।"

‘ਅਸੀਂ ਬੱਸ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਗਨਲ ਰੱਸੀ ਜੋੜਾਂਗੇ,’ ਜੌਨੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ‘ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਫੈਰੇਟ ਵਾੜ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੌੜੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਲਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਖਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਵਾੜ ਤੱਕ ਰੱਸੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।’

‘ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ,’ ਰੌਜਰ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਸਿਗਨਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਧੀਰਜ ਰੱਖੇ।’ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਨਸਿਲ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ, ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਐਗਜ਼ਿਟ ਚੈਂਬਰ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਿਖੇ: 'ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਉਡੀਕ ਕਰੋ। ਸਿਗਨਲ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਰਿੰਗ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਫੜੋ। ਦੋ ਟੱਗ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ। ਪਨਾਹ ਲਈ ਰੱਸੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰੋ।'

‘ਠੀਕ ਹੈ, ਫਿਰ,’ ਬੁੱਲ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ‘ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ।’ ਰੱਸੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੁੰਡਲੀ ਲੈ ਕੇ, ਉਹ ਸ਼ਾਫਟ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਤਰਿਆ, ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਇਆ, ਜੋ ਪੌੜੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਸਿਗਨਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਦੋ ਖਿੱਚਾਂ

ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਰੱਸੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਫੈਰੇਟ ਵਾੜ ਤੱਕ ਗਿਆ।

'ਬਾਹਰੋਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ,' ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਬੁੱਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਾਲੇ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। 'ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖੋ, ਬੁੱਢੇ ਦੋਸਤ - ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ RAF ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ।'

'ਇਹ ਇੱਕ ਡੇਟ ਹੈ,' ਬੁੱਲ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੋਹਰਾ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ, ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਸੱਤਰ ਗਜ਼ ਦੀ ਰੱਸੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। ਬੁੱਲ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਤੋੜੇ ਨੂੰ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਢੇ ਦਸ ਵਜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭੱਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨੱਬੇ ਮਿੰਟ ਲੇਟ।

*

104 ਵਿੱਚ, ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਤਣਾਅ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਐਡਰੇਨਾਲੀਨ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਊਰਜਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਗਲਿਆਰੇ ਦੀ ਗਤੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਡੇਵ ਟੋਰੇਨਸ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹਰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਫੁਸਫੁਸੀਆਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ: 'ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ,' ਜਾਂ 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।' ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਡੇਵਿਸਨ ਨੇ ਸ਼ਾਫਟ ਉੱਤੇ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦਾ ਸਾਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। 'ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਗਏ ਹਾਂ,' ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫੈਲ ਗਈ।

ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 'ਹੈਰੀ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ,' ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਝੌਂਪੜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਗਲਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸੰਕੇਤ ਆਇਆ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਚੁੱਪਚਾਪ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ, ਡੇਵਿਸਨ ਨੇ ਟੋਰੇਨਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ - ਆਓ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰੱਖੀਏ।'

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕੋਰੀਡੋਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ 104 ਦੇ ਆਖਰੀ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਅੰਡਰਗ੍ਰਾਊਂਡ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਗਲੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੈਡੀ ਬਾਇਰਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕਿਆ, ਇੱਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਸ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਸੀ। ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੋਨੀ ਦੀ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਮਲਹਾਊਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਡੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਆਪਣੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਬੰਕ ਛੱਡ ਕੇ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੱਟ 120 ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼, ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਪਿਕਾਰਡ ਫ੍ਰੈਂਚ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭੇਸ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗਲਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਬ੍ਰੇਟਲ ਕੈਸੀ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ, ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲਿਖੋ।' ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਬੇਨਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਐਲੇਕਸ ਨੇ ਜਲਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਗੋਰਡਨ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਓਨੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹਾਸੇ ਨਾਲ,

ਗੋਰਡਨ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਰਾਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਰੂਮਮੇਟ ਸੁਰੰਗ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ, ਜੇ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਉਣ। ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜਨ 'ਤੇ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸੁਰੰਗ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਨਮੂਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਦੋਸਤਾਨਾ ਪਾਗਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

*

ਤਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਇਹ ਗਤੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਹੈਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਤੇ ਬੁੱਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੀ ਸਾਥੀ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਅੱਗੇ ਆਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਸ਼ੀਡੌਅਰ, ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਗੌਂਵਜ਼, ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ ਅਤੇ ਨੀਲਜ਼ ਫੁਗਲਸਾਂਗ, ਅਤੇ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਡਵੋਰਕ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਜਲਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਅਸਲ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਜ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੰਬੀ ਦੇਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਰੇਲਗੱਡੀ ਲੈਣ ਦੀ ਅਣਚਾਹੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੋੜੇ ਪੰਜ-ਮਿੰਟ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਣਗੇ। ਪਿਛਲੀ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਬਵੇਅ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ੈੱਡ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਸ਼ੈੱਡ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਨਾ ਸੀ।

ਪਹਿਲੇ ਦਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਿਰਫ਼ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਅਤੇ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਸਕੇ। ਰੋਜਰ ਅਤੇ ਬਰਨਾਰਡ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਸਮਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਸਬਵੇਅ 'ਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਬਰਲਿਨ-ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਲਈ ਦੋ ਤੀਜੀ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਜੋੜਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਕੰਮ ਦੇ ਵੇਰਵੇ 'ਤੇ ਸਨ। ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਫੁੱਟਬ੍ਰਿਜ ਵੱਲ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਬੰਬਾਰ ਇੰਜਣਾਂ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਸੁਣੀ। ਆਵਾਜ਼ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਇਰਨ ਦੀ ਚੀਕ ਨੇ ਰਾਤ ਦੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਡਵੋਰਕ ਨੇ ਪਲੰਕੇਟ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ 'ਆਓ', ਉਸਨੂੰ ਸਬਵੇਅ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੇ ਹੋਏ। ਅੰਦਰ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੇਲਵੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟਾਂ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਸਨੇ ਸਬਵੇਅ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਇੱਕ ਹਵਾਈ-ਹਮਲਾਵਰ ਆਸਰਾ ਵੱਲ ਜੋੜੇ ਨਾਲ ਹੱਥੋਪਾਈ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸੇ ਪਲ ਬਰਲਿਨ-ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਆ ਗਈ ਅਤੇ, ਗਾਰਡ ਦਾ ਧਿਆਨ ਭਟਕਣ ਨਾਲ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਖਿਸਕ ਗਏ ਅਤੇ ਟਿਕਟ ਬੈਰੀਅਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵੱਲ ਦੌੜ ਗਏ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਵੇਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਹੌਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਫੁੱਟਪਾਥ ਦੇ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਕਾਰ ਵੱਲ ਭੱਜੇ।

ਜਦੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਰੁਕੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਦਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। 'ਇਸਟ ਏਨ ਅਲਾਰਮ ਹਾਇਰ?' (ਕੀ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਅਲਾਰਮ ਹੈ?) ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਜੌਹਲ' (ਹਾਂ, ਸਰ), ਡੇਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ

ਕੰਡਕਟਰ ਵਾਪਸ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸਦੇ ਬਾਅਦ ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਰੇਲਗੱਡੀ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਬਵੇਅ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ-ਪਫੇਨਿਗ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਪਾਸ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਸਾਗਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਡੱਬੇ ਭਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਫਰੈਡੀ ਅਤੇ ਡੇਸ ਹਨੇਰੇ ਕੋਰੀਡੋਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

‘ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਪਾਸ ਸੁੱਟ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ,’ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕਿਹਾ। ‘ਉਹ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਆਏ ਹਾਂ।’

"ਤਾਂ ਕੀ? ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਫਰਕ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ," ਡੇਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

'ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਾਸ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਗਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ, ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ,' ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੀਗਨਿਟਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਡੇਸ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਪਾਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਅਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿਕਟ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਫਰੈਡੀ ਦੇ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਤਜਰਬੇ 'ਤੇ ਟਿਕੇ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਸ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ, ਕੁਆਰੀ ਬਰਫ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਧੁੰਦਲੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ।

ਫਿਰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪਲੰਕੇਟ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਡੇਸ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰੇਨ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਫਰੈਡੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਡੇਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਿਗ ਐਕਸ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਨਵੀਂ ਉਮੀਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ।

ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਰੇਲਗੱਡੀ ਹੌਲੀ ਹੋ ਗਈ। 'ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਲੀਗਨਿਟਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ,' ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਦੋਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨਾਲ ਉਤਰ ਗਏ ਅਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਬਿਤਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਲੀਗਨਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਖਾਲੀ ਡੱਬੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਡੱਬਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਬਰਲਿਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਔਰਤ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਜਧਾਨੀ ਛੱਡ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੰਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰੇਗੀ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਡੁੱਬਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਟਿਕਟ ਕਿਓਸਕ ਵੱਲ ਵਧੀ, ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ ਕਿ ਕੁਝ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਕਿਓਸਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ, ਦੋਵੇਂ ਭੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਚੌਕੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਟਿਕਟ ਕਿਓਸਕ 'ਤੇ ਰੇਲਰੋਡ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਗੇਸਟਾਪੋ ਨੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਜਦੋਂ ਬੁਸ਼ੇਲ, ਸ਼ੀਡੌਅਰ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸਾਗਨ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਉੱਪਰ-ਨੀਚੇ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ, ਹੁਣ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਬਵੇਅ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਵਿਅਰਥ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਸਰਾਪ ਸਨ। ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ।

ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਅਠਾਰਵਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ, ਇੱਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਬੌਬ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮੇ ਹਾਂ,' ਬੌਬ ਨੇ ਮੋਟੇ ਡੱਚ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਅਤੇ ਮੈਂ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਇਰਨ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਆਸਰਾ ਲੱਭਣਾ ਪਵੇਗਾ।'

'ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ,' ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ। 'ਬੱਸ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲੋ ਅਤੇ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ - ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਆਸਰਾ ਹੈ।' ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਬੌਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਡੱਚਮੈਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਸੁਵਿਧਾ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਸੜਕ 'ਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਜ਼ਾਰ ਸ਼ੈੱਡ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਸਬਵੇਅ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਟਿਕਟ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ।

'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਇਰਨ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ?' ਉਸਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਅਲਾਰਮ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਸਰਾ ਘਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'

'ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨ ਫੜਨੀ ਪਵੇਗੀ,' ਵੈਲੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ, ਵੈਲੀ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਨੇ ਬਾਂਦਰ ਰੈਂਚ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

*

ਹੱਟ 104 ਵਿੱਚ, ਭੱਜਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ, ਹਰੇਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਪਲ ਦੀ ਉਤੇਜਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਯਾਦ ਆਏ। ਕੁਝ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਫਰੇਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਡੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਟਰਾਲੀ ਨੂੰ ਟਿਪ ਦਿੱਤਾ। ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਉੱਪਰ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਨਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ

ਤਾਂ ਜੋ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਸਕੇ ਅਤੇ ਟਰਾਲੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕੇ; ਫਿਰ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਘੁੰਮਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖਿੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਰੀ ਨਾਲ, ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਮਿੰਟ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਹਰ ਬਾਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਤੱਕ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਤੱਕ, ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫਿਰ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਇਰਨ ਵੱਜੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਰੰਗ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਭੂਮੀਗਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹੈਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸੀ ਤਾਂ ਕਲੋਸਟ੍ਰੋਫੋਬੀਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਬੁਰੀ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਘਬਰਾ ਗਏ। ਵਿੰਗਸ ਡੇ, ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਘਬਰਾਹਟ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹੀ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਲੈਂਪ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਨੇ ਸੁਰੰਗ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾਈਆਂ ਅਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੈਂਤੀ ਮਿੰਟ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਉਹ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਝ ਉਲਝਣ ਸੀ। ਐਗਜ਼ਿਟ ਚੈਂਬਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਵਿੰਗਜ਼ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ।

'ਤੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?' ਡੇ ਨੇ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ। 'ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'

'ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ,' ਸਿਡਨੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। 'ਡੈਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਈ ਸੀ - ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਲੋਸਟ੍ਰੋਫੋਬੀਆ ਹੈ। ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ - ਰੱਬ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ!'

'ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਵਿੱਚ ਬਰਕਲੈਂਡ ਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ - ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,' ਡੇ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਉਸਨੇ ਗਲਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਸੰਭਾਲ ਲਵਾਂਗਾ - ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਰਹਿ ਸਕਾਂ।' ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ, ਸਿਡਨੀ ਉੱਠ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਫਟ ਉੱਤੇ।

ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਅੱਗੇ, ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਲੈਸਟਰ ਤੋਂ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਟਰਾਲੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰੱਸੀ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬਾਕੀ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ 'ਤੇ ਰੀਂਗਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਇਵੇ ਟੇਂਡਰ, ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਨੇ ਉੱਥੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਬ੍ਰੇਕ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਵੇ ਨੂੰ ਟਰਾਲੀ ਤੱਕ ਰੇਂਗਣਾ ਪਿਆ, ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਜੋੜਨੀ ਪਈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਲਈ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ।

ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ, ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਨੇ ਹੈਨਰੀ ਲੈਮੰਡ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਕੰਟਰੋਲਰ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੌਨੀ ਡੌਜ, ਜੋ ਕਿ ਠੰਡ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪੌਪ ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਬਰੈੱਡ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੀਆਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਰੰਪ ਕੋਲ ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਸੂਟਕੇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖ ਲਵੇਗਾ।

ਫਿਰ ਉਹੀ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਤੋਂ ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਟਰਾਲੀ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹੀਏ ਨੂੰ ਰੇਲਿੰਗ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਡੱਬੇ ਦੇ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਲੰਬੀ ਸੁਰੰਗ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਵਿੱਚ ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ ਨੂੰ ਰੱਸੀ ਕੱਸ ਗਈ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਵਿੱਚ ਮੋਟੇ ਲੈਂਪ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਉਹ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰੇਤ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਲੇਟ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟੌਮ ਉਸਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਹੈਂਕ ਕੰਮ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਰਡ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਰੇਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਹਨੇਰੀ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਤੰਗ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਸਾਈਡਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੇਤ ਪੈਕ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਛੱਤ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਗੁੰਬਦ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਛੱਤ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੇਤ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਲੱਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਲਾਈਟਾਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਹੁਣ ਚਮਕਦੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ, ਹੈਂਕ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਕਿ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਾਰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਰੇਤ ਬਚੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸਨੂੰ ਰੇਲਿੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਫੈਲਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਲਾਈਟਾਂ ਹੁਣ ਜਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ। ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਨੂੰ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਅਤੇ ਰੀਂਗਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਵਿੱਚ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰ ਰਹੇ ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਮਿੰਟ ਲੱਗੇ। ਫਿਰ ਦੋ ਹੋਰ ਫਸ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਬਚਾਅ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਲੇਸ ਬ੍ਰੇਡ੍ਰਿਕ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਟਰਾਲੀ ਦੀ ਰੱਸੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਫਿਰ, ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਅਤੇ ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਸੈਂਡੀ ਗਨ ਡਿੱਗਣ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ। ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ, ਜੋ ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਵਿੱਚ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੈਂਡੀ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਅਤੇ ਢਹਿਣ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਲੱਗੇ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਬਲ ਰੋਲ ਸਨ। ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਡੱਬੇ ਦੇ ਫਰੇਮਾਂ 'ਤੇ ਫਸ ਗਏ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਢਿੱਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਟਕ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਰੇਲਿੰਗ 'ਤੇ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪਹੀਏ ਹੇਠ ਫਸ ਗਏ, ਟਰਾਲੀ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗਈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਕਈ ਵਾਰ ਕੰਬਲ ਰੋਲ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਚੌਦਾਂ ਮਿੰਟ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੇਰ-ਰਾਮਸੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ: ਹੋਰ ਕੰਬਲ ਰੋਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਹੋਰ ਖਤਰਨਾਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਕੋਰੀਡੋਰ ਵਿੱਚ ਡੇਵ ਟੋਰੇਨਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੱਕਲ ਮੁਇਰ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਕੰਬਲ ਰੋਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੇਸ ਬ੍ਰੇਡ੍ਰਿਕ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਘੋਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਫਟ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਪੌੜੀਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਣਾ ਪਿਆ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਲੇਸ ਥਕਾਵਟ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੱਭਣ ਦੇ ਸਦਮੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਰੀਂਗਦਾ ਹੋਇਆ ਹੇਠਾਂ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਸ਼ਲਰ, ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ, ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਨਾਹ ਲੈ ਕੇ, ਲੇਸ ਨੇ ਕੈਂਪ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਭਾਫ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਉੱਠਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ; ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗਾਰਡ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ ਸਨ।

ਜਲਦੀ ਹੀ ਡੇਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕੀ ਸਾਲਾ ਲੈਂਕੈਸਟਰ ਬੰਬਾਰ ਪਾਇਲਟ ਸੀ ਜੋ ਸਰ ਆਰਥਰ ਸਟ੍ਰੀਟ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਥਾਈ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਏਅਰ ਅਤੇ ਏਅਰ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਸੈਕਟਰੀ ਸੀ। ਡੇਨਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੰਕ ਹੰਫਰੀਜ਼, ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਸ ਜਣਿਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਆਇਆ। ਬਰਕਲੈਂਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਇਮਾਰਤ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਪਰ ਇਹ ਬੇਰੋਕ ਸੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਹਤ ਦਾ ਸਮੂਹਿਕ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਪਾਰਟੀ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

*

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ, ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਦਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਗਾਤੇ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੀ ਰੁਕਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਘੰਟਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਫੜਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਟਿਕਟ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਫਾਇਦਾ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ, ਦੂਜੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਆਪਣੀ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਅਦਿੱਖ ਦਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਜਾਮਨੀ ਰੰਗ ਦੀ ਵਰਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਭੱਦੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦਾ ਫਿੱਕਾ, ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚਿਹਰਾ ਪਰਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਗਾਰਡ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਇੱਕ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗੋਰਡਨ ਕਿਡਰ ਅਤੇ ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਕੈਂਪ ਸੈਂਸਰ ਸਟਾਫ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਟੌਮ ਨੇ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ-ਫੁੱਟੇ ਜਰਮਨ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਔਰਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਟੌਮ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੇਰੁਖੀ ਦੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੇ ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਆਈ ਤਾਂ ਬੌਬ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ।

ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ, ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 12:45 ਵਜੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੌਸ ਅਤੇ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸਟਾਲ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ।

'ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ?' ਡੇ ਨੇ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਪੁੱਛਿਆ।

ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੇ ਡੇ ਵੱਲ ਘਿਰਣਾ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਨਾਲ ਮੁੜਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਪਾਰੀ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਾਗਰਦੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀਆਂ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਚੱਲੀਆਂ ਹਨ - ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਕਦੋਂ ਨਿਕਲਾਂਗੇ!' ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਆਪਣੀ ਗਾਸ਼ੀਏ ਦੀ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿੰਗਜ਼ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਜੁੜਨ ਲਈ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਲਾਊਡਸਪੀਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ: ‘ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ, ਬਾਹਨਸਟਾਈਗ ਫੰਫ, ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ, ਬਾਹਨਸਟਾਈਗ ਫੰਫ’ (ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ, ਟਰੈਕ ਪੰਜ)। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਕੇਪਰ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਟਿਕਟ ਬੈਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ ਉੱਪਰਲੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬਵੇਅ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਲੰਘੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੌਸ ਅਤੇ ਸਟੀਵਨਜ਼, ਕਿਡਰ ਅਤੇ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ, ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ। ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਆਖਰੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਜੋ ਪੂਰੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ 1:00 ਵਜੇ, ਰੇਲਗੱਡੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸੀ।

ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਆਈ, ਸਵੇਰੇ 2:04 ਵਜੇ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ-ਐਨ-ਡਰ-ਓਡਰ ਲਈ। ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਆਸਾਨੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਅਤੇ ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ, ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਆਏ। ਉਹ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵੀ ਦੂਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟਿਕਟ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ 3:15 ਵਜੇ, ਬਰਲਿਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਡੇ, ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਅਤੇ ਮਲਾਹ ਨੀਲੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ, ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟੇਨਸਨ, ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ ਅਤੇ ਨੀਲਸ ਫੁਗਲੇਸੈਂਗ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵਧੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ 'ਤੇ ਝੁਕਾ ਲਿਆ।

ਇਸ ਨਾਲ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਬਚ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਾਬਕਾ ਰੇਡੀਓ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਰੇਮੰਡ ਵੈਨ ਵਾਈਮੀਅਰਸ਼ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਗਸਤ 1942 ਵਿੱਚ ਡਿਏਪੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਕਿ ਟਿਕਟ ਕਲਰਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਲੀਸਾ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਟਿਕਟ ਦੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬਦਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੌਕਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਲੀਸਾ ਟ੍ਰੇਨ ਦੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਲਈ ਇੱਕ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਿੱਛੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

*

1:00 ਵਜੇ ਬਰਲਿਨ-ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਢਾਈ ਵਜੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲੇ। ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਡਵੋਰਕ, ਗਲਾਟਜ਼ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸੰਪਰਕ ਖੁੰਝਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜੇ ਵੀ ਅਗਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਛੇ ਵਜੇ। ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬੇਤਾਬ, ਉਹ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਲੇਟਣ ਲਈ ਕਿਤੇ ਵਿਅਰਥ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਖਰੀ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ, ਉਹ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਪਣੇ ਡੱਬਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅੱਖ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬਾਲਕੋਨੀ 'ਤੇ ਝੁਕੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੱਲਬਾਤ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਆਏ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਹਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਰੋਜਰ ਫਿਰ ਲੰਘਿਆ, ਰੁਕਿਆ, ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਅਵੇਜ਼-ਵੌਸ ਅਨ

ਪੀਊ ਡੀ ਫਿਊ, ਮਹਾਰਾਜ?' (ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਲਾਈਟ ਹੈ, ਸਰ?)। ਮਾਚਿਸ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਰੱਖੋ, ਮਹਾਰਾਜ,' ਅਤੇ ਰੌਜਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਗਰਟ ਜਗਾਈ। ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ਡਵੇਰਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।

'ਓਹ, ਉਹ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ,' ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। 'ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਉਹ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।' ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਰੋਜਰ ਨੇ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਬੱਦਲ ਛੱਡਿਆ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਅਤੇ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਸ ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਗੌਸ ਹਾਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੇਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ, ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ ਬਾਸੀ ਬੀਅਰ ਦਾ ਇੱਕ ਗਲਾਸ ਪੀਤਾ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੇਰਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਗਲਾਟਜ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

*

ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਤਣਾਅ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਵਜੇ, ਰਾਏ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਨੂੰ ਫੈਰੇਟ ਵਾੜ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਡੱਚੀ ਸਵੈਨ ਅਤੇ ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਵੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ, ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਗਾਰਡ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗਾਰਡਹਾਊਸ ਵੱਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਰਾਏ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਹੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਸਕਿਆ।

ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ। ਉਸਨੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਚੀਕ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੇਠਾਂ ਝੁਕ ਗਿਆ, ਅੱਧਾ ਗੋਲੀ ਵੱਜਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ। ਫਿਰ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਗਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਜਵਾਬੀ ਕਾਲ ਆਇਆ, ਜੋ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਡੱਬੇ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਟਾਵਰ ਗਾਰਡ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਰਾਏ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਡੁੱਬਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਧੜਕਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਮੋਰੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਦੂਰ, ਗਾਰਡ ਮੁੜਿਆ, ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਗਾਰਡ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਏ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਬਦਕਿਸਮਤ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਉਹ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਸੀ, ਰਾਏ ਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗੁੰਡੇ ਨੇ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਟਾਵਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਧੰਨਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਚੁੱਪ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਏ ਨੇ ਰੱਸੀ 'ਤੇ ਦੋ ਟੱਗ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਆਦਮੀ ਉਸ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ।

*

ਪੰਜ ਵੱਜ ਕੇ ਦਸ ਮਿੰਟ 'ਤੇ, ਹੱਟ 104 ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਖਰੀ ਆਦਮੀ 87 ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਵਜੇ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਆਖਰੀ ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਪਿਕਾਡਲੀ ਵਿਖੇ ਟਿਮ ਨਿਊਮੈਨ, ਲੈਸਟਰ ਸਕੁਏਅਰ ਵਿਖੇ ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ, ਅਤੇ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ 'ਤੇ ਸ਼ੈਗ ਰੀਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਣ।

ਫੇਰੇਟ ਵਾੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਾਏ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹਲਕਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ

ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਆਸਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗਾਰਡ ਆਪਣੀ ਬੀਟ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਨੇ ਸਿਗਨਲ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ। ਛੱਤਰਵਾਂ ਆਦਮੀ, ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ, ਮੋਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਰੱਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਬਿੰਦੂ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਥੇ ਉਸਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜੋ ਰੇਲਮਾਰਗ ਲਾਈਨ ਵੱਲ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੋਰੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਸੀ, ਜੋ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਰਾਏ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 78ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਦੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡਰ ਮਿਕ ਸ਼ੈਂਡ ਨੂੰ ਹੈਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਰੀਂਗਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਹੁਣੇ ਹੀ ਫੇਰੇਟ ਵਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੈਨ ਟ੍ਰੈਂਟ, ਨੰਬਰ 79, ਉੱਭਰਿਆ।

ਫਿਰ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਅਤੇ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਗਾਰਡ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਟਕਾਅ ਦੇਖਿਆ। ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਹ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਧੜਕਣ ਨੂੰ ਚੌੜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਤੁਰੰਤ ਰਾਏ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਰੱਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਂਟ ਅਤੇ ਸ਼ੈਂਡ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਜੰਮ ਗਏ। ਗਾਰਡ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਐਪੀਸੋਡ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਗਾਰਡ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ। ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਉਹ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ; ਇੱਕ ਕਦਮ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਪੈਰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਇੰਚ ਖੁੰਝ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕਦਮ 'ਤੇ, ਇਹ ਲਗਭਗ ਲੇਨ ਟ੍ਰੈਂਟ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਗਾਰਡ ਰੁਕ ਗਿਆ।

ਅਧਿਆਇ **16**

ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜੋ

ਗਾਰਡ ਨੇ ਮਿੱਕ ਸ਼ੈਂਡ ਨੂੰ ਫੇਰੇਟ ਵਾੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਚਿੱਕੜ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਈਫਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਿੱਕ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦੱਬੇ ਹੋਏ, ਸ਼ੈਂਡ ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰੈਂਟ ਅਤੇ ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਵੀ ਢੱਕਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਸ਼ੈਂਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਣਕਾ ਖਿੱਚਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ, ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਨਿਚਟ ਸ਼ਿਸੇਨ!' (ਗੋਲੀ ਨਾ ਮਾਰੋ!)। ਸਾਰਾ ਨਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।

ਗਾਰਡ, ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਦੇ ਚੀਕਣ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ, ਨੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ 'ਤੇ, ਮਿੱਕ ਸ਼ੈਂਡ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਉੱਚੇ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ; ਫਿਰ ਟ੍ਰੈਂਟ ਗੁੰਡੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਲੇਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਗਾਰਡ ਇੱਕ ਪੈਰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਲੈਂਗਲੋਇਸ ਵੀ ਫੈਰੇਟ ਵਾੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਉੱਚੇ ਕੀਤੇ। ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟ ਲਈ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ, ਗਾਰਡ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਬੀਮ ਚਮਕਾਈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ 80 ਨੰਬਰ ਦੇ ਬੰਬ ਮੈਕਬ੍ਰਾਈਡ ਦੇ ਵੈਨ ਪਰ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼ਾਫਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬੰਬ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ 'ਵਿੰਗਜ਼' ਮਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਤਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗਾਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟੀ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਸਭ ਲਈ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਹ ਕੀਮਤੀ ਸੀ। ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

*

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, 104 ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਡੇਵਿਸਨ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਐਗਜ਼ਿਟ ਆਰਡਰ ਸੂਚੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਵ ਵਿੱਚ ਭਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਉਹ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਕਰੰਪ ਪਿਕਾਡਿਲੀ ਵਿੱਚ ਟਿਮ ਨਿਊਮੈਨ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਬਚਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਰੱਸੀ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਟਿਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਹੋਈ, ਜੋ ਰੱਸੀ ਦੇ ਵੱਖ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਨੇਹਾ ਉਦੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਨਿਊਮੈਨ ਸਨ, ਫਿਰ ਮੱਕਲ ਮੁਇਰ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਓਰਮੰਡ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਅਤੇ ਵਿੰਗਜ਼ ਮਾਅ ਸਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅੱਡੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੁੰਡਾ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਆਦਮੀ, ਸ਼ੈਗ ਰੀਸ, ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਰੰਪ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਖਰੀ ਸੀ।

ਜਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸਟੋਵ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਾਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਫੈਲੇ ਸਾਰੇ ਕੰਬਲ ਬੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ

ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚਿੰਤਾ ਕਾਗਜ਼, ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਸਮੇਤ ਦੋਸ਼ੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬਚਣ ਦੇ ਰਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧਾ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਿਆ।

ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। 109 ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਸ਼ਟਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਟੱਕਰ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਹ ਰੋਕੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਖਿੜਕੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੰਕ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਪੂਰੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਧਮਾਕੇ ਨੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ।

ਸਵੇਰੇ 5:30 ਵਜੇ, ਹੰਡਫਿਊਹਰਰ, ਇੱਕ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਾਥੀ ਜਿਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ 104 ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ, ਕੁਝ ਬਿਹਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਗਲਿਆਰੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਲਸੇਸ਼ੀਅਨ ਤੁਰੰਤ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ, ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਨੇ ਸਟੋਵ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਇੱਕ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਖੁਰਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਟੋਰੇਂਸ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਰੰਪ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਗੁੰਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਖੁਦ ਲੱਭਣ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਕੈਂਪ ਦੇ ਬਾਹਰ, ਲੈਨ ਟ੍ਰੇਂਟ, ਬੌਬ ਮੈਕਬ੍ਰਾਈਡ, ਗਾਏ ਲੈਂਗਲੋਇਸ, ਅਤੇ ਲਾਰੈਂਸ ਗੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ ਨੂੰ ਗਾਰਡਹਾਊਸ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗਾਰਡ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਚਾਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਛੋਟੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼, ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਭਰੇ।

ਅਖੀਰ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੇਰਹਿਮ ਅਤੇ ਫੁੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸੰਜਮ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿੰਨੇ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਸਨ? ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਸਨ? ਸੁਰੰਗ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ? ਚਾਰੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਮੂਰਖ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਬੇਕਾਬੂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਅਸੰਗਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭੜਕਾਹਟ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਲਿਆ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ,' ਉਹ ਚੀਕਿਆ। 'ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ!' ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਗ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪੀਬਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ,' ਉਸਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਉਹ ਗਾਰਡਰੂਮ ਵਿੱਚ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰੇ ਗਏ, ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕੂਲਰ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਖਾਣੇ, ਗਰਮੀ ਜਾਂ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿੱਟ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸੰਤਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ।

ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 6:00 ਵਜੇ, ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਦੰਗਾ ਦਸਤਾ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 104 ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਘੇਰਾ ਬਣਾਇਆ। ਹਰੇਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਗੰਨਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਫੈਰੇਟਸ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟੋਲੀ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੀ

ਸੀ, ਕੁਝ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਹਰ ਅੱਧੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਡਰਵੀਅਰ ਤੱਕ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਬਦਲੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬਚਣ ਵਾਲਾ ਗੇਅਰ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ 104 ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਪਾਸ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਣ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਰਟਸ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਬਾ ਕੇ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਸਿਮੋਲੀਟ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਬਿਲ ਜੇਨੇਨਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੰਕ ਵਿੱਚ ਲੱਭ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਰਲੀ ਫੇਲਜ਼, ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਫੇਰੇਟ, ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸਦਾ ਦਮ ਘੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਹਵਾ ਅੰਦਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੇਨੇਨਸ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫੇਲਜ਼ ਸਵੇਰ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਖਿੱਚੀ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਚਿੰਤਤ ਸਿਮੋਲੀਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦਾ ਹੋਇਆ।

ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੇਨੇਨਸ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕੁਝ ਅੱਧ-ਨੰਗੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਅਤੇ ਜਾਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਗਿਆ। ਚਾਰਲੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਝਪਕਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਭਰਿਆ, ਅਤੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਰਬਰਨੇਕ ਅਤੇ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ, ਜੋ ਹੁਣੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਫੈਰੇਟਸ ਨੇ ਰਬਰਨੇਕ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੇਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸੁਰੰਗ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਫਿਰ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢੀ, ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਪਾਗਲ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਹਿਲਾਇਆ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਬ੍ਰੋਇਲੀ, ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਉਹ ਰਬਰਨੇਕ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸ਼ੈਗ ਰੀਸ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਨੋਬਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 104 ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲਰਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਸ਼ੈਗ ਅਤੇ ਰੈਂਡ, ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਸਨ, ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ, ਜੋ ਕਿ ਬੇਰਹਿਮ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਰਬਰਨੇਕ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਪਿਸਤੌਲ ਰੈਂਡ 'ਤੇ ਮਾਰੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੁੰਡੇ ਨੇ ਸ਼ੈਗ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਣਕਾ ਕੱਢਿਆ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਘੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੈਗ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਕੂਲਰ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ।

ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਵੈਗਨ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲੱਕਿੰਗ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸੈਂਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਿਆ। ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਵ ਦੇ ਉਸ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ। 'ਕੂਲਰ,' ਉਸਨੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਕਲੱਕਰ ਦੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਅੱਗੇ ਉਸ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ: 'ਕੂਲਰ।'

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੁੰਡਾ 104 ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਫੋਟੋ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਫਿਰ, ਲਗਭਗ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ, ਸਟਾਫ ਹਰੇਕ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚੋਂ

ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੌਣ ਲਾਪਤਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਬਲਾਕ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗਾਰਡ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਟਾਫ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਸਨ।

ਪਾਈਬਰ 122 ਵਿੱਚ ਸੈਂਡੀ ਗਨ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਨ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?' ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਈਬਰ ਨੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਹੱਟ 106 ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਠੋਕਿਆ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੰਕਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। 'ਹਮ, ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਕੋਚਰਨ ਅਤੇ ... ਆਹ, ਮਿਸਟਰ ਲਿਓਨ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ!' ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਲਈ, ਜੈਕ ਲਿਓਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਗਿਣਤੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, 104 ਦਾ ਸਮੂਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੂਲਰ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੇਟ 'ਤੇ, ਉਹ ਰੁਕ ਗਏ। ਪਾਈਬਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਬੂਟਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮੂਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਫੇਰੇਟ ਪਾਈਬਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਆਸਟ੍ਰੀਅਨ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਅਠਾਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣਗੇ।

*

ਜਦੋਂ ਗਿਣਤੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਖੋਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਨੰਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਓਕੇਡਬਲਯੂ ਪੀਓਡਬਲਯੂ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤੁਰੰਤ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੇਜਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਚੇਨ ਆਫ਼ ਕਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਉਸਨੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦਫਤਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮੈਕਸ ਵਿਲੇਨ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਖੋਜ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਲੇਨ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਕ੍ਰੀਗਸਫਾਰੰਡੰਗ, ਇੱਕ ਆਮ ਚੇਤਾਵਨੀ, ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਗ੍ਰੋਸਫਾਰੰਡੰਗ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪੋ ਚੇਨ ਆਫ਼ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖੋਜ ਉਪਕਰਣ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੜਕੇ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨਤਾਲੀ ਹੋਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸਨੇ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਕਿ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਨੇੜਲੇ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਲਟਿਕ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੀਗਸਮਾਰੀਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰੱਖਿਆ ਟੁਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੀ, ਹਰ ਲੇਨ ਅਤੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਫਾਰਮ, ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਟਲ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਣਜਾਣ, ਨੀਵੇਂ ਹਾਰਡਰਸ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

*

1:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ ਸੁਰੰਗ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਵੱਡਾ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਲੱਕੜ ਮਿੱਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਆਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਰਾਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਬਸਡੋਰਫ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਜੇਰਜ਼ੀ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਅਲੀ ਪਾਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਸਮੂਹ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਰਸਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਅਤੇ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੱਕੀ ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਆਇਆ, ਜੋ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਫਰੇਮ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੌਪ ਗ੍ਰੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਤਵੰਜਾ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬਚਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਰਸਟੀ ਕੀਰਥ ਅਤੇ ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਪੌਪ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੌਪ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹੇ; ਫਿਰ ਪੋਲਜ਼ ਟੋਨੀ ਕਿਵਨਾਰਸਕੀ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ ਪਾਵਲੁਕ ਆਏ। ਸਮੂਹ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਮੈਂਬਰ ਡੱਗ ਪੋਇਨਟਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਸਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਫਲਾਇੰਗ ਟਿਊਨਿਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਮਾਰੂਥਲ-ਜਾਰੀ ਪੈਂਟ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦਾਰ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੁਕਵੀਂ ਗੰਦੀ ਦਿੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਨਿੱਕ ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਾਸ, ਇੱਕ ਕੱਟੇ ਹੋਏ, ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਓਵਰਕੋਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਵਿੱਚ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਮੈਂਬਰ, ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਿਗਨਲ ਰੱਸੀ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਢ ਅਤੇ ਹਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੜਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਸਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕੱਚੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਹਰ ਕੁਝ ਸੌ ਗਜ਼ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਡਰਾਅ ਚਾਲਕ ਦਲ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਹੋਰ ਲੋਕ ਹੀ ਮੂਰਖ ਸਨ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੈਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਈ ਰੁਕ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੇਲਿੰਗ 'ਤੇ ਆਏ, ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵਧੇ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਬਸਡੋਰਫ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ।

ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਬੁਕਿੰਗ ਵਿੰਡੋ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਪਾਸ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਅਤੇ ਕਲਰਕ ਤੋਂ ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਲਈ ਬਾਰਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਮੰਗੀਆਂ।

'ਜ਼ਵੋਲਫ?' ਕਲਰਕ ਨੇ ਜੇਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ।

'ਬਾਰਾਂ ਟਿਕਟਾਂ?' ਉਸਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ।

ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਦਾ ਸਬਰ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਹਾਂ, ਜ਼ਵੋਲਫ!' ਉਸਨੇ ਡਰਾਉਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਕਲਰਕ ਫਿਰ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀਆਂ ਟ੍ਰੇਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਉਡੀਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਗੰਢਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਦਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਜਰਜ਼ੀ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਟ੍ਰੇਨ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰੇ 6:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਨ, ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਰੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਰ ਗਏ। ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਰੁਕੀ, ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ। ਹਰ ਕੋਈ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕੰਡਕਟਰੈਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਝਿੜਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ ਟਿਕਟ ਚੈੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੰਖੇਪ ਅਲਵਿਦਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ।

*

ਨਿੱਕ ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਾਸ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੜਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰੀਸੇਂਜਬਰਜ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਬਰਫ਼ ਹੋਰ ਡੂੰਘੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਇੱਕ ਖੁਰਦਰੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਇਹ ਕੁਆਰੀ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰੀ ਧੱਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੋਬਰ ਦੀ ਘਾਟੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਉਲਟ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਘਾਟੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਠਾਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜੋ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੱਕ ਹਿਰਨਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲਈ, ਇੱਕ ਤੂੜੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਅੱਗ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਆਸਰਾ ਲੱਭਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿੰਮੀ ਅਤੇ ਨਿੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੌੜੀ ਘਾਟੀ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਘਾਟੀ ਦੇ ਪਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉੱਚੇ-ਨੀਵੇਂ, ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਢਕੇ ਪਹਾੜ ਸਨ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ, ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਸ਼ਹਿਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਹੋਰ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਠੰਡੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾੜੇ ਰਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਨਿੱਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦਤਰ ਸੀ। ਗਰਮ, ਐਡਰਿਆਟਿਕ ਮੌਸਮ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਠੰਡ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨੀਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰਨਾ ਸੀ। ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਘਾਟੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ, ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੌਸਮ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਪੋਲੈਂਨ ਲਈ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਵੈਸਟ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਤੇ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਉਹ ਟਿਕਟ ਕਿਓਸਕ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਵਲੀਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਮੰਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਕੇਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਆਮ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿੱਕ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਸਲੀ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਸੀ।

*

ਟੋਨੀ ਕਿਵਨਾਰਸਕੀ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ ਪਾਵਲੂਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੌਪ ਗ੍ਰੀਨ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਉਸਨੂੰ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਯਾਤਰੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਤੋਂ ਦੂਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਵਲੀਅਨ ਬਟਨਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਖਾਕੀ ਟਿਊਨਿਕ, ਖਾਕੀ ਲੜਾਈ ਵਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪੈਂਟ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੀਲਾ ਬਾਲਕਲਾਵਾ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਪੌਪ ਨੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਇੱਕ ਰੋਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਗਜ਼ ਸਨ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਵਰਕਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦੇ ਸਨ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਅਤੇ ਜੇਰਜ਼ੀ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਦਾ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਜ਼ ਤੱਕ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਦੇ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੋਪਸ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇਸ

ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਆਸਾਨ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦੀ ਇੱਕ ਦਲੇਰਾਨਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਦਿੱਖ ਕੀਮਤੀ ਸੰਪਤੀ ਸਨ, ਪੌਪ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਜਿਸ ਜਰਮਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੀਨ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਵਿੱਚ ਉਤਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੱਧਾ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਭੈੜੀ ਭਾਵਨਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਪੌਪ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਬਰ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕਾਫ਼ੀ ਉਧਾਰ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪੌਪ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਡਾਕਘਰ ਲੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੌਪ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

*

ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਅਤੇ ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ, ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਲੰਟੀਅਰ ਵਰਕਰਾਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਜੋੜਾ ਬਣ ਗਏ। ਡੌਜਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫਰੇਮ ਇੱਕ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ RAF ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਅਤੇ ਪੈਂਟ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਤਲਾ ਸਕਾਟਸ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਸਲ ਨਾਗਰਿਕ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਸੂਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ। ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ, ਜਿੱਥੇ ਜਿਮ ਵਰਨਹੈਮ ਨੇ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਸਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਇਸ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ। ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਮੁੱਖ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਵਰਨਹੈਮ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਡੌਜਰ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਦੋ ਤੀਜੀ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਜੋੜੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 4:00 ਵਜੇ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦਫ਼ਤਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੌਨੀ ਅਤੇ ਜਿਮ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦਫ਼ਤਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇ।

*

ਡੌਗ ਪੋਇੰਟਰ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਵਿਖੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਸਿਵਲੀਅਨ ਬਟਨਾਂ ਵਾਲਾ ਨੇਵਲ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਗੈਸਟ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਟੋਪੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਡੌਗ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੁਕਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਰਿਹਾ; ਫਿਰ, ਤੇਜ਼ ਠੰਡ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਕਾਰਨ, ਉਸਨੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਮੀਲ ਬਾਅਦ, ਡੌਗ ਮੁੱਖ ਹਰਸ਼ਬਰਗ-ਪੋਲੌਨ ਰੇਲਮਾਰਗ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਛੋਟੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪੋਲੌਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੀਜੀ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਖਰੀ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਟਿਕਟ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੇਲਗੱਡੀ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵਧੀ ਪਰ, ਰਾਤ 9:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਿਵਲੀਅਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਿਟਲਰ ਯੂਥ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਡੌਗ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ ਪਰ,

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਡੱਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਹਿਟਲਰ ਯੂਥ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਨੁਕਸ ਦੇਖੀ। ਪੋਇੰਟਰ ਆਪਣੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਰਕਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅਗਲੇ ਸਟਾਪ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਹੈਮਰਸਡੋਰਫ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰ ਉਸਨੂੰ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦਫਤਰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਡੌਗ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਖੇਡ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ।

ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੌਪ ਗ੍ਰੀਨ ਨੇ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ ਅਤੇ ਜੇਰਜ਼ੀ ਮੌਂਡਸ਼ੇਨ ਨੂੰ ਬੋਬੇਰੋਹਰਸਡੋਰਫ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਅਤੇ ਰਸਟੀ ਕੀਰਥ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਚਾਰੇ ਰਿਸੇਂਜਬਰਜ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪਰ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਗਸ਼ਤ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੀਚੇਨਬਰਗ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

*

ਸਾਗਨ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਠੰਢ ਬਾਕੀ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 54 ਅਤੇ 55 ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ ਹੰਕ ਹੰਫਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਲ ਰਾਇਲ, ਲਗਭਗ 2:30 ਵਜੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਟ੍ਰੈਕ ਲਈ ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਣੀ ਰੇਲ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਹੰਕ ਅਤੇ ਪੌਲ ਨੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿੱਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਏ। ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਮਿਲੀ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਆਸਾਨ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਤੱਕ ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਹਿਰਨ ਦੀ ਭੌਂਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਪਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਟੋਬਾਹਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿਨ ਲਈ ਲੇਟਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੋਟੇ ਲੈਂਪ ਹੀਟਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਣੀ ਉਬਾਲਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੰਕ ਅਤੇ ਪੌਲ ਸੌਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਠੰਡ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੀ ਮਿਲੀ।

ਇਹ ਜੋੜਾ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਲ ਪਿਆ ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਚਿੱਕੜ ਅਤੇ ਚਿਪਚਿਪੀ ਬਰਫ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਆਟੋਬਾਹਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ (ਇਕੱਲਾ ਦੂਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜੋ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ - ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ) ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਇਸਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਛੁਪਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਉਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ। ਪੰਜਵੇਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਟਾਈਫੇਨਫਰਟ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਤਿੰਨ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਰਮਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਹੰਫਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਰਾਇਲ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਵਰਗੇ ਚਿਹਰੇ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਨ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਤੁਰੇ, ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਹੰਕ ਅਤੇ ਪੌਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਟੁੱਟੀ-ਫੁੱਟੀ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। 'ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਅਸਲੀ ਸਿਪਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਉਹ ਗਿਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਦਮੀਆਂ ਵੱਲ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ।

26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 3:00 ਵਜੇ, ਪਾਰਟੀ ਸਥਾਨਕ ਜੇਲ੍ਹ ਪਹੁੰਚੀ, ਅਤੇ ਹੰਕ ਅਤੇ ਪੌਲ ਨੂੰ ਸੱਤ ਫੁੱਟ ਵਰਗ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਟਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੌਰਟੀ ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਗਨਲ ਰੱਸੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਫ਼ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹੰਕ ਅਤੇ ਪੌਲ ਨੇ ਆਟੋਬਾਹਨ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰਾਤ, ਸ਼ੌਰਟੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਥਾਨਕ ਰੱਖਿਆ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਅਗਲੇ ਦੋ ਜੋੜੇ ਹੰਕ ਅਤੇ ਪੌਲ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਸਨ। ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਜੋੜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚੈੱਕ ਕਾਮਿਆਂ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ (ਜੌਨੀ ਕੋਲ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਸਨ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪੇਟਰ ਕੋਵਾਲਕੋਵ, ਇੱਕ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਕਾਰੀਗਰ, ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਕੀ ਕੈਪ ਸੀ)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਮਿਟੇਲਵਾਲਡੇ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਰੇਲ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸੌ ਰੀਕਸਮਾਰਕ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਦਲ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੈਲੇਂਟਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਪਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਟੀਟੋ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਵੱਲ ਜਾਣਗੇ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਕਾਰਨ, ਜੌਨੀ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ 1:00 ਵਜੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਘੰਟੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟੇਲਵਾਲਡੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ 3:00 ਵਜੇ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕੇਗਾ। ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ, ਜੋੜੇ ਨੇ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਅੱਸੀ ਮੀਲ ਤੁਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉੱਥੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਨ। ਡੂੰਘੀ, ਚਿੱਕੜ ਭਰੀ ਬਰਫ਼ ਕਾਰਨ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ, ਵੈਲੀ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਨੇ ਆਟੋਬਾਹਨ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਵੈਲੀ ਨੇ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲ ਲਈ, ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਅਤੇ ਜੌਨੀ, ਜਿਸਦੀ ਜਰਮਨ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੇ ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਚੁਣਿਆ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਖੇਡ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਗਰਮੀਸਟਰ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਥਾਨਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਟਾਈਫੇਨਫਰਟ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਸਕਣ। ਜੌਨੀ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਜਰਮਨ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੇ ਦੇ ਤਲੇ ਨਾਲ ਟੇਪ ਕਰਕੇ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਭਰ ਦਿੱਤਾ।

*

ਹੰਫਰੀਜ਼, ਰਾਇਲ, ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ, ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਵੈਲੇਂਟਾ ਬਾਕੀ ਰਾਤ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਛੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ। ਲੁਫਟ III ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੀ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੁਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ

ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਬਦਬੂਦਾਰ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਸਿਰਫ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਾਲੇ ਬੰਕ ਬੈੱਡਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਬਾਉ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰੀ ਸਾਥੀ, ਲਾਰੈਂਸ ਰੀਵੇਲ-ਕਾਰਟਰ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਚਣ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਚਾਕਲੇਟ ਖਾਧੀ ਅਤੇ ਬਸ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਪਰ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਬਰਫ਼ ਅਤੇ ਚਿੱਕੜ ਕਾਰਨ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਦਮੀ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੀਥ ਨੂੰ ਹਾਲਬਾਉ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਾਏ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਰਾਏ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਜੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਿਜ਼ਰਵਿਸਟ ਸਨ।

ਓਗਿਲਵੀ ਨੇ ਚੈਜ਼ ਹਾਲ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ ਨੂੰ ਵੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਬਚਣਾ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਛੋਟਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਥੌਮਸਨ ਆਪਣੇ ਦੌੜਾਕ ਸਾਥੀ, ਸਾਥੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬਿਲ ਕੈਮਰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਅਠੱਤੀਵਾਂ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਜੋੜਾ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸੌ ਗਜ਼ ਹੀ ਦੂਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਤੱਕ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿਨ ਭਰ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਹੇਠ ਲੁਕ ਗਏ। ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਲ ਪਏ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਚਾਨਕ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਦੋ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਟੌਮੀ ਨੇ ਬੋਲਟ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਜੋੜੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਜੀਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ: ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਅਤੇ ਚੈਜ਼ ਹਾਲ।

ਚਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਲ ਪਏ। ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੇਤ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਕੋਠੇ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿਨ ਲਈ ਘਾਹ ਦੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਬਣਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਬਿਲ ਕੈਮਰਨ ਠੰਡ ਅਤੇ ਐਕਸਪੋਜ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਕਲਪ ਸੀਮਤ ਸਨ।

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਬਿੱਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਿਆ, ਪਰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜਾਸੂਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਿੱਲ ਜਿੱਥੇ ਸੀ ਉੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਆਪਣੇ ਬਚਣ ਦੇ ਕੁਝ ਰਾਸ਼ਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਕੋਠੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਯੋਜਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ: ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਜਗਾਇਆ ਜੋ ਪਿੱਚਫੋਰਕ, ਇੱਕ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਅਲਸੇਸ਼ੀਅਨ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਘਰ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਸਥਾਨਕ ਫੌਜੀ ਚੌਕੀ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7:00 ਵਜੇ ਸਾਗਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਹੰਫਰੀਜ਼, ਰਾਇਲ, ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ, ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਵੈਲੇਂਟਾ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਚਾਜ਼, ਬ੍ਰਾਇਨ ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਨੇ ਕਿਤੇ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਹੁਣ, ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਨਾਲ ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਰਕਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਨੂੰ ਹਾਸਾ ਰੋਕਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਟੌਮੀ ਨੇ ਗਾਰਡ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਫ੍ਰੈਂਚ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਵਿਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਟੌਮੀ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਸੋਫੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੱਦੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਭਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਖਰੀਦਿਆ। ਫਿਰ ਕੀਥ, ਬ੍ਰਾਇਨ, ਚਾਜ਼ ਅਤੇ ਟੌਮੀ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਵੱਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਛੱਬੀ ਤਰੀਕ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਟਾਈਫੇਨਫਰਟ ਤੋਂ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇ।

*

27 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੋਲੀ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਲੇਸ ਬ੍ਰੋਡ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਡੇਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਵਜੋਂ ਇਕੱਠੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ, ਜਿਸਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਚੁਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਰੁਕਾਵਟ, ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਭਗ ਸਵੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਖੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘੰਟਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਲੇਟਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਾਈਨ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੋਖਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਹ ਕੁਝ ਗਰਮ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਬਲ ਗਿੱਲੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਿਨ ਲਈ ਸੌਂ ਗਏ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਪੈਟਰਨ ਦੂਜੀ ਰਾਤ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਢਿੱਡ-ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਰਹੇ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਲੇਸ ਨੇ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇੰਨਾ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਠੰਡਾ, ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭੁੱਖਾ, ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਲੁਕ ਗਏ, ਇਸ ਵਾਰ ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੁਖਦਾਈ ਦਿਨ ਬਿਤਾਇਆ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਠੰਡ ਨਾਲ ਸੁੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਲੇਸ, ਡੇਨਿਸ ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਡੇਨਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਸ਼ੱਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਈਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਾਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਰੱਖਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਜਾਰੀ ਜਾਪਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਇੰਨੀ ਡੂੰਘੀ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਆਦਮੀ ਥਕਾਵਟ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸੌ ਗਜ਼ ਹੀ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਾਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਹ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ।

ਠੰਡ ਅਤੇ ਨਮੀ ਹੈਂਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ, ਜੋ ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਡੇਨਿਸ ਅਤੇ ਲੇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੇਟਣ ਅਤੇ ਸੁੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਲੱਭਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਪਹਿਲੇ ਫਾਰਮ ਕੋਲ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲਾ ਘਰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ

ਜੋ ਦੂਰੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡੇਨਿਸ, ਜੋ ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਸੀ, ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਸਟ੍ਰੀਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਾਮੇ ਸਨ ਜੋ ਨਵੀਂ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਆਚ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਸਾਨ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਜਿੱਥੇ ਲੇਸ ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਲਗਭਗ ਤੁਰੰਤ, ਫਾਰਮਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ਅਤੇ ਡੇਨਿਸ, ਲੇਸ ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਕਬਰੂਚ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਪਾਸ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਹ ਘਰ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿੱਥੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਐਸਕਾਰਟ, ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਸਾਰਜੈਂਟ, ਕਾਫ਼ੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਹੈਂਕ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਡਰੈੱਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੰਗੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਬਟਨ ਕਵਰ ਕੱਢਣੇ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਬਲ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਮੰਗੇ। ਲੇਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

*

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਤਾਈ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੋੜਾ ਹਾਲਬਾਉ ਤੋਂ ਸਾਗਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਅਤੇ ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਸੰਘਣੇ ਪਾਈਨ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ। ਫਿਰ, ਪਾਈਨ ਦੀ ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਉਹ ਦਿਨ ਲਈ ਰੁਕੇ ਅਤੇ ਬਿਸਤਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪਾਈਨ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਦਰਾੜ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜੋੜਾ ਦਿਨ ਲਈ ਲੇਟਣ ਲਈ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਰਟੀ ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ ਸੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਈਨ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ, ਬੌਬ ਅਤੇ ਡਿਕ ਨੇ ਕੁਝ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ 'ਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੰਡਲ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਪਰ ਨੈਲਸਨ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੈਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਮੋਜ਼ੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਪਿਕਾਡਲੀ ਵਿੱਚ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਬੰਡਲ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੈਕ ਫੜ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਪਣਾ ਛੱਡ ਕੇ। ਬੌਬ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਦਾ ਗੀਅਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਲ ਪਏ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸੜਕ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਪੱਕਾ ਹਾਈਵੇਅ ਇੱਕ ਨਹਿਰ ਵਰਗਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬੌਬ ਰੀਂਗਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਪਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਠੰਡੇ ਟਾਰਮੈਕ ਨੂੰ ਛੂਹੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨੈਲਸਨ ਅਤੇ ਚਰਚਿਲ ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਅਤੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 26 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਉਹ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ

ਪਹੁੰਚੇ। ਬਰਫ਼ੀਲੇ ਅਤੇ ਗਿੱਲੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਗਿੱਲੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਸੁੱਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਗੇ, ਲੇਟਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੰਪ 'ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਅਤੇ ਪੀਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਹੰਗਾਮਾ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਦਿਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਪਰ ਸਤਾਈ ਤਾਰੀਖ਼ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਕੋਠੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਿੱਚਫੋਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਬੌਬ ਅਤੇ ਡਿੱਕ ਨੂੰ ਛੇਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਭ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਖੋਜ ਦਲ ਦਾ ਆਗੂ, ਇੱਕ ਲਾਲ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ, ਮੋਟਾ ਸਾਥੀ ਜੋ ਕੋਠੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਚਫੋਰਕ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਭਜਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਹਾਲਬਾਉ ਦਾ ਸਵੈ-ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਰਗਰਮੇਸਟਰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਿਸਤੌਲ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਤੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸਰਾਏ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਕਅੱਪ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੈਨ ਦੇ ਸਾਗਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੌਬ ਅਤੇ ਡਿੱਕ ਆਪਣੇ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਸਰਾਏ ਵਿੱਚ ਪਿਆਨੋ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ।

ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਦੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੌਨ ਐੱਫ. ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇ, ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਅਤੇ ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ ਆਏ।

ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਲਿਸਟੇਅਰ ਥੌਮਸਨ ਮੈਕਡੋਨਲਡ, 1 PRU ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਕਾਟ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਮ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਦੀ ਅੱਧੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਅਤੇ RAF ਬਟਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟਿਊਨਿਕ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਜੋੜਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਲੀਅਮਜ਼, ਮੈਕਗਾਰ, ਮੈਕਗਿਲ ਅਤੇ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਸਨ: ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਡੂੰਘੀ, ਚਿੱਕੜ ਭਰੀ ਬਰਫ਼ ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ; ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਠੰਢ; ਅਤੇ ਥਕਾਵਟ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾ। ਸਾਰੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਤੱਕ ਭਿੱਜ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ।

*

ਹੁਣ ਸਾਗਨ ਦੀ ਸਿਵਲੀਅਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉੱਨੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀ ਬੰਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੱਪ ਏਰਸੈਟਜ਼ ਚਾਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ, 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 2:00 ਵਜੇ, ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਲੀ ਆਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਵੈਨ ਵਿੱਚ ਢੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰ ਲੁਫਟ III ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਮਿੰਟ ਗੱਡੀ ਚਲਾਈ, ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਸਿਵਲੀਅਨ ਜੇਲ੍ਹ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕੋਠੜੀਆਂ ਸਪਾਰਟਨ ਸਨ, ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਠੰਡੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਦਸ ਫੁੱਟ ਗੁਣਾ ਛੇ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀਆਂ ਸਨ, ਬਾਹਰਲੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ, ਬੰਦ ਖਿੜਕੀ ਸੀ। ਸੌਣ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਕੰਧ ਤੋਂ ਇੱਕ ਠੋਸ ਬੋਰਡ ਮੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਕੰਬਲ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਰੇਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ

ਆਦਮੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਿਸਤਰਾ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ 'ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਸਾਰੀ ਵਾਰੀ' ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਹਰ ਸਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਰਸੈਟਜ਼ ਜੈਮ ਅਤੇ ਕੌਫੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰੈੱਡ ਦਾ ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਟੁਕੜਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਬਰੈੱਡ ਦਾ ਅੱਧਾ ਟੁਕੜਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲਾ ਗੋਭੀ-ਚੁੱਕੜ ਸੂਪ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਕੱਪ। ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਸੂਪ ਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭੋਜਨ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਖਦਾਈ ਗਾਰਡ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਰਾਤ ਸੌਸੇਜ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੀਨੂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟਾਇਲੈਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਹਰੇਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲਟੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਰੀਡੋਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁੱਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਯਾਤਰਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਨੋਬਲ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਚਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਮੇਨੂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਆਪਣੇ ਪੈਕ ਦੇ ਐਕਸਚੇਂਜਰ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਡੈਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ।

28 ਮਾਰਚ ਤੱਕ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ: ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ, ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਸਿਰਿਲ ਸਵੈਨ; ਟੌਮ ਲੇ; ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ; ਇਆਨ ਕਰਾਸ; ਸੈਂਡੀ ਗਨ; ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ; ਹੈਰੋਲਡ ਮਿਲਫੋਰਡ; ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ; ਅਤੇ ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ। ਸੈੱਲ ਭਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ।

ਉਨੱਤੀਵੀਂ ਤਰੀਕ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਸਾਗਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੋਲਾ ਆਇਆ। ਇਸ ਸਮੂਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੋੜਾ, ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ ਅਤੇ ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ, ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਲਈ ਦਸਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਮੂਹ ਦਾ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਰੇਲ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵੱਜੀਆਂ। ਸਮੂਹ ਤੁਰੰਤ ਖਿੰਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਗੁਆ ਬੈਠਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ, ਉਹ ਸੋਵੀਅਤ ਅਹਾਤੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਥਲ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਟੋਨੀ ਅਤੇ ਕੂਕੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ, ਦਿਨ ਲਈ ਲੁਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਮੀਲ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ।

ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ, ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ-ਐਨ-ਡੇਰ-ਓਡਰ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਮੀਲ ਤੁਰਿਆ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਾਰੀਆਂ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਰਾਹੀਂ ਸਟੈਟਿਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ।

26 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਹ ਬੇਨੌ ਪਿੰਡ ਆਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰਾਖ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਰਾਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਟੋਨੀ ਅਤੇ ਕੂਕੀ ਇੱਕ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੀ ਨਤੀਜਾ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲ ਯਾਰਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੌਲੀ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੀ ਵਿਅਰਥ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਅਠਾਈ ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੰਘਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਟੋਨੀ ਅਤੇ ਕੂਕੀ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਮੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਉੱਚੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ। ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਮੋਟਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਸਥਾਨਕ ਲਾਕਅੱਪ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਰੌ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦਫ਼ਤਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਈ, ਤਾਂ ਟੋਨੀ ਅਤੇ ਕੂਕੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਾਗਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਰਾਤ ਉੱਥੇ ਬਿਤਾਈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਜੌਨੀ ਪੋਹੇ ਅਤੇ ਅਲ ਹੇਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਖਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਠੰਡ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਸਮੂਹ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। 27 ਮਾਰਚ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਮੈਕਸ ਐਲਿਸ ਬੇਲਾਰੀਆ ਤੋਂ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਦੀ ਤਰਪਾਲ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਐਲਿਸ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਟੈਟਿਨ ਵੱਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਚੀਅਨਸਟੈਡ ਵਿਖੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਨੱਤੀਵੀਂ ਤਰੀਕ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨੌਰਥ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

*

ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ, ਅਲ ਹੇਕ ਦੀ ਠੰਡ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਪੋਹੇ ਆਪਣੇ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਅਲ ਉੱਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਮਿਕ ਸ਼ੈਂਡ ਅੰਦਰ ਆਇਆ, ਜੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਆਦਮੀ ਸੀ।

ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿੱਕ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਲਈ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਤੁਰਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿਨ ਲਈ ਲੁਕਿਆ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇਹ ਰਸਮ ਦੁਹਰਾਈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਅਤੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ, 29 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਤੱਕ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਹਲਫਰਟ ਤੱਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਮਾਲ ਗੱਡੀ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਈਡਿੰਗ ਕੋਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਰੋਮਾਨੀਆਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਿੱਕ ਸ਼ੈਂਡ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਆਖਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੈਂਤੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਫਟੀਆਂ-ਭੱਜੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਬਟਨ ਕਵਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਬਟਨਾਂ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ ਜੋ ਉਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਲਗਭਗ ਆਮ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਓਗਿਲਵੀ ਅਤੇ ਸ਼ੈਂਡ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਦੇ ਜੰਗੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਪਹਿਨੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੇਸ ਬ੍ਰੋਡ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਨੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ RAF ਲੜਾਈ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਘੱਟ ਫੌਜੀ ਦਿਖਣ ਲਈ ਛੋਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ ਨੇ ਯੂਐਸ ਆਰਮੀ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਅਲਮਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ। ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਡੇਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਯੋਗ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ RAF ਅਫਸਰ ਦਾ ਟਿਊਨਿਕ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਟਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਂਕ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ, ਸੇਵਾ ਪੈਂਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਰਮੀ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਸੀ।

*

ਭੱਜਣ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ, ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿਖੇ ਨਿਯਮਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬਰਲਿਨ 'ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਛਾਪੇ ਕਾਰਨ ਫਿਊਹਰਰ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ

ਗੇਸਟਾਪੋ ਮੁਖੀ ਹੇਨਰਿਕ ਹਿਮਲਰ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਓਕੇਡਬਲਯੂ ਮੁਖੀ ਵਿਲਹੈਲਮ ਕੀਟਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਭੱਜਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪਹੁੰਚੇ ਬਿਨਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀਟਲ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਮੁੜ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਲਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਹਿਮਲਰ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵੱਲ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੀਟਲ ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਝਿਜਕਿਆ।

"ਇੱਕ ਹੋਰ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਫੂਹਰਰ," ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। "ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੱਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੋਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਹਾਇਕ ਜੁਟਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ।"

ਕੀਟਲ ਸੱਚਾਈ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਹਿਮਲਰ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪਰ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੇ ਉਸਦਾ ਗੁੱਸਾ ਢੱਕ ਲਿਆ। 'ਇਹ ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਰਜਨਾਂ ਅਫਸਰ ਕੈਦੀ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ!' ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਓਕੇਡਬਲਯੂ ਮੁਖੀ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ। 'ਇਹ ਅਫਸਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀ ਅਤੇ ਕਾਮੇ ਬਣੇ ਛੇ ਲੱਖ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਉਹ ਆਗੂ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਦਰੋਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ!' ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਰੁਕਦੇ ਹੋਏ, ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ, 'ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਿਮਲਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'

ਹਿਮਲਰ ਨੇ ਕੀਟਲ ਦੇ ਅੱਧੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਜੋ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ!' ਉਹ ਚੀਕਿਆ। 'ਉਹ ਸਾਰੇ - ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ!'

ਇਸ 'ਤੇ, ਹਿਮਲਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ, ਕੀਟਲ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਫਿਊਹਰਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਫਾਂਸੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।'

‘ਤਾਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ!’ ਹਿਟਲਰ ਭੌਂਕਿਆ। ‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ!’

‘ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਜਾਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਅੰਕੜਾ ਹੋਵੇਗਾ,’ ਹਿਮਲਰ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ‘ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਡਿਪਟੀ ਕੈਲਟਨਬਰਨਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਾਂਗਾ। ਮਾਮਲਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਫੂਹਰਰ।’

ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਧਿਆਇ **17**

ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ

ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਭੱਜਣ ਦਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੈਦੀ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ ਕਿ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਕੀਨਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਦੇ ਆਦਮੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀ ਓਨੇ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿੰਨੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰੀਆਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹਾਰਡਰਸਰਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

*

ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਵਿਖੇ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਪਰ 26 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਸਾਰਬਰੁਕੇਨ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇਖੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਰੋਜਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਜਰਮਨ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਗ ਐਕਸ ਦਾ ਭੱਜਣਾ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਵਿਰੋਧੀ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ ਆਇਆ।

*

ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਗੌਵ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ, ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਨਸਟਾਨਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਰਮਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਨੇ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਟ੍ਰੇਨ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੌਵਜ਼ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਟ੍ਰੇਨਾਂ ਲਈਆਂ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮਿਊਨਿਖ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਉਨੱਤੀਵੀਂ ਤਰੀਕ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਿਊਨਿਖ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਜੋਹਾਨਸ ਅਤੇ ਜੌਨ ਨੂੰ ਦੋ ਫੁੱਟ ਗੁਣਾ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋ ਗੱਤੇ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਛੋਟੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਰੀਕ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਕੰਘੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

*

ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਬਰਲਿਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਪੱਚੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਜਰਮਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ, ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ, ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ, ਅਤੇ ਨੀਲ ਫੁਗਲਸਾਂਗ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਮੰਨਿਆ। ਉਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਡੈਨਮਾਰਕ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ, ਪਰ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫਲੇਨਸਬਰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰੀਫਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਡੱਬੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕ੍ਰਿਪੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

*

ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ-ਐਨ-ਡੇਰ-ਓਡਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਪੱਚੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6:00 ਵਜੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਪਰ ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ, ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ, ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਸਟ੍ਰਿਨ ਤੱਕ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਚਾਰਾਂ ਨੇ 26-27 ਮਾਰਚ ਦੀ ਰਾਤ ਵਿਲੇਨਬਰਗ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈ ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਨੀਡੇਮੁਹਲ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਟਾਲਗ XXB ਮਾਰੀਨਬਰਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਫੌਜੀ ਜੰਗੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਟਰੱਕ ਰਾਹੀਂ ਡੈਨਜ਼ਿਗ ਪੁਲਿਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਖੁਸ਼ ਕ੍ਰਿਪੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੈੱਲ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਇਲਾਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ।

*

ਕੁਸਟ੍ਰਿਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਟ੍ਰੇਨ ਦੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੇ ਪਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ, ਨਾਰਵੇਈਅਨ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਏਅਰਮੈਨ ਦੇ ਟਿਊਨਿਕ, ਟੌਮੀ ਗੈਸਟ ਤੋਂ ਕਫ ਪੈਂਟ, ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੰਬਲ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਬਣੀ ਇੱਕ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਮੂਲਰ ਨੇ ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਲਈ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਮੁੜਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਰਾਇਲ ਮਰੀਨ ਵਰਦੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ, ਚਪਟੇ, ਚਮੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਬਟਨਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ RAF ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ, ਆਮ ਜੁੱਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲੀ ਟਾਈ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੂਲਰ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵੇਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬੀਅਰ ਦਾ ਗਲਾਸ ਲੈਣ ਜਾਣ। ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਸਟੈਟਿਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ, ਜੋ ਦੁਪਹਿਰ 1:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੀ, ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੂਵੀ ਥੀਏਟਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੀਅਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲੇਨ ਓਡਰ ਸਟ੍ਰਾਸ 'ਤੇ ਪਤਾ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਰੋਜਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਕੀ ਸੀ ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ 'ਤੇ 'ਜ਼ੂਰ ਓਸਟਸੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ, ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕਲੱਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਜਿਸਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸੋਫੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਨਤਕ ਘਰ ਹੈ, ਜੇਨਸ ਅਤੇ ਪਰ ਬੈਠ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਭਾਰੀ

ਮੇਕਅੱਪ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਘੱਟ ਕੱਪੜੇ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਅੰਦਰ ਆਈ ਅਤੇ ਪਰ ਕੋਲ ਆਈ। 'ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੀ ਲਿਆਏ ਹੋ?' ਉਸਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਉਸਦੀ ਬਦਬੂ ਬਰਗਸਲੈਂਡ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੁਰੰਤ, ਪੈਸਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ: ਸਥਾਪਨਾ ਇੱਕ ਵੇਸ਼ਵਾਘਰ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਨੇ ਝਿਜਕਿਆ।

'ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਔਰਤ ਨੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੇ ਬ੍ਰੀਫਕੇਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। 'ਇਹ ਤਾਂ ਚੱਲੇਗਾ,' ਉਸਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। 'ਚਲੋ ਉੱਪਰ ਚੱਲੀਏ।'

‘ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਹੈ,’ ਪਰ ਹੜਬੜਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ। ‘ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲਵਾਂਗੇ - ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ।’ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਝੁਕ ਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ।

ਪੌੜੀਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਪੋਲ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਜਿਸਨੇ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਲਾ-ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਸਾਮਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗੋਟੇਬੋਰਗ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਮਲਾਹ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੋਲ ਨੇ ਇੱਕ ਲੰਘਦੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਉਸਨੂੰ ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਰਵੇਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਉਸ ਰਾਤ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਰਾਤ 8:00 ਵਜੇ ਉਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸਕਰੀ ਕਰਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ, ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲੇ ਘੰਟੇ ਲੰਘੇ। ਮਲਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੌਕਾਂ ਵੱਲ ਇੱਕ ਗੋਲ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਤਸਕਰੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਕੇਤ ਲਈ ਮਾਲ ਦੇ ਢੇਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ। ਮਲਾਹ ਗੈਂਗਪਲੈਂਕ 'ਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਸਿਗਨਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਡੱਬਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਝੁਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਦੂਰ ਖਿੱਚੀ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਨਾਰਵੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਡੌਕ 'ਤੇ ਫਸ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਲੱਭ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਅਤੇ ਮੂਲਰ ਸਿੱਧੇ ਗੇਟ ਵੱਲ ਵਧੇ, ਬਲਦ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਫੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਨੇ ਇੱਕ ਨਾਮ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਉਹ ਗੇਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹਨ। 'ਅਸੀਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸ਼ੀਅਨ ਹਾਂ,' ਪਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।'

'ਕਿਹੜਾ?' ਗਾਰਡ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਅਤੇ ਪਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਗਾਰਡ ਨੇ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਲਾਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਵੇਸਵਾਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਪਰ ਹੁਣ 2:00 ਵਜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਬੰਦ ਸੀ। ਆਰਾਮ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੋਟਲ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਮੰਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਗਏ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਗਲੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਸੌਂ ਗਏ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਗਏ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ, ਸਿਰਫ਼ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਪਸ ਆਏ।

ਛੇ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਵੇਸ਼ਵਾਘਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਮਿਲੇ। ਦੋਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ

ਪਾਰਨਿਟਜ਼ ਵਿਖੇ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਡੌਕ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਗੇਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਸਵੀਡਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਦਿਖਾਏ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਾਰਡ ਨੇ ਮੂਲਰ ਅਤੇ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਹਨ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਦੋ ਨਾਰਵੇਜੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਸੀ।

ਜੇਨਸ ਅਤੇ ਪਰ ਨੂੰ ਐਂਕਰ ਚੇਨ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਛੱਤੀ ਘੰਟੇ ਲੱਗਣਗੇ, ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਗਲੇ ਡੇਢ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ, ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਦਿਲਾਸੇ ਭਰੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜੋ ਡੱਬੇ ਦੇ ਉੱਚੇ ਥੈਲੇ ਉੱਤੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੌਫੀ ਦਾ ਇੱਕ ਬੈਗ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਰਵੇਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸੈਂਡਵਿਚ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚਦੇ ਸਨ।

28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਜਰਮਨ ਜੈਕਬੂਟਾਂ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਗੂੰਜਦੀ ਆਵਾਜ਼। ਉਹ ਹੋਲਡ ਵਿੱਚ ਉਤਰੇ, ਅਤੇ ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਗਾਰਡ ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਡੱਬੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੀਟੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜਰਮਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਤੇ ਵਿਧੀਗਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਪੂਰਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸਟੀਲ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਦੇਖੀ। ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਛੱਤ 'ਤੇ ਬੀਮ ਨੂੰ ਰੁਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਇਆ।

ਫਸਟ ਪਰ ਨੇ ਬਲਕਹੈੱਡ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕੁਝ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇਖੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਕਰੇਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੇਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਵਿਅਰਥ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਨੇ ਡਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦਾ ਬਾਂਹ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਹਿੱਲਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ, ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹੱਥ ਨੇੜੇ ਆਇਆ। ਜਰਮਨ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਸੰਭਵ ਚੀਜ਼ ਵਾਪਰੀ: ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਦਰਦ ਨਾਲ ਝਪਕਦੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। 'ਨਿਚਟਸ' (ਕੁਝ ਨਹੀਂ), ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਮਾਰੀ, ਅਤੇ ਜੋੜਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਨੇ ਡੂੰਘੇ ਸਾਹ ਲਏ।

ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਲਗਭਗ ਸੱਤ ਵਜੇ, ਜਹਾਜ਼ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। 29 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰਾਤ 11:00 ਵਜੇ, ਇਹ ਗੋਟੇਬਰਗ, ਸਵੀਡਨ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਅਤੇ ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਦਾ ਮਹਾਨ ਬਚਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਲਗਭਗ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਗਏ, ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੱਕ ਸਟੈਟਿਨ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸਵੀਡਨ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਬਚਣਾ ਸੀ।

ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ, ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਟਾਕਹੋਮ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਡੌਕ 'ਤੇ ਵਾੜ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਧੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੌਂਸਲੇਟ ਗਏ। ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਠੰਡੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਏ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਖੀ ਝਿੜਕਿਆ। 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ?' ਉਸਨੇ ਪੂਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

*

ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਵਿੱਚ ਗੇਸਟਾਪੋ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਬਰਲਿਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਟੈਲੀਟਾਈਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹੀ ਟੈਲੀਟਾਈਪ ਜੋ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ

ਆਰਐਸਐਚਏ ਵਿਖੇ ਕਾਲਟਨਬਰਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਢਿੱਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਰੋਕਥਾਮ ਵਜੋਂ, ਇਸਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁੜ ਫੜੇ ਗਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਮੁੜ ਫੜੇ ਗਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਪੋ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੌਣ ਮਰੇਗਾ। ਫਿਰ ਅੰਤਿਮ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਬੰਧਤ ਦਫਤਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ।

*

ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਨੱਬੇ ਮੀਲ ਦੂਰ, ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਵਿਖੇ ਪੈਂਤੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਬੋਰੀਅਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਲੇਸ ਬ੍ਰੋਡ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਸੈੱਲਮੇਟ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਤੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਮੰਗਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਤਾਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਸਵੇਰ ਉਹ ਰੰਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਕਿਸਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ। ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਉਹ ਇੱਕ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਨ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਲੇਸ ਨੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਫੇਡੋਰਾ ਪਹਿਨੇ ਤਿੰਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕਾਲੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਝਲਕ ਦੇਖੀ ਜਦੋਂ ਗਾਰਡ ਨੇ ਸੈੱਲ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਹਾਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਨੇ ਪੌਲ ਰਾਇਲ, ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ ਅਤੇ ਚੈਜ਼ ਹਾਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕੋਠੜੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬਿਹਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਚੈਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੈਨਸਿਲ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ, 'ਮੋਰੀਟੂਰੀ ਤੇ ਸਲੂਟਾਮਸ' (ਅਸੀਂ ਜੋ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ)। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਹਾਸਾ-ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ।

ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੰਦੀ ਸਲੇਟੀ ਇਮਾਰਤ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਪਛਾਣ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਨਿਸ਼ਾਨ: Geheimestaatspolizei ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਲੇਸ ਬ੍ਰੋਡ੍ਰਿਕ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲੂਕ ਦੇ ਉਲਟ, ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਾਫ਼ੀ ਸਿਵਲ ਲੱਗੀ। ਗੇਸਟਾਪੋ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਸਜਾਵਟੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਝ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਰੁਕਿਆ, ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਕੋਰੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਲੇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਕਿ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਦੇ, ਕਲਰਕ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਸਕੱਤਰ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ।

'ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ,' ਲੇਸ ਨੇ ਨਿਹੱਥੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਰੇਤ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਹਿਲਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।' ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਲਈ, ਕਲਰਕ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਲੇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜੋ ਸੈਕਟਰੀ ਟਾਈਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਰ ਉਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਮਿਲੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿਮਰਤਾਪੂਰਨ ਸੀ, ਟੋਨੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ, ਦਰਜਾ ਅਤੇ

ਨੰਬਰ ਦੱਸਿਆ। ਫਿਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਸੂਰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੁੱਖਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਟੋਨੀ ਨੇ ਚੀਕਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਆਦਮੀ ਰੁਕ ਗਏ, ਕੁਝ ਵਾਰ ਅੱਖਾਂ ਝਪਕੀਆਂ, ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਫਿਰ ਟੋਨੀ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ-ਨਾ-ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਚਾਲ ਤੋਂ ਥੱਕ ਗਏ ਅਤੇ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਫਾਈਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਟੋਨੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੰਨੀ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੁਣੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ। ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਅਤੇ ਸੈਂਡੀ ਗਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਗੁਆ ਦੇਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਡੇਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਆਨ ਕਰਾਸ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ ਅਤੇ ਹੈਰੋਲਡ ਮਿਲਫੋਰਡ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਚਮਕੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਅਤੇ ਗੌਲੋਇਸ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਗੰਧ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੈਸ਼ਨ ਬੌਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਆਮ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਉਸਨੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੇਬੇਕਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਣ 'ਤੇ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਬੌਬ 'ਤੇ ਯਹੂਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਬੌਬ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਨੈਲਸਨ ਹੋਰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ, ਸਰੀਰਕ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੌਬ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਟੌਮ ਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਗੇਸਟਾਪੋ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਦਾਸ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪੀਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੌਲ ਰਾਇਲ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗਾਇਬ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਸੂਸ ਜਾਂ ਭੰਨਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ,' ਪੌਲ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਸੀ। ਜਰਮਨ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੋਨੋਲੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। 'ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ,' ਉਹ ਬੋਲਿਆ। 'ਜੇਕਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੰਨਤੋੜ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ

ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।' ਉਹ ਡਰੋਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦੇ ਜਰਮਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਬੰਬਾਰ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਆਰੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਪੌਲ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਕ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਧੁੰਦਲਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੈਦ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਭੱਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ,' ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਬੇਲਾਰੀਆ ਦੇ ਮੈਕਸ ਐਲਿਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਅਜੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ?' ਐਲਿਸ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੇਲਾਰੀਆ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਰਮਨ ਨੇ ਉਸਦਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਰਿਸੀਵਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਚੀਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। 'ਇਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੁਣ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭੈੜਾ ਨਾ ਲੱਗੇ।

*

ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ, ਮੁੜ ਫੜੇ ਗਏ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਫਿਲਟਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕ੍ਰਿਪੋ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਆਰਟਰ ਨੇਬੇ ਨੇ ਇੱਕ ਕਲਰਕ ਨੂੰ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਫਾਈਲਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਫੋਟੋ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਸਦੇ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਨੇਬੇ ਅਤੇ ਕਲਰਕ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਠ ਗਏ। ਆਰਟਰ ਨੇਬੇ ਲਈ, ਅਨੁਭਵ ਅਜੀਬ ਸੀ। ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਬਦਨਾਮ ਆਈਨਸੈਟਜ਼ਗ੍ਰੁਪੇਨ ਫਾਂਸੀ ਦਸਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਉਸਨੂੰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨੇਬੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਕਾਰਡ ਫੜੇ ਅਤੇ ਕਲਰਕ ਵੱਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਢੇਰ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। 'ਦੇਖੋ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਲਰਕ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਨੇਬੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਰੋਕਦਾ ਸੀ। 'ਆਹ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਉਹ ਇਸਦੇ ਲਈ ਹੈ।' ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੇਬੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਦੋ ਢੇਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਈ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਚਾਨਕ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਢੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਾਰਡ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਟੈਕ ਨੂੰ ਕਲਰਕ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ।

‘ਇੱਥੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ,’ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਜਲਦੀ!’ ਕਲਰਕ ਨੇਬੇ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਹੀਏ ਘੁੰਮਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

*

ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਖੇ, ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੰਬੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੀਆਂ ਬਦਲਵੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਟਾਇਲਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਇੱਕ ਹੋਲਡਿੰਗ ਸੈੱਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ

ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਗਿੱਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਗਏ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਚਮਕਦਾਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇੱਕ ਆਕਰਸ਼ਕ ਪੋਲਿਸ਼ ਕੁੜੀ ਕਾਲੀ ਬਰੈੱਡ ਅਤੇ ਏਰਸੈਟਜ਼ ਜੈਮ ਦੀ ਇੱਕ ਟ੍ਰੇ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਅਤੇ, ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਭੋਜਨ ਲੈ ਕੇ, ਅੱਠਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭੱਜਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਬਿਹਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਡੌਜਰ ਨੇ ਕੁਝ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ, ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬਾਕੀ ਸੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਜਿੰਮੀ ਵਰਨਹੈਮ ਨੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੀਵਨਾਰਸਕੀ ਅਤੇ ਪਾਵਲੁਕ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਸੀ ਅਤੇ ਪੋਲਿਸ਼ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਵਾਰਡਨ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਡੱਗ ਪੋਇੰਟਰ ਨੂੰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਘਸੀਟ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਰਿਵਾਲਵਰ ਡੱਗ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੇਢੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੀਕਿਆ, ਪਰ ਪੋਇੰਟਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਉਸੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਕਸਰਤ, ਰੇਜ਼ਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੋਜਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੰਗਲਵਾਰ 28 ਤਰੀਕ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਵਾਰਡਨ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਵਰਨਹੈਮ ਅਤੇ ਨਿੱਕ ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਾਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਾਰਡਨ ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ, ਇਸ ਵਾਰ ਡੱਗ ਪੋਇੰਟਰ ਅਤੇ ਪੌਪ ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਇਕੱਤੀ ਤਰੀਕ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਕਾਜ਼ ਪਾਵਲੁਕ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਕਿਵਨਾਰਸਕੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਹੀ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਠੰਢੇ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਕੀ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ।

*

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਰੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਲਾਹ ਨੀਲੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਅਠਾਈਵਾਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸੀ, ਨੇ ਸਿਵਲੀਅਨ ਬਟਨਾਂ ਵਾਲੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੀ ਵਰਦੀ, ਇੱਕ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਰੇਟ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਫ੍ਰੈਂਚ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ, ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਸਨ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਰਾਹੀਂ ਸਟੈਟਿਨ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, 500 ਫ੍ਰੈਂਕ ਅਤੇ 150 ਰੀਚਮਾਰਕ। ਬਰਲਿਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੈਲਰ ਦਿਨ ਭਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਟੈਟਿਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਮ 4:20 ਵਜੇ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਲਗਭਗ ਸੱਤ-ਤੀਹ ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੋਟਲ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਨੀਂਦ ਆਈ, ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਦਸ ਵਜੇ, ਛੱਬੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਆਊਟ ਕੀਤਾ। ਨੀਲੀ ਨੇ ਉਸ ਪਤੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਲੇਨ ਓਡਰ ਸਟ੍ਰਾਸ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਪਤੇ 'ਤੇ ਹੈ।

ਮਲਾਹ ਨੇ ਕਲੇਨ ਓਡਰ ਸਟ੍ਰਾਸ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਵੇਸ਼ਵਾਘਰ ਦੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵਾਗਤ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਝਟਕੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ

ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਨੀਲੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲੈ ਗਿਆ।

ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਲਈ, ਮਲਾਹ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਲੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਨਾਲ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਮਲਾਹਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਮਲਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਇੱਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਟੱਗ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਜਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ।

ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਸੇਲਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਪਸ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ, ਸੇਲਰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਵੇਸਵਾਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੁਲ 'ਤੇ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਵਿੰਗਸ ਡੇ ਅਤੇ ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੂੰ ਨੋਟਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਤਾਂ ਸੇਲਰ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ, ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਨੀਲੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਰਲਿਨ ਲਈ ਰਾਤ 8:00 ਵਜੇ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜ ਲਈ।

ਨੀਲੀ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਫਰਾਂਸ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ 29 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11:00 ਵਜੇ ਮਿਊਨਿਖ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੈਲਰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਟ੍ਰੇਨ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ, ਨੂਰਮਬਰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਚੈੱਕ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਲਰ ਦਾ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਨਵਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਭਗੌੜੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਜੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਜੂਨਿਖ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

30 ਮਾਰਚ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਨੀਲੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਤੁਰੰਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਭੱਜ ਰਹੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨਾਲੋਂ ਭੱਜਿਆ ਕੈਦੀ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਲਣਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਂਪ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਗੌਵ ਅਤੇ ਸਟੀਵਨ ਸਨ।

ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਇਰਨ ਵੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸ਼ੈਲਟਰਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜੇ, ਸੇਲਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਗਾਰਡ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!'

ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਲਾਹ ਨੀਲੀ ਸ਼ਾਇਦ ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਅਤੇ ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੂੰ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਟੈਟਿਨ ਦੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਸਨ। ਬਰਲਿਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿੰਗਜ਼ ਅਤੇ ਟੋਬ ਸਿੱਧੇ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕ ਪਤੇ 'ਤੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਦਿਲਕਸ਼ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਸ਼ਨੈਪਸ ਅਤੇ ਮੋਸੇਲ ਵਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਝਪਕੀ ਲਈ; ਫਿਰ, ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਰੁਝੇਵੇਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਵਰਕਰਜ਼ ਕੈਫੇ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈ। ਉੱਥੇ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੁੱਟੀ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਕੇਂਦਰ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਜਿੱਥੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਿਸਤਰਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਸੰਪਰਕ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡੈਨਿਸ਼ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਅਤੇ ਔਰਤ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਸਦਾ ਦੇਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਨਾਜ਼ੀ ਸੀ। ਵਿੰਗਸ ਅਤੇ ਟੋਬ ਨੇ ਰਾਤ ਉੱਥੇ ਬਿਤਾਈ ਪਰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਅਤੇ ਡੇ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਘਰੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਚਾਲ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕੈਫੇ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸੂਪ ਦੀ ਇੱਕ ਭਾਫ਼ ਵਾਲੀ ਪਲੇਟ ਖਾਧੀ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਰਮਨ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਂਚਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਟੋਬ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜੀ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿੰਗਸ ਨੂੰ ਸਟੈਟਿਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਵਿੰਟਰਫੀਲਡਪਲਾਟਜ਼ ਵਿਖੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਡੇਅ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਟੈਟਿਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਆਸਾਨ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੀਅਰ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਡੇਅ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੇਟਰ ਜਗਾ ਕੇ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੌਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੀਅਰ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸਨੂੰ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਲਈ। ਵਿੰਗਜ਼ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੂਵੀ ਥੀਏਟਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬੰਬ ਨਾਲ ਭਰੇ ਘਰ ਦੇ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਥੇ ਰੁਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਠੰਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਪਰ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਇਰਨ ਵੱਜਣ 'ਤੇ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਡੇਅ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਇੱਕ ਆਸਰਾ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣ ਬਾਰੇ ਬੇਚੈਨ ਸੀ, ਪਰ ਸੜੇ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜੋ ਸਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਆਸਰਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੋਟ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਪੁਲਿਸ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀ, ਪਰ ਵਿੰਗਜ਼ ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਿਸਕ ਗਿਆ।

ਅਗਲਾ ਸਟਾਪ ਸਬਵੇਅ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਡੇਅ ਨੇ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾਇਆ ਅਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੋਲ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਇਸ ਲਈ ਵਿੰਗਜ਼ ਨੇੜਲੇ ਕੈਫੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਐਕੋਰਨ ਕੌਫੀ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਬਚਣ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ ਪੀਤਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਦੁਪਹਿਰ 2:00 ਵਜੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਿਨ ਨੂੰ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਉਸਨੇ ਛੁੱਟੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਅਲੀ ਪੇਬੁੱਕ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਟੈਂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੈਟਿਨ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨ ਵਿਕਲਪ ਸਨ: ਰੋਜਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਤਾ; ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ; ਅਤੇ ਟੋਬ ਦੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਲੂਫਟ III ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ, ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਵਲੀਅਨ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਗੇਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲਈ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਈ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਪਾਵੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਬੁੱਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਸਲੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਡੇਅ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੈਫੇ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪਾਵੇਲ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਔਰਤ ਡਰ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਆਖਰੀ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ, ਉਸਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਟੂਲਸ਼ੈੱਡ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਣ।

ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਟੋਬ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਵਿੰਗਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਖ਼ਬਰ ਦੱਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਵੇਸ਼ਵਾਘਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੋਈ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਟੋਬ ਦੀ ਭੈਣ ਕੋਲ ਉਸਦੇ ਸ਼ੈੱਡ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੁੱਧ, ਆਂਡੇ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ੈੱਡ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪੁਲ 'ਤੇ ਮਿਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲਾਹ ਨੀਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟੋਬੋਲਸਕੀ, ਜੋ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਰਾਗ ਮਿਲ ਸਕੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਡੇ ਡੌਂਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ 6:00 ਵਜੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਵਿੰਗਸ ਨੂੰ ਡੌਂਕ ਏਰੀਆ ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਗਾਂ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਵਾੜ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਦੀ ਟਹਿਣੀ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ, ਆਪਣੀ ਟਾਹਣੀ ਨੂੰ ਪੁਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਅਸਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇਖੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੰਘੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਬ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ, ਵਿੰਗਸ ਨੇ ਤੋੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

"ਮੈਂ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਹਾਂ," ਉਸਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ। "ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?"

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਯਕੀਨਨ ਉਹ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਆਉਣ ਤੱਕ ਕਿਤੇ ਲੁਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਦੋਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨੌਂ ਵਜੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਦਿਆਲੂ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੂੰ ਕੈਫੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪੁਲ 'ਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗਰੀਬ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਦੀ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਵਰਦੀ ਦੇਖੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜ ਗਏ। ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਵਿੰਗਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਕਿ ਟੋਬ ਉਸਦਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਟੋਬ ਦੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿੰਗਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਵੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਚਾਕਲੇਟ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਰੂਮਮੇਟ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੌਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸੌਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਉਨੱਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਅਤੇ ਗਟਰਲ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸਨ। ਟੋਬ ਅਤੇ ਵਿੰਗਸ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡੇ ਨੇ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਵਿੰਗਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨੇ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ,' ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਵਿੰਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। 'ਇਹ ਕਿਸਮ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੈਰਦੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।'

ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਲਾਲ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਸਟੈਂਪਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ, ਪੋਲ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਅਸੰਗਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚੀਕਦਾ ਹੋਇਆ। ਟੋਬ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਲੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਜਰਮਨ ਡੇਅ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ।

'ਚੀਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ!' ਉਹ ਭੌਂਕਿਆ। 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਅਫ਼ਸਰ ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਹਾਂ ਜਿਸਨੇ ਪੱਚੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿਵਲ ਹੋਵੋਗੇ!'

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਜਰਮਨ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ਰ ਦਬਾਇਆ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ, ਲੇਟਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਸਤਰੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੰਧ ਨਾਲ ਜੰਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਿਰ, ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਬਰਲਿਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਰਲਿਨ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ, ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੋ ਕਾਰਾਂ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਡੇਅ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਲ ਅਤੇ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵੱਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਿੰਗਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੋਲ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ।

'ਇਹ ਆਦਮੀ ਰਾਇਲ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦਾ ਅਫਸਰ ਹੈ,' ਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਹਾਂ - ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।'

'ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਨਲ,' ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਥੀ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ,' ਉਸਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਵਿੰਗਜ਼ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਹੈ, ਡੇ ਟੋਬੋਲਸਕੀ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਿੰਗਜ਼ ਟੋਬ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੋਲ ਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹੀ ਮਨਮੋਹਕ, ਪੋਕਰ-ਚਿਹਰੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ। ਡੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਗੇਸਟਾਪੋ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ, ਅਲਬ੍ਰੇਕਟਸਟ੍ਰਾਸ ਵੱਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਉੱਥੇ ਉਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਆਰਟਰ ਨੇਬੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਗਨ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਫੜਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਪਤਲਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨੱਕ ਹੱਡੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ; ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵਹੀਣ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਡੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਪਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। 'ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੜਨ ਦੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਕੋਈ ਬਚਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਹੀ।'

ਵਿੰਗਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫ਼ਸਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਭੱਜਣਾ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ, ਪਰ ਨੇਬੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਵ ਦੇ ਕਿਹਾ। 'ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ।'

ਡੇਅ ਨੂੰ ਦੋ ਚਮੜੇ ਦੇ ਲੇਪ ਵਾਲੇ ਠੱਗ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਟੁਫਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਉਸਦੀ ਆਖਰੀ ਸਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

*

ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜੋ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ੌਰਟੀ ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇੰਨਾ ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿਰਿਲ ਸਵੈਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਵੀ ਮੰਦਭਾਗਾ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।

ਟੌਮੀ ਥੌਂਪਸਨ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬ੍ਰੇਕ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਝਿੜਕਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ, 'ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਸਗੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸੀਕ੍ਰੇਟ ਸਰਵਿਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ। ਉਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।'

'ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ,' ਟੌਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਜੇਨੇਵਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਾਂ।' ਜਰਮਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਹਾਸਾ ਸੀ।

'ਖੈਰ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਗੋਰਿੰਗ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ,' ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ। 'ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, 1939 ਵਿੱਚ।'

ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 'ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ - ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਜਾਸੂਸ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੈਂਪ ਪਛਾਣ ਡਿਸਕ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ?'

'ਬਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰੋ - ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ,' ਥੌਮਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ।' ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ਰ ਦਬਾਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਅੰਦਰ ਆਈ। ਉਸਨੇ ਟੌਮੀ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ, ਸੀਵ ਚੈੱਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਨੇ ਫਿਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

'ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫੌਜੀ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੋ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।' ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਟੌਮੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਦਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਟਾਈਪਿਸਟ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਹੋ।

- ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜ ਗਏ ਹੋ; ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਇੰਨੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।' ਜੌਨ ਐੱਫ. ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਆਰਏਐਫ ਟਿਊਨਿਕ 'ਤੇ ਰੈਂਕ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਉਣਗੇ। ਦਰਅਸਲ, ਪੈਂਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਨੇ ਹੀ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਰਗਾ ਕੁਝ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਤੋਂ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: ਉਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਗ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਸ਼ੁੱਭ ਸਵਾਲ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਸਮੂਹ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ

ਕਿ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਸਨ।

*

ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਇੱਕੀਵੇਂ ਅਤੇ ਬਾਈਵੇਂ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਅਤੇ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ, ਜੋ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਰਾਹੀਂ ਜੌਨੀ ਦੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੱਭਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਫੋਕੇ-ਵੁਲਫ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਲਾਡਾ ਬੋਲੇਸਲਾਵ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੌਨੀ ਅਤੇ ਇਵੋ ਉਸੇ ਸਰਾਏ ਵੱਲ ਜਾਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਉਹ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਸਾਗਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ, ਪਰ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੋੜੇ ਨੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਪਏ ਸਾਮਾਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਹਾਲਬਾਉ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਲੁਕ ਕੇ ਬਿਤਾਇਆ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਕੋਹਲਫਰਟ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ, ਪਰ 27 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਸਟੋਲਜ਼ਨਬਰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ, ਪਰ ਜੌਨੀ ਅਤੇ ਇਵੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ। ਉਹ ਰੋਥਵਾਸਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੋਜ ਦੇ ਪੀਟਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੋਹਲਫਰਟ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਇਵੋ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੀਚੇਨਬਰਗ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਪਰ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕਲਰਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਐਸਐਸ ਅਫਸਰ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਇਵੋ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜੋੜੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੰਪਰਕ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਟੋਂਡਰ ਨੇ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਕਾਗਜ਼ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਮਾੜੀ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਸਮਝਾਈ, ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਲਰਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਅਫ਼ਸਰ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ। ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਜੌਨੀ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ, 'ਮੇਰੇ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਦੋਸਤ ਦੀ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ' ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜੌਨੀ ਨੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਐਸਐਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈਣ ਅਤੇ ਕੁਹਣੀ ਮਾਰ ਕੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਅੱਗੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਝੁਕਿਆ। ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੀ ਬਦਕਿਸਮਤ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਸਮਝ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਮਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਅਤੇ, ਆਪਣੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੁਝ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠੀ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਫ਼ਸਰ ਜੌਨੀ ਅਤੇ ਇਵੋ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਟਿਕਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਝੁਕ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣਾ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਟੋਂਡਰ ਅਤੇ ਸਟੋਵਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੇਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਪੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜ਼ਿੱਟਾਊ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਕਾਗਜ਼ੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਜੌਨੀ ਦੇ ਪੈਂਟਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਲੀ

ਵਿਲੀਅਮਜ਼ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਰੰਗ ਦੇ ਪੈਂਟ ਦੇਖ ਕੇ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਇਵੋ ਟੌਡਰ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਈਨਿੰਗ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰੀਫਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚਾਕਲੇਟ ਅਤੇ ਸਿਗਰੇਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਖੇਡ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਇਵੋ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਰੀਕਨਬਰਗ ਦੀ ਸਿਵਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ, ਜੇਰਜ਼ੀ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ, ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਅਤੇ ਰਸਟੀ ਕੀਰਥ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ, ਅਤੇ ਚਾਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਖ਼ਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ, ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼, ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ 29 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 4:00 ਵਜੇ, ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਰੀਕਨਬਰਗ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਕਰਕੇ, ਸਟੋਵਰ ਅਤੇ ਟੌਡਰ ਕੋਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਦੌਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੇ ਭੱਜਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਦਦ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸਨ। ਫਿਰ, 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ, ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਵੋ ਟੌਡਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਚੀਕਿਆ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਟੋਵਰ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਵਾਰਡਨ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

*

ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੋੜਾ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਸਾਗਨ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੈਂਪ ਸੈਂਸਰ ਦੁਆਰਾ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਕਿਡਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਲਈ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕੀਤੀ ਪਰ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਆਸਟ੍ਰੀਆ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੱਖਣੀ ਮੋਰਾਵੀਆ ਦੇ ਹੋਡੋਨਿਨ ਵਿਖੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਲਿਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਕੈਦੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਅਧਿਆਇ **18**

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਟਵਾਈਲਾਈਟ

ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਰੁਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਡੈਸਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਫਿਰ, 30 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ, ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ ਕਾਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਜਾਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਸਟਾਫ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੱਠ ਜਾਂ ਦਸ ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗੇਸਟਾਪੋ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਕੋਰੀਡੋਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ, ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ, ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਲਿਸਟੇਅਰ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਭੰਨਤੋੜ ਅਤੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਅਤੇ ਕੀਥ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਹਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਟਾਇਲਟ ਬਾਲਟੀ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਛੇ ਨਾਮ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੈੱਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਗਾਰਡ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕੀਥ ਨੂੰ ਟਾਇਲਟ ਏਰੀਆ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਤੁਰੰਤ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗਾਰਡ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰੈਂਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ, ਇਆਨ ਕਰਾਸ, ਟੌਮ ਲੇਹ ਅਤੇ ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਲ ਹੇਕ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਪੋਹੇ ਕੁਝ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਠੰਡੇ ਪੈਰਾਂ ਕਾਰਨ ਹੌਲੀ ਹੋ ਗਏ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਹੋਏ, ਕੀਥ ਨੇ ਅਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ,' ਜਵਾਬ ਸੀ। 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਹੈ।'

ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਦੇ ਚੀਕਣ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਟੁੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਕੈਦੀ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੋਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਛੇ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ ਨੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪੋਹੇ ਅਤੇ ਹੇਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਿਆ।

ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਇਹੀ ਘਟਨਾ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ। ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁੱਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਛੋਟੀ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ, ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੂਰ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਣ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਹੰਕ ਹੰਫਰੀਜ਼, ਡੱਚੀ ਸਵੈਨ, ਚੈਜ਼ ਹਾਲ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੰਬੇ, ਮੁੱਠੀ ਭਰੇ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕ, ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ, ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ, ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ ਨਾਲ ਹੱਥਕੜੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਫਿਰ, ਬਾਕੀ ਕੈਦੀ ਖਿੜਕੀਆਂ ਵੱਲ ਭੱਜੇ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਬਦਮਾਸ਼,' ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੀਕਿਆ, 'ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਾਗਨ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ!' ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਵਧ ਗਿਆ।

*

ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰੇਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਫ੍ਰੀਬਰਗ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਸੇਲ ਵਿਖੇ ਰਾਈਨ ਰਾਹੀਂ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਚ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ-ਐਮ-ਮੇਨ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ। ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ 550-ਮੀਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਡੈਨਿਸ ਨੂੰ 30 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲੋਰਾਚ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਲਸਰੂਹੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਏਟਲਿੰਗੇਨ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਿਪੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਇੱਕ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਡੈਨਿਸ ਲਈ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਾਗਨ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ਿਟ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰੇਮੰਡ ਵੈਨ ਵਾਈਮੀਅਰਸ਼ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਸਾਗਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਗਲਤ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਬੁਰੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ, ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਰੇਮੰਡ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਪੈਰਿਸ ਲਈ ਸਿੱਧੀ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ। ਉਸਨੇ ਡ੍ਰੇਜ਼ਡਨ, ਲੀਪਜ਼ੀਗ ਅਤੇ ਫ੍ਰੈਂਕਫਰਟ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਕੋਚਰਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੇਨਜ਼ ਵਿਖੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ, 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੈਟਜ਼ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਵਾਰ, ਰੇਮੰਡ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਾਰਬ੍ਰੂਕੇਨ ਵਿਖੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕਸ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਵੈਨ ਵਾਈਮੀਅਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਕਨੀਕੀਤਾ 'ਤੇ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਦੂਜੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ: ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਸੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੈਂਪਾਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਲੜੀ ਗੁੰਮ ਸੀ।

ਮੈਟਜ਼ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਰੇਮੰਡ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਔਖਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇੱਕ ਗੇਸਟਾਪੋ ਠੱਗ ਉਸਨੂੰ ਪਸਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ ਇੱਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਤੇਲਯੁਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤਿਆਰ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਰੇਮੰਡ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 30 ਮਾਰਚ ਨੂੰ, ਉਸਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਦੀ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰਪਲੈਟਜ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਗੇਸਟਾਪੋ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਾਰਬ੍ਰੂਕੇਨ ਵਿੱਚ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਰੇਮੰਡ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਲੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੇਸਟਾਪੋ ਆਦਮੀ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

*

1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ, ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਕੂਚ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਰਾਤ, ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ, ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ, ਅਲਿਸਟੇਅਰ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਅਤੇ ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹੋ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੌਜੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਿਵਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ।' ਚਾਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਸਨ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜੇ ਵੀ ਡਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਰਾਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਅਲਿਸਟੇਅਰ ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਨੇ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ

ਅਤੇ ਸੈੱਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਉਸਨੇ ਚਾਰ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਇਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ, ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੈਂਪ ਦੇ ਗਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ।

ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਕੀਥ, ਟੌਮੀ, ਪੌਲ ਅਤੇ ਅਲਿਸਟੇਅਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਨੇ ਰਾਤ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।

*

ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ, ਕੁਝ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਲਈ, ਡਰਾਮਾ ਅਜੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਇੱਕ ਡੈਨਿਸ਼ ਵਪਾਰੀ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਵਾਂਗ, ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬ੍ਰੱਸਲਾਉ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਲਹਾਊਸ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਸੇਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਨ ਉੱਥੇ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗ੍ਰਾਸਫਾਰੰਡੰਗ ਅਜੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹੇਟਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹੋਮ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਮਲਹਾਊਸ ਅਤੇ ਅਲਟਕਿਰਚ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲੇਸ਼ਾਈਮ ਵਿਖੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਟੋਨੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ, ਲੀਪਜ਼ੀਗ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੀਪਸਿਚ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸਟੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੰਗ ਭਿੰਨਤਾ ਸੀ। ਟੋਨੀ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਮਲਹਾਊਸ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕ੍ਰਿਪੋ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਥੋਂ, ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ, ਸਾਗਨ ਵੱਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

*

ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਦੇ ਮੁੜ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ। 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ, ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ ਨੇ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵਿਊਹੋਲ ਵਿੱਚੋਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੇਖ ਸਕੇ ਕਿ ਇੱਕ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਸਾਰਜੈਂਟ ਅਤੇ ਦੋ ਗਾਰਡ ਕੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰਜੈਂਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਛੇ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੇ: ਡੇਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ, ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ, ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ, ਸੈਂਡੀ ਗਨ, ਹੈਰੋਲਡ ਮਿਲਫੋਰਡ, ਅਤੇ ਜੌਨ ਐੱਫ. ਵਿਲੀਅਮਜ਼। ਮਿਕ ਸ਼ੈਂਡ, ਜੋ ਉਸ ਕੋਠੜੀ ਤੋਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਡੇਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਰੰਗ ਸੀ।

'ਉਸ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਮੁੰਡੇ ਦਾ,' ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸੈੱਲਮੇਟਾਂ ਨੂੰ ਫੁਸਫੁਸਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਵੈਸੇ ਵੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ, ਡੇਨਿਸ? ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਪਮੈਂਟ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਾਂ?'

'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਮਿੱਕ,' ਡੇਨਿਸ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਜਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਉੱਪਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।'

'ਠੀਕ ਹੈ ਦੋਸਤ - ਪੁੱਛਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ,' ਸ਼ੈਂਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਡੈਨਿਸ ਨੂੰ ਸੈੱਲ ਤੋਂ

ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ‘ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ!’ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਡੈਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ।

*

ਚੌਥੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਦਾ ਮੂਡ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿੰਤਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਜੋੜੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਲਾਜ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਕੈਂਪ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਗਾਰਡ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਵੰਡਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ S ਅੱਖਰ ਚਾਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

‘ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ!’ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਸਾਗਨ ਲਈ ਐਸ - ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ!’

'ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸ਼ੀਸੇਨ [ਸ਼ੂਟ] ਲਈ S ਹੈ,' ਇੱਕ ਹੋਰ, ਘੱਟ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ, ਆਤਮਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਫਿਰ ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ, ਆਖਰੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਗਾਰਡ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ। ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਸਮ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਕ ਸ਼ੈਂਡ, ਸ਼ਾਰਟੀ ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ, ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ, ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ, ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ, ਬਿਲ ਕੈਮਰਨ ਅਤੇ ਲੇਸ ਬ੍ਰੋਡ੍ਰਿਕ ਨੂੰ ਛਾਂਟਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਢੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਨਾਲ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਬਚੇ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਅਤੇ ਮੈਕਸ ਐਲਿਸ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਿਆਰੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਉੱਥੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੋਰ ਰਹੇ, ਪਰ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਐਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕੂਕੀ ਟਾਇਲਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ, ਐਲਿਸ ਨੇ ਲੌਂਗ ਨੂੰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੰਘੀ ਉਧਾਰ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਮੈਕਸ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਕੂਕੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਧਾਰ ਲਵੇ। ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਤਰੀਕ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਕੰਘੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਮੈਕਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਗਾਰਡ ਕੂਕੀ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਐਲਿਸ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਲੌਂਗ ਹੈ। 'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ,' ਮੈਕਸ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਗਲੇ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਐਲਿਸ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਟਰੱਕ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਮੈਕਸ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਗਾਰਡ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਕੂਕੀ ਦੀ ਕੰਘੀ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। 'ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ,' ਗਾਰਡ ਨੇ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ। ਮੈਕਸ ਐਲਿਸ ਆਪਣੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਅਚਾਨਕ ਬਹੁਤ ਇਕੱਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

*

6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ, ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ

ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ 'ਵਾਂਟੇਡ' ਪੋਸਟਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੀਜਾ ਅਜਿਹਾ ਪੋਸਟਰ ਸੀ ਪਰ, ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਮੁੜ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਪੋਸਟਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤ ਭਗੌੜਿਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਦਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ, ਬਚਣਾ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਲਈ ਦਿਆਲੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਰਲਿਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਟੈਟਿਨ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕ, ਹੇਸੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਕਾਰਨ ਡੌਸ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਡੈਨੀ ਕਰੋਲ ਨਾਲ, ਸਿਡਨੀ ਨੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਜੋੜਾ, ਸਿਡਨੀ ਇੱਕ ਡੇਨ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਇੱਕ ਸਲੈਵ ਵਜੋਂ, ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪੋਲੈਂਡ ਵੱਲ ਤੁਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਸੀ। ਉੱਥੋਂ ਉਹ ਕ੍ਰੋਲ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਕ੍ਰਾਕੋ ਭੂਮੀਗਤ ਵਿੱਚ ਆਗੂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਚੰਗੇ ਸਨ। ਡੈਨੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਕਰਾਸ-ਕੰਟਰੀ ਯਾਤਰੀ ਸੀ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੁਨਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿਡਨੀ ਕੋਲ ਅਸਲ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਹੇਸੇ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਜੋੜਾ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਜੋੜਾ ਬਣਾਇਆ, ਸਿਡਨੀ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ (ਹੇਸੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੋਹਫ਼ਾ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਰੰਗਿਆ ਪਲੱਮ ਲਾਲ ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਰੰਗੇ ਅਫਸਰ ਦੇ ਟਰਾਊਜ਼ਰ, ਕਈ ਪੁਲਓਵਰ ਅਤੇ ਹੈਨਰੀ ਲੈਮੰਡ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਇੱਕ ਗ੍ਰੇਟਕੋਟ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਫ਼ਰ ਔਖਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਹੋਈ, ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਆਪਣੀ ਲੁਕਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੈਂਪੇਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੋਲਿਸ਼ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਜਾਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਕੋਠੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਚਫੋਰਕ ਨਾਲ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਪੋਲਿਸ਼ ਕਾਮੇ ਸਨ ਜੋ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਈ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਕੌਫੀ ਦਾ ਇੱਕ ਫਲਾਸਕ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਡੋਸ ਅਤੇ ਕਰੋਲ ਆਪਣੇ ਸਨੈਕ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਹਿਟਲਰ ਯੂਥ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕੋਠੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਪੋਲਿਸ਼ ਸਰਹੱਦ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸਨ।

ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਨੂੰ ਓਏਲਸ ਦੀ ਸਿਵਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਔਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਿਡਨੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬਰਲਿਨ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਡੈਨੀ, ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਗਨ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਆਪਣੇ ਐਸਕੌਰਟ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਲ ਦੇ ਸੈੱਲ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। 'ਠੀਕ ਹੈ, ਡੈਨੀ,' ਉਸਨੇ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਕੈਂਪ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ - ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬਰਲਿਨ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਪੋਲ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। 'ਨਹੀਂ,' ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। 'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ!'

ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ, ਸਿਡਨੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸਦੇ ਐਸਕਾਰਟ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਠੜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। 'ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਡੈਨੀ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ

ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਮਿਲਾਂਗਾ।' ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ, ਸਿਡਨੀ ਨੂੰ ਗਲਿਆਰੇ ਤੋਂ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

*

ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਡੈਨੀ ਦੇ ਮੁੜ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਹੀ ਬਚੇ ਸਨ: ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ, ਹੁਣ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਡਨ ਵਿੱਚ; ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ; ਅਤੇ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਡਵੋਰਕ।

ਭੱਜਣ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰੈਸਲਾਉ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ ਉਡੀਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਆ ਗਿਆ। ਪੱਚੀਵੀਂ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 5:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਊਡਸਪੀਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟਰਮਬਾਹਨਫੁਹਰਰ ਫਲਾਣਾ ਅਤੇ ਅਨਟਰਸਟਰਮਫੁਹਰਰ ਸਮਥਿੰਗ-ਔਰ-ਅਦਰ ਲਈ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸੁਣਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੀੜ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਹੀ ਸੀ। ਟਿਕਟ ਹਾਲ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚੌਕੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਰੇਲਗੱਡੀ ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਇੱਕ ਭੀੜ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਸੀ ਜੋ ਹਰ ਛੋਟੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੁਕਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਬੇਚੈਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਹਿਟਲਰ ਯੂਥ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਡੇਸ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪਲੰਕੇਟ ਨੂੰ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਲੱਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ। ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੇਲਗੱਡੀ ਗਲਾਟਜ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਕ ਗਈ। ਬਰਫ਼ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਠੰਢ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਤੀਹ ਮੀਲ ਤੱਕ ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਥੋਂ ਤੁਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਨੇੜੇ, ਬੈਡ ਰੀਨਰਜ਼ ਲਈ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੈਡ ਰੀਨਰਜ਼ ਪਹੁੰਚੀ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਕੀਅਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਭੀੜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੁਮਨਾਮੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ।

ਪਿਸ਼ਾਬ ਘਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ, ਡੇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਆਹ, ਇਹ ਬਿਹਤਰ ਹੈ!' ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਅਗਲੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਘਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਡੇਸ ਵੱਲ ਇੱਕ ਉਲਝਣ ਭਰੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਪਰ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਜਲਦੀ ਹੀ ਟਾਇਲਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਭਾਰੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਵੀਂ ਡਿੱਗੀ ਬਰਫ਼ ਨਾਲ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਠੀਕ ਕੀਤੀ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਲੰਕੇਟ ਸਿਰਫ ਚੈੱਕ ਬੋਲਣ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਨੇ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਹੁਣ ਭਾਰੀ ਬਰਫੀਲੇ ਤੂਫਾਨ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦੀ ਔਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜੋੜਾ ਪੱਛਮ ਵੱਲ, ਸਰਹੱਦ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਦਰ, ਨੋਵੀ ਹਰਾਡੇਕ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪਨਾਹ ਲੱਭਣਗੇ। ਫਿਰ ਕਿਸਮਤ ਮੁਸਕਰਾਈ, ਅਤੇ ਬੈਡ ਰੀਨਰਜ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬਰਫ਼ ਰੁਕ ਗਈ। ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਹੱਦ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਂ ਉੱਡਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵੀਹ ਮੀਲ ਤੁਰਨਾ ਪਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਕੁਝ ਭੋਜਨ 'ਤੇ ਚਬਾਇਆ। ਫਿਰ, ਖੇਤਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨਕਸ਼ਾ

ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ, ਡੇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ। ਅੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਇੱਕ ਵਾਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਟਾਰਮੈਕ ਸੜਕ ਲੰਘਦੀ ਸੀ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਚੁਣਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਸੜਕ ਵੱਲ ਉਤਰੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਫੁੱਟਪਾਥ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ।

ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਅੱਗੇ ਗਏ, ਓਨਾ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਕਮਰ ਤੱਕ ਡੂੰਘੀ ਬਰਫ਼ ਬਹੁਤ ਨਰਮ ਅਤੇ ਚਿਪਚਿਪੀ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਮ ਕੇ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫਰੈਡੀ, ਨੂੰ ਵਹਿਣਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਡੇਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸੂਟਕੇਸ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਆਦਮੀ ਸਕੀਇੰਗ ਕਰਦਾ ਮਿਲਿਆ। 'ਸ਼ੁਭ ਦੁਪਹਿਰ,' ਉਸਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਕੀਇੰਗ ਵੀ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ - ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਲੱਗੇਗਾ।'

'ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ,' ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਸਮ ਇੰਨਾ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

'ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?' ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਾਵਧਾਨ ਦਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

'ਗ੍ਰੰਸ਼ੁਬੇਲ ਨੂੰ,' ਡਵੋਰਕ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ।'

'ਲਗਭਗ ਦੋ ਮੀਲ, ਅੱਗੇ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਲਦੀ ਕਰੋ - ਤੁਸੀਂ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਥੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।' ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਕੀ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਰਡ ਹੈ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੱਕ ਗ੍ਰੰਸ਼ੁਬੇਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ, ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸਰਾਏ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਵੇਰੇ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ, ਆਦਮੀ ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬੋਹੁਮਿਲ ਦੋਸਤਾਲ ਅਤੇ ਡੇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਦੇ-ਸਾਦੇ ਦੋਸਤ, ਸਰਗੇਈ ਬੁਲਾਨੋਵ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀਮੇਂਸ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਸਨ। ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਡੇਸ ਦੀ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਰੀਕਟ RAF ਵਰਦੀ ਨੂੰ ਚਮੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਬੈਲਟ ਬਕਲ ਅਤੇ ਬਟਨਾਂ ਨਾਲ ਅਜੀਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਉਹ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗ੍ਰੰਸ਼ੁਬੇਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਰਾਏ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੋਟਲ ਕਿੱਥੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਲਈ, ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੁੱਖ ਸੜਕ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਛੋਟਾ ਆਦਮੀ ਜੋ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਥੇ ਆਇਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਨਾਈ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨੋਵੀ ਹਰਾਡੇਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਦਸ ਮੀਲ ਪੈਦਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਗ੍ਰੰਸ਼ੁਬੇਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ।

ਨੋਵੀ ਹਰਾਡੇਕ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਛੋਟੇ ਨਾਈ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਵੀਹ

ਮੀਲ ਦੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਫੜਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਚੌਕੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਰੁਕਾਵਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੜਕ ਛੱਡ ਕੇ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨਦੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ ਜੋ ਨਾਈ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਸੌ ਗਜ਼ ਤੱਕ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾਈ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਹ ਹੁਣ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਨ। 25 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰਾਤ 8:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨੇਵੀ ਹਰਾਡੇਕ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਰੁਕੇ। ਛੋਟੇ ਨਾਈ ਨੇ ਉਸ ਸਰਾਏ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਰਹਿ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ। ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਿਹਾ। ਹੁਣ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ ਢੇਰ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਸਰਾਏ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਲੈਕਆਊਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਤੋਂ ਰਸਤਾ ਪੁੱਛਣਾ ਪਿਆ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਾਏ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਅੰਦਰ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨਿਸਟ ਕੋਲ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਡੇਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਨੇਜਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਮਦਦ ਮੰਗੀ। ਰਿਸੈਪਸ਼ਨਿਸਟ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਂਜ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਕੱਚੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜੋ ਕਿ ਗਰਮ ਸੀ। ਤੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਗਰਮ ਅਤੇ ਸੁੱਕੇ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਿਘਲੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੂਲ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਲਾਉਂਜ ਸਕੀਅਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਪੁਰਾਣਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਟੋਵ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਦੋ ਬਿਸਤਰੇ ਵਾਲੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਵੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਉਂਜ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਸੌਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਫਰੈਡੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਡੇਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸੌਂ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਬੈੱਡ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਡਰੈਸਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹਿਮਾਨ ਸੀ ਜੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ, ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੇ ਸਨ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।

ਸਵੇਰੇ, ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਰਾਤ ਦੋ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨੇਰੇ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਸਨ, ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਘੰਟਾ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਪ੍ਰਾਗ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਯਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਗ੍ਰਾਸਫਾਹੰਡੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਗਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫਰੈਡੀ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਝਟਕੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਬਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ।

ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਗ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਨੇ ਮੂਰਖਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ

ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰੇ ਹੋਏ, ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਏ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸੇ ਰਾਤ ਸਰਾਏ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹਨ, ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਔਰਤ ਨੇ ਇੱਕ ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਰੀ ਚੀਕ ਮਾਰੀ ਜੋ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਚੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਸਰਾਏ ਵਾਪਸ ਵਾਪਸ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਲੈ ਕੇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਗ ਦੇ ਗੈਬੇਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭੱਜਣਾ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਭਰੌਂੜਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਗ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣ ਪਰ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੁੰਮਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਾਏ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਤਾਈਵੀਂ ਤਰੀਕ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਨੇ ਕੋਠੇ ਤੱਕ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੀ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਰਾਤ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਠੰਢੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰਫ਼ਿਊ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣਾ 'ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਾਮ' ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੈਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਤੂੜੀ ਉਪਲਬਧ ਸੀ ਪਰ, ਸਰਾਏ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਕੇ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਆਰਾਮ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਕੰਬਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਝਪਟਮਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੌਂਦੇ ਰਹੇ।

ਅਗਲੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਕੋਠੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਨੇੜੇ ਹੀ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਗਸ਼ਤ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਰਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣਗੇ। ਕਿਸਾਨ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ, ਅਠਾਈ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਿੱਚਫੋਰਕ ਨਾਲ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਹਿਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਡੂੰਘਾ ਦੱਬਦੇ ਗਏ, ਪਰ ਆਦਮੀ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਚਿਪਕਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਦੋਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਦੇ ਸਦਮੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਸਨ, ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਤਰਕ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਉਸੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫਰੈਡੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜੀਭ ਢਿੱਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ।

ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਹਿੱਲਣ-ਜੁੱਲਣ ਲਈ ਚਿੰਤਤ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਗਰਮੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਯਮਤ ਗਸ਼ਤ ਸੀ। ਅਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਾਤਰਾ ਪਰਮਿਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਜਾਅਲੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਸਨ। ਹਿੱਲਣਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ।

31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਉਸੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਗਏ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਪੰਜਾਹ ਗਜ਼ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜੇ, ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਵਿਦਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਸਪਿਕ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੁੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਭੌਂਕਦਾ ਸੀ। ਬਲਦ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ, ਫਰੈਡੀ ਹਰ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਹਰ ਵਾਰ ਭੌਂਕਣ ਦੀ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਲਈ। ਉਹ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਘਰ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਾਹ ਦੇ ਛੱਤੇ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਿੱਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਲਈ ਸਵੇਰੇ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਤੋਂ, ਕਿਸਾਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਭੋਜਨ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਾਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਖ਼ਬਰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੜਕੀ ਗਸ਼ਤ ਉਸ ਰਾਤ, 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਚੋਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲਾਈਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਾਏ ਵਿੱਚ ਰੁਕੇ ਅਤੇ ਬੀਅਰ ਪੀਤੀ, ਪਰ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਜਲਦੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਵਾਪਸ ਸੜਕ 'ਤੇ, ਟ੍ਰੈਕ ਜਲਦੀ ਹੀ ਭੱਜਣ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਕਰਿਸਪ ਰਾਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਥਕਾਵਟ ਅਤੇ ਠੰਡ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਦੂਰੀ ਤੁਰ ਕੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਪ੍ਰਾਗ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ। ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਉਹ ਨਾਚੋਡ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ।

'ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ।' ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਹੋਰ ਸੁਚੇਤ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਉਸਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਸਨ।

‘ਤੂੰ,’ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਪਲੰਕੇਟ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, ‘ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਮੁੰਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ - ਤੇਰੇ ਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਤਸਵੀਰ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।’ ਡੇਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ।

'ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣ ਦਿਓ,' ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਭੌਂਕਿਆ, 'ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ?'

‘ਅਸੀਂ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਸੀਮੇਂਸ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਹਾਂ,’ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ, ‘ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨੋਵੀ ਹਰਾਡੇਕ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਪਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਯਾਤਰਾ ਪਾਸਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਨਿਊ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਕੀਤਾ।' ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। 'ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਹਨ,' ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਆਮ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਬਦਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ,' ਉਸਨੇ ਦੋਵਾਂ ਵੱਲ ਸਖ਼ਤ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਣ ਦੇਵਾਂਗਾ।' ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਲਈ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਸੜਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ, ਬਿਨਾਂ ਬੋਲੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਗੌੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਸੀ; ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਘਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹਿਯੋਗੀ ਫੌਜਾਂ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਵਾਲਾ ਚੈੱਕ ਸੀ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ; ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਨਾਚੋਡ ਦੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਪਾਰਡੂਬਿਟਜ਼ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਟ੍ਰੇਨ ਸਵੇਰੇ 8:00 ਵਜੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਛੋਟੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੁਕੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਬੈਂਚ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਨ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕੋਨਿਗਗ੍ਰੈਟਜ਼ ਵਿਖੇ ਟ੍ਰੇਨ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਲਈ ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਵਰਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਰਜਨਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਟਾਇਲਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਜਾਇਆ।

ਪਾਰਡੂਬਿਟਜ਼ ਵਿਖੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਔਰਤ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡਵੋਰਕ ਔਰਤ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਹੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਗੇਸਟਾਪੋ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਸੜਕ ਦੇ ਪਾਰ ਸੀ ਅਤੇ 1939 ਵਿੱਚ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਔਰਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਫਰੈਡੀ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡੇਸ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋੜਾ ਪ੍ਰਾਗ ਲਈ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਉਹ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੈਬੇਲ ਦੇ ਉਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪਰ ਸਰਾਏ ਨੂੰ ਬੰਦ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਘੁੰਮ ਕੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਗਏ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਅਲਸੇਸ਼ੀਅਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਹਨੇਰੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸਰਾਏ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਂਘਾ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਵਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ। ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀਆਂ ਟ੍ਰੇਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦੋ ਆਰਡਰਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਥਾਨਕ ਏਅਰਫੀਲਡ ਲਈ। ਆਪਣੀ ਅੱਡੀ 'ਤੇ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਸਨ।

ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਲਿਬੇਨ ਦੇ ਉਪਨਗਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਾਏ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੈਬਲ ਹੋਟਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀਰਵਾਰ, 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੋਲਿਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਦਿਨ ਬਿਤਾਇਆ। ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ, ਫਰੈਡੀ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਡੇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਮੰਗੇ। ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪ

ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸਦੇ ਸੈਲੋਫੇਨ ਪੈਕੇਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ, ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘੁਮਾਇਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਾਰਡ ਡੇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕੋਲ ਬੇਪਰਵਾਹ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਡੇਸ ਨੇ ਡਵੋਰਕ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲੈਪ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ, ਉਸਨੂੰ ਚੈੱਕ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ। ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਭੋਜਨ ਕੂਪਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਏਰਸੈਟਜ਼ ਕੌਫੀ ਪੀਤੀ।

ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਪ੍ਰਾਗ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜੋੜਾ ਇੱਕ ਨਾਈ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਜਿਸਨੇ ਜੌਨੀ ਸਟੇਵਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਨਾਈ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਅਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਕੁਝ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭੋਜਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਾਤ ਲਈ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਨਾਈ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸ਼ੇਵ ਅਤੇ ਵਾਲ ਕਟਵਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਜੋੜਾ ਪਾਰਡੂਬਿਟਜ਼ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਰੇਲਗੱਡੀ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਈ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ। ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਲਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ ਬਿਸਤਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਬਾਥਰੂਮ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੋਜਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਯਾਤਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਚੈੱਕ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਹ ਜੌਨੀ ਸਟੇਵਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣਗੇ।

6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਪ੍ਰਾਗ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਮੌਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੌ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਿਹਤਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਉਹ ਸਾਫ਼ ਸਨ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਨਾਈ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਗੈਬੇਲ ਹੋਟਲ ਗਏ, ਜੋ ਹੁਣੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਹੋਟਲ ਦਾ ਬਾਰ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੈਨੇਜਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਅਰ ਪੀ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਪੱਬ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵੱਲ ਭੀੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਨੇਜਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਸਕੇ।

ਸਭ ਕੁਝ ਘੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਂਗ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਮੂਹ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਟਕ ਗਏ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਗਏ। ਉਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲਾਉਂਜ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਰੀ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਤੇ ਸੌਣ ਲਈ ਦੋ ਸੋਫੇ ਚੁਣੇ। ਉਹ ਲੇਟਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਸਨ। ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਉਸ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਡੇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਵਿਕਲਪ ਜੌਨੀ ਸਟੇਵਰ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਰਮਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਟਾਉਸ ਤੋਂ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋ ਦਿਨ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, 7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ, ਦੋਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਗੈਬੇਲ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ

ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋਈ: ਇਹ ਗੁੱਡ ਫਰਾਈਡੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਵਜੋਂ ਲਿਆ। ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਸੀ।

ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲੈ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਜੋੜਾ ਟਾਉਸ ਲਈ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਲਈ ਤਾਬੋਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕਣਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਪੱਬ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਟੂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਖਾਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਪਿਸੇਕ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਟਾਉਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਭਗ 6:00 ਵਜੇ ਸਨ। ਰਾਤ ਕਿੱਥੇ ਬਿਤਾਉਣੀ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਗਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਛੋਟੇ ਸਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਤੇ ਡੇਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਆਰਾਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਉਮਰ ਵਰਗਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕਮਰਾ ਦਿਖਾਇਆ।

ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਰਾਏ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੇਜਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਆਰੀ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਰੰਟ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਭ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਡੇਸ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਹਨੇਰੇ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਅਫਸਰ ਉੱਤੇ ਗੋਂਦ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਕਿ ਟੱਕਰ ਤੋਂ ਕੌਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫਰੈਡੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਡੇਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਕਦਮ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ, ਆਪਣੇ ਚੌਦਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਟ੍ਰੈਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਮਤਭੇਦ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਕਿ ਹੋਟਲ ਮੈਨੇਜਰ ਸ਼ਾਇਦ ਸਵੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਡੇਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਫਰਥ ਵਿੱਚ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਲਾਟੌਂ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਈਸਟਰ ਲਈ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੰਗਾਮਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਲ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਾਮ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ, ਡੇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੋੜ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਡਵੋਰਕ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਸਨ ਤਾਂ ਫਰੈਡੀ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਡੇਸ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਕਲਾਟੌਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਦਸ ਵਜੇ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਟਾਉਸ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਯਾਤਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਹੋਈ, ਪਰ ਟ੍ਰੇਨ ਕਲਾਟੌਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਰੁਕ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਟਿਕਟ ਕੁਲੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਤੱਕ ਪੈਦਲ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਰ ਗਏ। ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਬੇਲੋੜੇ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਡਵੋਰਕ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਬੈਰੀਅਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ, ਪਰ ਡੇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਰੋਕਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਦਾ ਯਾਤਰਾ ਪਰਮਿਟ ਮੰਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਪਲੰਕੇਟ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬੁਕਿੰਗ ਹਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਫਰੈਡੀ ਨੇ

ਬੇਵਕੂਫੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਅਤੇ ਡੇਸ ਨੂੰ ਜਾਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਦਮੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਣ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਸਵਾਈਜ਼ 'ਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ, ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਖੇਡ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਡੇਸ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਤਣਾਅ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਉਸਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੇਸਟਾਪੋ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਟਰੂਪਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਲਾਟੋਂ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਬੁਰੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਚੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ, ਡੇਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਰ ਗਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋ?'

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਗੇਸਟਾਪੋ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏਜੰਟ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੀਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਬੇਰਹਿਮ ਵਿਵਹਾਰ ਬੰਦ ਕਰਨ। ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਚੈੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਡੇਸ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਮਨਘੜਤ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭੱਜਣਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਐਸਕਾਰਟ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸੌ ਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਇਸਨੂੰ ਸੁਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਡੇਸ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੇਸਟਾਪੋ ਨਾਲ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇੰਨੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਅਸਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ। ਉਸਦੇ ਸ਼ੌਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਦਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਅਤੇ ਨੌਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਧੂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਹੋਣ। ਉਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਵਿਅਸਤ ਰੱਖਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਠੜੀ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਭਿਆਨਕ ਸੀ। ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਸ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਕੁਝ ਹਿੱਲਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹਿੱਲਣ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਉਸਨੂੰ ਥਕਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਕਬਰ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਊਰਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਡੇਸ ਨੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਪਿੰਜਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ

ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 4 ਮਈ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਕਾਲੀ ਟੂਰਿੰਗ ਕਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵੱਲ ਆ ਗਈ। ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਡਵੋਰਕ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ, ਧੁੱਪ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਾਰ ਹਰੇ ਭਰੇ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ, ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਕਲਾਟੌਂ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

*

ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਜੇ ਵੀ ਅਣਗਿਣਤ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਤੋਂ, ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਹਾਲੈਂਡ ਦੇ ਅਲਕਮਾਰ ਲਈ ਸਿੱਧੀ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਤਿੰਨ ਤਬਦੀਲੀਆਂ - ਡ੍ਰੇਜ਼ਡਨ, ਹੈਨੋਵਰ ਅਤੇ ਓਲਡੇਨਜ਼ਾਲ - ਪਰ ਬੌਬ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਜੋਖਮ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਡ੍ਰੇਜ਼ਡਨ ਲਈ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਰੇ, ਭਰੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੀਟ ਲੱਭੀ। ਬਾਸੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਬਦਬੂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਦਬੂ ਲਗਭਗ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਬੌਬ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰੇਲਗੱਡੀ ਡ੍ਰੇਜ਼ਡਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੁਕੀ, ਅਤੇ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਮੂਵੀ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਗੁਮਨਾਮੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਕਾਰਟੂਨ, ਛੋਟੀਆਂ ਕਾਮੇਡੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਨਿਊਜ਼ਰੀਲਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਈ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਬੀਅਰ ਦਾ ਇੱਕ ਗਲਾਸ ਅਤੇ ਬਰੈੱਡ ਅਤੇ ਸੌਸੇਜ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਆਰਡਰ ਕੀਤਾ। ਬੀਅਰ ਬਾਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੌਸੇਜ ਬੇਸੁਆਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਬੌਬ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਤ 8:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਲਾਊਡਸਪੀਕਰ ਚੀਕਿਆ: 'ਹੈਨੋਵਰ, ਓਲਡੇਨਜ਼ਾਲ, ਬਾਹਨਸਟਾਈਗ ਫੰਫ।' ਆਵਾਜ਼ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਗਟਰਲ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ; ਇੱਕ ਡੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬੌਬ ਦਾ ਟੀਚਾ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਹੈਨੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੇਲਗੱਡੀ ਓਲਡੇਨਜ਼ਾਲ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਹਾਲੈਂਡ ਦੀ ਸਰਹੱਦੀ ਚੌਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੌਬ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਓਲਡੇਨਜ਼ਾਲ ਹਾਲੈਂਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰੀਫਕੇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੌਫੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਕੇਜ ਕੱਢਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਟਾਇਲਟ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੀ ਨਬਜ਼ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੌਬ ਬਾਕੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਟ੍ਰੇਨ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਡੈਸਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਲਾਈਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ।

"'ਪੈਪੀਰੇਨ,' ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਿਆ। ਬੌਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੇਲ ਟਿਕਟ ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ ਦਾ ਜਾਅਲੀ ਯਾਤਰਾ ਪਾਸ ਦਿਖਾਇਆ। ਆਦਮੀ ਨੇ ਪਾਸ ਪਲਟਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗੀ ਨਕਲੀ ਮੋਹਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ।"

'ਵੋਹਿਨ?' (ਕਿੱਥੇ?) ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਅਲਕਮਾਰ,' ਬੌਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡੱਚ ਲਹਿਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਏਜੰਟ ਨੇ ਫਿਰ ਟਿਕਟ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਪਾਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਪਾਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਬੌਬ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। 'ਵੀਟਰ,' ਉਸਨੇ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਬੌਬ ਵਾਪਸ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਕੌਫੀ ਲਈ, ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 6:00 ਵਜੇ ਦਾ ਸੀ, ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ।

ਹੁਣ ਹਾਲੈਂਡ ਵਿੱਚ, ਬੌਬ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਲੱਭ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ਜੋ ਬਚ ਨਿਕਲੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਜੇ ਗੇਸਟਾਪੋ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਡੱਚਮੈਨ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਤੋਂ ਅਲਕਮਾਰ ਲਈ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ ਅਤੇ ਦੋ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਉਟਰੇਕਟ ਵਿੱਚ ਰੁਕੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਲਕਮਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਟਾਪ ਸੀ, ਤਾਂ ਬੌਬ ਉਤਰ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਭਗੌੜਾ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅੱਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਬਜ਼ੇ ਨੇ ਹਾਲੈਂਡ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਬੌਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੇ ਘਰ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵਜਾਈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸਦਾ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਉਸਨੂੰ ਖਾਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹਾਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਉਸਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਉਹ ਇੱਕ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਮਝਦੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ RAF ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਬੌਬ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਹਾਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਗੜਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਬੌਬ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੁਨਰ-ਮਿਲਨ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ।

ਐਮਰਸਫੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਬਿਤਾਏ, ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਭੂਮੀਗਤ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਬੌਬ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਡੱਚਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੇ 1940 ਵਿੱਚ ਹਾਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਭੱਜਣ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭੂਮੀਗਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਬੌਬ ਨੂੰ ਮਾਸ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ। ਉਸਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬੈਲਜੀਅਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਰਿਫਰੈਸ਼ਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਹੈਸਲਟ ਲਈ ਇੱਕ ਟਰਾਮ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੀ। ਇਹ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ ਸੀ, ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦੇ ਸਾਗਨ ਵਿਖੇ ਸੁਰੰਗ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਬਾਅਦ।

ਬੈਲਜੀਅਨ ਪੈਸੇ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬੌਬ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਸੀਮਤ ਸਨ। ਫਿਰ ਤੋਂ ਦਲੇਰੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਬਟੂਆ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਐਂਟਵਰਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇਣਗੇ। ਤੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਬੈਲਜੀਅਨ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਾਚੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਤੇ ਦੇ ਨਾਲ। ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਸਿੱਧਾ ਉਸ ਪਤੇ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬ੍ਰਸੇਲਜ਼ ਦੇ ਉਪਨਗਰ ਉਕਲ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ।

ਉਸਦੇ ਨਵੇਂ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਕਾਫ਼ੀ ਅਮੀਰ ਸਨ ਅਤੇ ਬੌਬ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਟੈਨਿਸ ਵੀ ਖੇਡਦਾ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਲੈਂਡ ਦਾ ਇੱਕ ਚਾਚਾ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਮੁਸੀਬਤ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਸੈੱਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚੋਟੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰ ਘਬਰਾ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਬੌਬ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਬੌਬ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਣ

ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਉਸਦਾ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਬੌਬ ਨੂੰ ਵੈਲੇਂਸੀਏਨਸ ਤੱਕ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਰਕਰ ਪਾਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪਰਕ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਓਪੇਰਾ ਸਬਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਕਦਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ, ਬੌਬ ਨੇ ਪੈਰਿਸ ਲਈ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਰੇਲ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੇ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ। ਰੇਲਗੱਡੀ ਨੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਬ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਘੰਟੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਨੇੜੇ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਰਿਸ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਬੌਬ ਭੁੱਖਾ ਅਤੇ ਪਿਆਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੰਪਰਕ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਵੀ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੀ।

ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੇਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੌਬ ਨੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ, ਟੂਲੂਸ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਗੈਰੇ ਸੇਂਟ ਲਾਜ਼ਾਰੇ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਯਾਤਰਾ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ 'ਪੈਰਿਸ' ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਟੂਲੂਸ' ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਰਮਿਟ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ।

"ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ," ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਜਰਮਨ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਘੂਰ ਕੇ ਕਿਹਾ।

‘ਟਿਕਟ ਸਟਾਲ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਰੱਖ ਲਈ,’ ਬੌਬ ਨੇ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ‘ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਟਿਕਟ ਕਿਵੇਂ ਖਰੀਦਦਾ?’ ਉਸਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਸੀ।

‘ਨੈਟੁਰਲਿਚ,’ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੀ ਸ਼ੇਵ ਸੀ।

ਲਿਓਨਜ਼ ਅਤੇ ਰੋਡੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੌਬ ਟੂਲੂਜ਼ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਸੇਂਟ ਗੌਡੈਂਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਫੜੀ, ਜਿੱਥੇ ਬੈਲਜੀਅਨ ਵਿਰੋਧ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਪਰਕ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਬੌਬ ਕੈਫੇ ਦਾ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਯਾਦ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਡੱਚਮੈਨ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਆਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਦੂਜੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੈਫੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ - l'Orangerie ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਡੱਚ ਸ਼ਾਹੀ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਇੰਨੀ ਨੇੜੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਏਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਦਲੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇੰਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ। ਉਸਦੀ ਬਰੇਟ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਦਾ ਓਵਰਕੋਟ ਜੋ ਉਸਨੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸਵੈਟਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ RAF ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਜੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੂਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ, ਕੁਝ ਰਾਤਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਭਗੌੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ, ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ, ਦੋ ਹੋਰ ਡੱਚਮੈਨ ਅਤੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਜਰਮਨ ਯਹੂਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਮਾਕੁਇਸ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਭੂਮੀਗਤ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਇਸ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭਾਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਨੇ ਪਿਰੇਨੀਜ਼ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸਪੇਨ ਤੱਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਗਾਈਡ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਤੁਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਵੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਮੂਹ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਾਰੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਪੈਸੇ ਗਾਈਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਰਾਤ, ਟ੍ਰੈਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਵਾੜਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿੱਚ ਠੋਕਰ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਭੁੱਖੇ, ਉਹ ਪਿਰੇਨੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਤਲਹਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਜਾੜ ਫਾਰਮਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਅੱਗੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਔਖੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸੀ।

ਬੌਬ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੈਕੀਸਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਕੈਫੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੂਹ ਲਈ ਸਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਪੱਥਰੀਲੀ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਝੁਕ ਕੇ, ਦੋ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕੈਫੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇੱਕ ਗਸ਼ਤੀ ਕਾਰ ਕੈਫੇ ਵੱਲ ਵਧੀ, ਰਾਈਫਲ ਫਾਇਰ ਦੀ ਇੱਕ ਗੜੇਮਾਰੀ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਜਵਾਬੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਲਈ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਦੋ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸੜਦੇ ਹੋਏ ਕੈਫੇ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੁਕ ਗਏ ਅਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਚਾਨਕ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਫੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਧੂੜ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੈਠ ਗਈ। ਦੋਵੇਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮਹਾਊਸ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਭੱਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਈਡਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਫ਼ਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਝਿਜਕਦੇ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਭੇਡ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ, ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਖਾਧਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਕੀਸਾਰਡ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਾਈਡ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਖੰਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਕੀਵਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਗੜ੍ਹ ਸੀ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਾਈਡ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਬਾਰਾ ਚੱਲ ਪਈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੱਥੇ ਦੁੱਧ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਨ ਲਈ ਉੱਥੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦੇਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਤੁਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਅਕਸਰ ਰਸਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੂਹ ਪੱਥਰਾਂ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹ ਇੱਕ ਬਰਫੀਲੀ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਜੇਕਰ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਠੰਡ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਟ੍ਰੈਕ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਤੁਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਯਹੂਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹੀ ਚੱਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਇਹ ਸਮੂਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਬੰਜਰ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੂਰਜ ਵੀ ਠੰਢ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਦਸ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਣਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਸਾਨ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਟੁੱਟਿਆ ਜਾਂ ਮਰੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਗਿੱਟਾ ਭਿਆਨਕ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗਾਈਡ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜੀ ਦੱਰੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

‘ਉਸ ਦੱਰੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਪੇਨ ਹੈ,’ ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਖੁਦ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਲਵਿਦਾ।’ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਸਮੂਹ ਨੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਰਮਨ ਯਹੂਦੀ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਕਿਸਮ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੂਹ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਤੁਰਨਾ ਵੀ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਸੀ, ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਹ ਹੁਣ ਪਹਾੜੀ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਰਹਿ ਕੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬੌਬ ਦਾ ਸਮੂਹ ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਦੱਰੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ।

'ਖੈਰ, ਸਾਥੀਓ,' ਬੌਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹੀ ਹੈ - ਅਸੀਂ ਸਪੇਨ ਵਿੱਚ ਹਾਂ!'

*

ਸਟਾਲਗ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ, ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸਨ। ਸੁਰੰਗ ਦੀ

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ (ਨਿਰੀਖਣ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਏਅਰਮੈਨ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ 104 ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖਿਆ - ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨਾਲ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕੂਲਰ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਐਂਟਰੀ ਸ਼ਾਫਟ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ 2½ ਫੁੱਟ ਕੰਕਰੀਟ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੈਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੱਚਾ ਸੀਵਰੇਜ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਵਿੱਚ ਪੰਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਐਪਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਪਾਰਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਸਥਾਈ ਰੁਕਾਵਟ ਵੀ ਆਈ, ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਥੀਏਟਰ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਨੋਟਿਸ ਤੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਗੇਸਟਾਪੋ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇੱਕ ਟੋਪੀ, ਦੋ ਜੋੜੇ ਦਸਤਾਨੇ, ਦੋ ਸਕਾਰਫ਼, ਇੱਕ ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟ, ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਕੇਟ ਛੱਡ ਗਏ ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸਨ।

26 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ, ਸਾਗਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ, ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਭੜਕ ਉੱਠਿਆ। ਉਸਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

"ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗੀ," ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

"ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਣ ਦਿਓ! ਇਹ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ," ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਨੇ ਰਿਸੀਵਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚੀਕਿਆ। ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ, ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਮੂਲੀ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ: ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਮਾਂਡ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

*

29 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਡੱਗ ਪੋਇੰਟਰ ਅਤੇ ਪੈਂਪ ਗ੍ਰੀਨ ਨੂੰ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਐਸਕਾਰਟ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਗਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਸਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਡੱਗ ਅਤੇ ਪੈਂਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਲੁਫਟ III ਲੈ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ, ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ, ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਲਿਸਟੇਅਰ ਮੈਕਡੋਨਲਡ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਿਕ ਸ਼ੈਂਡ, ਸ਼ੌਰਟੀ ਆਰਮਸਟ੍ਰਾਂਗ, ਟੋਨੀ ਬੈਥਲ, ਜੌਨੀ ਮਾਰਸ਼ਲ, ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ, ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ, ਬਿਲ ਕੈਮਰਨ ਅਤੇ ਲੇਸ ਬ੍ਰੇਡ੍ਰਿਕ। ਮਲਾਹ ਨੀਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਲਿਨ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੂਲਰ ਇੰਨਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਸਲ ਸਟੋਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆਏ ਭੱਜਣ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਛੋਟੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿੱਤੇ। ਪਾਰਸਲ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਮੋਨੋਲੋਗ ਤੋਂ ਨੋਟ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਛਿਆਹੱਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਦਰਾਂ ਹੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫੈਲ ਗਈ। ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਸ਼ਾਇਦ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਬ੍ਰੋਇਲੀ ਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਨਾਲ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਂਪ ਦੇ ਦੋ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਗੇਸਟਾਪੋ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਅਹਾਤੇ ਅਤੇ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕ ਗੁੰਡੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨੂੰ ਡੱਚ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਨਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੁਝ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਕੈਂਪ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜੌਨ ਕੈਸਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੌਨ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਭਿਆਨਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਪਰ ਕੈਸਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

*

ਛੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਿਨ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੁਣ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਟੁਕੜੀ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਐਪਲ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਇਵਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੋਲ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਮੂਹ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕ ਬ੍ਰੇਕ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਪਾਈਬਰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਕਰਨਲ ਬ੍ਰੌਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੈਸੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। 'ਇਸ ਵਾਰ ਕੀ ਹੈ?' ਭੜਕੀਲੇ ਸਮੂਹ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। 'ਹੋਰ ਬਦਲਾ?'

'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ,' ਪੀਬਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪੀਲਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ।'

ਮੈਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ, ਵੈਂਕ ਮਰੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਅਤੇ, ਪਾਈਬਰ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਸਟ੍ਰੀਅਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਵੱਲ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਬ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੰਬੇ, ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੈਸਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਪਾਇਆ। ਪਾਈਬਰ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਿਮੋਲੇਟ ਨੇ ਬ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਕੋਲ ਸਥਿਤੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਧਨੁਸ਼ ਨਾਲ, ਬ੍ਰਾਊਨ ਨੇ ਮੈਸੀ ਅਤੇ ਮਰੇ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ, ਮਾਪੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਗਲਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਿਆਰ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹਿਆ। 'ਸਟਾਲੈਗ ਲੁਫਟ III, ਸਾਗਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਜਰਮਨ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕਤਾਲੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ

ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।' ਉੱਪਰ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ, ਬ੍ਰੌਨ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਮੋੜਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਜਰਮਨ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ, ਮੈਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਵੈਂਕ ਮਰੇ ਹੈਰਾਨ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜਰਮਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ?'

'ਇਕਤਾਲੀ,' ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਵੈਂਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਹੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਮਰੇ ਨੇ ਮੈਸੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਸੀ।

'ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ?' ਉਸਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਇਕਤਾਲੀ,' ਵੈਂਕ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛਾਈ ਚੁੱਪ ਭਿਆਨਕ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਊਨ, ਅਜੇ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਮੋਲਾਈਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਬੇਸਬੋਰਡ 'ਤੇ ਟਿਕਾਈ ਰੱਖੀ। ਜਦੋਂ ਪੀਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਹਿਲਾਏ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਚੀਕਣ ਦੀ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਮੈਸੀ ਮਰੇ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ।

"ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ," ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਵੈਂਕ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਧਾ ਬ੍ਰਾਊਨ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ।

ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਮੈਸੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੁੜਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

'ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛੋ,' ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਸੀ ਨੇ ਭੌਂਕਿਆ।

ਬ੍ਰਾਊਨ ਨੇ ਪੀਬਰ ਅਤੇ ਸਿਮੋਲੀਟ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਫਰਸ਼ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਈਆਂ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਸੀ ਦੀ ਘੂਰ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।'

‘ਕੋਈ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ!’ ਮੈਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ‘ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ 41 ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਹਰ ਆਦਮੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?’

‘ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ,’ ਬ੍ਰਾਊਨ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ‘ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।’

'ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇਵੋਗੇ,' ਮੈਸੀ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

"ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ," ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ। "ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ।"

'ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ,' ਮੈਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

‘ਬਿਲਕੁਲ।’ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬ੍ਰਾਊਨ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ। ‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੱਸਣਾ ਹੈ; ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ।’

‘ਇਹ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੌਣ ਹੈ?’ ਐਸਬੀਓ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਬ੍ਰਾਊਨ ਨੇ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾਏ। 'ਬਸ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ।'

ਮੈਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰੇ ਅਤੇ ਪਾਈਬਰ ਆਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੀਬਰ ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ। 'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਯਕੀਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਦਾ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ

ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।' ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। 'ਇਹ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ... ਭਿਆਨਕ।' ਸੁਆਹ ਵਾਲਾ ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ, ਪੀਬਰ ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਐਪਲ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਖ਼ਬਰਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਸੀ ਨੇ ਹਰੇਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਮੈਸੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੱਸੀਆਂ, ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਐਸਬੀਓ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਹੈਰਾਨ ਚੁੱਪ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉੱਠ ਕੇ ਫਾਈਲਿੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੂਰਾ ਅਹਾਤਾ ਜਾਣ ਗਿਆ। ਕੈਂਪ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਦੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਬੈਠ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਯਾਦ ਆਈ ਜੋ ਭੱਜਣ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਕੈਦੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣਗੇ।

*

ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪਾਈਬਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿਲੱਖਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਟਾਫ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਲੁਫਟਵਾਫ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਖੋਜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ, ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦਰਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। OKW POW ਦਫ਼ਤਰ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਨਰਲ ਵਾਲਥਰ ਵਾਨ ਗ੍ਰੇਵੇਨਿਟਜ਼ ਅਤੇ ਅਡੌਲਫ ਵੈਸਟਹੌਫ, ਨੇ ਉਦੋਂ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੀਟਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੀਟਲ ਨੂੰ ਕਦਮ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਾਨ ਗ੍ਰੇਵੇਨਿਟਜ਼ ਅਤੇ ਵੈਸਟਹੌਫ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ; ਗੇਸਟਾਪੋ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ OKW ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ Luftwaffe POW ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਖੋਜ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ, ਨਾ ਹੀ ਕੈਂਪ ਵਿਖੇ ਗੇਸਟਾਪੋ ਕਮਾਂਡ ਪੋਸਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਨ।

ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਵੈਸਟਹੌਫ ਨੇ ਦਬਾਅ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ RSHA ਵਿਖੇ ਕੈਲਟੇਨਬਰਨਰ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਪਾਗਲਪਨ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫਿਊਹਰਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੈਲਟੇਨਬਰਨਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈਸਟਹੌਫ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।

*

15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜ਼ਾਲਮ ਮਜ਼ਾਕ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵੱਲ ਮੋੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਡਰ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਗੰਭੀਰ ਸਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਬਚ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਰ ਲੋਕ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਚਣਾ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਇਕੱਲਾ ਗੁੰਡਾ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬੁਲੇਟਿਨ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਚਿਪਕਾਇਆ। ਇਹ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਨ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਚੀਕ ਮਾਰੀ।

'ਇਹ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੈ!' ਉਸਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੰਢ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ, ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਨੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਏ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, 'ਇਹ ਇੱਕਤਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਹ ਸੰਤਾਲੀ ਹੈ!' ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀਆਂ ਬੁੜਬੁੜਾਂ ਸਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੰਤਾਲੀ ਨਾਮ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੈਦੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪਿਘਲ ਗਏ। ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਝਟਕਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਈ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕੀਥ ਓਗਿਲਵੀ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੌਥੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਲੂਫਟ III ਦੇ ਕੈਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੋਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ, ਹਰੇਕ ਕ੍ਰੀਗੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਕਾਲਾ ਹੀਰਾ ਸੀਲਿਆ। ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗਣਗੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਲਈ, ਦੁਖਾਂਤ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ।

*

ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਨੂੰ ਸਾਰਬਰੂਕੇਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰੋਜਰ ਦੀ ਮੌਤ ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮੁੜ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਧਾਰ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਦਾ 'ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦੌੜਨਾ' ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛਿੱਟੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਇਆਨ ਕਰਾਸ, ਟੌਮ ਲੇ, ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ - ਨੌਜਵਾਨ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਿਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੌਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਜੌਨੀ ਪੋਹੇ, ਅਤੇ ਅਲ ਹੇਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਆਖਰੀ ਦੋ, ਆਪਣੇ ਗੰਭੀਰ ਠੰਡ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਈਕ ਕੇਸੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ: 'ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।' ਮਾਈਕ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਵਿਖੇ ਉਹ ਮਾਸ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੂਫਟ III ਵਿਖੇ, ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਵਿੱਤਰ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਲ ਹੇਕ ਵਾਂਗ, ਕੇਸੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੇਗਾ।

ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਦਾ ਕਤਲ ਨੈਟਜ਼ਵੇਲਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਸਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਉਸਦੀ ਆਖਰੀ ਸਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ,

ਤਾਂ ਡੈਨਿਸ ਨੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਦਵੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ - ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ!'

ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਤਮ-ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ। ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਰੂਮਮੇਟਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ: ਟਿਮ ਵਾਲੇਨ, ਹੈਨਰੀ ਪਿਕਾਰਡ, ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰੇਟਲ, ਤਿੰਨੋਂ ਡੈਨਜ਼ਿਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੇਨੇ ਮਾਰਸਿੰਕਸ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ; ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਨੈਟਜ਼ਵੇਲਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਲੇਕਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰੂਮਮੇਟ, ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਬਾਰੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੈਸੀ ਆਪਣੇ ਬੰਕ 'ਤੇ ਬੈਠਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਗਲ ਹਰਕਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕੱਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਵੈਲੀ ਵੈਲੇਂਟਾ ਅਤੇ ਐਡਮ ਕੋਲਾਨੋਵਸਕੀ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਡਰ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੰਕ ਹੰਫਰੀਜ਼, ਜਾਰਜ ਮੈਕਗਿਲ, ਸਿਰਿਲ ਸਵੈਨ, ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ, ਬੌਬ ਸਟੀਵਰਟ ਅਤੇ ਹੈਂਕ ਬਰਕਲੈਂਡ ਨਾਲ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਕਲੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੈਜ਼ ਹਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿੱਚ ਸੈੱਲ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ 'ਅਸੀਂ ਜੋ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ' ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਗੌਵਜ਼ ਦਾ ਮਜ਼ੂਨਿਖ ਨੇੜੇ ਅੰਤ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਲੱਗਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਦੇ ਖੰਭੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਸਮੇਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਕਿਡਰ, ਜ਼ਲਿਨ ਵਿਖੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਮਹਾਰਿਸ਼ ਓਸਟ੍ਰਾਊ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਮਿੱਕ ਸ਼ੈਂਡ ਨੇ ਸੂਚੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਡੇਨਿਸ ਸਟ੍ਰੀਟ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਖ ਕੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ, ਜਿਸਦਾ ਨੇਵਿਲ ਮੈਕਗਾਰ, ਜੈਕ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨ, ਸੈਂਡੀ ਗਨ, ਹੈਰੋਲਡ ਮਿਲਫੋਰਡ ਅਤੇ ਜੌਨ ਐੱਫ. ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਡੇਨਿਸ ਦੀ ਸਾਗਨ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਸ਼ੈਂਡ ਨੇ ਉਸ ਆਖਰੀ ਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਸਟ੍ਰੀਟ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਲਈ ਹੁੰਦੀ।

ਨਾ ਹੀ ਜਿੰਮੀ ਵਰਨਹੈਮ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਤੋਂ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਪੋਲਿਸ਼ ਟੋਨੀ ਕਿਵਨਾਰਸਕੀ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੂ ਪਾਵਲੁਕ, ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਯੂਨਾਨੀ ਨਿਕ ਸਕੈਂਟਜ਼ਿਕਾਸ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਵਿਲੀ ਵਿਲੀਅਮਜ਼, ਜੌਨੀ ਬੁੱਲ, ਰਸਟੀ ਕੀਰਥ ਅਤੇ ਜੇਰਜ਼ੀ ਮੋਂਡਸ਼ੇਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੇਚਾਰਾ ਜੇਰਜ਼ੀ ਸਹੀ ਨਿਕਲਿਆ: ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ। ਜੌਨੀ ਸਟੋਵਰ ਦੀ ਵੀ ਉਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਅਣਜਾਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸੀ, ਜੋ ਰੀਚਨਬਰਗ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ।

ਡੈਨਮਾਰਕ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ - ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ, ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ, ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ, ਅਤੇ ਨੀਲਸ ਫੁਗਲਸਾਂਗ - ਨੇ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਦੋ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਹਿਲੀ ਵਿੱਚ ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ। ਕੀਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਜੋਹਾਨਸ ਪੋਸਟ, ਜਿੰਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਾਰ ਗੇਸਟਾਪੋ ਅਫਸਰ, ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਨਰਮਾਈ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।'

ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ?'

'ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,' ਪੋਸਟ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

'ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਬੁਰੇ ਮਜ਼ਾਕ,' ਕੈਟਾਨਾਚ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਸਾਗਨ ਦੇ ਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ - ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦੇ।'

'ਇਹ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਹਨ,' ਪੋਸਟ ਨੇ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੈਟਾਨਾਚ ਬਸ ਚੁੱਪ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਇੱਕ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਪੋਸਟ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਫ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਥਿਰ ਸੀ। 'ਕਿਉਂ?' ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ।

ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਰੁਕੀ, ਅਤੇ ਹਾਲਡੋਰ, ਨੀਲਸ ਅਤੇ ਅਰਨੋਲਡ ਨੂੰ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿੰਮੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਗਿੱਲੀ ਘਾਹ 'ਤੇ ਮੂੰਹ ਪਰਨੇ ਪਈ ਦੇਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਚੀਕਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਪਰ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਦੋ ਕਦਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨੋਂ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਡੈਨਿਸ਼ ਵਤਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਮਰ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ, 18 ਮਈ ਨੂੰ, ਬੁਲੇਟਿਨ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਦੂਜੀ ਸੂਚੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਨਾਮ ਸਨ: ਡੈਨੀ ਕਰੋਲ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ, ਅਤੇ ਪਾਵੇਲ ਟੋਬੋਲਸਕੀ। ਡੈਨੀ ਅਤੇ ਟੋਬ ਦੇ ਡਰ ਸਹੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੂਕੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਬੇਲਾਰੀਆ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਮੈਕਸ ਐਲਿਸ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਿਨ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਯਾਦ ਆਈ ਕਿ ਕੂਕੀ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਅਰਾਮੀਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ **19**

‘ਹਵਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ...’

ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਲੁਫਟ III ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ, ਸਵੇਰ ਐਪਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਪਰੇਡ ਗਰਾਊਂਡ 'ਤੇ ਆਉਣ ਅਤੇ 'ਸ਼ੁਭ ਸਵੇਰ, ਸੱਜਣ!' ਬੁਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਗਰਜਦੇ ਸਨ, 'ਸ਼ੁਭ ਸਵੇਰ, ਸਰ!' ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਡਿਊਟੀ ਅਫ਼ਸਰ ਐਪਲ ਗਰਾਊਂਡ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਮ, ਖੁਸ਼ਮਿਜ਼ਾਜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, 'ਸ਼ੁਭ ਸਵੇਰ, ਸੱਜਣ!' ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਵਿੱਚੋਂ, ਪੱਥਰੀਲੀ ਚੁੱਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਆਸਾਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਫੋਟੋ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਝੜਪ ਵਿੱਚ, ਕੈਮਰਾ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੈਮਰਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਲਈ ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੁਝ ਰੋਲ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੈਂਪ ਨੇ ਪੰਜਾਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਮਾਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਈ। ਬੋਲੀਆਂ ਸਟਰਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਖਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ ਕੈਂਪ ਦੇ ਵਿੱਤ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੁਨਾਫਾ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਗਲੇਮਨਿਟਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਮਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬੋਲੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਬੀਟਨ, ਮੈਂ ਹੇਰੇਨ, ਬੀਟਨ!' (ਬੋਲੀ, ਸੱਜਣ, ਬੋਲੀ!) ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪੈਟ ਲੈਂਗਫੋਰਡ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕੱਪੜੇ 104 ਪੌਂਡ ਮਿਲੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੈਕ ਲਿਓਨ ਨੇ ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਦੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਸੂਟਕੇਸ ਲਈ 25 ਪੌਂਡ ਅਦਾ ਕੀਤੇ। ਇਸਨੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੈਕ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ 1945 ਵਿੱਚ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ।

ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਕੂਕੀ ਲੌਂਗ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ। 'ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ,' ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਚਲਰ ਆਫ਼ ਆਰਟਸ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਲੋੜਾਂ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ।'

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ, ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਈ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਬੰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ। ਪੈਟ ਲੀਸਨ ਦੇ ਰੂਮਮੇਟ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਬੰਬਾਰਡੀਅਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਆਸ਼ਵਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੱਸਿਆ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ।

ਕਰਨਲ ਬ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਨਿਰੀਖਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਵਿਸ ਨੂੰ ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਮੈਸੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਖਮੀ ਲੱਤ ਕਾਰਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਵਿਸ ਨੇ ਜਰਮਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਰਐਸਐਚਏ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ, ਸਵਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੋ ਵੀ

ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਲੰਡਨ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਐਂਥਨੀ ਈਡਨ ਨੇ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਤਲਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਸੀ, ਪਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੰਜਾਹ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਗਏ।

*

ਮਈ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਬ੍ਰਾਇਨ ਇਵਾਨਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕਾਰਡਿਫ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਡਰ ਨਾਲ ਜਾਗੀ। ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਬ੍ਰਾਇਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਬੈੱਡਰੂਮ ਦੀ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਲਾਈਟ ਜਗਾਈ, ਪਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਦੇ। ਉਸ ਸਵੇਰੇ, ਇੱਕ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਆਇਆ: 'ਹਵਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ...'

ਟੌਨਟਨ ਦੇ ਆਕਟਾਗਨ ਚੈਪਲ ਵਿੱਚ, ਸਥਾਨਕ ਨੌਜਵਾਨ ਐਤਵਾਰ ਸਕੂਲ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਲੇਟ, ਸੇਸਿਲ ਲੌਂਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ, ਕੰਬਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਲੈਸਲੀ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰੇ ਗਏ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਲੀਸਿਯਾ ਲੇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਖ਼ਬਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਚੁੱਪ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਫਿਰ, ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਸੇਸਿਲ ਨੇ ਪੰਜਾਹ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਆਕਟਾਗਨ ਚੈਪਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ: 'ਸਿਰ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹਨ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ...'

ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਹ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਔਖੇ ਸਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਮੋਰਲੇ ਵਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਲੀਅਮ ਕੈਟਾਨਾਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਕੇਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਦੋਹਰੀ ਦੁਖਾਂਤ ਆਈਆਂ। ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਰਗਰੀ ਕੇਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਵੀ ਮਾਰਚ 1944 ਵਿੱਚ ਬਰਮਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਜੀਨ ਸ਼ੀਡੌਅਰ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਰਨਾਰਡ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਰੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰੇਸਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਇੱਕ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬੰਬ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 20 ਜੂਨ, 1944 ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਸੇਂਟ ਮਾਰਟਿਨ ਇਨ ਦ ਫੀਲਡਜ਼ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਦਿਲਾਸਾ ਮਿਲਿਆ। ਪਤਵੰਤੇ, ਪਰਿਵਾਰ, ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਗਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਏਅਰ ਕਰੂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਚਰਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਚਰਚ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ, ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ, ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ, ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਾਰਡਿਫ ਤੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇਵਾਨਸ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਇਨ ਦੇ ਭਰਾ ਨੋਏਲ, ਡਰਹਮ ਲਾਈਟ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਹੇਟਰ ਪਰਿਵਾਰ ਬਰਘਕਲੇਅਰ ਗ੍ਰੰਜ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਂਥਨੀ ਦੀ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਗੇਤਰ, ਸਿੰਥੀਆ ਹੈਨਸਟੌਕ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਚੈਰਟਸੀ ਤੋਂ ਬ੍ਰੇਟਲਸ, ਗੋਲਡਰਸ ਗ੍ਰੀਨ ਤੋਂ ਵਾਲਨਜ਼, ਹੇਅਰਫੋਰਡ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਸਮੈਨਜ਼, ਅਤੇ ਆਚਟੇਰਾਡਰ ਤੋਂ ਡਾ. ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਨ - ਸਾਰੇ ਚਰਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਿਊ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰ ਆਰਥਰ ਅਤੇ ਲੇਡੀ ਸਟ੍ਰੀਟ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕੈਦੀ ਅਤੇ ਸਕੁਐਡਰਨਮੇਟ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਪੂਰੇ ਫੌਜੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਮੈਸੀ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਲੰਗੜੀ ਲੱਤ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਪੈਡੀ ਬਾਇਰਨ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਵਾਪਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ

ਪਾਗਲਪਨ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ।

ਗਲਿਆਰੇ ਦੇ ਪਾਰ, ਚਰਚ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਇਲ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ: ਏਅਰ ਸਟਾਫ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਰ ਚਾਰਲਸ ਪੋਰਟਲ; ਬੰਬਰ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਰ ਆਰਥਰ ਹੈਰਿਸ; ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਰ ਫਰੈਡਰਿਕ ਬੋਹਿਲ; ਹਵਾਈ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸਰ ਆਰਚੀਬਾਲਡ ਸਿੰਕਲੇਅਰ; ਅਤੇ RCAF, RAAF, ਅਤੇ RNZAF ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ। ਲਾਰਡ ਡਾਉਡਿੰਗ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਟ੍ਰੈਨਚਾਰਡ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਅੱਸੀਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਨਿੱਜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਐਡਮਿਰਲਟੀ ਅਤੇ ਆਰਮੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ।

ਫੌਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਲਜੀਅਮ, ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ, ਗ੍ਰੀਸ, ਨਾਰਵੇ ਅਤੇ ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਦੱਖਣੀ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨਜ਼ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਮਹਾਂਨਗਰ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਫੌਜਾਂ ਲਈ ਜੱਜ-ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਐਲਗਰ ਦੇ 'ਨਿਮਰੋਦ ਥੀਮ ਐਂਡ ਵੈਰੀਏਸ਼ਨਜ਼' ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਰਚ ਨੂੰ ਭਰ ਗਈ। ਫਿਰ, ਏਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਵਜਾਏ ਗਏ ਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਲੀਸਿਯਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਭਜਨ ਗਾਇਆ, 'ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਲਈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।' ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਮੰਚ ਤੋਂ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਏਰਿਕ ਲਵਡੇ ਨੇ ਜ਼ਬੂਰ 23 ਪੜ੍ਹਿਆ, 'ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰਾ ਚਰਵਾਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ,' ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਸਰ ਚਾਰਲਸ ਪੋਰਟਲ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। 'ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ,' ਉਸਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ, 'ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾਣਾ ਦੁੱਖ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਅਮਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।'

'ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੰਸਰਟ ਵਿੱਚ ਗਾਉਣ ਦਿਓ' ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, RAF ਚੈਪਲੇਨ-ਇਨ-ਚੀਫ਼, ਰੈਵਰੈਂਡ ਜੇ.ਏ. ਜਾਗੋ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਂਗਲ ਨੇ ਛੂਹਿਆ ਸੀ,' ਉਸਨੇ ਉੱਚੀ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ। 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿੱਤ ਹਿੰਮਤ, ਅਟੱਲ ਉਮੀਦ, ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਈ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਗੁਆਚ ਗਈ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਲੜਦੇ ਰਹੇ, ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੋ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।' ਇਹ ਇੱਕ ਭਾਵੁਕ ਅਤੇ ਭਾਵੁਕ ਸਮਾਰਕ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਰੀ ਭਜਨ, 'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼, ਉੱਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ' ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੁਲਹੈਮ ਦੇ ਬਿਸ਼ਪ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ, 'ਲਾਸਟ ਪੋਸਟ' ਅਤੇ 'ਰੇਵੇਲ' ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਕਰਿਸਪ ਤੁਰ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਚਰਚ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਪਰਸੇਲ ਦੇ 'ਟਰੰਪੇਟ ਵਾਲੰਟਰੀ' ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੱਕ, ਸੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ।

ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਰ ਆਰਥਰ ਸਟ੍ਰੀਟ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ।

*

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਰਮਨ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕੀਟਲ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪਰਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕੀਟਲ ਜਾਂ OKW POW ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਆਖਰੀ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ, ਅਧਿਕਾਰੀ RSHA ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤਾਂ ਬਾਰੇ ਝੂਠੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਜੋਆਚਿਮ ਵਾਨ ਰਿਬਨਟ੍ਰੋਪ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਰਮਨ ਜਵਾਬ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਵੌਨ ਰਿਬਨਟ੍ਰੋਪ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ RSHA ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਉਹ ਬਿਆਨ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੱਥੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਂਥਨੀ ਈਡਨ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ, ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਦੀ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਪੁਰਤਗਾਲ, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਅਤੇ ਸਵੀਡਨ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਏ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਰਚਟੇਸਗਾਡੇਨ ਵਿਖੇ, ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਤੇ ਆਰਐਸਐਚਏ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਫਿਊਹਰਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਅਗਲੀ ਸ਼ਬਦੀ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵੌਨ ਰਿਬਨਟ੍ਰੋਪ ਨੇ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟ ਨੋਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਊਹਰਰ ਦੁਆਰਾ ਕਮੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਚੁੱਪੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਵਿਦਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਲੰਡਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਦੋਸ਼ਪੂਰਨ ਤਾਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸਨੇ ਮੂਲ ਜਰਮਨ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ 'ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕਾਰਵਾਈ' ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਰਾਏ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ, ਵੌਨ ਰਿਬਨਟ੍ਰੋਪ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਬਚਾਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾ ਆਪਣੀ ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਤੇ ਆਰਐਸਐਚਏ ਵਿਚਕਾਰ, ਮਹਾਨ ਭੱਜਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੇ ਬੁਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ।

*

ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਡਰ ਸਨ, ਦੋਵੇਂ ਲੂਫਟ III ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ। ਪੰਜਾਹ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਦਰਾਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਿਆਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ, ਪਰ ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਅਤੇ ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਅੱਠਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਯੁੱਧ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਸਭ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਸਨ।

ਕਲਾਟੌਂ ਵਿੱਚ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਡਵੋਰਕ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਕਾਲੀ ਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਗ, ਬਦਨਾਮ ਪੰਕ੍ਰੈਕ ਜੇਲ੍ਹ ਤੱਕ ਲੈ ਗਈ। ਕਲਾਟੌਂ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਡੇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਗੇਸਟਾਪੋ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਝੂਠਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਕਿਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਬਚਣ ਦੇ ਉਪਕਰਣ ਇੱਕ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੂਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਡੇਸ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਤੇ ਉਚਾਰਨ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੋੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਪਲੰਕੇਟ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਗਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਡੇਸ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ। ਫਿਰ, ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ, ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੰਗ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਤਸਕਰੀ ਲਈ ਕੋਠੜੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਘਾਹ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੂਰਜ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੋਇਆ, ਡੇਸ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, 'ਪਲੰਕ! ਪਲੰਕ!' ਅਤੇ ਉੱਪਰਲੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਸੀ।

ਡੇਸ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਘੰਟੇ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ। ਟੋਂਡਰ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਰੀਚੇਨਬਰਗ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਗਾਰਡ ਉਸਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਾਗਨ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੂੰ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਾਗ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਪੰਕ੍ਰੈਕ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਗੇਸਟਾਪੋ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜੋ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਰਹੀ। ਇਵੋ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ ਸਕੱਤਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਡੈਸਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੂਲ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹ ਡੈਸਕ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨੇੜਲੀ ਸਿੱਧੀ ਪਿੱਠ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅੱਖ ਮਾਰੀ, ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਉੱਥੋਂ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਉਹ ਆਦਮੀ 1939 ਵਿੱਚ ਇਵੋ ਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਕਾਫ਼ੀ ਸੱਭਿਅਕ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਵੋ ਨੂੰ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਾਈ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ, ਉਸਦੇ ਭਰਾ, ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਤਨੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਵੇਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਵੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਕ੍ਰਾਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਵੋ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ ਯੁੱਧ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪੰਕ੍ਰਾਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ।

21 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇਵੋ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਡਵੋਰਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਗ ਦੀ ਫੌਜੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਰਥ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਲੀਪਜ਼ਿਗ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਵੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸੀ,

ਕਿਉਂਕਿ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1945 ਨੂੰ, ਇਵੋ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ 'ਤੇ, ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

*

ਇਵੋ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਪੈਨਕ੍ਰੈਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਸੂਸਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਡੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਸਦਕਾ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਯੁੱਧ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚ ਗਏ। 1 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪਲੰਕੇਟ ਨੂੰ ਹਰਡਸਿਨ ਫੌਜੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ 25 ਜਨਵਰੀ, 1945 ਨੂੰ ਬਾਰਥ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬਾਰਥ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਡੇਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰ ਪੈਨਕ੍ਰੈਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਜਾਸੂਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਬਾਰਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਡੇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਪਲਾਂਟ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਡੇਸ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਪਾਰਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਰੇਜ਼ਰ ਬਲੇਡ ਲੈ ਕੇ, ਉਹ ਟਾਇਲਟ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਟ ਕੱਟਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਇੰਨਾ ਡਰਪੋਕ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈਂ? ਤੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?' ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਡੇਸ ਨੇ ਰੇਜ਼ਰ ਬਲੇਡ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇੰਨੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਲੰਕੇਟ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਡੇਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮੌਤਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਅਠਤਾਲੀ ਦਾ ਕਤਲ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਫਰੈਡੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਕਵਰੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

*

ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਨੂੰ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਸਵੇਰ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੱਕ ਹਰਸ਼ਬਰਗ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਬਰਲਿਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਰਮਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ, ਜਿੰਮੀ ਨੂੰ ਅਲਬ੍ਰੇਕਸਟ੍ਰਾਸ ਗੇਸਟਾਪੋ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਾਹਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਖਿੱਚੀ, ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਘੂਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਚਿੰਤਤ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਚੁੱਕਿਆ, ਪਰ ਇੱਕ ਲੰਘਦੇ ਕਲਰਕ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਭੌਂਕਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਪਤ ਲਈ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇਮਜ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਬਰਲਿਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ

ਸਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀ ਬਚਿਆ ਸੀ, ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੀ ਡਰਾਈਵ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘਣੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਜੋ ਅਚਾਨਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤਰੀ ਟਾਵਰਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਇੱਕ ਉੱਚੀ, ਛਾਇਆ ਹੋਈ ਕੰਧ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਮੁਹਰਲੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਐਸਐਸ ਗਾਰਡ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ, ਕਰੋਮ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜੇਮਜ਼ ਨੂੰ ਗਾਰਡਰੂਮ ਤੋਂ ਪਾਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਲਗਭਗ ਸੱਤਰ ਗਜ਼ ਅਤੇ ਤੀਹ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਸੀ।

'ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਜਿੰਮੀ!' ਡੇ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਜੇਮਜ਼ ਦਾ ਹੱਥ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। 'ਤੁਹਾਡੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ!'

'ਕੀ ਇਹ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ ਹੈ?' ਜੇਮਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਕਸੇਨਹੌਸੇਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੌਂਡਰਲਗਰ ਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੈਦੀ ਹਨ, ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਡੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀਏ। ਬਾਕੀ ਕੈਂਪ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕੈਦੀਆਂ, ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ 'ਅਣਚਾਹੇ ਲੋਕਾਂ' ਲਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।' ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਉਦਾਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਫਿਰ ਇਸ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ?' ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਖੈਰ, ਕੁਝ ਗੱਦਾਰ ਆਇਰਿਸ਼ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ - ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਰੂਸੀ ਹਨ - ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਲਾਸੋਵ ਦੀ ਗੋਰੀ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਦੇ, ਸਾਥੀ ਜੋ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਹਤਰ ਸੋਚਿਆ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਤਾਲਵੀ ਆਰਡਰਲੀ, RAF ਵਿੱਚ ਦੋ ਪੋਲ ਜੋ ਸਪਲਾਈ ਡਰਾਪ 'ਤੇ ਸਨ ... ਓਹ, ਅਤੇ ਇਹ ਬੰਦਾ ਇੱਥੇ ਹੈ।'

ਜਿੰਮੀ ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੁੜਿਆ। 'ਹੈਲੋ ਫਿਰ, ਜਿੰਮੀ,' ਡੌਜਰ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ, ਜੋ ਕਿ ਅਲਬ੍ਰੇਕਟਸਟ੍ਰਾਸ ਵਿਖੇ ਹੋਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਸੀ।

ਸਿਡਨੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਫ਼ੀ ਸਖ਼ਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਨਾਰੇ ਲਗਾਉਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਇਤਾਲਵੀ ਆਰਡਰਲੀ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ।

ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਾਣੇਦਾਰ ਟੇਬਲ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਲ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਲਗਭਗ 5 ਫੁੱਟ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਧੂਰਾ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਅਹਾਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਖੋਦਣ ਲਈ ਲਗਭਗ 120 ਫੁੱਟ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ 15 ਫੁੱਟ ਦੀ ਪੌੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਜੋ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਖੁਦਾਈ ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਡੇਅ ਅਤੇ ਡੌਜ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਨ; ਅਹਾਤੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਖੋਜ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਖੁਰਚ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਛੁਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੁਰੰਗ ਸੀ। ਕੋਈ ਕੰਢਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ

ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਏਅਰ ਪੰਪ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਟਰਾਲੀ ਸਿਸਟਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵੱਲ ਵਧਿਆ, ਅਤੇ ਇਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇਅ ਨੂੰ ਵੋਲਕੀਸ਼ਰ ਬੀਓਬਾਕਟਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੇਖ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਇਹ ਐਂਥਨੀ ਈਡਨ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਕਾਮਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਹ ਏਅਰਮੈਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਿੰਗਜ਼ ਨੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਅਰਥ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਡਾਉਸ, ਜੇਮਜ਼ ਅਤੇ ਡੌਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਾਥੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰੇ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਜਿੰਮੀ ਖੋਦਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕਮਾਂਡੋ ਕਰਨਲ 'ਮੈਡ ਜੈਕ' ਚਰਚਿਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਖੁਦਾਈ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਵਾਧੂ ਜੋੜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਵਾਗਤ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੁਰੰਗ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਥੋੜਾ ਡੂੰਘਾ, ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸਨ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਬ ਘੇਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਸੁਰੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਤੇਈਵੀਂ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਪੰਜ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਛੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਗਏ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਫੁੱਟ ਵਰਗਾਕਾਰ, ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ ਸੀਮਤ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੜਕ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਬਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਐਗਜ਼ਿਟ ਸ਼ਾਫਟ ਖੋਦਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਰੰਗ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲੀ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਯਕੀਨਨ, ਬਿਲਡਰ ਦੀ ਪੌੜੀ ਉਸੇ ਥਾਂ ਪਈ ਰਹੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਸੀ। ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਗਏ, ਕੰਧ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਰਮ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਤਰ ਗਏ।

*

ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਅਤੇ ਵਿੰਗਸ ਡੇਅ ਦਾ ਨਾਮ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਲੇਬਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੀ ਜੋ ਆਇਰਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਡਾਉਸ ਅਤੇ ਡੇਅ ਲਈ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੋਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਓਰੈਨੀਅਨਬਰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਰਲਿਨ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਮਹਲਸਡੋਰਫ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪਨਗਰੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਘਰ ਤੱਕ ਪੈਦਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉੱਥੋਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਓਰੈਨੀਅਨਬਰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਰੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਖੁੰਝ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ 6:00 ਵਜੇ ਪਹਿਲੇ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਯਾਤਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਹੋਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਡੱਬੇ ਬਦਲਣੇ ਪਏ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮਹਲਸਡੋਰਫ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਦਾ ਘਰ ਇੱਕ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਖੰਡਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਗਲੇ ਬੇਸਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਸਿਡਨੀ ਅਤੇ ਵਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੇਹਰਟਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਗੇਸਟਾਪੋ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਅਲਬਰੈਕਟਸਟ੍ਰਾਸ ਲੈ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਸਾਕਸੇਨਹੌਸੇਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੇਲੇਨਬਾਉ, ਜਾਂ ਸੈੱਲ ਬਲਾਕ ਵਿੱਚ ਫਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੰਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਕਸੇਨਹੌਸੇਨ ਵਿੱਚ, ਜ਼ੇਲੇਨਬਾਉ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਰੀ ਸਟਾਪ ਸੀ।

*

ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਸੀ: ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਤੁਰੋ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰੋ। ਕੈਂਪ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਹ ਰੋਸਟੌਕ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਮੀਲ ਤੱਕ ਇਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਵਾੜੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਘਾਹ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਪਰਚ ਵਿੱਚ ਡੌਜਰ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਬਿਤਾਏ।

*

ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ ਅਤੇ ਜੈਕ ਚਰਚਿਲ ਨੇ ਬਾਲਟਿਕ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਾਲ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਜਹਾਜ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਚੌਥੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਉਹ ਡੈਨੇਨਵਾਲਡੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਚਾਰੇ ਵਾਲੇ ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਹੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮਾਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ, ਤਾਂ ਜੋੜੇ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਸਟੈਟਿਨ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵੈਗਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਰੇਲਗੱਡੀ ਨਿਊਸਟ੍ਰੇਲਿਟਜ਼ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੰਟ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਤਾਂ ਜੇਮਜ਼ ਅਤੇ ਚਰਚਿਲ ਨੇ ਉਤਰਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਜੈਕ ਦੇ ਗਿੱਟੇ ਵਿੱਚ ਵੈਗਨ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਮੋਚ ਆ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਜੋੜੇ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਲੇਟਣ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਅੱਠਵੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੈਕ ਦਾ ਗਿੱਟਾ ਬਿਹਤਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਵੈਗਨਾਂ 'ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪਲੇਟਾਂ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਵਾਰਨ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸੋਵੀਅਤ ਲੱਕੜਹਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਖਾਣਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੰਨ੍ਹ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਿਗਨਲ ਪੋਸਟ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੈਂਪ ਤੇਲ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। 5 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ, ਜਿੰਮੀ ਅਤੇ ਜੈਕ ਨੂੰ ਪੋਲਿਸ਼ ਮਹਿਲਾ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਫੋਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਧੁੰਦ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਸਟਰੋ ਰਾਹੀਂ ਵਾਪਸ ਸਾਕਸੇਨਹੌਸੇਨ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਜ਼ੇਲੇਨਬਾਉ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਜ਼ੇਲੇਨਬਾਉ, ਜਾਂ ਬੰਕਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੌਣ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਦੀ ਇਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਿਗਿਸਮੰਡ ਪੇਨ-ਬੈਸਟ, ਨਵੰਬਰ 1939 ਵਿੱਚ ਹਾਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਬਦਨਾਮ ਵੇਨਲੋ ਘਟਨਾ), ਬੰਕਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। 1941 ਵਿੱਚ ਕੋਰਿੰਥ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਾਰ ਭੰਨਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੜੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਏਜੰਟ ਸਨ। ਸਪੇਨ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਰਾਜਦੂਤ ਡਾ. ਫ੍ਰਿਟਜ਼ ਹੇਬਰਲੀਨ, ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਅਤੇ ਮੈਕਲੇਨਬਰਗ ਦੇ ਡਿਊਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਬੰਕਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੈਦੀ ਪਾਸਟਰ ਮਾਰਟਿਨ ਨੀਮੋਲਰ ਸੀ, ਜੋ 1937 ਤੋਂ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦੀ ਸੀ।

1945 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਆਗਮਨ ਹੋਇਆ: ਜਨਰਲ ਆਰਟਰ ਨੇਬੇ, ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਸਨੇ ਮਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਸੇਨਹੌਸਨ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਗਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੇ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਪਿਆਨੋ ਦੀ ਤਾਰ ਦੇ ਫੰਦੇ 'ਤੇ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਸਾਕਸੇਨਹੌਸਨ ਭੇਜੇ ਸਨ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹੇ।

*

ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ, ਅਜੀਬ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਭੱਜਣ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਡੌਜਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਉਹ ਬਸ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਰਲਿਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ, 15 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ, ਉਹ ਅਸੰਭਵ ਹੋਇਆ। ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੋਂਡਰਲਗਰ ਏ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ, ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਿਆ, ਛੋਟਾ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰੇਮੰਡ ਵੈਨ ਵਾਈਮੀਅਰਸ਼। ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰੇਮੰਡ ਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਦੀ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰਪਲਾਟਜ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ 150 ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਵੱਡੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ, ਪਰ 24 ਮਈ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਇੱਕ ਅਵਾਰਾ ਅਮਰੀਕੀ ਬੰਬ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਈ। ਤਿੰਨ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਘਰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਰੇਮੰਡ ਮਲਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਘਰ ਪਨਾਹ ਲਈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਇਸ ਵਾਰ ਬਦਨਾਮ ਪਲੋਟਜ਼ੇਨਸੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ। ਪੰਜ ਹੋਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵੈਨ ਵਾਈਮੀਅਰਸ਼ ਸੁਸਤ ਰਿਹਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, 7 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਕਸੇਨਹੌਸੇਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਹਾਵਤ ਵਾਲੇ ਤਲ਼ਣ ਵਾਲੇ ਪੈਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

*

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੈਂਪ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। 3 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਅੰਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਬਹੁਤ ਸਵੇਰੇ, ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਸਟਾਪ ਫਲੋਸਨਬਰਗ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਮੂਹ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਿਹਾ। 15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਸ ਵਾਰ ਟਰੱਕ ਰਾਹੀਂ, ਡਾਚਾਊ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਯੂਰਪ ਭਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਮੂਹ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਯੂਰਪੀ ਸਮਾਜ ਦੇ "ਹੂਜ਼ ਹੂ" ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਕੁਲੀਨ ਲੋਕ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਫਿਲਿਪ, ਪ੍ਰਸ਼ੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਫਰੈਡਰਿਕ ਲਿਓਪੋਲਡ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸ

ਜ਼ੇਵੀਅਰ ਡੀ ਬੌਰਬਨ, ਅਤੇ ਪਾਦਰੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੀਮੋਲਰ; ਗੈਬਰੀਅਲ ਪਿਗੁਏਟ, ਕਲੇਰਮੋਂਟ-ਫੇਰੈਂਡ ਦਾ ਬਿਸ਼ਪ; ਅਤੇ ਜੋਹਾਨ ਨਿਊਹੌਸਲਰ, ਮਿਊਨਿਖ ਦਾ ਕੈਨਨ। ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਯੇਨ੍ਨਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੇਅਰ ਰਿਚਰਡ ਸ਼ਮਿਟਜ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਸ਼ਲਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਸੀ। ਜ਼ੇਲੇਨਬਾਉ ਦੇ ਹੇਬਰਲੀਨ ਉੱਥੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਜੌਨ ਮੈਕਗ੍ਰਾਥ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੀ-ਪੱਖੀ ਆਇਰਿਸ਼ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭੱਜਣ ਅਤੇ ਤੋੜ-ਫੋੜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਫੈਬੀਅਨ ਵੌਨ ਸ਼ਲੈਬ੍ਰੈਂਡੋਰਫ ਵੀ ਸੀ, ਜੋ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਅਸਫਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

17 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ, ਇਸ ਵਾਰ ਕੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਊਨਿਖ ਰਾਹੀਂ ਇਨਸਬਰਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਐਸਐਸ ਕੈਂਪ ਵੱਲ। ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਮੀਨੇਨਟੇਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਫ਼ਲਾ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕੁਝ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ: ਡਾ. ਹਜਾਲਮਾਰ ਸ਼ੈਚਟ, ਰੀਕਸਬੈਂਕ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਮੰਤਰੀ; ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਫ੍ਰਿਟਜ਼ ਥਾਈਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ; ਜਨਰਲ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਵੌਨ ਫਾਲਕਨਹੌਸਨ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਬੈਲਜੀਅਮ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਜਨਰਲ ਫ੍ਰਾਂਜ਼ ਹਾਲਡਰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਰਲ ਸਟਾਫ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ; ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਬੋਗੀਸਲਾਵ ਵੌਨ ਬੋਨਿਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਸਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਕਾਰਲ ਗੋਅਰਡੇਲਰ ਅਤੇ ਕਲਾਜ਼ ਵੌਨ ਸਟੌਫੇਨਬਰਗ ਵਰਗੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ 'ਅਣਚਾਹੇ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: ਡਾ. ਕਰਟ ਵੌਨ ਸ਼ੂਸ਼ਨਿਗ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਸਟਰੀਆ ਦੇ ਚਾਂਸਲਰ; ਹੰਗਰੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਿਕਲੋਸ ਕੈਲੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ; ਸੋਵੀਅਤ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਵਾਸੀਲੀ ਮੋਲੋਟੋਵ; ਯੂਨਾਨੀ ਫੀਲਡ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਪਾਪਾਗੋਸ; ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਿਓਨ ਬਲਮ; ਪੇਨ-ਬੈਸਟ ਨਾਲ ਵੇਨਲੋ ਵਿਖੇ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਚਰਡ ਸਟੀਵਨਜ਼; ਅਤੇ ਹੰਗਰੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਰਮਨ-ਪੱਖੀ ਰੀਜੈਂਟ, ਐਡਮਿਰਲ ਮਿਕਲੋਸ ਹੋਰਥੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦਰਜਨਾਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੇ।

27 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ, ਓਡੀਸੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਮੋਟਰ ਕੋਚਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਮੂਹ ਭਾਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਐਸਐਸ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੁਕੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਬੱਸਾਂ ਬ੍ਰੇਨਰ ਪਾਸ ਰਾਹੀਂ ਇਟਲੀ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਸਟਰਟਲ, ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਟਾਇਰੋਲੀਅਨ ਘਾਟੀ, ਵੱਲ ਮੁੜੀਆਂ। ਚਿੱਟੇ-ਢੱਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਚਮਕਦੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵੇਂ ਸਨ। ਹੇਠਾਂ, ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਐਲਪਾਈਨ ਝੌਂਪੜੀਆਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਸਵਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਐਸਕਾਰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਧਮਕੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕਾਫ਼ਲਾ ਰੁਕ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਗੈਸੋਲੀਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਦਾ ਟਾਇਰ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ, ਕੈਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਰਡ ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਲਾਟ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਮੌਕਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇ ਸਥਾਨਕ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨੇਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ, ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਮੂਹ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਹੀ ਐਸਐਸ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ, ਵਿੰਗਜ਼ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਹਮਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਰਫ਼ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ।

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਮੀਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਐਸਐਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗਾਰਡ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੁੱਬ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਹੋਰ ਵੀ

ਬੇਸਮਝ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਵੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਐਸਐਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਬਟੂਆ ਚੁੱਕਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿਮਲਰ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਲਈ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸਮੂਹ ਟੋਨੀ ਡੂਸੀਆ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਸੀ ਜੋ ਜਰਮਨਾਂ ਲਈ ਬਿਲਟਿੰਗ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧ ਮੁਖੀ ਸੀ। ਦੁਬਾਰਾ, ਸਥਾਨਕ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਵੌਨ ਬੋਨਿਨ ਨੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਫੌਜ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਵੌਨ ਬੋਨਿਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਐਸਐਸ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੇਹਰਮਾਕਟ ਪਾਰਟੀ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ।

29 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ, ਵੇਹਰਮਾਕਟ ਯੂਨਿਟ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਐਸਐਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਗੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੇ ਇੱਕ ਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਕੇ ਆਸਟਰੀਆ ਵੱਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਤੋਂ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਅੱਧੇ ਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਸਮੂਹ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਾਗਸਰ ਵਾਈਲਡਸੀ ਹੋਟਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਅਲਪਾਈਨ ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਵਾਈਨ ਸੈਲਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਵਿੰਗਸ ਡੇ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਡੂਸੀਆ ਡੂਸੀਆ ਦੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਵੋਲਕਸਵੈਗਨ ਵਿੱਚ ਅਲਾਈਡ ਲਾਈਨਾਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਕਾਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸੌ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਤੱਕ ਕਿਤੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਂਟੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੀ ਯੂਨਿਟ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ।

4 ਮਈ ਨੂੰ, 339ਵੀਂ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦਾ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਕਾਲਮ ਪ੍ਰੋਮੀਨੈਂਟੇਨ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੈਗਸਰ ਵਾਈਲਡਸੀ ਹੋਟਲ ਵੱਲ ਵਧਿਆ। ਸਿਡਨੀ ਡਾਉਸ, ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼, ਵਿੰਗਜ਼ ਡੇਅ, ਅਤੇ ਰੇਮੰਡ ਵੈਨ ਵਾਈਮੀਅਰਸ਼ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਸਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਅੰਤ ਸੀ ਜੋ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤੇਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੂਫਟ III ਵਿਖੇ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਸਨ।

*

ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਦੇ ਕੈਦ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ, ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਜੀਬ ਸਨ। ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਾਕਸੇਨਹੌਸੇਨ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ, ਡੌਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਹਾਵਣਾ ਨੌਜਵਾਨ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਬਰਲਿਨ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਸੂਟ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਐਸਐਸ ਮੇਜਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਥਿਤੀ ਇੰਨੀ ਅਜੀਬ ਸੀ ਕਿ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸੋਚਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਸਿਵਲੀਅਨ ਕੱਪੜੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਡੌਜ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਡਾ. ਹਾਂਸ ਥੋਸਟ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਥੋਸਟ ਨੇ ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰ ਦਿਖਾਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਟਲ, ਐਡਲਨ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੌਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਹੋਟਲ ਦੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇੱਕ ਵੱਡੇ, ਮਾਸ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸਦੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸੀ। ਥੋਸਟ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਡਾ. ਸ਼ਮਿਟ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਹਿਟਲਰ ਦਾ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ, ਡੌਜ ਨੇ ਸ਼ੱਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕਾਚ ਵਿਸਕੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗਲਾਸ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਬਾਰੇ

ਸੋਚਿਆ। ਸ਼ਮਿਟ ਦੀ ਗੂੰਜਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ।

'ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੇਜਰ ਡੌਜ,' ਉਸਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆਓਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਿਸਟਰ ਚਰਚਿਲ ਨੂੰ ਦੇਖੋਗੇ।' ਡੌਜ ਦੇ ਕੰਨ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼ਮਿਟ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਝੁਕਿਆ। 'ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆਓਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਰਹਿਣ। ਪਹਿਲਾ, ਕੋਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ। ਦੂਜਾ, ਨਸਲੀ ਸੀਮਾਵਾਂ। ਤੀਜਾ, ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ,' ਉਸਨੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਅਖੀਰ, ਡੌਜਰ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਯੁੱਧ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੂਤ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਜਰਮਨ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬੇਚੈਨ ਹੋਣਗੇ, ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਥੌਸਟ ਅਤੇ ਡੌਜ ਕ੍ਰੇਜ਼ਡਨ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵੱਡੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਊ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਬਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਟਲ ਖੰਡਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਜੋੜਾ ਵਾਈਮਰ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੌਨੀ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਥੌਸਟ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰੇਜੇਨਸਬਰਗ ਵਿਖੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਥੌਸਟ ਅਤੇ ਡੌਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕੈਫੇ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜੋ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਸੂਸ ਵਜੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੌਨੀ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਥੌਸਟ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੁਆਰਾ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਰਲਿਨ ਤੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਮਿਊਨਿਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡੌਜ ਅਤੇ ਥੌਸਟ ਬ੍ਰੇਗੇਂਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਵਿਸ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1945 ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਇਹ ਜੋੜਾ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸੇਂਟ ਮਾਰਗਰੇਟਨ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬਰਨ ਵਿੱਚ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਵੀਈ ਡੇ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚਰਚਿਲ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਸ ਸੁਣਾਏ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਣਾਈ।

*

ਭੱਜਣ ਅਤੇ ਕਤਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਜੌਨ ਐਲਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਿਗ ਐਕਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੌਂਕ ਕੈਂਟਨ ਅਤੇ ਕਰੰਪ ਕੇਰ-ਰੈਮਸੇ ਨੇ ਸੁਰੰਗ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਲੇਕਸ ਕੈਸੀ ਨੂੰ ਡੀਨ ਅਤੇ ਡਾਸਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਬਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੋਰ ਤਿਆਰ ਰੱਖਣਾ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੌਂਕ ਅਤੇ ਕਰੰਪ ਨੇ ਥੀਏਟਰ ਬਲਾਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਰੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੋਡ-ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਜਾਰਜ, ਇਸ ਛੇਕ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾਲ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਖਿੰਡਾਉਣਾ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਰੇਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਫੈਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਹੈਰੀ ਦੇ ਲੁੱਟ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਦੁਬਾਰਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸੁਰੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੇਖਣਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਸਮਝੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੀ ਹੋਇਆ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੌਰਮੈਂਡੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਫੌਜੀ ਕਿਸਮਤ ਘਟਦੀ ਗਈ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਕੁਝ ਸਟਾਫ ਨੇ ਸੂਖਮ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਜਰਮਨੀ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਦੀ ਗੰਭੀਰ

ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਨਵੇਂ SBO, ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਵਿਲਸਨ ਨੇ ਕਲਿਮ ਕਲੱਬ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਂਪ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ-ਖਾਈ ਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸ ਸੀ। ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਲੱਬ ਦੀ ਇੱਕ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੂਲਰ ਜਾਂ ਗਾਰਡ ਟਾਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ SS ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਹੱਥੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਕੋਮੰਡੈਂਟੂਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਫੜਨ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ, ਮੈਕਕੁਲੋਚ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹੱਡੀ ਵਾਲਾ ਸਕਾਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਗ ਐਕਸ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਝਿਜਕ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੈਕਕੁਲੋਚ ਕੂੜੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਡੱਬਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਹੇਠੋਂ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਜਰਮਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਐਸਐਸ ਜਾਂ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸਕਾਟ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੇ।

ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਹੋਰ, ਵਧੇਰੇ ਸਿੱਧੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਬੁਲੇਟਿਨ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਪੋਸਟਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ!' ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਰਜਿਤ ਜ਼ੋਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਥ ਜ਼ੋਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਜੋ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣ-ਨਿਸ਼ਾਨਿਤ ਜ਼ੋਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। 'ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੋਗੇ!' ਪੋਸਟਰ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ। 'ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਹੁਣ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕੰਮ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਲਗਭਗ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਹੈ!'

ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮਿੱਤਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਲਗਭਗ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਡਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸਮੂਹ ਕੈਂਪ ਦੇ ਉੱਪਰੋਂ ਲੰਘਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੋਰਸ ਨੇ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ, ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੈਰਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕ੍ਰੀਜੀ ਛਾਪੇਮਾਰੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਮੂਡ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਬੰਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਸੜੇ ਹੋਏ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਵਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਹ ਇੱਕ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਪੰਨੇ ਸਨ।

*

ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਬਰਫ਼ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਜਾਰਜ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਤਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਜੇਕਰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਾਰਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪਿਛਲੀ ਬਸੰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਇਆ।

4 ਦਸੰਬਰ, 1944 ਨੂੰ, ਕੈਂਪ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੰਜਾਹ ਜਣਿਆਂ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕੈਰਨ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਰਨਲ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਂਗਲੀਕਨ ਰੈਵਰੈਂਡ ਈ.ਬੀ. ਜੋਨਸ ਅਤੇ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ ਫਾਦਰ ਪੀ. ਗੌਡ੍ਰੇ ਨੇ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੀਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ: ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਵਿਲਸਨ ਅਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਹੋਰ, ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਅਤੇ ਬੇਲਾਰੀਆ ਤੋਂ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਮਰੀਕੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਵਿਸ

ਲੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਸੀਅਰ ਨੈਵਿਲ ਅਤੇ ਫੈਲਡਸ਼ਰ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਬ੍ਰੌਨ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਨੇ ਕੈਂਪ ਸਟਾਫ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਸੇਵਾ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਮਾਣਮੱਤੇ ਅਤੇ ਭਾਵੁਕ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੋਧਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਰੇਕ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਕੈਰਨ 'ਤੇ ਫੁੱਲਮਾਲਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਲਡਸ਼ਰ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ। ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਆਰਕੈਸਟਰਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਟਰੰਪਟਰ ਨੇ 'ਆਖਰੀ ਪੋਸਟ' ਵਜਾਈ; ਫਿਰ ਕੈਂਪ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਨਮਾਨ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਵਾਲੀਬਾਲ ਚਲਾਈ ਜਦੋਂ ਕੈਦੀ ਵਾਪਸ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ।

*

ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੇ ਪੂਰਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਸੋਵੀਅਤ ਹਮਲੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਲਿਆਂਦੀ, ਅਤੇ ਲੂਫਟ III ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਬੀਬੀਸੀ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀਆਂ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਬਹੁਤ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੂਰੇ ਸਾਗਨ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ 27 ਜਨਵਰੀ, 1945 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਛੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੈਦੀ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸਪ੍ਰੇਮਬਰਗ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮੌਸਮ ਭਿਆਨਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਪਲਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰੀਜੀ ਥਕਾਵਟ ਕਾਰਨ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਡਿੱਗ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਮਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਬਚਾਅ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸਪ੍ਰੇਮਬਰਗ ਵਿਖੇ, ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ, ਮਿਊਨਿਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੂਸਬਰਗ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੇਲਾਰੀਆ ਅਤੇ ਈਸਟ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਕੈਦੀ ਉੱਤਰ ਵੱਲ, ਬਰਲਿਨ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਲੱਕੇਨਵਾਲਡੇ ਵਿਖੇ ਸਟਾਲੈਗ IIIA ਗਏ। ਉੱਤਰੀ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਮੇਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਜਲ ਸੈਨਾ ਕੈਂਪ, ਮਾਰਲਾਗ ਅੰਡ ਮਿਲਾਗ ਨੋਰਡ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਰੇਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਕੰਪਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਂਪ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਨੋਬਲ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫਿਰ, 9 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ, ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਮਾਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਇਆ। ਇਸ ਮਾਰਚ 'ਤੇ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਬਿਹਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰੀਜੀਜ਼ ਕੋਲ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਸਾਮਾਨ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਹਿਯੋਗੀ ਲੜਾਕਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਲਮ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕ੍ਰੀਜੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਮਾਰਚ ਪਿਛਲੇ ਵਾਂਗ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕੈਦੀ ਲੁਬੇਕ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੁਕ ਗਏ ਅਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਐਡਵਾਂਸ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ। ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਡੇ ਅਸਟੇਟ ਫਾਰਮਾਂ, ਵੁਲਮੇਨੌ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਂਬੋਰਸਟ 'ਤੇ ਸੈਟਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ, ਕੁਝ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਬੈਨਰ ਲਟਕਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ 'RAF POWs Ahead' ਅਤੇ 'ਟੈਂਕਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਖਿੱਚਣ - 100 ਗਜ਼।' 2 ਮਈ ਨੂੰ, ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਟੈਂਕ ਫਾਰਮ ਵੱਲ ਵਧੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੁਰਜ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘੁੰਮਾਇਆ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਉਹ ਜਰਮਨ ਸਨ ਜਾਂ ਸਹਿਯੋਗੀ, ਕੈਦੀ ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਹੈਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਬੇਰੇਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੈਂਮੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਕੰਬਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਪਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।'

‘ਓਏ, ਨੌਬੀ!’ ਟੈਮੀ ਨੇ ਹੈਚ ਹੇਠਾਂ ਬੁਲਾਇਆ। ‘ਇਹ ਬੱਗਰ ‘ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੈ!’ ਉਸ ਪਲ ਕ੍ਰੀਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਸੱਭਿਅਕ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਉਪਸੰਹਾਰ

ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਂਥਨੀ ਈਡਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲੀ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। RAF ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਰਹੇ, ਬਹੱਤਰ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨਾਹਠ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਇਆ।

1 ਜੁਲਾਈ, 1947 ਨੂੰ, ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਕੇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈਮਬਰਗ ਦੇ ਕਿਊਰੀਓ ਹਾਊਸ ਵਿਖੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਪੰਜਾਹ ਦਿਨ ਚੱਲਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਨਸਨੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਨਲ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੀ।

ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਕਮਾਂਡ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਕੋਰਟ-ਮਾਰਸ਼ਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਕਰਨਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿੱਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਵੀ SBO ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭੱਜਣ ਸੰਬੰਧੀ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਬੇਚੈਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ, ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਉਸਨੇ ਫਿਊਹਰਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ।

ਵੌਨ ਲਿੰਡੇਨਰ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਹੋਵੇ। 'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ,' ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅਠਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੌਦਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਸਮੀਖਿਆ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ 27 ਫਰਵਰੀ, 1948 ਨੂੰ, ਬਾਕੀ ਤੇਰਾਂ ਨੂੰ ਹੈਮਲਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਲਫ੍ਰੇਡ ਸ਼ਿਮਲ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁੱਡ ਫਰਾਈਡੇ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੌਂਡੀ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਟੋਨੀ ਹੇਟਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਾਰਲਸਰੂਹੇ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਨਿਸ ਕੋਚਰਨ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੌਮ ਕਿਰਬੀ-ਗ੍ਰੀਨ ਅਤੇ ਗੋਰਡਨ ਕਿਡਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ, ਜ਼ਲਿਨ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਏਰਿਕ ਜ਼ੈਕਰੀਆਸ ਨੂੰ ਵੀ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗਲਾ ਕੱਟ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। ਜੌਨ ਸਟੀਵਨਜ਼ ਅਤੇ ਜੋਹਾਨਸ ਗੌਵਜ਼ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਮਿਲ ਸ਼ੁਲਜ਼, ਜਿਸਨੇ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਅਤੇ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ੀਡੌਅਰ 'ਤੇ ਟਰਿੱਗਰ ਖਿੱਚਿਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜੋਹਾਨਸ ਪੋਸਟ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਮੀ ਕੈਟਾਨਾਚ, ਅਰਨੋਲਡ ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ, ਹਾਲਡੋਰ ਐਸਪੇਲਿਡ ਅਤੇ ਨੀਲਸ ਫੁਗਲਸਾਂਗ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੋਸਟ ਇਕਲੌਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਜੋ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਮਨੁੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੋਸਟ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ, ਯਹੂਦੀਆਂ ਜਾਂ 'ਮੁਕਤ-

ਚਿੰਤਕਾਂ' ਤੋਂ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਅਗਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ, ਬਾਕੀ ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ। ਮਈ 1968 ਵਿੱਚ, ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੀਲ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਫ੍ਰਿਟਜ਼ ਸ਼ਮਿਟ ਨੂੰ ਕੈਟਾਨਾਚ, ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ, ਐਸਪੇਲਿਡ ਅਤੇ ਫੁਗਲਸਾਂਗ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਐਸਆਈਬੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਗੇਸਟਾਪੋ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ, ਜੋ ਗੋਰਲਿਟਜ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਗੇਸਟਾਪੋ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਿਲਹੈਲਮ ਸ਼ਾਰਪਵਿੰਕੇਲ ਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤਾਂ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨੀ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਮੈਕਸ ਵਿਲੇਨ ਨੂੰ ਹੈਮਬਰਗ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਕਤਲ ਦਸਤੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਰਾਗ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 1945 ਵਿੱਚ ਬ੍ਰੇਸਲਾਉ ਦੇ ਕੌੜੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

*

1945 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਜੀਓਫ ਫੈਲੋਜ਼ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੌਨੀ ਪੋਹੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸੋਗ ਮਨਾ ਰਹੇ ਪਾਇਆ। ਇੱਕ ਧੀਮੀ ਅਤੇ ਮਾਪੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ਜੌਨੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਯੂਟੂ (ਬਦਲਾ) ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੀਓਫ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੇਗਾ। ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੀਓਫ ਪੋਹੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੌਨੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜੀਓਫ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਟੂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੁੱਢਾ ਕਿਸਾਨ ਤੁਰੰਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੀਓਫ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੋਹੇ ਆਪਣੀ ਵਾਹੀ ਲਈ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜੀਓਫ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਤਾਕਤ ਕੱਢੀ।

1946 ਦਾ ਅਖੀਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਐਲਨ ਰਿਗੋਟੀ ਜਾਰਜ ਵਿਲੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਲੀਡਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਵਿੰਡਸਰ, ਓਨਟਾਰੀਓ ਵਿੱਚ ਰੁਕਿਆ। ਹਨੇਰਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਐਲਨ ਵਿਲੀ ਦੇ ਸਾਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹੀ ਵੱਡੇ, ਭਾਰੀ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੇਠਾਂ ਤੈਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਾਰਜ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨੇ ਇੱਕ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰਿਆ ਮੋਰਚਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਭਰਾ ਦੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਐਲਨ ਨੇ ਘੜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜੋ ਜਾਰਜ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਰਾਤ ਉਸਨੂੰ ਸੌਂਪੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਯਾਦ ਸੀ ਉਹ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਭੁੱਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਐਲਨ ਨੂੰ ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਜਾਰਜ ਨੇ ਸਾਗਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਜਾਰਜ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਦਮੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਰਲੇ ਵਿਲੀ ਦੀ ਅਚਨਚੇਤੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਾਮ ਸੀ, ਹੰਝੂਆਂ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ।

ਐਲਨ ਇਸ ਔਖੀ ਘੜੀ ਤੋਂ ਥੱਕ ਕੇ ਸੌਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਉੱਠਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਘਣੀ, ਗਿੱਲੀ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਪੁੱਟਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਵਿਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਅੱਧੀ-ਭਾਫ਼ ਵਾਲੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਰਜ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦੇ ਦੁਖੀ ਚਿਹਰੇ ਦੇਖੇ। ਐਲਨ ਰਿਗੋਟੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਵਿਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

*

ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੈਂਥੌਰਸਟ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਕੁਝ ਟੀਕੇ ਡੀਡੀਟੀ ਪਾਊਡਰ ਅਤੇ ਚਾਹ ਅਤੇ ਬਿਸਕੁਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਭਵ ਪਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਈ ਲੈ ਲਈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸੇ ਲਈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਾਲ ਮਹਾਨ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਬਚੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਦਿਆਲੂ ਸਨ।

ਸਵੀਡਨ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਰ ਬਰਗਾਸਲੈਂਡ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਲਾਇੰਗ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ, ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਂਟਰੀਅਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਡਾਣ ਭਰ ਕੇ ਜੰਗ ਖਤਮ ਕੀਤੀ। 1945 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਾਰਵੇ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਰੈਂਡ ਓਲਸਨ ਐਵੀਏਸ਼ਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਪਾਇਲਟ ਬਣ ਗਿਆ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ 1968 ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ, ਓਲਸਨ ਐਵੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਇੱਕ ਦੀਵਾਲੀਆ ਕੈਰੀਅਰ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ, ਵਾਈਡੇਰੋਜ਼ ਫਲਾਈਵੇਸੇਲਸਕੈਪ ਬਣਾਈ, ਜੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਰਵੇ ਵਿੱਚ ਸੈਂਤੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੀ। ਪਰ ਨੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ 1992 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਪਰ ਬਰਗਾਸਲੈਂਡ ਵਾਂਗ, ਬੌਬ ਨੈਲਸਨ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਡਾਣ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਬੌਬ ਨੇ KLM ਨਾਲ ਅਤੇ ਜੇਨਸ ਨੇ SAS ਨਾਲ। ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਰਪੀਅਨ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਡੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਰੂਟਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸੰਪਰਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਜੇਨਸ ਓਸਲੋ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੌਬ, ਪੁਰਤਗਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਹਿਣ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ 1999 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਟੌਮੀ ਥੌਮਸਨ ਓਨਟਾਰੀਓ ਦੇ ਪੇਨੇਟੈਂਗੁਈਸ਼ੇਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ, ਉੱਥੇ ਮੇਅਰ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 1967 ਵਿੱਚ ਸਿਮਕੋ ਕਾਉਂਟੀ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਟੌਮੀ 1980 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1985 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਪੇਨੇਟੈਂਗੁਈਸ਼ੇਨ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ।

ਜਿੰਮੀ ਜੇਮਜ਼ 1958 ਤੱਕ RAF ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਅਟੈਚੀ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘਾਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਕੜ ਨਿਰਯਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। 1960 ਵਿੱਚ ਜਿੰਮੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ/ਯੂਐਸਐਸਆਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਪਰਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦਫ਼ਤਰ-ਪ੍ਰਯੋਜਿਤ ਸੰਸਥਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜੇਮਜ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਪੱਛਮੀ ਬਰਲਿਨ, ਪ੍ਰਾਗ, ਬਰਨ, ਪੈਰਿਸ, ਲਾਗੋਸ ਅਤੇ ਡਰਬਨ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 1975 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ 2008 ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਜੌਨੀ ਡੌਜ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਕਰਾਸ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੈਂਟ ਵਿੱਚ ਗਿਲਿੰਘਮ ਲਈ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲੜਿਆ ਪਰ ਜੁਲਾਈ 1945 ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੇਬਰ ਹੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਡੌਜਰ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਰੀਅਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੰਡਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਟਾਕ ਬ੍ਰੋਕਰੇਜ ਫਰਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਪਾਰਕ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਡੁਲਗ ਲੂਫਟ ਦੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਥੀਓ ਰੰਪਲ ਅਤੇ ਹੰਸ ਥੋਸਟ, ਜੋ 1945 ਵਿੱਚ ਜੌਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ। ਡੌਜ ਦੀ ਮੌਤ ਨਵੰਬਰ 1960 ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ।

ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਕੈਨੇਜਾਨ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਅਣਚਾਹੇ ਲੋਕਾਂ ਵਜੋਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੋਂ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਬਚ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੌਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੈਰ-ਦੋਸਤਾਨਾ ਮੇਜ਼ਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡ੍ਰਿਡ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੂਤਾਵਾਸ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਦੇ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਸਰ ਆਰਥਰ ਸਟ੍ਰੀਟ ਤੋਂ।

ਜਿਬਰਾਲਟਰ ਰਾਹੀਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ 'ਤੇ, ਬੌਬ ਨੂੰ 1942 ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਕੰਨ ਦੀ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਬਰਨਹਾਰਡ ਨੇ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬੌਬ ਹਲਾਵਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ 67 ਓਟੀਯੂ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਯੂਨਿਟ, 91 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਵੀਪ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੂੰ 322 (ਡੱਚ) ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪੀ ਗਈ, ਜਿਸਨੇ ਹਾਲੈਂਡ ਉੱਤੇ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਉਡਾਏ।

ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਜੱਦੀ ਧਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਬੌਬ ਆਖਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੌਬ ਸਾਗਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਔਖੀ ਘੜੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ, ਜਦੋਂ ਬੌਬ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਰੋਧ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬੌਬ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਬੌਬ ਨੇ 1945 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਤੀਜੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਜੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬੌਬ ਦੀ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੇਗ ਵਿੱਚ ਡੱਚ ਜਨਰਲ ਸਟਾਫ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੌਬ ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਨੇ KLM ਲਈ ਫਲਾਇੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਣਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਡਾਕਟਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸਨੇ 1951 ਵਿੱਚ ਯੂਟਰੇਕਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਆਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਅਭਿਆਸ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਸਾ ਲਈ ਸਕਾਈਲੈਬ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਅਭਿਆਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਵੈਨ ਡੇਰ ਸਟੋਕ ਦੀ 1993 ਵਿੱਚ ਵਰਜੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਫਰੈਡੀ ਡਵੋਰਕ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਨਵੇਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਈ ਸਾਥੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਬ੍ਰਾਈਟ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਡੇਸ ਪਲੰਕੇਟ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਰਏਐਫ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਰਾਚੀ ਵਿੱਚ 10 ਸਕੁਐਡਰਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਦੇ ਪਾਇਲਟ ਬਣਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ 1947 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਏਅਰਕ੍ਰਾਫਟ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ, ਉੱਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਵੇਚਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਭਵਿੱਖ ਹੈ। ਫਿਰ ਡੇਸ ਬੈਰਕਪੁਰ ਦੇ ਬੰਗਾਲ ਫਲਾਇੰਗ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 1949 ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਰਵੇਖਣ ਫਲਾਇੰਗ ਵਿੱਚ ਕਰੀਅਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ, ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਬਾਬਵੇ ਵਿੱਚ ਆਵਾਸ ਕਰ ਗਿਆ, ਅਤੇ 1972 ਤੱਕ ਉਡਾਣ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। 2002 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਇਵੋ ਟੋਂਡਰ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਫੌਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮਾਰੀਨਬਾਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਫਾਰਮ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲੀ। 1948 ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਵੋ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਆਸਟ੍ਰੀਆ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਨਕਸ਼ੇ ਜਾਂ ਕੰਪਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਟੋਂਡਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਵੋ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਈ ਹੋਰ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟੋਂਡਰ ਆਖਰਕਾਰ ਦਸੰਬਰ 1949 ਵਿੱਚ ਵਿਯੇਨ੍ਨਾ ਭੱਜ ਗਿਆ; ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਕਤੂਬਰ 1950 ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੂਨ 1951 ਤੱਕ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਟੋਂਡਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਇਵੋ ਇੱਕ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ 1995 ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਲੈਸ ਬ੍ਰੋਡ੍ਰਿਕ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਲ RAF ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 1955 ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਜੋਹਾਨਸਬਰਗ ਅਤੇ ਨੇਟਲ ਦੇ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਉਸਦੀ 2013 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2015 ਵਿੱਚ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਪਾਲ ਰਾਇਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਡਿਕ ਚਰਚਿਲ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ ਦਾ ਆਖਰੀ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਲੈਨ ਟ੍ਰੰਟ ਨੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਾਂਡ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਐਮਸਟਰਡਮ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਲਈ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕਰਾਸ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ 12 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1946 ਨੂੰ ਬਕਿੰਘਮ ਪੈਲੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਟ੍ਰੰਟ ਨੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਰੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ, 214 ਸਕੁਐਡਰਨ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਿਹਾ, ਮਾਰਹੈਮ ਤੋਂ ਵੈਲੀਐਂਟ ਜੈੱਟ ਉਡਾਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੈਲੀਐਂਟ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਲੇਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਖਰੀ ਸੰਚਾਲਨ ਮਿਸ਼ਨ ਉਡਾਇਆ, ਅਕਤੂਬਰ 1956 ਦੇ ਸੁਏਜ਼ ਸੰਕਟ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਬੰਬਾਰੀ ਛਾਪਾ। ਅਪ੍ਰੈਲ 1958 ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੰਟ ਮਿਲਡਨਹਾਲ ਵਿਖੇ 3 ਗਰੁੱਪ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿਖੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦਾ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਇਆਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਕੇਨੇਥ ਕਰਾਸ ਸੀ। ਜੂਨ 1962 ਵਿੱਚ ਲੈਨ ਟ੍ਰੰਟ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੂਤਾਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਬਾਰ ਕਮਾਂਡ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਆਪਣੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਮੈਥੇਸਨ ਬੇ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ। ਟ੍ਰੰਟ ਆਪਣੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ, ਗੋਲਫ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕਰਾਸ ਅਤੇ ਬੰਬਾਰ ਕਮਾਂਡ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਦਮਾ, ਮਈ 1986 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

1949 ਵਿੱਚ, ਲੇਨ ਸੇਂਟ ਮੋਰਿਟਜ਼ ਦੀ ਸਕੀਇੰਗ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਬਲ ਸਕੀਅਰ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਾਈਡ ਨਾਲ ਚੈਂਟਰੇਲਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬੋਰਡ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਲਿਖਿਆ ਸੀ 'ਬੁਸ਼ੈਲ ਰਨ'। ਸਮਝਣਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਤਸੁਕ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗਾਈਡ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਉਸ ਦੌੜ ਦਾ ਨਾਮ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ," ਗਾਈਡ ਨੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, "ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਖਤਰਨਾਕ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਸਮਾਂ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਕੀਅਰ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਜਰਮਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸਤ ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ," ਉਸਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ।

'ਅਜੀਬ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੈ,' ਲੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਮੈਂ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸਤ ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ।'

'ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਰੁਕਾਂਗੇ,' ਗਾਈਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੀ ਪੋਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਰੋਜਰ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਯਾਦ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸੋਗੇ।' ਲੈਨ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਐਕਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਗਾਈਡ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ, ਜਿਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਜਦੋਂ ਲੈਨ ਨੇ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਗਾਈਡ ਨੇ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ।

'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਚੈਂਟਰੇਲਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸਕੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਦਿਨ,' ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਲੇਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੌੜੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, 'ਤੁਸੀਂ ਬੁਸ਼ੇਲ ਰਨ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਹਰ ਹੋਵੋਗੇ!'

ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਐਲਨ ਐਂਡਰਿਊਜ਼, ਮਿਸਾਲੀ ਜਸਟਿਸ (ਲੰਡਨ: ਹੈਰੈਪ, 1976)
ਟੇਡ ਬੈਰਿਸ, ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ: ਏ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਟੋਰੀ (ਟੋਰਾਂਟੋ: ਥਾਮਸ ਐਲਨ, 2013)
ਪੈਟ੍ਰਿਕ ਬਾਰਥਰੋਪ, ਪੈਡੀ: ਦ ਲਾਈਫ ਐਂਡ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ਼ ਵਿੰਗ-ਕਮਾਂਡਰ ਪੈਟ੍ਰਿਕ ਬਾਰਥਰੋਪ, ਡੀਐਫਸੀ, ਏਐਫਸੀ (ਲੰਡਨ: ਹਾਵਰਡ ਬੇਕਰ, 1987)
ਪਾਲ ਬ੍ਰਿਕਹਿਲ, ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ (ਲੰਡਨ: ਫੈਬਰ ਐਂਡ ਫੈਬਰ, 1951)
ਪਾਲ ਬ੍ਰਿਕਹਿਲ ਅਤੇ ਕੇਨਰਾਡ ਨੌਰਟਨ, ਏਸਕੇਪ ਟੂ ਡੇਂਜਰ (ਲੰਡਨ: ਫੈਬਰ ਐਂਡ ਫੈਬਰ, 1948)
ਕਿੰਗਸਲੇ ਬ੍ਰਾਊਨ, ਬਾਂਡਸ ਆਫ਼ ਵਾਇਰ: ਏ ਮੈਮੋਇਰ (ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੋਲਿਨਜ਼, 1989)
ਟੀ.ਡੀ. ਕੈਲਨਨ, ਇੱਕ ਦੌੜਦੇ ਲੁੱਬੜੀ ਵਜੋਂ ਮੁਫ਼ਤ (ਲੰਡਨ: ਮੈਕਡੋਨਲਡ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, 1970)
ਟਿਮ ਕੈਰੋਲ, ਦ ਡੌਜਰ: ਦ ਔਕਸਟਰਾਆਰਡੀਨਰੀ ਸਟੋਰੀ ਆਫ਼ ਚਰਚਿਲਜ਼ ਕਜ਼ਨ ਐਂਡ ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ (ਲੰਡਨ: ਮੇਨਸਟ੍ਰੀਮ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ, 2012)
ਐਲਬਰਟ ਪੀ. ਕਲਾਰਕ, ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ 33 ਮਹੀਨੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ (ਗੋਲਡਨ, CO: ਫੁਲਕਰਮ, 2004)
ਏਡਨ ਕਰੌਲੀ, ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ: ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਆਰਏਐਫ ਏਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਭੱਜਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ (ਲੰਡਨ: ਐਚਐਮਐਸਓ, 1985)
ਯੂਜੀਨ ਐਲ. ਡੈਨੀਅਲ, ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ: ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਜਰਮਨ ਜੇਲ੍ਹ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਪਾਦਰੀ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 1985)
ਆਰਥਰ ਏ. ਡੁਰੈਂਡ, ਸਟੈਲੈਗ ਲੁਫਟ III: ਦ ਸੀਕ੍ਰੇਟ ਸਟੋਰੀ (ਲੰਡਨ: ਪੈਟ੍ਰਿਕ ਸਟੀਫਨਜ਼, 1988)
ਡੌਨ ਐਡੀ, ਗੁਨ ਇਨ ਦ ਬਲਾਕ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 1961)
ਲੈਰੀ ਫੋਰੈਸਟਰ, ਫਲਾਈ ਫਾਰ ਯੂਅਰ ਲਾਈਫ: ਦ ਸਟੋਰੀ ਆਫ਼ ਵਿੰਗ-ਕਮਾਂਡਰ ਆਰ.ਆਰ. ਸਟੈਨਫੋਰਡ-ਟੱਕ, ਡੀਐਸਓ, ਡੀਐਫਸੀ ਐਂਡ ਟੂ ਬਾਰ (ਲੰਡਨ: ਫਰੈਡਰਿਕ ਮੂਲਰ, 1956)
ਐਂਟਨ ਗਿੱਲ, ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ: ਦ ਫੁੱਲ ਡਰਾਮੈਟਿਕ ਸਟੋਰੀ ਵਿਦ ਕੰਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨਜ਼ ਫਰਾਮ ਸਰਵਾਈਵਰਜ਼ ਐਂਡ ਦੇਅਰ ਫੈਮਿਲੀਜ਼ (ਲੰਡਨ: ਰਿਵਿਊ, 2002)
ਲੌਰੈਂਸ ਗ੍ਰੀਨ, ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਬਚਣ ਤੱਕ: ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਬਰਨਾਰਡ 'ਪੌਂਪ' ਗ੍ਰੀਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜੰਗਾਂ, ਐਮਸੀ (ਹਿਚਿਨ: ਫਾਈਟਿੰਗ ਹਾਈ, 2011)
ਜੌਨ ਆਰ. ਹੈਰਿਸ, ਸਰਵਿੰਗ ਐਂਡ ਸਰਵਾਈਵਿੰਗ: ਐਨ ਏਅਰਮੈਨਜ਼ ਮੈਮੋਇਰਜ਼ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 2004)
ਜਾਰਜ ਹਰਸ਼, ਲੋਨਸਮ ਰੋਡ (ਨਿਊਯਾਰਕ: ਡਬਲਯੂ.ਡਬਲਯੂ. ਨੌਰਟਨ, 1971)
ਬਾਰਬਰਾ ਹੇਹਨਰ, ਦ ਟਨਲ ਕਿੰਗ: ਦ ਟਰੂ ਸਟੋਰੀ ਆਫ਼ ਵੈਲੀ ਫਲੂਡੀ ਐਂਡ ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ (ਟੋਰਾਂਟੋ: ਹਾਰਪਰ ਟਰਾਫੀ, 2004)
ਬੀ.ਏ. ਜੇਮਜ਼, ਮੂਨਲੈੱਸ ਨਾਈਟ: ਵਨ ਮੈਨਜ਼ ਸਟ੍ਰਗਲ ਫਾਰ ਫਰੀਡਮ, 1940–45 (ਲੰਡਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਕਿੰਬਰ, 1983)
ਰੌਬਰਟ ਕੀ, ਏ ਕ੍ਰਾਊਡ ਇਜ਼ ਨਾਟ ਕੰਪਨੀ (ਲੰਡਨ: ਆਇਰ ਐਂਡ ਸਪੌਟਿਸਵੁੱਡ, 1947)
ਮਰਡੋ ਈਵੇਨ ਮੈਕਡੋਨਲਡ, ਪੈਡਰੇ ਮੈਕ: ਦ ਮੈਨ ਫਰਾਮ ਹੈਰਿਸ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 1992)
ਡੋਨਾਲਡ ਮੈਕਡੋਨਲ, ਡੌਗਫਾਈਟ ਤੋਂ ਡਿਪਲੋਮੇਸੀ ਤੱਕ: ਇੱਕ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਪਾਇਲਟ ਦਾ ਲਾਗ, 1932–1958 (ਬਾਰਨਸਲੇ: ਪੈਨ ਐਂਡ ਸਵੋਰਡ, 2005)

ਗਵਿਨ ਮਾਰਟਿਨ, ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 1989)
ਵਾਲਟਰ ਮੋਰੀਸਨ, ਫਲੈਕ ਐਂਡ ਫੇਰੇਟਸ: ਵਨ ਵੇ ਟੂ ਕੋਲਡਿਟਜ਼ (ਲੰਡਨ: ਸੈਂਟੀਨੇਲ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ, 1995)
ਕੀਥ ਸੀ. ਓਗਿਲਵੀ, ਦਿ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਲੱਕ ਆਫ ਸਕੀਟਸ ਓਗਿਲਵੀ: ਫਰਾਮ ਦ ਬੈਟਲ ਆਫ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਟੂ ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ (ਟੋਰਾਂਟੋ: ਹੈਰੀਟੇਜ ਹਾਊਸ, 2017)
ਸਾਈਮਨ ਪੀਅਰਸਨ, ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਐਸਕੇਪਰ: ਦ ਲਾਈਫ ਐਂਡ ਡੈਥ ਆਫ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ। ਲਵ, ਬੇਟ੍ਰੇਅਲ, ਬਿਗ ਐਕਸ ਐਂਡ ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਐਸਕੇਪ (ਲੰਡਨ: ਹੋਡਰ ਐਂਡ ਸਟੌਟਨ, 2013)
ਓਲੀਵਰ ਫਿਲਪੌਟ, ਸਟੋਲਨ ਜਰਨੀ (ਲੰਡਨ: ਹੋਡਰ ਐਂਡ ਸਟੌਟਨ, 1950)
ਰੋਲੈਂਡ ਪਲੇਟ, ਜਿੰਜਰਜ਼ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 2011)
ਜੈਕ ਰੇ, ਕੀਵੀ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਏਸ: ਏ ਗ੍ਰਿਪਿੰਗ ਵਰਲਡ ਵਾਰ II ਸਟੋਰੀ ਆਫ ਐਕਸ਼ਨ, ਕੈਦ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ (ਲੰਡਨ: ਗਰਬ ਸਟ੍ਰੀਟ, 2001)
ਸਾਈਮਨ ਰੀਡ, ਹਿਊਮਨ ਗੇਮ: ਦ ਟਰੂ ਸਟੋਰੀ ਆਫ਼ ਦ 'ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ' ਮਰਡਰਜ਼ ਐਂਡ ਦ ਹੰਟ ਫਾਰ ਦ ਗੇਸਟਾਪੋ ਗਨਮੈਨ (ਨਿਊਯਾਰਕ: ਬਰਕਲੇ ਕੈਲੀਬਰ, 2012)
ਕੇਨ ਰੀਸ, ਲਾਈ ਇਨ ਦ ਡਾਰਕ ਐਂਡ ਲਿਸਨ: ਦ ਰਿਮਾਰਕੇਬਲ ਐਕਸਪਲੋਇਟਸ ਆਫ ਏ ਡਬਲਯੂਡਬਲਯੂਆਈਆਈ ਬੰਬਰ ਪਾਇਲਟ ਐਂਡ ਗ੍ਰੇਟ ਐਸਕੇਪਰ (ਲੰਡਨ: ਗਰਬ ਸਟ੍ਰੀਟ, 2004)
ਜੈਰੀ ਸੇਜ, ਸੇਜ: ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ OSS ਦਾ 'ਖੰਜਰ' ਕਿਹਾ (ਵੇਨ, PA: ਟੋਬੀ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ, 1985)
ਜੇਮਜ਼ ਸੈਂਡਰਸ, ਵੈਂਚਰਰ ਕਰੇਜਸ: ਗਰੁੱਪ ਕੈਪਟਨ ਲਿਓਨਾਰਡ ਟ੍ਰੈਂਟ, ਵੀਸੀ, ਡੀਐਫਸੀ (ਆਕਲੈਂਡ: ਹਚਿਨਸਨ, 1983)
ਸਿਡਨੀ ਸਮਿਥ, ਵਿੰਗਸ ਡੇ: ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਸਨੇ ਜਰਮਨ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਆਰਏਐਫ ਦੀ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਲੜਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ (ਲੰਡਨ: ਕੋਲਿਨਜ਼, 1968)
ਡੇਲਮਾਰ ਟੀ. ਸਪਾਈਵੇ, ਪੀਓਡਬਲਯੂ ਓਡੀਸੀ: ਸੈਂਟਰ ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ, ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਜਰਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਸ਼ਨ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 1984)
ਮਾਰਕ ਐੱਚ. ਸਟੀਵਨਜ਼, ਏਸਕੇਪ, ਐਵੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਰਿਵੈਂਜ: ਦ ਟਰੂ ਸਟੋਰੀ ਆਫ਼ ਏ ਜਰਮਨ-ਯਹੂਦੀ ਆਰਏਐਫ ਪਾਇਲਟ ਜਿਸਨੇ ਬਰਲਿਨ 'ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਬਣ ਗਿਆ (ਬਾਰਨਸਲੇ: ਪੈਨ ਐਂਡ ਸਵੋਰਡ, 2009)
ਜਾਰਜ ਸਵੀਨੋਰ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨਯੋਗ ਸਮਾਂ ਹੈ: ਰਾਇਲ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ 25 ਸਾਲ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 1981)
ਨਿੱਕ ਥਾਮਸ, ਕੇਨੇਥ 'ਹਾਕਆਈ' ਲੀ: ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਮਾਰੂਥਲ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਫਾਈਟਰ ਏਸ (ਬਾਰਨਸਲੇ: ਪੈਨ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ, 2011)
ਟਾਈਲਰ ਟ੍ਰੈਫੋਰਡ, ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਬਚਣ: ਇੱਕ ਲੱਭੀ ਕਹਾਣੀ (ਫਰੈਡਰਿਕਟਨ, ਨੋਟ: ਗੂਸ ਲੇਨ, 2013)
ਬੌਬ ਵੈਂਡਰਸਟੋਕ, ਔਰੇਂਜ ਦਾ ਜੰਗੀ ਪਾਇਲਟ (ਮਿਸੌਲਾ, ਐਮਟੀ: ਪਿਕਟੋਰੀਅਲ ਹਿਸਟਰੀਜ਼, 1987)
ਮਾਰਲਿਨ ਜੇਫਰਜ਼ ਵਾਲਟਨ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਸੀ. ਏਬਰਹਾਰਡਟ (ਐਡੀਜ਼), ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਤੋਂ ਕੈਪਟਿਵ ਤੱਕ: ਸਟਾਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਦੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਕਰਨਲ ਫਰੀਡਰਿਕ ਵਿਲਹੇਲਮ ਵਾਨ ਲਿੰਡੇਨਰ ਜੈਨੈਂਟ ਵਾਨ ਵਿਲਡੌ (ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ, 2015) ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ
ਜੈਫਰੀ ਵਿਲੇਟ, ਬੰਬ ਅਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ: ਆਰਏਐਫ ਅਤੇ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਜੰਗ (ਟਨਬ੍ਰਿਜ ਵੈੱਲਜ਼: ਪੈਰਾਪ੍ਰੈਸ, 1995)
ਲੁਈਸ ਵਿਲੀਅਮਜ਼, ਏ ਟਰੂ ਸਟੋਰੀ ਆਫ਼ ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ: ਏ ਯੰਗ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਇਨ ਦ ਮੋਸਟ ਆਡੇਸ਼ੀਅਸ ਬ੍ਰੇਕਆਉਟ ਆਫ਼ ਡਬਲਯੂਡਬਲਯੂਆਈ (ਸਿਡਨੀ: ਐਲਨ ਐਂਡ ਅਨਵਿਨ, 2015)

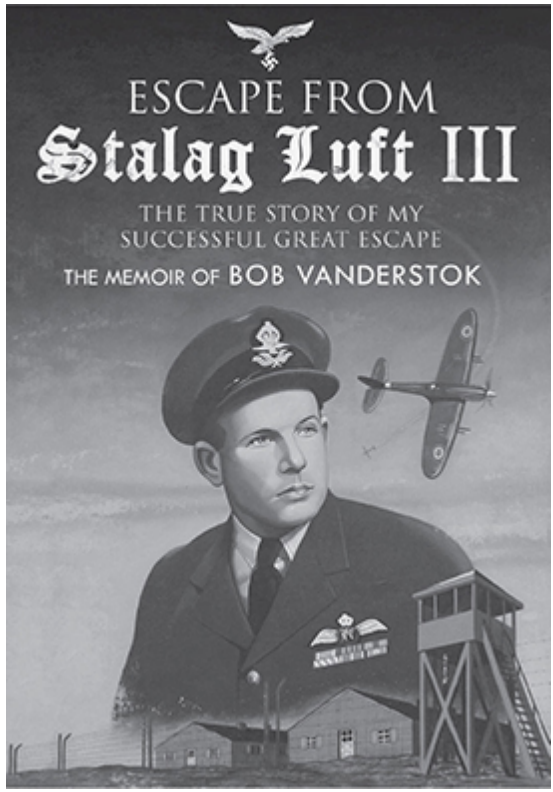

'ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਰੱਸੀ ਲੱਭ ਲਈ... ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਜੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੱਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਉੱਠਿਆ... ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲਾ "ਗੁਨਬਾਕਸ" ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਸੌ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੀ; ਪਰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਸੀ।'

24 ਮਾਰਚ 1944 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਬ੍ਰਾਮ (ਬੌਬ) ਵੈਂਡਰਸਟੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਿਆਤਰ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਨੰਬਰ ਸੀ ਜੋ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਦੀ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਦੀ ਵਾੜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਰੀਂਗਦੇ ਹੋਏ ਨਿਕਲੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ 1963 ਦੀ ਕਲਟ ਫਿਲਮ ਕਲਾਸਿਕ ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਐਸਕੇਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਸਲ ਗ੍ਰੇਟ ਐਸਕੇਪ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਯਾਦਾਂ ਵੈਂਡਰਸਟੋਕ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਾਹਸਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਡੱਚ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਇਲਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ, ਕਈ ਗਲਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ RAF ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਪਿਟਫਾਇਰ ਪਾਇਲਟ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 1942 ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਅਸਧਾਰਨ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਿੱਟਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਾਰਚ ਬ੍ਰੇਕਆਉਟ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ।

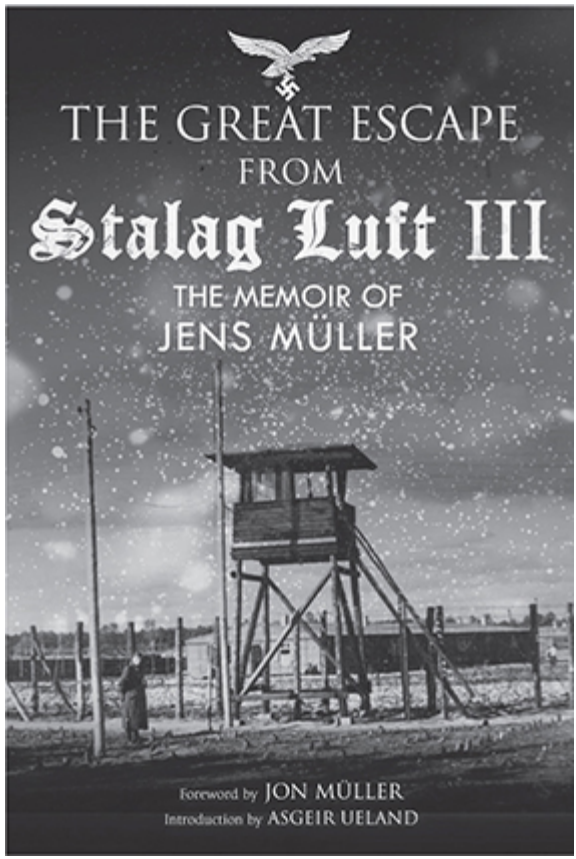

'ਮੈਨੂੰ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਲੱਗੇ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਮੈਂ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਕਈ ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਫੜ ਕੇ ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ: ਇਹ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਰਗਸਲੈਂਡ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿਵਲੀਅਨ ਸੂਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਰਾਇਲ ਮਰੀਨ ਵਰਦੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਇੱਕ RAF ਓਵਰਕੋਟ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਬਟਨਾਂ ਉੱਤੇ ਭੂਰੇ ਚਮੜੇ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਕਾਲਾ RAF ਟਾਈ, ਕੋਈ ਟੋਪੀ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਸੂਟਕੇਸ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਨਾਰਵੇ ਤੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਰਵੇਈ ਟੂਥਪੇਸਟ ਅਤੇ ਸਾਬਣ, ਸੈਂਡਵਿਚ, ਅਤੇ 163 ਰੀਕਸਮਾਰਕ ਸਨ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਏਸਕੇਪ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।'

ਜੇਨਸ ਮੂਲਰ ਮਾਰਚ 1944 ਵਿੱਚ ਸਟੈਲਾਗ ਲੁਫਟ III ਤੋਂ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ - ਉਹ ਬ੍ਰੇਕ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਿਲਮ ਦ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਿਆ।

ਇੱਕ ਜੀਵੰਤ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਭੱਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿੱਚ RAF ਲਿਊਚਰਜ਼ ਬੇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

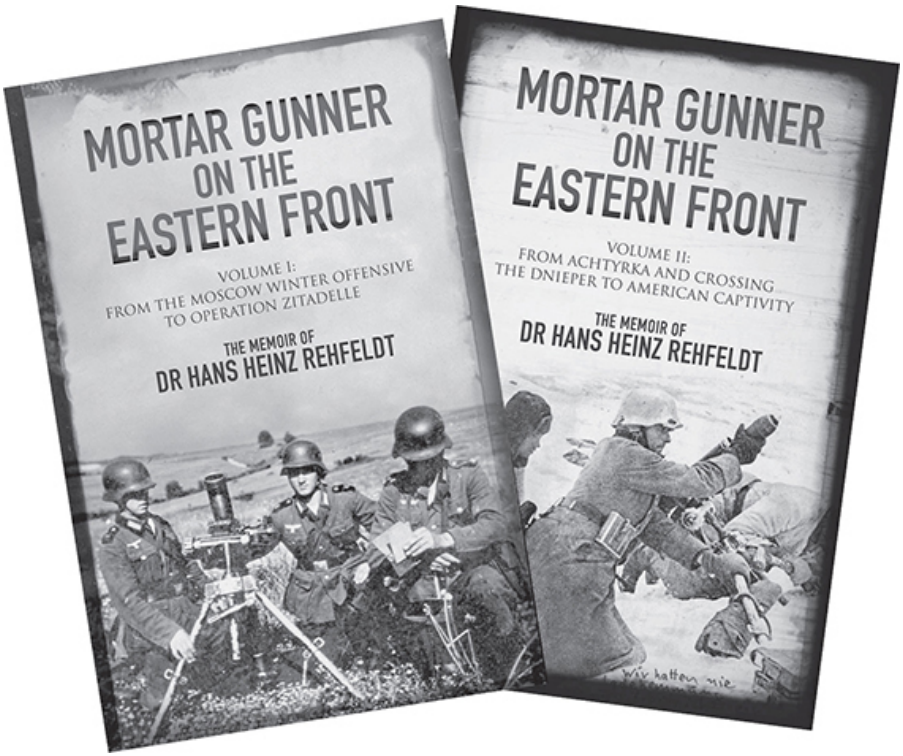

'ਸਰਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਸੀ ਐਮਜੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ... ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 500 ਮੀਟਰ ਦੂਰ ਇੱਕ ਕੋਠੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਰੂਸੀ ਸਟੀਲ ਹੈਲਮੇਟ ਅਤੇ ਥੁੱਕ ਦੀ ਅੱਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਸਪੋਟਰ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਤੁਰੰਤ ਉਸਨੇ ਨਵੇਂ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ... ਅਗਲੇ ਗੋਲੇ ਨੇ ਕੋਠੇ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ, ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਬੀਮ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੱਧਾ ਮਾਰੋ!'

ਰੇਹਫੇਲਡ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਸਡਿਊਸ਼ਲੈਂਡ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਮੋਰਟਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਗਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜੇ ਸਿਰਫ਼ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ 1941 ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਸੀ, ਮਾਸਕੋ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ, ਤੁਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਠੰਢ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ -52° 'ਤੇ, ਬਿਨਾਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਦੇ, ਠੰਡੇ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਛੁਪੇ ਹੋਏ।

ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਹੱਥੀਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ 240 ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਬਿਰਤਾਂਤ ਜੋ ਮੌਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਛਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਲੇਖਕ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

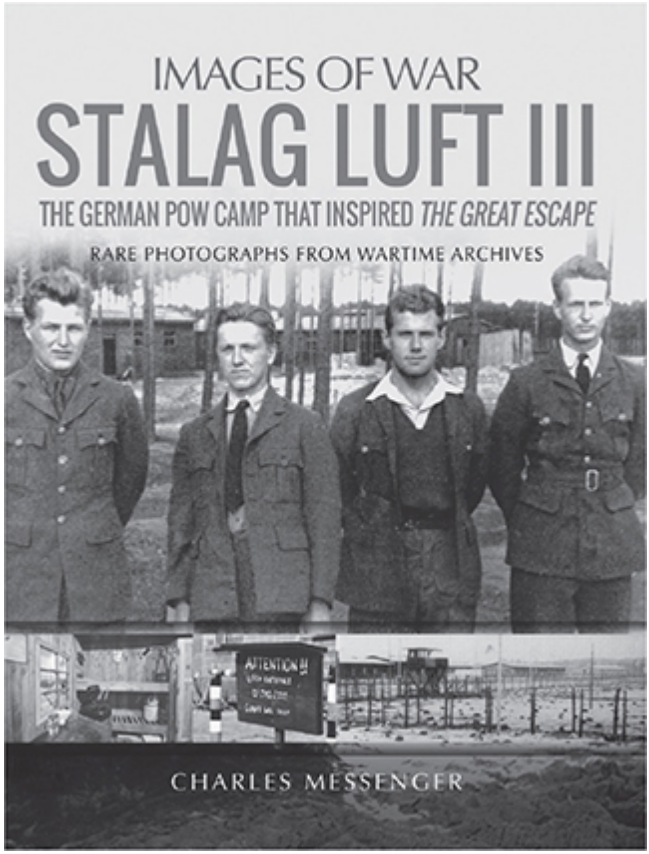

1942 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਥਰਡ ਰੀਕ ਨੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜੀਆਂ ਲਈ ਲੋਅਰ ਸਿਲੇਸੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲਾ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸਟਾਲਗ ਲੁਫਟ III ਨਾਮਕ ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੋਜੀ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ।

ਸਕੁਐਡਰਨ ਲੀਡਰ ਰੋਜਰ ਬੁਸ਼ੇਲ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਬਿਗ ਐਕਸ' ਦਾ ਕੋਡ-ਨੇਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਨੱਟਾਂ ਹੇਠ ਇੱਕ ਸੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਮਾਸਟਰਮਾਈਂਡ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਗ੍ਰੇਟ ਏਸਕੇਪ' ਵਿੱਚ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਚਾਰਲਸ ਮੈਸੇਂਜਰ ਨੇ ਰਾਇਲ ਟੈਂਕ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਫੌਜੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਬਣ ਗਏ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਯੁੱਧ 'ਤੇ।

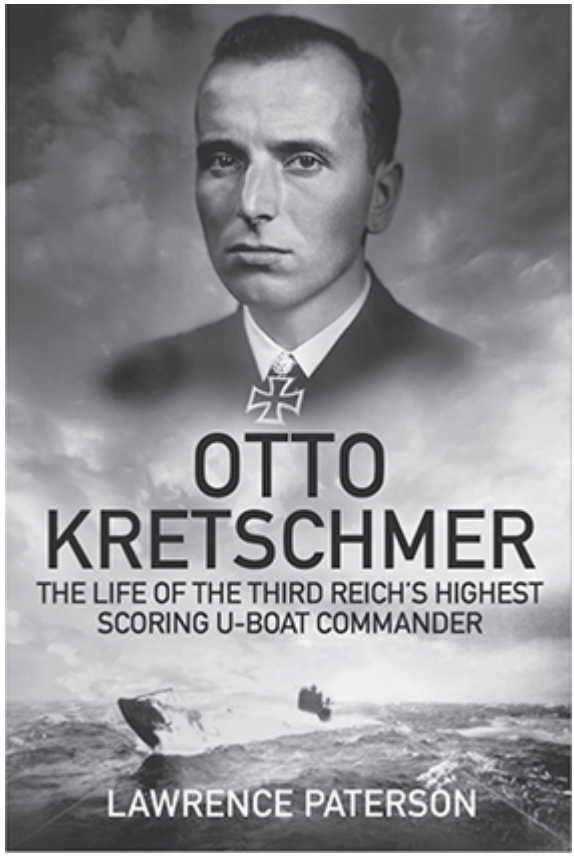

ਔਟੋ ਕ੍ਰੇਟਸ਼ਮਰ ਸਿਰਫ਼ ਸਤੰਬਰ 1939 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 1941 ਤੱਕ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਕੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੂ-ਬੋਟ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕੁੱਲ 274,333 ਟਨ ਦੇ 47 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡੁੱਬਾਇਆ।

ਉਸਦਾ ਉਪਨਾਮ 'ਸਾਈਲੈਂਟ ਓਟੋ' ਉਸਦੀ ਅਣਪਛਾਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਡੋਨਿਟਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਨਿਯਮਤ ਰੇਡੀਓ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ: ਉਸਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਜਰਮਨ ਕੋਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਬੋਮੈਨਵਿਲ ਪੀਓਡਬਲਯੂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 1942 ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲੀ 'ਬੈਟਲ ਆਫ਼ ਬੋਮੈਨਵਿਲ' ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਤਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ 1970 ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਦ ਮੈਕੈਂਜ਼ੀ ਬ੍ਰੇਕ' ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਣੀਆਂ। ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਬੁੰਡੇਸਮਰੀਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 'ਤੇ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਚਨਾ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

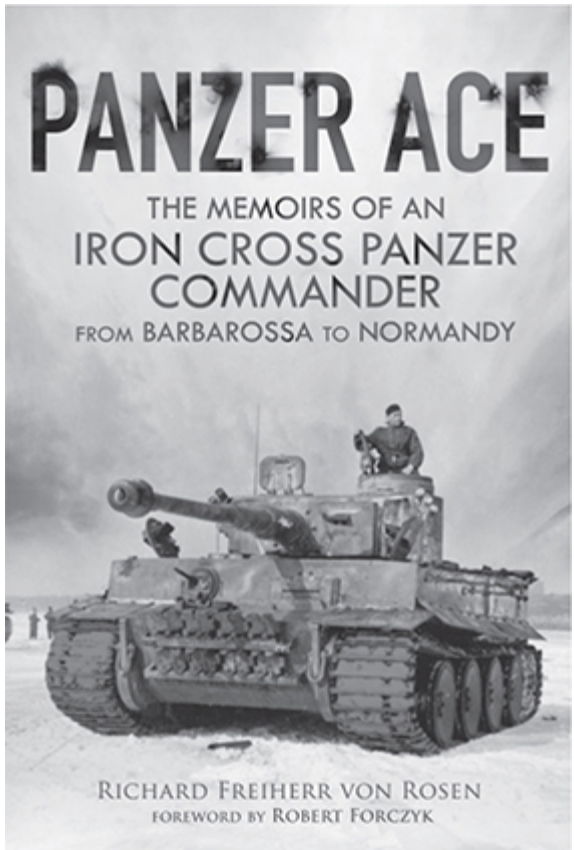

ਰਿਚਰਡ ਫਰੀਹਰ ਵੌਨ ਰੋਜ਼ਨ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਵੇਹਰਮਾਕਟ ਸਿਪਾਹੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੈਂਜ਼ਰ ਕਮਾਂਡਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੁੱਖ ਟਕਰਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬਾਰਬਾਰੋਸਾ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ Pz.Mk.III 'ਤੇ ਗੰਨਲੇਅਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਕੁਰਸਕ ਵਿਖੇ ਟਾਈਗਰਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਨੌਰਮੈਂਡੀ ਵਿਖੇ ਕਿੰਗ ਟਾਈਗਰ ਪੈਂਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1944 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਹੰਗਰੀ ਵਿੱਚ ਰੂਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਸਮੂਹ (12 ਕਿੰਗ ਟਾਈਗਰਜ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫਲੈਕ ਕੰਪਨੀ) ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਕੀਤੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜੂਨੀਅਰ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ (ਨਵੰਬਰ 1944 ਤੋਂ, ਉਸਦਾ ਆਖਰੀ ਰੈਂਕ।)

ਲੇਖਕ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜਰਮਨ ਪੈਂਜ਼ਰ ਆਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

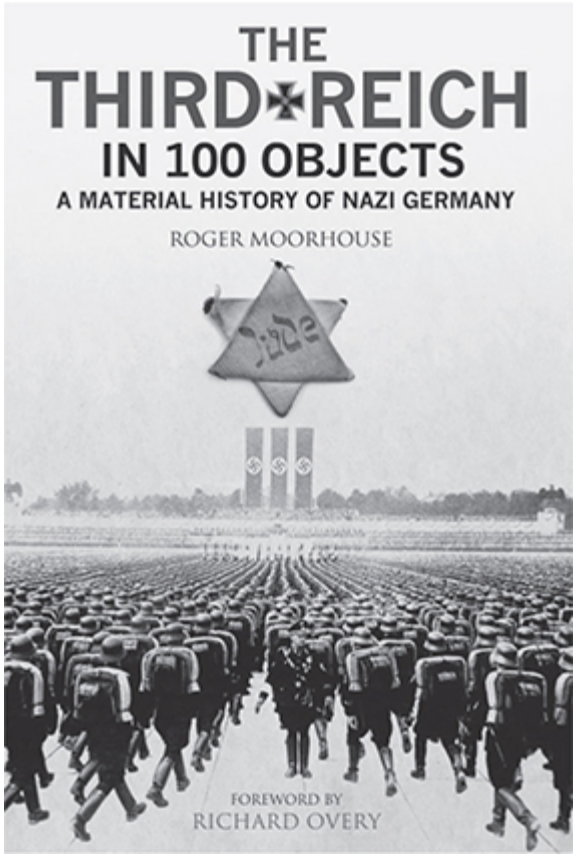

ਹਿਟਲਰ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੀਖ ਅਜੇ ਵੀ ਕਈ ਲੇਖਾਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ: ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇੰਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤੀਜੇ ਰੀਖ ਲਈ ਇੱਕ ਪਹੁੰਚਯੋਗ, ਦਿਲਚਸਪ, ਕਈ ਵਾਰ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਈਡ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਿਟਿਨ, ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼, ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਿੱਟ, ਮੈਸਰਸ਼ਮਿਟ 262, ਲੁਗਰ ਪਿਸਤੌਲ, ਟਾਈਗਰ ਟੈਂਕ, ਈਵਾ ਬ੍ਰੌਨ ਦਾ ਲਿਪਸਟਿਕ ਕੇਸ, ਰੁਡੋਲਫ ਹੇਸ ਦੇ ਅੰਡਰਪੈਂਟ, ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸਵਾਸਤਿਕ ਅਤੇ ਮੇਨ ਕੈਂਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਰੋਜਰ ਮੂਰਹਾਊਸ ਥਰਡ ਰੀਕ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਤਾਬ "ਬਰਲਿਨ ਐਟ ਵਾਰ, ਕਿਲਿੰਗ ਹਿਟਲਰ ਅਤੇ ਦ ਡੇਵਿਲਜ਼ ਅਲਾਇੰਸ" ਦਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।